

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

7.

Mentés: Káva Téák

„A szélességet az ég derekán keresztül
méltán nevezhetjük tehát Napútnak”

(Fazekas Mihály)

B2-páholy

Egy ideje foglalkoztat a hős mint olyan titka és rejtélye. Nem a hősiességé, mert az még megfoghatatlanabb és még definiálhatatlanabb fogalom. Az előbb szálltam le a szobabicikliről, melyet a karantén idején kezdtem el gyötörni, és mert hat kilométert tekertem le rajta, hősnek érzem magamat. Persze nem vagyok hős. Vagy ha igen, akkor csak olyan elhanyagolható szeletében a világnak, mint a magam kis élete, s jelesen azért, mert a napi, valójában elhanyagolható történeteim között véghez vittem egy számomra kevésbé elhanyagolhatót.

Számomra is nyilvánvaló, hogy a hős mint fogalom nem itt kezdődik és nem így képződik meg. A hősokeket máshol kell keresni! A hétköznapiok hőse vagy hétköznapi hős fogalom a komikum határát súrolja, és legfeljebb bizonyos ideológiai célok megvalósításán munkálkodók rágógumija azon szerencsétlenek számára, akik sohasem jutnak túl egy vakondtúrásnyi magasságon, amit egyébként mindennapi életnek hívunk.

De hát akkor hol keressük a hőst, mivel és hogyan lesz valakiből hős, kiből lesz a hős, és kiből csak cserebogár?

A válasz annyira szerteágazó, hogy parttalaná teszi a magyarázatot bármilyen definíció. Mire gondolok?

Amikor *A fáklya kialszik* című darabomon dolgoztam, amely a Gyulai Várszínházban került bemutatásra, komoly dilemma elé kerültem. Drámám hőseit, Kerecsényi László várkapitányt ugyanis mindmáig árulónak és gyávnak tartja a közvélemény, aki – más választása nem lévén – feladta a gyulai várat a töröknek, mert az szabad elvonulást ajánlott fel a vár védői számára. Történik mindez 1566. szeptember 2-án. A török természetesen nem tartja be az ígétét, janicsárjai felkoncolják és kifosztják a kivonulókat, a megállapodás ellenére elfogott Kerecsényit nándorfehérvári börtönében fojtja meg kutyaként a török hóhér.

Öt nappal később, ugyancsak ez év szeptember 7-én Szigetvárott – más választása nem lévén – Zrínyi Miklós várkapitány kirohan a borzalmas ostromok után megmaradt mintegy kétszáz katonájával várából a törökre, vállalva a nyilvánvaló öngyilkosságot és katonái megöletését. A várkapun kilépve Zrínyit gyakorlatilag azonnal találat éri, amibe nem sikerül rögtön belehalnia – ezért később ágyúra fektetve lefejezik, és fejét a Győrnél tőkölő, a szigetieket is a megszokott álnoksággal cserben hagyó császáriakhoz küldik elrettentő gúnnyal és a kornak megfelelő cinizmussal. (Utóbbi történes azonban már nem illik bele a hősség mítoszába, így nem is szokás fölemlgetni.)

Kerecsényi, látván a gyulai vár reménytelen helyzetét, menteni igyekezett a rommá lőtt erődítmény megmaradottjait. Árulóként könyvelte el szándékát és tettét az utókor. Zrínyi, látván a szigeti vár reménytelen helyzetét, biztos halálba rohant a katonáival, feláldozva őket (a hősiesség oltárán?); a várban maradt mintegy négyszáz ember a puskaporkészlet felrobbantásával pusztította el, magával együtt, a várba beözönlő törököket.

Egyikből hős, a másikkól áruló. Így van ez, de hát, jól van-e ez? Tudnánk sorolni az ehhez hasonló, közszájon forgó, elfogadott, de nem kellően átgondolt párosításokat. Egyike ezeknek, későbbiről. Kossuth Lajos, az 1848-49-es szabadságharc hőseként, kilencvenegy éves koráig él és utazgat emigránsként a nagyvilágban, míg Görgey (Görgei) Artúr árulóként hal meg két év híján százévesen – a nemzet páriájaként. Kossuth időben megpattant az országból, mentve életét és vagyonát, Görgeyre bízva a reménytelen harcok feladását, aki a zászlóletétellel ezeket mentett meg a mészár-

NAPÚT

Irodalom, művészet,
környezet

XXII. évfolyam 7. szám

A Cédus Művészeti Alapítvány kiadványa. Megjelenik évente tízszer.
Főszerkesztő: **Szondi György**. Szerkesztik: **Bába Szilvia** (művelődés), **Babics Imre** (vers),
Balázs Géza (nyelv-művelés), **Bognár Antal** (évkönyv), **Elek Szilvia** (zene),
Kovács Ildikó (szöveggyűjtés), **Prágai Tamás** (örökös szerkesztő) **Sebeők János** (környezet),
Szondi Bence (törődés), **Toót-Holló Tamás** (próza), **Wenner Tibor** (művészet).
Napút-kör: **Báthori Csaba**, **Bereményi Géza**, **Csáji László Koppány**, **Doncsev Toso**,
Gráfik Imre, **Jankovics Marcell**, **Dr. Koncz Gábor**, **Radnóti Zsuzsa**,
Rakovszky Zsuzsa, **Szakolczay Lajos**, **Szörényi László** (tiszteletbeli konzulensek).
Alapította: **Masszi Péter**. Lapterv: **Gosztola Gábor**.
Szerkesztőség: 1136 Budapest, Pannónia u. 6.

Teléfono: (1) 247-6657 • (30) 511-3762 • E-mail: szonyi@gmail.com • Honlap: www.naputonline.hu
A Cédus Művészeti Alapítvány adószáma: 18110661-2-41

Nyomdai kivitelezés: Érdi Rózsa Nyomda. Terjeszti a Hírker Zrt. és az NH Zrt. ISSN: 1419-4082

B2-páholy

Zalán Tibor tárcája borítóbelső

Cédrus

Nemes Klára: Púder. 3

Tatár Rózsa: Ady és Adél –
„Lázálmok” az életünkben. 47

Nagy László Bálint: Gyászsjelentés,
bálestély, gyászsjelentés, bálest. 64

G. Komoróczy Emőke: Németh Péter Mikola
Dante-zsoltára. 85

Levélkeringő

Kovács katáng Ferenc: Fiam,
eszél te eleget? 101

Gaál Zoltán: Lehettem volna bármi más . . . 104

Cserna Csaba: Pénz a zongorában 105

Ablak

Turai Kamil: DE JÓ!
(Demeter József: Csingeráj) 109

Batári Gábor: Science fiction 133

E számunk szerzői. 171

Illusztrációk

Kovács katáng Ferenc rajzai . . 63, 108, 132, 170

Melléklet

Káva Téka - Napút-füzetek 147.

Bakonyi Péter: Sapiienti sat
(verses próza, avagy egy prózai vers-esszé
az emberölésről – a memóriabázis felfrissítésére)

A Káva Téka (Napút-füzetek) sorozata 2007-ben indult, attól kezdve valamennyi lapszámunk melléklete volt a 32-64 oldalas összeállítás. Több esetben valóban gyűjteményjellege volt, legtöbbször azonban szerzői művet tartalmazott: szépiroít, kutatómunka eredményét, dokumentumokat, forrásközléseket, tematikus kisanológiai, debütáns szerző művét. Rendre: az Országos Idegennyelvű Könyvtár szeptemberi műfordításpályázatának anyagát. Sok-sok felfedezés, megkeletés, összefoglalás, csemege. Roppant széles az eddigi 147 füzet témakörök. Kínálata szerint ritka kivételtől eltekintve egy-egy melléklet nem alkalmazkodott a mindig téma köré szerveződő 128-240 oldalas Napút-számhoz. A mostani 100 oldalas kiadvány – egyedi, egyszerű.

E hetekben digitalizálják az OSZK-ban a könyves ISBN-számmal is rendelkező füzeteket. A velük dolgozó munkatárs kedvesen megosztotta igen jó élményét; gondolatait így zárja: „Szenzációs ez a sorozat, nagyon élvezem!”. Jóleső mondat attól, aki egyvégtében dolgozik a füzet sorozatdarabjaival.

Az évek során a szerkesztőség elkötelezte magát több olyan (jobbada) testesebb – a tematikus összeállításokba terjedelme miatt bájosan befogadható – anyag közlése mellett, amelyek különálló Téka-közlésére többé nem lesz lehetőség. Ezeket gyűjtöttük most egy ilyen szokatlan számba: egybementjük őket.

Ebben az esztendőben elérkezünk a 150. Napút-füzetig: Elek Szilvia drámája, Wehner Tibor tanulmánya Ócsai Károly tabáni 56-os szobrának történetéről és Szepes Erika vitairata Ady Endre szimbolizmusáról – e munkák zárják a.

NAPÚT

Irodalom, művészet,
 környezet

XXII. évfolyam 7. szám

Mentés: Káva Tékák

...ÉS FORMÁK 9. (FF LIV.)

Napút-díj 2020

Az utolsó lapasztendőben a szerkesztőség kivételesen két Napút-díjat ítelt műhelymunkánk jeles részesének s értékelőjének: **Jankovics Marcell** alkotó- és kutató-művészetéért, **Bertha Zoltán** összegező kutatómunkájáért érdemesült az elismerésre. (Az eddigi kitüntetettek: Lászlóffy Aladár, Mohás Livia, Katona Tamás, Erdélyi István, Radnóti Zsuzsa, Lászlóffy Csaba, Kiss Anna, Doncsev Toso, Szepes Erika, Bertalan Tivadar, Druzsina Ferenc, Szentmártoni Szabó Géza, Suhai Pál. Bővebben: naputonline.hu)

Nemes Klára

Púder

dráma két felvonásban

HELYSZÍN

Dénes professzor polgári lakása, Budapest, napjainkban

SZEREPLŐK

FANNI harmincas éveiben jár

DÉNES hetvenes, sebészprofesszor

KATALIN Fanni édesanyja

ERA Fanni barátnője

BÁLINT sebész, negyvenes

GÁBOR Dénes amerikai barátja, hetvenes

CILIKE Gábor felesége, lehetetlen felismerni a korát

PINCÉR/CSABA HANGJA/SZOMSZÉD HANGJA/SZOMSZÉD FIÚ HANGJA

ELSŐ FELVONÁS

Függöny.

Sötét színpad, egy csattanás, sikoly, puffanás. Lassan kivilágosodik a színpad.

Fanni a padlón fekszik, Dénes mellett áll, majd hozzáhajol.

DÉNES Kelj fel! Nem hallod? *(Fanni továbbra is mozdulatlan.)* Nem kell megjártszanod magad, úgyis tudom, hogy ésnél vagy!

Fanni lassan magához tér és feltápáskodik. Kábultan lép egyet, megcsúszik a vértócsában. Alig tudja megtartani az egyensúlyát.

DÉNES Menj és hozd magad rendbe! Még az hiányozna, hogy Gáborék így lássanak! Indulj már, az ég szerelmére, úgy teszel, mintha süket lennél!

Csöngetnek.

DÉNES Ki ez? A szeretőd? Elfelejtetted megmondani neki, hogy ma nem érsz rá, mert vacsoravendégeink lesznek?

FANNI Biztos Era az.

DÉNES Mit keres itt a barátnőd? Gondolom, el akar csalni, hogy csavarogjakok!

FANNI Megbeszéltük, hogy ma itt alszik, mert kora reggel munkamegbeszélése lesz az egyetemen.

DÉNES Kivel beszélted meg?

FANNI Veled.

DÉNES Mikor?

FANNI Tegnapelőtt, de este is szóltam, hogy ne felejtsd el. *(Megtántorodik.)*

DÉNES Nem emlékszem semmi ilyenre.

Ismételt csengetés, majd kopogás.

FANNI Kérlek, Dénes, nyisd ki az ajtót.

DÉNES Azt akarod, hogy így lásson meg? Tiszta folt a ruhád, az arcod-

ról nem is beszélve! Ez az örökös szórakozás meg italozás teljesen elveszi az eszedet! Nem csoda, hogy elesel!

FANNI *(megpróbál az ajtó felé menni, de képtelen, leül egy közeli székre)* Igazad van, Dénes, csak engedd már be, kérek.

DÉNES Hát jó, ha nem szégyelled magad előtte! *(Ajtót nyit.)*

Era viharzik be csomó aktával a kezében.

ERA Na, végre! Már azt hittem, senki sincs itthon! Szervusz, Dénes! Fanni? *(Ekkor veszi észre Fannit.)* Fanni?

DÉNES Szépen lebukott előtted! A kis szeszkazán!

ERA *(lepakolja a dossziékat, és Fannihoz lép)* Fanni...

FANNI Kérek, bocsáss meg, hogy így fogadlak, de elcsúsztam és elestem.

DÉNES Így jár az, aki nem néz a lába elé. Hányszor figyelmeztettem már, mennyire káros az alkohol, de nem hallgat rám! Hát akkor tessék! Csak fájjon minden porcikája, és szégyenkezzen a vendégek előtt! A legszívesebben lemondanám az esti programot, de nem tehetem!

ERA Nem tudtam, hogy vendégeitek lesznek. Pont most jövök a nyakatokra én is.

FANNI A lehető legjobbkor érkeztl. A lehető legjobbkor.

DÉNES Valóban, legalább megismered a barátnőd igazi arcát.

ERA Hol talállok sebfertőtlenítőt?

DÉNES Az elsősegélydobozban, a fürdőszobában. Gondolom, odata-lálsz. Köszönöm, hogy segítesz rendbe hozni ezt a szégyentelent. A dolgozószobában leszek. *(Lassan elmegy.)*

Fanni csendesen sírni kezd.

ERA Fanni, ez nem mehet így tovább. Olyan sokszor figyelmeztettek már, hogy nem ismétlem önmagam. Tudod, hogy rám mindenben számíthatsz, csak mondd meg, mit tegyek. Hallod?

Fanni nem válaszol, sír tovább, majd hirtelen megtörli a szemét, és fel-szisszen.

ERA Nagyon csúnya az arcod, kórházba kellene menned, hogy rendszeren ellássanak.

FANNI Nem tehetem.

ERA Évek óta ezt hajtogatod. Most már lépned kellene, még mielőtt visszafordíthatatlan tragédia történik veled.

FANNI Nem tehetem.

ERA Borzasztó így látni téged. El sem képzeled, hogy tehetetlenségemben mennyire szenvedek! A legszívesebben magammal vinnélek!

FANNI Pillanatnyilag az a legnagyobb segítség a részedről, ha besegítesz a fürdőszobába, hogy lemossam magam. Aztán jön egy-két szem fájdalomcsillapító, és holnap már jobbnak tűnik minden.

ERA Ezt most komolyan gondolod? Így akarod fogadni a vacsoravendégeket? Hogy fogod ezt lebonyolítani? Össze is eshetsz. És ha belső sérülésed van?

FANNI Máskor is helyálltam, most is sikerülni fog.

ERA *(elfordulva)* Ezt nem hiszem el. Ha ezt édesanyád tudná!

FANNI Era, nézz rám! A szemembe! Ígérd meg, hogy nem szólsz neki! Ma ájtjon segíteni, még csak nem is sejtheti, hogy mi történt velem. Belehalna a fájdalomba.

ERA Azt hiszed, nem veszi észre a sérüléseidet?

FANNI A vastag vakolat majd mindent eltakar.

Rövid csönd.

FANNI Meg kell ígéred. Addig nem engedlek el.

DÉNES *(váratlanul belépve)* Mit kell megígérnie? Mi ez a titkolózás megint a hátam mögött? Néhány percre hagylak magatokra, és már összeesküdtek a hátam mögött!

ERA Fanni csak arra kért, senkinek se említsem meg, hogy ilyen állapotban láttam.

DÉNES Ezt el is hiszem!

ERA Véleményem szerint azonban, jó lenne Kati néniel beszélni. Ő biztosan segítene Fanninak talpra állni.

DÉNES Még csak az hiányozna! Rémes egy nőszemély! Szó sem lehet róla! *(Fannihoz fordulva.)* Vagy neked más a véleményed? Azt akarod, hogy anyád megtudja az igazságot?

FANNI Dénes, kérlek, ne kiabálj, nagyon fáj a fejem.

DÉNES Azt csinálod a lakásomban, amit akarok! Még hogy kiabálok! *(Matatni kezd a polcokon fekvő könyvek között.)* Hova tettem a szemüvegem, az előbb még a kezemben volt...

ERA *(miközben segít Fanninak felemelkednie a székből)* Nem vészett el, felcsúsztatad a homlokodra.

DÉNES Valóban. Hogy mennyire feledékeny vagyok.

Fanni, Era támogatásával lassan a fürdőbe megy.

DÉNES *(előveszi a határidőnaplóját)* Na, akkor lássuk csak! Igen, itt van! Március nyolcadika, csütörtök fél hét, vacsoravendégek, Gábor, Cilike és Bálint. Hoppálá, Bálintról teljesen elfeledkeztem. *(Kiabálva a*

fürdőszoba felé.) Úgy készülj, hogy eggyel többen leszünk, hallod?

Hallani a fürdőkádba csobogó vizet, majd Era lép be, és Fanni szobája felé siet.

DÉNES Mi történt?

ERA Tiszta ruhát viszek Fanninak.

DÉNES Látod, ezt jól teszed. Még jó, hogy itt vagy segítségnek. Maradhatnál is. Felmondott a házvezetőnőnk, beállhatnál a helyére.

ERA *(megáll és visszafordul)* Fanni nagyon rosszul van, jó lenne, ha elnapolnád a vendégséget.

DÉNES Majd kijózanodik, és akkor jobban lesz.

ERA Dénes, ő nem a Vera.

DÉNES Fogalmam sincs, miről beszélsz. *(Zavartan törölgetni kezdi a szemüvegét.)* Nem Fanni ruháiért indultál? Alkalmit válassz, essen le az álluk, hogy még mindig a környék legszebb asszonya a feleségem!

ERA Orvoshoz kellene vinni.

DÉNES *(felnevet)* Én magam is orvos lennék, vagy nem? Sebészorvos. Ránézésre megállapítom, nincs más baja az alkoholproblémán kívül. Azért meg csak ő az egyedüli felelős. Nem gondolod?

ERA Akkor én most megyek Fanni szobájába.

DÉNES Helyes.

Era Fanni hálósobájába megy, Dénes leül egy fotelba és álomba szenderül. Era ruhákkal a kezében ismét átsiet a szőnyegpadon, vissza a fürdőszoba felé. Közben mobilhang jelzi, hogy SMS érkezett. Era megáll, előhúzza a nadrágjából a telefont, rápillant, majd visszasüllyeszti a zsebébe és továbbmegy. Rövid csend, aztán kulcscsörögés, nyílik az ajtó, valaki belép. A határozott lépések zajára Dénes felriad.

Mi az, mi történt?

KATALIN *(egy tortadobozt helyez a Dénes melletti kisasztalra)* Szer-vusz! Csak én vagyok, Fannihoz jöttem segíteni.

DÉNES Nehogy megint a lányod pártjára állj nekem!

KATALIN Miről beszélsz? Nem ma jön hozzátok a kanadai barátod a feleségével? Arról volt szó, hogy itthon vacsoráztok. Segíteni jöttem, a tortát már megsütöttem. *(Dénes nehézkesen feláll.)* Vigyázz, ott van a doboz melletted!

DÉNES Jól van már! Csendesebben!

KATALIN Hol van Fanni? Nincs valami sok időnk, előkészítette már a húst?

DÉNES Honnan tudjam?

KATALIN Nem tudod, hol van Fanni?

DÉNES Nem tudom, hogy áll a konyhával! Fanni a fürdőszobában szépítkezik.

Fanni Erával lép be, elegánsan öltözve, erősen sminkelve.

FANNI Anya! Későbbre vártalak! *(Észreveszi a vértócsát Katalin közelében.)*

KATALIN Látom, már átöltöztél. Nem korai? Konyhaszagú lesz a csodás ruhád. Kár lenne érte. *(Elkerüli a vértócsát, mire Fanni látszólag megnyugszik.)* Csokoládétortát készítettem, azt mindenki szereti, legalábbis remélem.

FANNI Nem is tudom, hogy köszönjem meg.

KATALIN Most sehogy, majd akkor, ha megkóstoltad. *(Erának.)* Jaj, drágaságom, csak most vettelek észre!

ERA Szervusz, Kati néni!

KATALIN Végre egy kis színfolt a szürkeségben! De jó, hogy látlak! Na, munkára fel, majd a konyhában jól kibeszéljük magunkat!

(Fanninak.) Remélem a húst már bepácoltad!

FANNI Ne izgulj, se a ruhám, se a hús miatt! Antoniótól rendeltem három tálat, pontosan hétre hozzák, forrón tálalhatom a vendégeknek.

DÉNES Ugye nem jól hallottam? Azt akarod mondani, valami vendéglői vacakkal akarod etetni a barátaimat? Arról volt szó, hogy töltött húst sütsz, azzal a feledhetetlen hogyishívják szósszal!

FANNI Majd legközelebb. Hidd el, nem fogsz szégyenkezni. Grillezett húsok, zöldségek, különleges saláták, desszertnek anyu tortája, italnak hűtött borok...

DÉNES Na, már megint az italoknál tartunk!

Era akarattal lesodor egy vázát, víz és virágok szertesét.

ERA Jaj de ügyetlen vagyok! Bocsánat, azonnal feltakarítom a cserepeket! *(Választ sem várva kirohan, majd seprűvel, lapáttal, felmosóval tér vissza, és gyorsan eltünteti a romokat a vértócsával egyetemben, bár kissé erőlködik, ahogy a megalvadt vért felmossa.)*

FANNI Arra gondoltam, ha már kisestélyiben vagyok, lehetek egyszer úrinő én is a vendégek között. *(Dénesnek.)* Nincs igazam, drágám?

Katalin Erához lép, és a konyha felé tereli.

DÉNES Mi vagyunk a vendéglátók, ha jól emlékszem.

FANNI Attól még nem muszáj házvezetőként asszisztálnom.

DÉNES Eddig is kiemelt szerepet töltöttél be a társaságban.

FANNI Így van. Ezt nem vitatom, bár ennek is oka van. Szóval, úgy döntöttem, ma egy kicsit én is lazítok veletek.

DÉNES Sértő, hogy anyádék előtt így beszélsz velem. Ebből is látszik, hogy csak a pénzem kell neked!

FANNI Nyugodj meg, kettesben vagyunk. Senki sem fog neked esni, hogy már megint mit műveltél velem.

DÉNES Mit műveltem veled?

FANNI Hagyjuk most, jó? Ilyen állapotban nincs kedvem se főzni, se veszekedni. Fáradt vagyok. *(Nehézkesen leheveredik a kanapéra.)*

DÉNES Pont most kell lefeküdnöd?

FANNI Képtelen vagyok tartani magam. Szükségem van egy kis időre.

DÉNES Képes vagy koktélsruhában aludni?

FANNI Gyűrhetetlen anyag, nemhiába került egyévi fizetésembe.

DÉNES A tiedbe?

FANNI Igen, az enyémbe.

DÉNES Nem is dolgozol! Én tartalak el, már több, mint tíz éve!

FANNI Pontosabban tizenegy éve nem engedsz a szakmám közelébe.

DÉNES Még hogy szakma? Miről beszélsz? Gyakorlatot se szereztél!

FANNI Így igaz. Ennek ellenére a cikkeimet szívesen fogadja a „Leláncolt lelkek” online folyóirat.

DÉNES *(gúnyosan felnevet)* Ez aztán a komoly munka! A pénzkereseti forrás! Online folyóirat ilyen címmel! Nevetséges! Meg tudnád mondani, miről írsz tulajdonképpen? Ha én nem lennék, akkor ki tudja, hol élnél az anyáddal! Hajléktalanszállón vagy az utcán? Hálátlan!

FANNI Nem elég, amit eddig tettél velem? Felfogod egyáltalán?

DÉNES Uramatyám! Csak most látom, hogy néz ki az orrod! Teljesen bedagadt!

FANNI El sem tudom képzelni, mitől.

DÉNES Attól, hogy elestél. Csoda, hogy csak az orrodát vágtad be!

FANNI Nézd meg közelebbről az arcomat.

DÉNES Mit nézzek rajta? Nem látok semmit!

FANNI A vakolat eltakarja a foltokat. Holnapra azonban teljesen felduzzad. Ki se léphetek a lakásból.

DÉNES Legalább lesz időm gondolkodni, megéri-e ennyit inni. Az alkohol tönkreteszi az életed, ráadásul az enyémet is megkeseríti. Na, kelj már föl! Ne feküdj annyit!

FANNI Bevettem néhány fájdalomcsillapítót, muszáj egy kicsit pihennem. Alig tudom nyitva tartani a szemem.

DÉNES Azt látom. Szóval már drogozod is magad.

FANNI Dénes, kérlek, hagyj egy órát aludni. Nem bírom tovább, pedig akarom, hidd el, akarom... *(Elalszik.)*

DÉNES Milyen szánalmas.

Katalin közeledik csészékkal megpakolt tálcát egyensúlyozva, mögötte Era egy kávéskannával. Era mobilja ismét SMS-t jelez, de úgy tesz, mint ha nem hallaná.

KATALIN Úgy hallottam, lenyugodtak a kedélyek. *(Fannira pillant.)*

DÉNES Kiütötte magát. Magad is láthatod.

KATALIN *(miután leteszi a tálcát)* Ugyan már, Dénes, ne zsörtölödj annyit, gyere, inkább igyunk egy kis kávé!

Era átadja Katalinnak a kannát, és a szófához lépve Fanni fölé hajol.

ERA *(Katalinnak)* Alszik. *(Katalin megkönnyebbülten fellelegzik.)*

DÉNES Előbb ismerd el, mindvégig nekem volt igazam. Folyamato-

san hárítottál, amikor szóltam, Fanninak alkoholfüggősége van. Most magad is láthatod. Remélem, a szemednek hiszel, ha már engem meghazudtoltál!

KATALIN Elismerem, hogy Fanninak segítségre van szüksége. Még hozzá a legsürgősebben.

DÉNES *(diadalmasan)* Mióta vártam erre a beismerésre, ha tudnád!

KATALIN Lehetne valamivel halkabban? Hadd aludjon egy kicsit. *(Kávét tölt a csészékbe.)* Kóstold csak meg, mennyei az aromája. Az egyik betegőt kaptam ajándékba. Igazi brazil csoda.

DÉNES *(belehörpint a forró italba)* Valóban finom.

KATALIN Meglátod, remekül fog alakulni az este. Erával mindenben a segítségedre leszünk, flottul működik majd minden.

DÉNES Legalább bennetek megbízhatok. *(Katalinnak)* Ma nem is vagy olyan rémes!

KATALIN Hát ennek igazán örülök, ekkora bókot rég kaptam tőled. *(Közben Era betakarja az alvó Fannit.)* Szerencsés lenne békét kötni és jó viszonyt ápolni, hiszen egy családhoz tartozunk.

DÉNES Részemről nincs akadálya, csak ne támadj a továbbiakban Fanni miatt.

KATALIN Ezt megígérhetem, de kérelek, te is próbálj a feleségeddel egy kicsit elnézőbb lenni.

DÉNES Ennél jobban nem tudok. Beláthatnád, hiszen te is jártál a férjeddal hasonló cipőben.

KATALIN Endre tizenegy éve nincs közöttünk. Súlyosan megbűnhődött a hibáiért. Ne emlegessük fel többé. Nyugodjék békében. *(Erának.)* Szóval, holnap lesz a nagy megmérettetés. Remélem, sikerrel jársz, megérdemelnéd.

ERA Sajnos nem így működik az élet. Ha tudnád, hány éve próbálkozom a projektemmel, de nem kell senkinek sem. Nincs támogatóm, nincs hátszelem. Anélkül meg nem megy, hiába is szeretném.

KATALIN Bárcsak segíthetnék!

ERA Ne sajnálj, azt ki nem állhatom. Majdcsak rátalálok arra a kiskapura, ahol beengednek. Az az egy biztos, hogy nem adom fel. *(Szinte magának.)* Ha nem itt, akkor máshol.

DÉNES Szólhatok az érdekedben. Jól ismerem a dékánt, én műtöttem a térdét, mikor is? A nyolcvanas vagy a kilencvenes években? Mi az ott, egy bogár? *(Mutat Era csészéjének szélére.)*

ERA A rúzsfoltom.

DÉNES Persze, persze, már látom. Hol is hagytam abba? Megvan! Bálint is velünk vacsorázik. Nemrég jött vissza Londonból, egy konferenciáról. Remek fiatalember. Majd meglátjátok!

KATALIN Déneském, ismerjük Bálintot.

DÉNES Igen? Mindketten?

ERA Az esküvőtök óta.

DÉNES Jaj, elfelejtettem megkérdezni, hogy a feleségét magával hozza-e. Hol a telefonszáma, azonnal felhívom, még mielőtt katasztrófa történné! *(A dolgozószobájába siet.)*

KATALIN Hamarosan öt óra. *(Fannira néz.)* A legszívesebben üvöltene. Képtelen vagyok tovább nézni Fanni szenvedését. Ez a lány... ez a lány feláldozza az életét, és mindez miattam történik. Milyen anya vagyok én?

ERA Kati néni, most erősnek kell maradnunk, hogy kitaláljuk, miként menthetjük ki Fannit ebből a csapdából. Mert egyedül képtelen

lesz megbirkózni a feladattal. Csak rá kell nézni, mennyire elveszett. KATALIN És ezt egy anyának végig kell néznie...

Csöngetnek. Fanni mozgolódni kezd, majd lassan felébred.

FANNI Kávét. *(Katalin azonnal tölt neki, melléje ül és gyengéden felülteti.)* Köszönöm, anyukám, rögtön jobban leszek. Csak az arcom ne zsibbadna úgy. Jött valaki?

KATALIN Era már az ajtónál van.

BÁLINT *(hangja)* Kézcsók mindenkinek!

Bálint jön egy hatalmas virágcsokorral és egy üveg borral. Látszik, hogy Erával már beszéltek a történekről, mert az ajándékokat egy ölelés kíséretében Katalinnak adja, majd átveszi helyét a kanapén, és óvatos mozdulatokkal vizsgálni kezdi Fanni fejét. Katalin vázáért indul, Era utána.

BÁLINT *(miután befejezte a vizsgáldást)* Kérlek, kövesd a szemeddel az ujjamat! Rendben! Most mennyit mutatok?

FANNI Hat.

BÁLINT Most?

FANNI Három.

BÁLINT Hányinger? Hányás?

FANNI Még nincs, és remélem nem is lesz.

BÁLINT Az még nem olyan biztos. Mindenesetre ágypihenésre lenne szükséged.

FANNI Az teljességgel lehetetlen.

BÁLINT Ismét ugyanott tartunk. Nem veszed komolyan a jeleket. Ezek a sérülések egyre veszélyesebbek. Változtatni kell az életeden. Egyetértünk?

FANNI A gondolatmeneted első vagy második felével?

BÁLINT Hogy segítsünk annak, aki maga sem akarja? *(Feláll a szó-*

fáról.) A legnagyobb felelőtlenség részedről ilyen állapotban levezetni ezt az estét, még ha olyan kedves barátokról van is szó, mint Gábor és Cilike!

FANNI Nem miattuk csinálom. Nagyon jól tudod.

Dénes jön noteszát szorongatva a dolgozószoba felől.

DÉNES *(Bálintnak)* Hát ezért nem értelek el!

BÁLINT *(előveszi a mobilját és rápillant)* Bocsáss meg, rezgőre volt állítva, útközben nem éreztem a zsebemben!

DÉNES Nem számít, az a fontos, hogy itt vagy! *(Fanninak.)* Fanni, még mindig nem tértél magadhoz? Te kis álomszuszek! *(Bálintnak.)* Tölthetek neked egy italt?

BÁLINT Köszönöm, majd inkább egy kicsit később.

DÉNES Egyedül jöttél?

BÁLINT Miért, kivel jöttem volna?

DÉNES Azt gondoltam, a nejed is magaddal hozod.

FANNI *(lassan feláll, elsimítja a ruháját)* Elnézést. *(A szobája felé indul.)*

DÉNES *(miután Fanni kiment)* Barátom, adj tanácsot, mit tegyek vele? Teljesen az alkohol hatalmába került a lelkem, és a történet folyamatosan ismétli önmagát. Ahogy a nagy görög bölcs, Hérakleitosz mondja, kétszer nem léphetsz ugyanabba a folyóba, de Fanni esetében mintha ez kivételt képezne.

BÁLINT Mindkettőtöknek jót tenne egy kis pihenés. Mi lenne, ha Fanni elutazna egy időre, olyan helyre, ahol teljes lelki nyugalomban lazítana és feltöltődne? Tudnék ajánlani néhány wellness- vagy pihenőházat a Pilisben.

DÉNES És én?

BÁLINT Felvennél egy házvezetőnőt ideiglenes időre.

DÉNES Még hogy egy idegen matasson a dolgaim között! Ki tudja, mi mindent tenne velem vagy az értékeimmel?

BÁLINT Ha jól emlékszem, Magda sokáig vezette a háztartásod.

DÉNES Látod? És nem működött, felmondott Fanni miatt. Tizenöt év után.

BÁLINT Ugyan már, Angliába ment a lányához, unokázní. Fanninak ehhez semmi köze.

DÉNES Már megbocsáss, jobban tudom, mint te!

BÁLINT A tanácsomat kérted, én elmondtam; hogy mit teszel vele, az már a te dolgod. Az azonban biztos, ennek az állapotnak véget kell vetni, mert nem lesz jó vége egyikőtök számára sem.

DÉNES Jól van, jól van, nem kell azonnal leharapni a fejemet!

BÁLINT És veled, minden rendben?

DÉNES A legnagyobb rendben, csak a szemem vacakol egy kicsit. Alig látom a betűket, annyira gyenge. Még szerencse, hogy Fanni szívesen felolvass nekem.

BÁLINT Fanni? Nem túlzás egy kicsit?

DÉNES Miért csodálkozol? Ez a dolga, nem? Elvégre jól megfizetem.

BÁLINT Az ég szerelmére, Fanni a feleséged, nem az alkalmazottad!

DÉNES Néhány óra művelődés neki sem árt, és ha már van olyan szerencsés, hogy eltartom, akkor tegyen meg mindent a kedvemért.

BÁLINT Mégiscsak jót tenne neki egy kis kikapcsolódás. Lásd be, ilyen állapotban nem várható el tőle, hogy egész nap a rendelkezésedre álljon. Képtelenség. Hadd segítsék!

DÉNES Miféle kikapcsolódást emlegetsz? Hát nem érted, hogy állandó felügyeletre van szüksége? El tudod képzelni, mit történne vele egy faházban, mindenféle kontroll nélkül? Ne beszélj badarságokat. Számára az a legjobb, ha itt marad a szárnyam alatt. Csak így tudom megvédeni az esztelenségeitől.

BÁLINT Fanninak magányra lenne szüksége, hogy kipihenje magát, rendszerezze a gondolatait, végiggondolja a terveit. Ha ugyan vannak neki...

DÉNES Akkor sem engedem el Fannit, és kész. Az én szavam dönt a tiédde szemben. Ja, persze Fanniéval szemben is.

Katalin jön a vázába elrendezett virágcsokorral.

KATALIN Olyan hangosak vagytok, hogy az ember azt hinné, veszekedtek.

DÉNES (Katalinnak) Visszaváltoztál? Úgy emlékszem, megegyeztünk valamiben. Fő a békesség. Az én házam, az én váram, és én döntöm el, mikor milyen hangerővel beszélek!

KATALIN Nyugalom, Dénes, részemről csak egy egyszerű megállapítás történt, nem számonkérés.

DÉNES Még szerencse! Drága anyósom!

KATALIN (Bálintnak) Csoda szép csokor, nem is tudom, hol érvényesülne a legjobban. Talán a nagy asztalon? Nem, itt hamarosan megterítünk, csak útban lenne. A kis asztalon, ott sem jó, ott fogtok kávézni a többiekkel. Megvan, ideiglenesen a zongora tetején lesz a helye.

DÉNES Na végre, kitaláltad!

Hangosan berregni kezd a vonalas telefon.

DÉNES *(Katalin elindulna, de Dénes visszatartja)* Tudhatnád, hogy ez az én feladatom.

KATALIN Nem vehetem fel a telefont?

DÉNES Nem. Szigorúan tilos, kizárólag vészhelyzet esetén használható. *(Elindul a dolgozószoba felé.)*

BÁLINT Rosszabb a helyzet, mint gondoltam.

KATALIN Még annál is rosszabb. Ha tudnád...

Fanni jelenik meg Erával, láthatóan helyreigazított sminkkel és ruhában.

FANNI Mit kellene tudnia? Hadd halljam én is!

BÁLINT Édesanyáddal a legújabb kezelési lehetőségekről beszélgettünk. Nagyon visszeres a lába. Olyan, mint te, ő sem veszi komolyan a jeleket. Pedig érdemes lenne. Nem esett messze az alma a fájától, igaz?

FANNI *(Katalinnak)* Nem használt az a kenőcs, amit Svájc-ból hozattam?

BÁLINT *(mielőtt még Katalin válaszolna)* Nem. És az a rengeteg túlóra sem tesz jót neki, de hiába beszélek, egyikőtök sem hallgat rám.

FANNI *(Katalinnak)* Arról volt szó, hogy nem vállalsz túlórát.

KATALIN Szerintetek szórakozásból teszem? Azért, mert netán unatkozom otthon?

FANNI Három műszakban gürizel a kórházban! A te korodban már ez is megerőltető.

KATALIN Az én koromban? Nehogy idő előtt eltemess, kislányom. Az én generációm szívós és kitartó. Átdolgoztuk az egész életünket, és még mindig van bennünk erő. Ha nem a nővérfizetés semmire sem elég, ezt te is nagyon jól tudod, úgyhogy a téma lezárva.

FANNI Nem is akarok most erről beszélni, de amint lesz rá lehetőségünk, átgondoljuk és megoldjuk ezt a problémát.

KATALIN Fanni! Elég már a sok segítségből! Gondolj inkább magadra! Arra, hogy hogyan tovább! Úgysem fogadom el, kaptam már eleget!

FANNI *(szinte önmagának)* Ez nem lehet igaz! Hiábavaló lenne minden?

KATALIN Fanni, belefáradt a szám, annyit mondtam, de úgy látszik, még mindig nem elég, hogy megértsd! Miattam ne maradj ebben a kétségbeejtő helyzetben! Inkább változtass, amíg megteheted, amíg van erőd. Kérlek!

FANNI De jól hárítasz, amikor rólad van szó!

BÁLINT *(Katalinnak)* Részben igazat adok Fanninak, *(Fanninak)* részben.

KATALIN Ne aggódjatok feleslegesen miattam, még jól tartom magam, elhihetitek. *(Fanninak.)* Az én problémám csekélység a tiédhez képest.

FANNI Jaj, anya, ne kezd megint! Belefájdul a fejem!

KATALIN Most még csak a fejed, hamarosan más is. Azt hiszed, nem vettem észre a zúzóadásokat az arcodon?

FANNI Nem tudom, miről beszélsz.

KATALIN *(Bálintnak)* Te is látod, igaz?

BÁLINT Hiába minden, ha nem kér a segítségünkből.

KATALIN Én ebbe beleőrülök!

FANNI Anyukám, te beszélsz? Úgy látszik, sok mindent elfelejtettél.

BÁLINT *(Katalinnak)* Mondtam én!

KATALIN Ennek véget kell vetni, Fanni, érted? És, hogy választ adjak a kérdésedre, pont azért, mert nem felejtettem el semmit.

Váratlanul felcsattan Dénes hangja a dolgozószoza felől.

DÉNES Milyen szószokról beszél itt nekem?! Magyarázza már el világosabban, mert nem értem!

FANNI Úristen, ez Antoniával üvölt! (A dolgozószozába rohan.)

ERA (szinte önmagának) Hogy fogok én holnap prezentációt tartani?

KATALIN (Erának) Szegénykém, ebben a zűrzavarban rólad teljesen elfeledkeztünk!

ERA Van gondotok éppen elég, ráadásul én is teljesen össze vagyok zavarodva.

BÁLINT Hol lesz jelenésed?

ERA Az egyetemen. Meghirdettek egy állást, arra jelentkeztem a projektemmel. Reggel kilencre van időpontom.

BÁLINT Ahol Fannival végeztetek? Ismerem a rektort, tavaly én műtöttem a térdét.

ERA Nem Dénes?

BÁLINT Dénes a balesete óta nem praktizál.

KATALIN Tudjuk, de azt állította, hogy még jóval korábban operálta.

BÁLINT Valljuk be őszintén, mindannyian tisztában vagyunk azzal, hogy mentálisan mennyire labilis. A probléma súlyosabb része azonban az agresszivitása.

KATALIN Fanni még előttem is titkolni akarja, milyen fizikai és lelki kínokat él át mellette. Azt hiszi, a púder mindent eltakar.

Hatalmas csattanás. Era a dolgozószoza irányába fordul, amikor Fanni jelenik meg Dénessel.

FANNI Csak a huzat csapta be az ablakot. Semmi pánik.

DÉNES Ekkora szégyent! Magyaros ízek helyett grillezett húсок, zöldségekkel! Hol marad a jó marha-

pörkölt nokedlival, tejfölös uborkasalátával? A kapros-túros rétes? A somlói galuska? (Bálintnak.) Te érted ezt? (Fanninak.) Remélem, soha többé nem hozol ilyen kellemtelen helyzetbe!

FANNI Én is csak remélhetem, hogy többé már nem kerülök ilyen helyzetbe!

DÉNES Ajánlom is, különben...

FANNI Különben? Mondd csak ki, ne tartsd magad vissza!

DÉNES Ne üvöltözz!

FANNI Én? Követem a hangerődet!

DÉNES Mintha nem is téged hallanálak, nem szoktál ilyen lenni velem. (Fanni csuklójára néz.) Hol van az arany karkötőd, amit a születésnapodra vettem?

FANNI Ahol mindig lenni szokott, a széfedben.

DÉNES Máris hozom, viselned kell! Gyere, Bálint, beszéljessünk egy kicsit, míg az asszonyok befejezik a terítést. (Bálintba karol, és a dolgozószozába indulnak.)

KATALIN (Fanninak) Mióta tartja elzárva az ékszereidet?

FANNI Néhány hónapja. Állandóan végigturkálta a hálómát, inkább odaadtam neki, hadd őrizgesse. Istenemre, úgy érzem, bedilizek! Ez a rohangálás a nappali és a dolgozószoza között! Egész nap ezt csinálja! Még a vonalas telefont is ott tartja, a saját kis birodalmában, hihetetlen! (Katalinra néz.) Nehogy elkezd, hogy én megmondtam!

KATALIN Próbálg megnyugodni.

FANNI Már van bennem egy csomó nyugtató, mégsem hat. Szétesik a fejem.

KATALIN Ez lenne a megoldás?

FANNI Gondoltam, hogy nem hagyod abba. Mindenki engem akar irányítani! Mintha a homlokomra lenne írva, manipulálható személy!

KATALIN Drága kislányom, én csak aggódok miattad!

FANNI Hát ne aggódj és ne sajnálj. Felnőtt nő vagyok, nekem kell megoldanom a problémáimat.

ERA Fanni, édesanyád csak segíteni akar.

FANNI Hát ne akarjon! Ő sem fogadja már el a segítségem!

KATALIN Rendben, megértettem. Fölösleges tovább feszíteni a húrt. Lássunk hozzá a terítéshez.

ERA *(Fanninak)* Mondd, mit kell tennem?

FANNI Anya a tányérokat, te az evőeszközöket, én a poharakat rendezem.

ERA Mielőtt még belefognánk, gyorsan felhívom a gyerkőcöt, hogy jó éjszakát kívánjak! *(Előveszi a mobilját, és kissé eltávolodik.)*

FANNI Sok pusztit küldök!

ERA Átadom!

KATALIN Én addig elkezdem kihordani a tányérokat.

FANNI *(Katalinnak)* Mit is kezdenék nélküled!

KATALIN Az előbb még rendreutasítottál, most meg nekiállsz hízelegni?

FANNI Már ezt sem engeded?

KATALIN Haragszom rád.

FANNI Visszakanyarodtunk a kedvenc témádhoz? Hát, én is haragszom rád.

KATALIN Ha már így alakult, hogy négy szemközt maradtunk, legalább hadd beszéljem ki a féltelmeimet. Nem értem, mire ez a makacskodás velem szemben, amikor segíteni akarok.

FANNI Pont te nem szólhatsz meg.

KATALIN Ha most arra célzol, amire gondolok, akkor szégyelld magad! Na, mindegy, úgy látszik, nem szolgált tanulságul az én bonyolult életem.

FANNI Anya!

KATALIN Igen, jól mondod, az anyád vagyok. Éppen ezért, még ha csak tiszteletből is, de meghallgathatnál.

FANNI Mindig ugyanazt hallom, már kívülről tudom, mi fog következni.

KATALIN Remélem, még időben észbe kapsz, és te magad is anyává válsz. Abban a pillanatban megérted, milyen szülőként végignézni a gyermeked boldogtalanságát!

FANNI Nekem már nem lesz gyermekem. A baleset óta Dénes nem akar.

KATALIN Térj észhez, amíg nem késő! Nem áldoztál eleget Dénesre az életedből?

FANNI Ugye nem azt akarod mondani, hogy váljak el?

KATALIN Elrepül az ifjúságod a fejed felett, mint egy madár.

FANNI Azt hiszed, nem vagyok mindezzel tisztában?

KATALIN Az Isten áldjon meg, akkor miért nem lépsz már?

FANNI Nem tehetem.

KATALIN Mi az, hogy nem teheted?

FANNI Figyelj, anya, ígérem, egy alkalmasabb időben átbeszélék veled mindent. De nem most, nem most.

KATALIN Jaj, Fanni, csak legyen alkalmas időpont!

Era közeledik.

ERA Lerendeztem az otthoniakat. Neki is állhatunk. Minden rendben?

KATALIN Nem tudok mit válaszolni.

FANNI Kezdjük el, mielőtt még kicsúszunk az időből!

Sürögnek-forognak, szóltalanul teszik a dolgukat. Csöngetnek.

FANNI Ez nem lehet. Ilyen korán jönneek? Fél hétre beszéltük meg!

KATALIN *(a karórájára néz)* Pontosan fél hét van.

DÉNES *(hangja)* Fanni! Csöngettek! Megérkeztek!

Dénes és Bálint a nappaliba jönnek, Fanni az ajtóhoz siet.

GÁBOR *(először csak a hangját hallani, aztán Cilikével az oldalán belép, korát meghazudtoló feszes testtartással, fiatalos ruganyossággal, felesége kora felismerhetetlen, csak vélni lehet, hogy jóval fiatalabb nála, egész lényükből sugárzik az elegancia)* Drága barátaim! Végre itthon!

DÉNES Isten hozott benneteket!

Összeölelkezések, kézfogások.

CILIKE Csak óvatosan, nemrég jöttem ki a klinikáról!

DÉNES Nem is tudtam róla, mi történt veled?

GÁBOR Néhány szépcsészeti korrekció az arcán, és még néhány helyen.

CILIKE De Gábor! Hogy lehetsz ennyire tapintatlan!

GÁBOR *(kuncogva)* Ne aggódj, drágám, gyönyörű vagy, mint mindig! *(Fanninak.)* Te sem különben, hiába, a fiatalsággal nem lehet versenyezni! *(Átnyújt egy aján-dékcsomagot.)* Egy kis szuvenír Kanadából!

DÉNES Remélem, a kedvenc bonbonomból is hoztatok!

GÁBOR El nem felejtettük volna, drága barátom!

FANNI Köszönjük, foglaljatok helyet, mindjárt hozok egy kis vendégvárót!

A kisasztalnál helyezkednek el, Fanni pálinkásüveggel, Era kis poharakkal tér vissza. Katalin ismét az étkezőasztalnál rendezkedik.

FANNI Snapsz? Sárgabarackból. Era sógora foglalkozik pálinkafőzés-

sel. Idén jó volt a termés, így abban a kiváltságos helyzetben lehetett részünk, hogy megajándékozott minket néhány palackkal. *(Dénes rosszálló hümmögését hallani.)*

GÁBOR *(Katalinnak)* Katikám, nélküled nem iszunk áldomást! *(Fanninak.)* Édesanyád volt az egyetlen, aki ellenállt a csábításomnak!

FANNI Tudok róla.

GÁBOR *(miután Katalin helyet foglalt köztük)* Pedig nemegyszer próbálkoztam nála!

CILIKE Ezek az örökös kicsapongások! *(Katalin felé, mindenféle rosszindulat nélkül.)* Minden férfi egyforma, kedvesem!

FANNI Hát akkor, egészségetekre!

GÁBOR *(Fanninak)* Te nem iszol?

DÉNES Ezt most ki kell hagynia.

BÁLINT Fájdalomcsillapítót vett be.

GÁBOR *(Fanninak)* Csak nem vagy beteg?

FANNI Semmi bajom, kicsit fáj a fejem. Biztos az időjárástól, az erős szél mindig megzavar.

DÉNES Főlöszleges magyarázkodni! Nem iszik, és kész! *(Sokkal nyugodtabban.)* Mi azonban koccint-hatunk.

GÁBOR Akkor, egészségünkre! *(Egy hajtásra lenyeli az első kupicát.)* Valóban kiváló, érezni a gyümölcs friss zamatát. *(Keze fejével lefeddi az üres pohár tetejét, amikor Fanni ismét tölteni készül.)* Köszönöm, ennyi most elég lesz. Sajnos, már én sem vagyok húszéves.

BÁLINT Milyen volt az utatok?

GÁBOR Szerencsés és zökkenőmentes, minden a tervek szerint haladt. Elég régóta terveztük a visszatérést, de valami mindig közbejött. Most is csak néhány napig maradtunk, aztán megyünk tovább.

CILIKE Teszünk egy rövid európai körutat, majd visszarepülünk Otawába.

DÉNES Olyan sokat utaztatok szerte a világban, igazán szükséges ez?

GÁBOR Most jól fog tenni mindketőnknek.

DÉNES Azt hittem, tovább maradtok.

GÁBOR Mi is, de időközben változott a helyzet.

DÉNES Nagyon elszomorítottatok. Arra számítottam, hogy majd jó nagyokat sétálunk a Duna-parton, és beülünk a Gerbeaud-ba süteményt enni, úgy, mint a régi szép időkben.

FANNI *(Dénesnek)* Izgalmasnak hangzik, annál is inkább, mivel évek óta szinte ki sem mozdulsz a lakásból. *(Dénes úgy tesz, mintha nem hallaná.)*

DÉNES Meddig maradtok itthon?

GÁBOR Maximum a következő keddig.

DÉNES Szóval, még egy hetet sem fogtok Pesten tölteni.

GÁBOR Hamarosan megérkezik a harmadik unokánk, és ott akarunk lenni az érkezésénél.

DÉNES A gyerekekkel csak baj van.

FANNI Én már csak tudom.

KATALIN *(Fanninak)* Téged öröm volt nevelni.

FANNI Másra gondoltam, egészen másra.

Pillanatnyi jeges csend.

CILIKE *(Fanninak)* Minden rendben?

FANNI *(bólint)* Elnézést! *(Lassan feláll, majd a mosdóba megy.)*

DÉNES Ezek a fejfájások! Még gyógyszer hatására sem szűnnek meg!

GÁBOR Ha gondoljátok, átjövünk holnapután. Szabad lesz az esténk, és talán addigra Fanni is jobban érzi magát.

DÉNES Ugyan már, nincs nagy baj, csak mostanában kissé szeszé-

lyes. *(Gábor felé hajol.)* Az ő legnagyobb problémája folyékony, szédítő és zamatos.

GÁBOR Már megbocsáss, de ennek szerintem semmi értelme. Fanni mindig mértékkel ivott, még a nagyobb rendezvényeken is csak egy pohárka bort kortyolgatott.

DÉNES Mások előtt, barátom, mások előtt. Bezzeg zugiban csak úgy védte a vodkát.

CILIKE Tudod, Dénes, olykor én is a torkomig iszom magam.

GÁBOR Szerencsére csak olykor.

CILIKE Kizártnak tartom, hogy Fanni többet inna, mint én.

KATALIN Fanni egy erős, fiatal nő, nincs szüksége búfelejtőre.

ERA Én is ezen a véleményen vagyok. Még sohasem láttam illuminált állapotban, pedig több mint húsz éve tart a barátságunk.

DÉNES Tehát kételkedtek a szavahihetőségemben! *(Gábornak.)* Ne tagadd, te már nemegyszer tanúja voltál az alpári viselkedésének!

BÁLINT Dénes, összemosod az emlékeidet.

GÁBOR Jól mondja Bálint, az emlékezetünk olykor megcsal bennünket. Főleg, ha a szeretett nőről van szó.

DÉNES Pontosan melyikre is gondolsz?

CILIKE Jobb lesz, ha most nem megyünk ebbe bele. *(Bálintnak.)* Ti mikorra terveztek babát?

BÁLINT Ez már egy régi történet, Cilike. Két éve elváltam.

CILIKE Bocsáss meg, nem tudtam. Nagyon sajnálom, úgy tűnt, Dórával összeilletek. Szép párt alkotottok.

BÁLINT A látszat sokszor csal, mint tudjuk.

CILIKE Egy harmadik miatt?

GÁBOR Ez a hajthatatlan női kíváncsiság! *(Cilikének.)* Ugye túléled, ha válasz nélkül maradsz?

BÁLINT Semmi probléma. Őszintén válaszolok, mondhatnánk így is. Még mielőtt rákérdeznél, kinek a részéről, az enyémről.

CILIKE Ezt nem hiszem el, te nem vagy az a megcsalós fajta.

BÁLINT Nem is voltam hozzá hűtlen. Viszonzatlan szerelembe estem.

CILIKE Egy ilyen jóképű férfi, mint te? Talán már foglalt volt a szíved hölgye?

GÁBOR *(Cilikének)* Most már tényleg tapintatlan vagy!

CILIKE Te csak hallgass, te kujon, örülj, hogy eddig még nem emeltem szót a hölgyudvartartásod ellen!

GÁBOR Tehetek én arról, hogy úgy vonzom őket, mint a mágnes?

Fanni jön újrasminkelve.

DÉNES *(Gábornak)* Na és tanítasz még?

GÁBOR Visszavonultam, már csak a komponálásnak szentelem az időmet, és persze *(Cilikére néz)* a számomra nélkülözhetetlen műzsámnak! Rengeteget pihenek, délután három körül oldalra bicsaklik a fejem, és úgy alszom, mint a mormota. Aztán felriadok, hirtelen azt sem tudom, hol vagyok, és csak akkor nyugszom meg, amikor Ciliké mosolygó arcát pillantom meg, ahogy a gőzölgő kávéscsészével felém közeleg.

CILIKE Én ugyanúgy szundítok, mint Gábor, csakhogy előbb felébredek.

GÁBOR *(Dénesnek)* Te nem szenvedsz alvászavartól?

DÉNES Dehogynem! Szinte egész éjszaka a dolgozószobámban olvasok.

GÁBOR Ó, azok a régi szép idők, amikor még el sem tudtuk képzelni, mit jelent a fáradtság. Most meg már arra nem emlékszünk, milyen alvás nélkül végigdolgozni negyvennyolc órát. Hát igen, ha tetszik, ha nem, tudomásul kell vennünk, hogy az idő haladtával egyre jobban változik a bioritmusunk.

CILIKE Azért még rendszeresen lejársz a fitneszterembe, drágám, míg én szorgalmasan unokázok.

GÁBOR Hiú reményem táplálom egy kis önbizalommal, hogy úgymond fiatalosan férfias maradok.

CILIKE Talán nem is edzel, hanem csak a fiatal lányokon legelteted a szemedet!

GÁBOR Én legalább mozgással tartom kordában a testem.

CILIKE Most megsértődhetnék, de nem teszem, mert tudom, hogy én vagyok a Nő az életedben.

GÁBOR Így igaz, drágám, le nem cserélnélek egy fiatalabbra! Téged, számomra teremtetek!

DÉNES A ritka páros. *(Cilikének.)* Annyi mindent szeretnék kérdezni, hogy hirtelen azt se tudom, hol kezdjem. Talán ha sűrűbben jelentkeztetek volna! Olykor egy-egy információ nem ártana.

GÁBOR Nem értelek. Gyakran írtam neked, nem kaptad meg a leveleimet?

FANNI Dehogynem.

DÉNES *(Fanninak)* Felolvastad nekem ezeket az üzeneteket?

FANNI Amint megérkeztek.

DÉNES Hiába, szórakozott vagyok. Nem tudok mindent fejben tartani. *(Fanninak.)* Hol vannak a levelek?

FANNI Az íróasztalod fiókjában.

DÉNES Na menj, nézd meg, valóban ott vannak-e.

FANNI Most?

DÉNES Miért? Nehezedre esik?

FANNI A vendégeinkkel kellene foglalkozni, nem gondolod? Ígérem, holnap a kezedbe adom valamennyit!

DÉNES Most, ha mondom!

GÁBOR *(Dénesnek)* Ráér ez, barátom. Inkább mesélj, hogy telnek a napjaid.

DÉNES Képzeld, nekiálltam könyvet írni. Meglepődtél, igaz?

GÁBOR Erre nem számítottam, bár hajdanán említettél egy cikksorozatot.

DÉNES Jól mondod! Most van időm megszerezni az írásaimat, a fellejegzéseimet, és egy könyvbe tömöríteni az egészet. Teljesen felf villanyozott a tudat, hogy még képes vagyok ilyesmire. Rég lemondtam a szakmai karrierőről, de az elméleti tudás állandóan itt zakatol a fejemben. Nem hagy nyugodni.

GÁBOR Örülök, hogy aktívan éled az életed. Ezek nagyon jó hírek.

DÉNES Természetesen Fanni viszi gépbe, mert ehhez nem értek, aztán segít a szerkesztésben.

GÁBOR A nap huszonnégy óráját együtt töltöd a nejeddel? Nem sok egy kicsit?

DÉNES Még hogy huszonnégy óra! Amikor lemegy vásárolni, nyomban eltűnik az időérzéke, állandóan rá kell telefonálnom, hogy merre csavarog!

CILIKE *(Fanninak)* Tudod, mit, Fannikám, nekem tölts még egy kupicával!

KATALIN Nekem is!

CILIKE *(Katalinnak)* Legalább mi, nők tartsunk össze!

ERA Akkor én is kérek!

CILIKE Helyes! Rólad, kedvesem, még nem is beszéltünk.

ERA Nem hinném, hogy jelen pillanatban én lennék a fontos.

CILIKE Ebben a családban mindenki fontos.

ERA Én azonban nem vagyok családtag.

CILIKE Valóban? Ha jól tudom, hosszú évek óta, legjobb barátjaként, minden erőddel Fannit támogatod. A családtagokat nem minden esetben a vérkötelés határozza meg. Szólj bátran, ha rosszul gondolom.

FANNI *(miközben teletölti a poharakat)* Holnap tart prezentációt az egyetemem.

CILIKE Hajjaj, akkor csínján az alkohollal, tiszta fejjel és nyugodt gyomorral kell ébredned! Na, isten, isten!

DÉNES Ezek a nők!

GÁBOR Csodálatosak!

BÁLINT Szerintem is.

Csöngetnek, Fanni az ajtó felé fordul, de Katalin visszatartja.

KATALIN *(Fanninak)* Maradj csak, majd én megyek. *(A bejáráthoz siet.)*

CILIKE *(Erának)* Mi lesz a témája a prezentációnak?

ERA A családon belüli erőszak.

CILIKE Sajnos jelen volt a múltban, és jelen lesz a jövőben is. Lehet ezen egyáltalán változtatni?

ERA A legtöbben félnek, és titkolják, mi minden történik velük a négy fal között. Azt gondolják, az ő hibájuk és szegényük, hogy ilyen helyzetbe kerültek, pedig csak elszenvetű áldozatok. Mi pedig csak akkor tudunk segíteni, ha megnyílnak és együttműködnek velünk. De ez nagyon nehéz. Főleg, ha közelebről ismered a bántalmazottat. Akkor szinte hárít minden jóindulatú szándékot.

GÁBOR Eddig is működtek különböző segélyszervezetek, nem?

ERA Ó, igen, azonban ez nem elég. Keményebben kellene fellépnünk a bántalmazókkal szemben. Az erőszak az erőszak, akár családon belül, akár azon kívül történik. Ha tudnátok, milyen sok hallgatóg áldozat él közöttünk, elcsodálkoznátok. Reggelig beszélhetnénk erről a fájdalmas témáról.

BÁLINT *(Erának)* Önfeláldozó és felelősségteljes hivatást választottál magadnak. Ráadásul nagyon elkötelezett és kitartó vagy, hiszen éveken át gyűjtötted az anyagot, saját tapasztalataid alapján. Csodálatra méltó, amit csinálsz.

ERA *(Bálintnak)* Épp, mint a te munkád. *(Fanninak.)* Emlékszel? Utolsó évesként arról álmodoztunk, hogy létrehozunk egy alapítványt bántalmazott anyák és gyermekek számára.

GÁBOR Nem azok szoktak védelmezővé válni, akik maguk is egy erőszakos élettérből törtek ki?

ERA A szomszédunkban az édesapa a tizenegy éves kislányát kínálta fel a szobafestőnek néhány órára fizetségül, amiért kimeszvelte a lakását. Néha még ma is halom a kétségbeesett sikoltozást. És tudjátok, mi volt még rémisztő az egészben? A szülők ott ültek a bejárati lépcsőn és csendesen söröztek.

CILIKE Hívtatok rendőrt?

ERA Senki sem mert beleavatkozni, mert az apa és a nagyobbik fia büntetett előéletű volt. Ha nem tetszett nekik valami, azonnal kést rántottak.

GÁBOR Hogy tudtatok ilyen helyen élni?

ERA Nem volt más választásunk, mint ahogy sokaknak most sincs.

CILIKE Ez borzasztó. Akkor végül is szerencsésnek mondhatod ma-

gad, hogy sikerült abból a környezetből elkerülnöd.

ERA Hálás is vagyok, Cilike. Főleg anyukámnak, aki folyamatosan arra ösztönzött, hogy tanuljak, mert csak akkor tudok szebb jövőt építeni magamnak.

CILIKE Láthatóan sikerült.

ERA Láthatóan.

DÉNES Most már ideje lenne valami másról beszélni.

CILIKE *(mintha nem hallaná)* Hogy vannak a szüleid?

ERA Apukám hat éve meghalt, anyukám velünk él Gyömrőn. A segítségével nélkül nem tudtam volna megírni a projektemet. Rengeteg időt töltött Dittivel.

CILIKE És mi a terved, ha nem sikerül a meghallgatásod?

ERA Anglia.

FANNI Miről beszélsz? Ezt most nem mondod komolyan? Nem térek magamhoz. Én ezt nem értem, nekem még csak nem is említetted!

ERA Fontolgatjuk, de ha kifelé akarunk lépni, akkor most van itt az ideje. Ditti öt éves, hamarosan iskolaéretté válik, nem várhatunk tovább.

FANNI De csak akkor, ha nem kapod meg az állást az egyetemen! Igaz?

ERA *(Fanninak)* Változások előtt állok, ha nem veszem komolyan a lehetőségeimet, akkor elveszítem a jövőnket. És biztos vagyok benne, hogy itthon hiába próbálkozom. Sajnos.

FANNI De csak akkor, ha nem kapod meg az állást az egyetemen, igaz? Olyan bambán nézel rám, hogy nyomban szétrobbanok! Ha ennyire leírod magad, akkor meg mi a csodának mész holnap a meghallgatásra?

ERA Megadom magamnak az utolsó esélyt, hogy később ne érezzek lelkiismeret-furdalást.

FANNI Az utolsó esélyt? Tényleg ezen fog múlni, hogy elmész-e? És mi a biztosítéka annak, hogy Angliában sikeresebb leszel? Hallottam én már jót is, rosszat is!

ERA *(Fanninak)* Ha valaki, akkor te igán megérthetnéd a helyzetem.

FANNI De nem értem! Az előbb még elhivatottságról és segítségnyújtásról beszéltél, vagy csak fellengzős duma volt?

ERA Most nagyon ideges vagy, nem tudsz tisztán gondolkodni. Később belátod majd, hogy igazam van. Ha itt nem kell senkinek a projektem, akkor talán kell valahol máshol. Annyi helyen próbálkoztam már, hogy belefáradtam a visszatartásokba.

FANNI Nem győztél meg.

ERA Nem szeretném tovább feszegetni a témát, nem ezért jöttem ide, és Gáborék előtt sem illik erről vitatkozni.

DÉNES Mondtam, hogy segítek.

Bálint félrevonul, miközben zsebéből előhúzza a mobilját, háttal a többieknek beszélni kezd, csak Katalin hallja egy töredékét, miközben egy pincérrel az ebédlőasztalra pakolja a forró tálakat

KATALIN *(Fannihoz lépve)* Antonio küldött egy pincért is, ha szükségünk lenne rá.

FANNI Nekem Erára van szükségem!

Katalin borravalót ad a pincérnek, aki udvariasan elköszön.

DÉNES *(Fanninak)* Ez az én napom a barátaimmal, nem a tiéd! Ne üvöltözz, érted?

GÁBOR Nyugodj meg, Dénes, csak váratlanul érte a bejelentés. Persze hogy ez a te napod, barátom.

ERA Az lesz a legjobb, ha én most elmegyek.

FANNI Ugyan hova mennél?

KATALIN Aludhatsz nálam, kedvesem.

FANNI Köszönöm, Anya! *(Erának.)* Természetesen itt maradsz. Még beszélünk.

KATALIN *(Fanninak)* Mint ahogy mi is.

BÁLINT *(visszatér a többiekhez)* Sajnos nem értem el a rektort. Kár, hogy nem ismertem előbb a helyzetet. *(Erának)* Bárcsak szóltál volna, hogy segítsék!

FANNI Hát ez az! Még előttem is titkolózott!

ERA *(Bálintnak)* Nem szoktam szívességet kérni. Hogy is tehettem volna? Milyen jogon?

BÁLINT A barátság jogán.

ERA Különben sem voltál itthon.

FANNI Ez a fene nagy büszkeség a te legnagyobb akadályod. Mindig csak adsz, és sohasem kérsz. Teljesen kikészültem, azt sem tudom, mit csináljak. *(Bálintnak.)* Ha letépik a bal karomat, vissza lehet varrni, ugye?

BÁLINT Fanni, mindenki saját maga dönt a sorsa felől. És ezt pont neked mondom? *(Erának.)* Hátha még segíthetünk a helyzeten!

ERA Bocsássatok meg, hogy elrontottam az estéteket! *(Lassan feláll az asztaltól.)*

DÉNES Ez a lány állandóan ugrándozik, mint egy szöcske.

CILIKE Nem mész te sehova ilyen állapotban, látható, mennyire felizgattad magad.

Era megtántorodik, Bálint támasztja meg, még mielőtt összeesne, Gábor is felugrik, hogy segítsen.

FANNI Era!

ERA Semmi baj, csak a stressz...

FANNI Drága Erám, ha történik veled valami, én abba beleőrülök...

ERA Tényleg jól vagyok.

BÁLINT Na, ülj le szépen! Holnap együtt megyünk be az egyetemre. Kérlek, vacsora után küldd át az anyagod e-mailben, hogy tudjak mire hivatkozni. Még ma éjjel át-olvasom.

ERA Köszönöm.

BÁLINT Semmit sem tudok ígérni, de minden tőlem telhetőt megteszek, hogy felvegyenek.

DÉNES Abbahagynátok végre? Ez az én napom!

CILIKE (*Dénesbe karol*) Megkérhetlek, hogy legyél a lovagom? Üljünk asztalhoz, kár lenne ezekért a finomságokért.

DÉNES Kinek van kedve ilyenkor enni? Ráadásul Fannitól nem ezt kértem. Ugye, Fanni?

FANNI Igen, drágám, de talán megbocsátható, hogy a mai napon másfajta ínycségeket tálalunk.

GÁBOR (*Erának*) Neked sem árt néhány falat.

DÉNES Micsoda nap!

Asztalhoz ülnek, Fanni leveszi a tálak fedelét, és a feléje nyújtott tányérokra halmozza a sok finom ételt.

FANNI Bálint, a konyhában találok a borosüvegeket, kérlek, tölts a poharakba!

Bálint teljesíti Fanni kérését, mindenkinek tölt, Fanni és Era poharát kivéve, nekik ásványvizet hoz.

DÉNES Nekiláthatunk végre?

FANNI Természetesen. Jó étvágyat mindenkinek!

Evéshez látnak.

GÁBOR Emelem poharam szeretett barátainkra!

DÉNES (*Gábornak és Cilikének*) A vendégeinkre! (*Szinte egyszerre mindenki.*) Egészségetekre!

GÁBOR Egészségetekre! Na, álljunk neki az evésnek, mert hallani a gyomrom korgását! Hüm! Nagyon ízletesek a hústekercsek. Sok helyen megfordultam már, de néhány fűszert képtelen vagyok felismerni.

FANNI Antonio Argentínából származik, onnan hozatja a fűszereket. Azt mondja, titkos receptjeit a nagyanyjától örökölte, és ő is csak a gyerekeinek adhatja tovább.

CILIKE Valóban nagyon finom. Hol található a vendéglője? Talán lesz időnk egyszer beugrani.

FANNI Majd adok egy névjegykártyát.

DÉNES Csak azt ne mondjátok, hogy ezt vártátok, az utolérhetetlen hazai koszt helyett!

GÁBOR A szíveslátás nem azon múlik, hogy mit teszünk az asztalra.

Én egy tál palacsintán is ellennék.

CILIKE Süthetem is minden hétfvégén.

DÉNES Te sütöd, nem a házvezetőnő?

CILIKE Miért? Rád nem Fanni főz?

DÉNES Az teljesen más. El kell foglalnia magát.

BÁLINT (*Cilikének*) Szóval, magyar konyhát vezetsz a háztartásban.

CILIKE Kint sem szűnünk meg magyarnak lenni. Az igazsághoz azért hozzátartozik, hogy csak olykor kerülök a konyha közelébe, Maria tökéletes vitamindús ételeket készít számunkra. Egy igazi gyöngyszem. (*Dénesnek.*) Nektek is egy ilyen házvezetőnőre lenne szükségetek.

BÁLINT Én mondtam!

DÉNES Főlősleges, Fanni szívesen tölti az idejét a konyhában.

CILIKE Valóban?

FANNI Már csak egy mosogatógép hiányzik, de Dénes szerint felesleges, csak áramot és még több vizet pocsékol.

CILIKE (*Dénesnek*) Ugyan már, Dénes, nem lehetsz ennyire fukar!

DÉNES Nem költekeztünk ilyen felesleges dolgokra.

CILIKE Ha már ennyi időt pazarol Fanni a konyhában, akkor legalább megkönnyíthetnéd a munkáját.

DÉNES Régen azt se tudtuk, mi az a mosogatógép, mégis tiszták voltak az edények. Víz, tisztítószer és két szorgos kéz. Ennyi bőven elég.

CILIKE Látszik, hogy mennyit értesz egy háztartás vezetéséhez.

DÉNES Ez nem is az én dolgom.

GÁBOR Szerencsére Cilikével mi teljes összhangban töltjük a napjainkat. Vannak közös programjaink, olykor szabadnapot adunk egymásnak, és mindig szem előtt tartjuk a másik fél igényeit is. Szerintünk ez a jó házasság titka.

DÉNES Létezik jó házasság? Én eddig csak az ellenkezőjét tapasztaltam.

GÁBOR Ilyen gyönyörű feleség mellett még gondolni se lenne szabad ilyesmire, nemhogy kimondani.

DÉNES A szép gyümölcs olykor belül romlott.

FANNI Na, ebből elég.

CILIKE (*Dénesnek*) A fiatalságnak ára van, mint ahogy a jólétnek is. Mi nők hajlamosak vagyunk szeretettel gondoskodni arról, aki kényelmet biztosít számunkra.

DÉNES Még ekkora marhaságot sem hallottam! Csodálkozom, hogy pont téled, Cilike!

CILIKE Ne ítélj mindenkit egyformán!

DÉNES (*Cilikének*) A szememben te mindig kivételt képeztél, ugye ez erősíti a szabályt? (*Gábornak.*) És az elmaradhatatlan hölgykoszorú?

GÁBOR Most már csak dekoráció. Cilike tölti be az összes helyet a szívemben.

DÉNES Boldog ember! Bezzeg ifjúkorunkban! Tudod, hogy én is irigyeltelek? Ahogy megjelentél, akár egy hódító, uraltad a teret. Az összes nő a lábad előtt hevert!

GÁBOR Ez már jó régen volt.

DÉNES Emlékszel, amikor Kelet-Németországból utaztunk hazafelé, és a kabátbélésünkbe rejtettük az ajándékokat?

GÁBOR Verának semmi sem volt elég, mindig veszekedett veled.

DÉNES Így igaz. Megkapott tőlem mindent, ennek ellenére mégis megszökött az egyik barátommal!

CILIKE Hagyjátok már a múltat! Elég volt!

GÁBOR De most, barátom, én mondom, hogy szerencsés vagy, mert Fanni személyében egy szeretetteljes, megbízható társra találtál.

DÉNES Valóban?

CILIKE Valóban.

DÉNES Az én szép, fiatal feleségem.

BÁLINT Tanúsíthatom.

DÉNES Mit?

BÁLINT Hogy Fanni gondoskodó, megbízható társ.

DÉNES (*legyint egyet*) Nem is ismered!

BÁLINT Mindössze vagy tizenegy éve. Mindenki ilyen társat kívánna magának!

DÉNES Az én legféltettebb kincsem. Csak még egy kicsit csiszolni kell. (*Fanninak.*) Nem megmondtam, hogy az alkarodat ne fektesd az asztalra? Csak a kézfejed lehet fent!

FANNI Kér még valaki a hústekersből? Nem? Gábor, ha nem veszed sértésnek, mivel neked nagyon ízlett, a maradékot becsomagolom, és majd ha mentek, magatokkal viszitek.

GÁBOR Köszönöm, angyal vagy.

Fanni feláll és pakolni kezd.

KATALIN Szívesen innék még egy kis bort! *(Bálint készségesen tölt a poharába.)*

CILIKE Én is!

DÉNES Ezek a nők!

GÁBOR Imádom őket!

BÁLINT Én csak egyet. *(Mindenki ránéz, mire teletömi a száját a tányóján maradt étellel.)*

Fanni abbahagyja a pakolást.

DÉNES Meg ne fulladj, barátom, egy szoknyáért se érdemes!

CILIKE *(miközben Bálint felé nyújtja üres poharát, jelezve, hogy még inni szeretne)* De jó szerelmesnek lenni!

DÉNES *(Bálintnak)* Gondolom, osztod Cilike véleményét. Jaj, te szegény, tényleg cigányútra tévedt az a fránya falat! *(Fanninak.)* Hol a karkötőd?

FANNI A széfedben.

DÉNES Valóban, elfelejtettem kivenni! Most már úgyis mindegy! *(Bálintnak.)* Helyrejöttél, barátom? Csak nem az osztályos nővérért vagy ennyire oda? Nem mondom, szép formás, csak ne lenne olyan nagy hanggal.

BÁLINT Szó sincs róla.

DÉNES Sokan nem kedvelik, tudod-e?

BÁLINT Nincs más közöttünk, csak munkakapcsolat.

DÉNES Nem zörög a haraszt, ha nem fújja a szél.

KATALIN Nem volt szándékom közbeszólni...

FANNI De?

KATALIN *(Bálintnak)* Úgy látszik, csak te nem vetted még észre, hogy mennyire odavan érted.

DÉNES Na, ugye, megmondtam!

BÁLINT Képtelenség. Ki terjeszt ilyen pletykákat?

FANNI *(Bálintnak)* Valóban ő lenne az?

CILIKE Ha emlékezetem nem csal, arról volt szó, hogy viszonzatlan szerelembe esett Bálint, nem ő az említett hölgy.

GÁBOR Így igaz.

BÁLINT Köszönöm, Cilike!

CILIKE Bár engem még mindig furdal a kíváncsiság, ki lehet az. *(Bálintnak.)* De tiszteletben tartom a titkolózásodat. A rejtély maradjon rejtély, legalább izgalomban tartod a társaságot.

BÁLINT Nincs szándékomban. Már bánom, hogy belementem ebbe az egészbe. Annyira kínos, ráadásul nevetséges.

CILIKE Mintha idegenek közt lennél! Ugyan már! Egy ilyen jóképű, egyedülálló férfi, rendezett anyagiakkal, remek partinak számít. Csak lennék pár évvel fiatalabb!

GÁBOR Annyira jóllaktam, hogy majd szétdurranok. Te pedig, kedves feleségem, kicsit sokat ittál.

CILIKE És még mennyit fogok!

GÁBOR *(inkább féltve, mint kötözködően)* Nem szoktam beleszólni, de jobban tennéd, ha nem. Később megbánod, hogy összevissza fecsegtél.

DÉNES Cilikém drága, Gábor barátomnak igaza van. Az alkohol teljesen felszabadít ugyan, de megfelelő önkontroll nélkül olyan meggondolatlanságokat idézhet elő, amiket később már magad felé sem tolerálhatsz. *(Fanninak.)* Igazam van? Vagy igazam van.

Fanni nem válaszol, megfordul és a konyha felé indul.

KATALIN Hozhatom a desszertet? *(Választ se várva Fanni után megy.)*

ERA Én is segítek!

CILIKE *(Gábornak)* Látod, mit tettél?

GÁBOR Én?

CILIKE Ne mondd, hogy nem vetted észre.

GÁBOR Mit?

CILIKE *(a konyha irányába néz)* Nem kell tovább fokozni az alkohollal kapcsolatos aggályaidat.

GÁBOR Nem hinném, hogy bármi rosszat vagy sértőt mondtam volna. Különben is, rólad volt szó, nem másról.

DÉNES *(Cilikének)* Engesztelésül, majd holnap kapsz ajándékba egy értékes bundát vagy táskát.

CILIKE *(Dénesnek)* Arról már leszokt.

DÉNES Akkor egy ékszert.

CILIKE Arra most nem telik.

DÉNES Ugyan már, ne beszélj csacsiságokat!

CILIKE Na és Fanni?

DÉNES Mi van vele?

CILIKE Te Dénes, egyre jobban érzem, hogy teljesen megváltoztál.

DÉNES Na persze! Hetven év fölött még jó, hogy változik az ember!

CILIKE Régebben nem voltál ilyen rossz véleményyel a nőkről.

Mobilcsörgés, Bálint felveszi, közben feláll az asztaltól, odébb megy, majd halkán beszélni kezd.

DÉNES Mondtam én, hogy nő van a dologban.

BÁLINT *(miközben kinyomja a mobil, induláshoz készül)* Kérjete elnézést a többiektől a nevemben, most sürgősen el kell mennem.

GÁBOR De visszajössz?

BÁLINT Nem tudom, meddig fog tartani a megbeszélés.

GÁBOR Megbeszélés? Ilyenkor?

BÁLINT Tényleg sietnem kell, de amint végzek, azonnal jelentkezem! Még egyszer elnézést! *(Elviharzik.)*

CILIKE Azt hiszem, innom kell még egy kicsit.

DÉNES Mégiscsak nekem volt igazam!

FANNI *(belép a süteményes tálcával, Katalin segítségével)* Miben?

DÉNES A kanca hívására Bálint meglépett.

Fanni alig láthatóan megbillen, még szerencse, hogy ketten egyensúlyozzák a süteményes tálcát.

DÉNES Kár, hogy nem fogadtunk rá. Érdemes lett volna. Most már mindegy, az elmulasztott pillanatot nem hozhatja vissza senki sem.

FANNI Csak így, köszönés nélkül?

DÉNES Miért csodálkozol? Nem te szoktad szajkózni, vagy a szerelem megbolondítja az embert?

ERA Megjöttem a kávéval! Hova tegyem? A kisasztalra vagy ide?

DÉNES *(Erának)* Na, te is várhatod reggel a megmentődet!

ERA Nem értem, miről van szó?

FANNI Bálint elment.

ERA Egy szó nélkül?

FANNI Láthatod! Már búcsúzásra sem méltatott minket.

KATALIN Ugyan, Fanni, nem kell azonnal megsértődni! Biztos valami sürgős esethez hívták. Tudod, mennyire kötelességtudó.

CILIKE Mondta, hogy kérjünk elnézést a nevében.

FANNI Azért egy „elmentem” nem került volna annyi idejébe!

GÁBOR Amíg ezen elmélkedtek, én szívesen ennék a tortából!

CILIKE Valamilyen megbeszélésre hívták.

DÉNES Meghiszem azt! Bizonyára doktorné akar lenni a nővérke! *(Katalinnak.)* Jut eszembe, nem neki van egy beteg kisfia? Down-szindrómás, ha jól emlékszem.

KATALIN Nagyon édes gyermek, és ha hallanátok, milyen gyönyörűen énekel!

DÉNES Mekkora szívfájdalom lehet, hogy nem egészséges!

GÁBOR Barátom, örülj, hogy nem vagy az ő helyzetében. Bármelyikünkkel előfordulhat ilyen tragédia.

DÉNES Egy hibás kromoszóma, és oda a család élete. Az a rengeteg gondoskodás, a kétségbeesett reménykedés, a szünni nem akaró fájdalom. Fel nem foghatom, ha már a tudomány segítségével lehetőségük van kiszűrni ezt a gyógyíthatatlan betegséget, akkor miért nem válnak meg a magzattól még idejében? Ezért hagyta magára Enikőt is a férje. Azt mondta, az ő ellenkezése ellenére tartotta meg a babát.

GÁBOR Ki az az Enikő?

DÉNES Hát az osztályos nővér! Milyen szomorú, az ápolás a hivatása, és az ő gyermeke is speciális gondozásra szorul. Fel nem foghatom, miért vállalta bel!

CILIKE Hogyan is foghatnád, hiszen férfiból vagy. Nem te érzed a testedben a magzat szívének minden dobbanását! Akár egészséges, akár nem, ugyanazt a bánásmódot érdemli meg, mint bárki más!

DÉNES De ami már eleve hibás, és nem javítható, attól meg kell szabadulni. Nincs igazam?

CILIKE Egy emberi lény nem hulladék!

DÉNES Látod, Fanni, jobb is, hogy nincs gyerekünk! Még egy kolonc hiányozna a nyakamba!

CILIKE Dénes, ha nem hagyod abba, bizony isten felállok és elmegyek!

DÉNES Miért akar innen mindenki elmenni?

CILIKE Mert kiállhatatlan vagy! Nem is értem, Fanni hogy bírja ki melletted! Ahogy az arcát nézem, ő is átesett egypár plasztikai műtéten! Bár teljesen más úton, mint én.

DÉNES Jól van na, nem kell ezért ennyire mérgesnek lenni! Nem vagyok ellenség, csak elmondtam a véleményem. Azt meg szabad, vagy nem?

GÁBOR Jobb lesz, ha másról beszélgetünk.

DÉNES A ti Margótok szerencsés csillagzat alatt született. Hát igen, ilyen szülői háttérrel csak felfelé léphet az ember. Még mindig belsőépítészettel foglalkozik?

GÁBOR Most, hogy útban a harmadik gyerek, úgy döntöttek, Margó a kicsikkel marad. Andor fizetéséből futja mindenre. Vidékre akartak költözni, de szerencsére meggondolták magukat, ott maradnak a közelünkben. A fiúknak is jobb, és szükség esetén, ránk bármikor számíthatnak. *(Cilikének.)* Ne igyál annyit!

DÉNES Én is mindig ezt mondom Fanninak, de úgy tesz, mintha süket lenne. *(Fanninak.)* Jól mondom, kedvesem?

GÁBOR Kaphatok végre egy szelet tortát?

CILIKE Jaj, te beles, tedd magad elé az egészet, és edd meg! De nekem ne jajongj éjjel, hogy bélmérgezést kaptál!

GÁBOR Mondtam, hogy mérsékelj a borozgatást!

CILIKE Te meg a zabálást!

GÁBOR Most akkor is magamba tömöm az egészet!

CILIKE Én meg bevedelem, ami még az üvegben maradt! Na, add csak ide, Era! Nem hallod?

Gábor maga elé húzza a tortát, és rezzenetlen arccal enni kezd. Cilike a borospalack felé hajol, de nem éri el, Gábor egy váratlan mozdulattal odébb tolja az üveget. A többiek dermedten figyelik őket.

CILIKE *(Gábonak)* Hát, ha téged ez boldoggá tesz! Csak zabálj, kedvesem, nekem ebből az egészből elég volt, megyek!

GÁBOR *(abbahagyja az evést)* Maradsz a fenekeden, Cilike! *(Cilike feláll, de Gábor visszahúzza.)* Most az egyszer én mondom meg, hogy mit csinálj. Megértetted? *(Cilike sírni kezd. Gábor át akarja ölelni, Cilike azonban hárítja a közeledését.)*

CILIKE Hagyj békén!

GÁBOR Nem gondolod, hogy ezt a jelenetet egymás között kellene lejátszanunk?

CILIKE Végigjátszottuk már éppen elégszer.

GÁBOR Akkor sem illik ezt, kérlek!

CILIKE Nem bírom már ezt a fájdalmat! Elegem van, hogy viselkedjek, amikor belül szétfeszít a düh, és a legszívesebben üvölnék!

GÁBOR Ha attól megkönnyebbülsz, akkor üvölsz!

CILIKE Miért lettünk átkozottak, Gábor? Miért? Ezerszer is felteszem magamban ezt a kérdést, de a válasz mindig elmarad. Reménytelenül tapogatózok a sötétben, és nincs, aki a magasba rántson, még mielőtt a mélységbe zuhannék.

GÁBOR Hát én senki lennék?

CILIKE Hogy segíthetnél, amikor sorstársam vagy ebben a csapásban?

GÁBOR A szeretetem fent tart mindkettőnket, csak ne engedd el a kezem.

CILIKE *(sírása csitul)* Te se az enyémet.

GÁBOR Gyere, hadd öleljelek át. Meglátod, jóra fordul minden.

CILIKE Ne ígérd a lehetetlent... Fáradt vagyok, nagyon fáradt...

FANNI *(Gábornak)* Vidd a vendégszobába, már délután előkészíttem.

GÁBOR *(Fanninak)* Köszönöm. *(Gyengéden a vendégszobába támogatja a feleségét.)*

DÉNES Hát ez meg mi volt?

KATALIN Trauma érte mindkettőjüket.

DÉNES Teljességgel kizárt, Gábor burokban született. Ő az, akit sohasem hagy cserben a szerencséje.

KATALIN Úgy tűnik, mégis.

FANNI *(Erának)* Ne haragudj, neked készítettem elő a vendégszobát!

DÉNES Mindenki őrizze meg a nyugalmat, és ne legyen több kiabálás. *(Erának.)* Átengedem a helyem, majd elalszom a dolgozószobában. *(Mielőtt Era megszólalna.)* Nincs apelláta. Nem az első eset, és nem is az utolsó, hogy a kanapén töltöm az éjszakát. Nem okoz gondot. Sőt, örülök, hogy olykor magam vagyok.

Gábor közeledik, megtörten, mozdulatait már nem fegyelmezi, mintha hirtelen megöregedett volna

KATALIN Segíthetünk valamiben?

GÁBOR Köszönöm, semmi szükség rá. Szerencsére elaludt.

DÉNES Bocsáss meg, barátom, ha tudtam volna, hogy ez a gyerektéma ilyen érzékenyen érinti Cilikét, meg sem szólalok.

FANNI *(Gábornak)* Te se nézel ki valami jól. Kérsz egy kis vizet?

GÁBOR Nem, köszönöm.

KATALIN *(Gábornak)* Ne mondd, hogy jól vagy, láthatóan reszketsz.

GÁBOR Nagyon nehéz időszakot élünk át, és a neheze még hátravan. Az utazásunk is csak menekülés otthonról, hogy higgadtan át tudjuk gondolni, miben segíthetünk a gyerekeknek.

DÉNES Csak nem Margóval történt valami?

GÁBOR Nos, ahogy te mondanád, egy hibás kromoszóma neki is

gyökeresen megváltoztatja az életét.

KATALIN Édes Istenem, a baba?

GÁBOR Nemrég árulták el, hogy milyen rendellenességgel fog megszületni. A kis Alex is Down-szindrómás.

DÉNES Én bolond! Cilike reagálásából gondolhattam volna, hogy valami ilyesmiről lehet szó! Ezt sohasem bocsátja meg nekem!

GÁBOR Ha hiszed, ha nem, Cilike először azon a véleményen volt, mint te. Azt mondta, az lenne a legjobb, ha a gyerekek azonnali beavatkozást kérnének, aztán nyomban el is szégyellte magát. Nem lehet ilyet mondani egy kis-mamának.

DÉNES Rettenetesen érzem magam! Hogy fogom én ezt a baklövést helyrehozni?

GÁBOR Alszik egy kicsit, a borgőz is elillan a fejéből, és sokkal megértőbb lesz, mint gondolnád. Ugye felesleges kérnem, hogy mindez maradjon köztünk?

DÉNES Ez csak természetes!

GÁBOR Sajnos még az ismerősök is rosszindulatúak. A szemünkbe sajnálkoznak, de amint hátat fordítunk, kibeszélnek. Cilike az utóbbi időben rengeteg csalódáson ment keresztül. A legszűkebb baráti körünk volt e tekintetben a legmeglepőbb. Ha tudnátok, miket pletykáltak a családunkról, amikor éppen nem voltunk jelen!

KATALIN Hogy jöttetek rá?

GÁBOR Hidd el, Katikám, mindig akad egy a sok közül, aki feladja a többieket. Hiába, ilyen az emberi természet.

ERA Azért akadnak kivételek.

FANNI Ha valaki bizalmatlan, akkor az én vagyok. Ennek ellenére, szerencsésnek mondhatom magam,

mert olyan barátok támogatnak, akikben maximálisan megbízhatok. Habár ma egy kicsit elbizonytalanodtam.

ERA Ha most rám utalsz, akkor tévúton jársz.

KATALIN *(Gábornak)* Biztos lehetsz benne, mindaz, amit elmondtál, az ebben a lakásban marad, nem viszi ki senki sem.

DÉNES Hát ezért az európai körutazás.

GÁBOR Azokat a helyeket vesszük sorra, ahol a legboldogabb pillanatainkat éltük át, még az ismerkedésünk elején. Ránk fér egy kis nosztalgia. Hiszem, hogy megerősíti az egymás iránt érzett elkötelezettségünket, a szeretetünket. Csak így tudunk majd megküzdeni a ránk váró akadályokkal.

DÉNES Nem is tudom, mit csináljak! Megbántottam az egyik legkedvesebb barátomat, még hozzá annyira mélyen, hogy talán már soha többé nem nézhetek lelkiismeret-furdalás nélkül a szemébe! Ó, én szerencsétlen!

FANNI Dénes, kérlek, nyugodj meg, az hiányzik, hogy rosszul legyél. Bevetted vacsora előtt a gyógyszeridet?

DÉNES *(Fanninak)* Lehet, hogy elveszítettem az egyik legfontosabb szereplőjét az életemnek, és te most a tablettákkal foglalkozol?!

KATALIN Mindjárt megnézem az adagolót. *(Fanninak.)* Hol tartjátok?

DÉNES *(Katalinnak)* Megtiltom, hogy a dolgozószobámba menj!

GÁBOR Jól van, barátom, csak nyugodj meg. Én bemehetek?

DÉNES Fanni, csak Fanni nézheti meg, senki más.

Fanni a dolgozószobába siet, majd hamarosan visszatér.

FANNI (*Dénesnek*) Úgy tűnik, beszédted.

ERA Úgy tűnik?

FANNI Van, hogy kiköpi, mielőtt lenyelné őket.

DÉNES Bevettem valamennyit. Nem kell több. Nincs semmi bajom, jól vagyok. (*Gáborra néz.*) Cilike, ugye, megbocsát? Nem akartam megbántani, vajon elhiszi nekem?

GÁBOR Ismered Cilikét, olyan szíve van, hogy még a legnagyobb el-lenségének sem fordít hátat, nem-hogy neked. Ezért is szeretem.

DÉNES Nem értem, hogy fajulhattak el idáig a dolgok? Egyáltalán, hogy került szóba ez a gyerektéma?

GÁBOR Az osztályos nővér feltétele-zett plátói szerelme indította el a lavinát. De most már kár ezen töp-rengeni, ami történt, megtörtént. Nagyon sajnálom, hogy elrontot-tuk a közös együttlétet.

DÉNES Ti?

GÁBOR Hibáztunk, hogy mostanra szerveztük a pesti látogatásunkat. Ki kellett volna hagynunk, és ké-sőbb jönnünk, amikor már gyó-gyulni kezdenek a sebek.

FANNI (*szinte önmagának*) Nem ar-ra való a barátság, hogy őszin-tén elmondjuk, mi bánt minket? A visszafojtott düh előbb-utóbb úgyis utat tör magának, és akkor képtelenek leszünk kontrollálni a helyzetet. A fájdalom erős méreg-ként átítatja a testünket, befészke-li magát a gondolatainkba, és csak rágódunk, innen hova tovább? Képtelenné válunk tisztán látni, helyesen cselekedni, hibát hibára halmozunk, és tehetetlenségünk-ben haldokló hattyúként vergő-dünk a végtelenségben. A baráti támogatás egy mentőöv a túlélés felé. Érdemes benne megkapasz-kodni. De mi történik akkor, ha

ez az öv utolérhetetlenül elúszik mellettünk?

DÉNES (*Fanninak*) Milyen haldokló hattyúról beszélsz?

Rövid csend után Fanni feláll.

FANNI Megyek, megágyazok Dénes-nek a dolgozószozában.

ERA Jövök, segíték.

FANNI Maradj, gyorsabban készülök el, ha egyedül megyek. (*Elmegy.*)

DÉNES Feje tetejére állt ez a nap, szá-momra szinte minden érthetetlen. (*Katalinnak.*) Te meg miért sírsz?

KATALIN Nem sírok.

DÉNES Látom a szemedet.

KATALIN Mégsem látsz gyengén?

DÉNES Amit kell, azt meglátom.

KATALIN Akkor nézd meg Fannit ala-posan.

DÉNES Mit nézzek rajta?

KATALIN Igazad van. Kár erre szót fecsérelni.

GÁBOR (*Katalinnak*) Mégiscsak jól mondtam, rosszkor jöttünk. Rá-adásul a problémáinkat is a nya-katokba zúdítottuk.

KATALIN Mindenkinek a saját terhe a legnehezebb. Ettől függetlenül, Fanni helyesen mondta, egy igaz barát érzelmi támogatással segít-séget nyújt, hogy továbbléphess! Természetesen rajtad múlik, hogy elfogadod-e.

Gábor halkan sírni kezd.

DÉNES Ezt nem hiszem el! Most már te is?

KATALIN (*Gábornak*) Meglátod, rend-be jön minden. Most még muszáj feldolgoznotok, mi minden vár rá-tok, de hamarosan együtt fogtok örülni a kis jövevénynek. Minden baba egyedien gyönyörű és édes. Hidd el, büszke nagyszülők lesztek!

Fanni közeledik.

FANNI Mi történt?

GÁBOR *(Fanninak)* Mégiscsak kér-
nék egy kis pálinkát.

*Fanni a kisasztalhoz lép, tölt egy
stampelit.*

FANNI Még valaki? Anya?

KATALIN Tölts, de csak egy nyelet-
nyit, hogy ne igyon magában!

Fanni két kupicával tér vissza.

KATALIN *(Gábornak)* A holnapra!

GÁBOR És a mára!

Csöngetnek.

DÉNES Ez meg ki lehet?

Fanni ajtót nyit, Bálint viharzik be.

BÁLINT Telefonálni akartam, hogy
még fönt vagytok-e, hát nem le-
merült a mobilom? Az utcáról lát-
tam a fényeket, gondoltam, talán
nem tiszteletlenség, ha becsön-
getek.

DÉNES Jól tetted, fiam, hogy visz-
szajöttél.

FANNI A köszönés nélküli elrohaná-
sod azonban az volt.

BÁLINT Igazán szégyellem, de ha-
laszthatatlan ügy miatt kellett el-
mennem.

FANNI Miért nem szóltál, hogy más
programod van?

BÁLINT Engem is váratlanul ért, de
nem hiányozhattam róla. Ez a
megbeszélés sordöntő lehet szá-
momra.

FANNI Megbeszélés ilyenkor?

DÉNES *(Bálintnak)* Engem is kíván-
csivá tettél. Szabad tudni, mi volt
ennyire fontos?

BÁLINT *(Dénesnek)* Emlékszel Fenyő
doktorra a sebészeti osztályról?
Most toboroz önkénteseket a gö-
rög-macedón határnál lévő mene-
külttáborba.

GÁBOR A Vöröskereszttel?

BÁLINT Igen. *(Katalinnak.)* Kaphat-
nék egy kávét?

KATALIN Természetesen.

ERA Ott van az asztalon, még nem
vittem ki!

KATALIN Inkább lefőzők egy ada-
got, frissen élvezhetőbb az íze.
(A konyhába megy.)

FANNI *(Bálintnak)* Megkérdezhetem,
miért sorsdöntő számodra mindez?

BÁLINT Mert én is jelentkezem ön-
kéntesnek.

FANNI Neked elment az eszed!

DÉNES Ebben most Fannival kell
hogy egyetértsek!

ERA *(Bálintnak)* Rám hiába is nézel,
én ebbe nem akarok beleszólni!

GÁBOR Végül is, mindenki megkap-
ja a saját keresztjét. *(Bálintnak.)*
Úgy látszik, ez alól te se vagy ki-
vétel. *(Feláll.)* Na, én ledőlök Cilike
mellé. Eseményteli volt ez a nap.
Elfáradtam. Jó éjszakát!

*Jó éjszakát kívánnak, Gábor a ven-
dégszobába megy, közben Katalin is
visszatér.*

KATALIN Már itt is vagyok. Tessék a
finom kávé!

BÁLINT Hálásan köszönöm.

KATALIN Lemaradtam valamiről?

FANNI Hát, ami azt illeti, anyukám,
Bálint bejelentése méltó fináléja a
mai estének.

KATALIN *(Bálintnak)* Bálint?

BÁLINT Én csak rendbe akarom ten-
ni az életem.

FANNI Ez már tényleg nevetséges.
Mi bajod az életeddel? Más boldog
lenne, ha csak feleannyit ért volna
el, mint te!

BÁLINT Talán ez a baj, hogy minden
olyan gördülékenyen megy. Egy-
valamit kivéve. A legfontosabbat.

FANNI Mégpedig?

BÁLINT Szerintem Erának van közöt-
tünk a legirigylésreméltebb élete.

DÉNES Szigorúan tilos most családról vagy gyerekről beszélni!

ERA *(Bálintnak)* Majd elmesélem.

FANNI Úgy érzem, lassan olyan a fejem, mint egy vízzel teli hordó.

KATALIN Itt az ideje, hogy mi is elmenjünk, muszáj pihenned.

FANNI *(Erának és Bálintnak)* Nehogy azt higgyétek, hogy ennyivel megúsztátok, veletek még beszélnem kell!

KATALIN Majd máskor.

FANNI Mikor? Holnap talán már késő. Még ma!

KATALIN Nem hinném, hogy jó ötlet lenne. Nézz csak Dénesre! *(Dénes félrecsuklott fejjel alszik, majd hirtelen felriad.)*

DÉNES Mi van? Mi történt?

KATALIN Arról beszéltünk, hogy haza kellene indulnunk.

DÉNES Szó se lehet róla. Bálint még mesél erről az önkéntes munkáról.

FANNI *(Dénesnek)* Remélem, lebeszéled erről az örülségről!

DÉNES *(Fanninak)* Inkább a sminckeddel törődnél, drágám, olyan furcsa az egész fejed!

FANNI Neked köszönhetően!

DÉNES Mi közöm nekem a sminkedhez?

FANNI Kezdem elveszíteni a türelmem!

KATALIN *(Fanninak)* Próbálj lenyugodni. Menjünk az erkélyre egy kis friss levegőt szívni, jót tenne mindkettőnknek! *(Fanni elengedi a füle mellett.)*

FANNI Milyen jól tette Cilike, hogy kiadott magából mindent! Nekem is arra lenne szükségem...

ERA Fanni, nagyon rosszul nézel ki, be kellene mennünk az ügyeletre.

KATALIN Szerintem is ez lenne a leg-helyesebb.

FANNI Szó sem lehet róla! Hogy bent tartsanak? És akkor megindul a pletyka, a sok kérdezősködés, a besározás. Nem, nem kérek belőle! Voltam már rosszabbul is, sokkal rosszabbul, és kibírtam.

KATALIN Na jó, én ehhez nem aszisztálok tovább. Hívok egy taxit és megyek. *(Erának.)* Akkor jössz velem, vagy maradsz, angyalom?

FANNI *(még mielőtt Era válaszolna)* Nekünk még van egy kis megbeszélnivalónk.

KATALIN *(Fanninak)* Csak ne felejtse el, hogy holnap reggel az egyetemre kell mennie.

FANNI Majd kíméletes leszek.

DÉNES Na, kezdődik a hiszti. Gyere, Bálint, menjünk a dolgozószobámba, ott nyugodtan beszélhetünk! *(Nehézkesen feláll, majd megindul.)*

Bálint felsegíti Katalin kabátját.

KATALIN Akkor én elmentem. Jó éjszakát!

BÁLINT *(Katalinnak)* Lekísérlek, és megvárom, míg ideér a taxi.

KATALIN Felesleges, de azért köszönöm. Nincs még nagyon késő, és jót tesz, ha egy kicsit kiszellőztetem a fejem.

BÁLINT Biztos?

KATALIN Értem ne aggódj! De Bálint! Te jó ember vagy. Kérlek, mentsd meg a lányomat!

Vége az első felvonásnak.

Függöny.

MÁSODIK FELVONÁS

Függöny.

Fanni a kanapén fekszik, Era mellette ül egy karosszékből.

ERA Micsoda egy este! Szegény Gáborék, ki gondolta volna, hogy ekkora gondokkal küzdenek? Dénes mindig azt mondogatta, barátja a szerencse kegyeltje, irigylésre méltóan sikeres az élete, és tesék, kiderül, őt is érik csapások bőven.

FANNI Hát, erre én sem számítottam.

ERA Gondolj bele, a hetvenes éveikben járnak, és hirtelen ekkora problémával kerülnek szembe. Ráadásul ez még csak a kezdet. Tényleg, Cilike hány éves?

FANNI Fogalmam sincs. Látszólag jóval fiatalabb Gábornál, de lehet, hogy mindez csak a plasztikának tudható be. Mindegy. A lényeg, hogy jó emberek, nem ezt érdemelték meg.

ERA Miért? Ki kapja a sorstól azt, amit megérdemel?

FANNI Például te. Életed nagy szerelme lett a férjed, van egy csodás lányotok, szép az otthonotok, a szakmádban dolgozol, soroljam még? Szerintem ez is sok volt.

ERA *(feláll)* Most innom kell egyet.

FANNI Ne igyál. Alig nyolc óra múlva indulsz az egyetemre. Anyának igaza volt, inkább aludnunk kellene a beszélgetés helyett.

ERA Feküdj le nyugodtan, én majd megvárom, míg Bálint elmegy.

FANNI Róla teljesen megfeledkeztem!

ERA Pedig nem kéne. *(SMS jelzőhangja, Era kikapcsolja a mobilját)*

FANNI Hátha valami fontos. Miért nem nézed meg?

ERA Semmi jelentős, ráér holnap.

FANNI Pedig bőven van rá idő az éjjel kettőig, Dénes akkor szokott elálmósodni.

ERA Na ne szórakozz velem.

FANNI Alvászavara van. Elfelejtetted?

ERA Most mennyi az idő?

FANNI Néhány perccel múlt éjfél.

ERA Mindegy, úgyis álmatlan éjszákának nézek elébe.

FANNI Az egyetemen is ennyire izgalós voltál.

ERA De csak addig, míg beszélni nem kezdtem.

FANNI Nem érdekes? Életem legboldogabb éveit még mindig az egyetemhez kötődnek!

ERA Szép is volt az az időszak.

FANNI Emlékszel, akkor nyitott a McCafé a Régiposta utcában. A kávéjukra és a finom sütiükre? Mindennek más volt az íze, mint most.

ERA Én inkább arra, hogy mennyi diákmunkát vállaltunk, azért hogy beülhessünk.

FANNI Állandóan pörögtünk, szinte alig aludtunk! És azok a hétvégi bulik!

ERA A hajnali újságkihordások!

FANNI Jaj, istenem!

ERA Az Egyetemi Színpad? Szentivánéji álom! Te mint Első Tündér, én pedig a Második!

FANNI Még mindig az emlékezetemben élnek azok a fátyolszerű jelmezek!

ERA A sminkünk is felért egy csodával, nem igaz? Három napba telt, mire le tudtam vakarni magamról. Az egész arcom tiszta csillámpor volt. Csaba azóta becéz Tündinek. Helyesbíték, újabban leginkább a keresztnévemen szólít, régebben azonban mindig csak tündizett.

FANNI Valóban úgy ragyogtunk, mint a mesebeli lények! *(Feláll.)* Várj csak! Van néhány fotóm, ha jól

emlékszem, nemrég idepakoltam a szobámból. *(A szekrényhez lép, és kihúzza a legalsó fiókot.)* Valahol itt kell lenniük! Elő is kerültek! *(Előhúzza a dobozt, visszaül a kanapéra, majd felemeli a fedelét.)*

ERA Te jó ég! Tele van képekkel! *(Belenyúl, kiválaszt egyet, majd visszateszi és turkálni kezd a ládában.)* Csak azt ne mondd, hogy az összes az egyetemi éveinkből való!

FANNI Mint mondtam, akkor voltam a legboldogabb.

ERA *(magasba tart néhányat)* Mindjárt megőrülök, ebben a dobozban tartod szinte az egész közös múltunkat! Ezek itt valóban mi lennénk, hosszú hajfonattal, rövid sortban?

FANNI *(könyékig matat a fényképek között)* Kell itt lennie a színházi előadásokról is! Ezt nem hiszem el, most egyet se találok! Majd legközelebb. Úgyis azt terveztem, hogy egy albumot rendszerezek belőlük. Így átláthatatlan az egész. De ezt nézd! *(Átnyújt egyet.)* Emlékszel még erre a srácre?

ERA Csaba?

FANNI Az elmaradhatatlan négyesfogat. Te, én, Laci és a szerelmes Csabád. Könnyezel?

ERA Bocsi, kissé elérézékenyültem.

FANNI Pedig neked aztán nem kelletne. Azóta is a hercegeddel élsz, akár a mesében.

ERA Most úgy beszélsz, mintha neked nem lett volna lehetőséged egy igazi párkapcsolatra! Te voltál a bállok királynője, annyi fiú bolondult utánad, hogy a lányok meg tudtak volna fojtani egy kanál vízben! Laci miatt különösképpen, hiszen ő volt a legmenőbb srác az egyetemen. Nem tudod, mi lett vele?

FANNI Miután faképnél hagyott?

ERA Érdekes, én nem így emlékszem. Sokáig próbálkozott, de annyira feszült voltál, annyira rémült, hogy végül is feladta.

FANNI Ijesztően hasonlított apámra. Nem külsőre, jellembeli egyezéseket véltem felfedezni, ami megijesztett. Belegondoltam, úgy járhatok, mint anya. Nem, az soha nem történhet meg!

ERA Agresszív volt veled? Erről nem szóltál egy szót sem.

FANNI Gondolj vissza, mennyire lobbanékony volt a természete, sokszor alig tudta magát féken tartani.

ERA Ez igaz, de mégis fegyelmezett maradt. Vagy nem meséltél el mindent?

FANNI A legnagyobb rosszindulattal sem mondhatom, hogy bántott. Csak olyan harcias erő sugárzott belőle, hogy olykor kirázott tőle a hideg.

ERA Keményen sportolt, természetes, hogy majd szétdurrant az energiától. Biztos az atlétika segített neki abban, hogy kordában tartsa az érzelmeit. Ha képes volt erre fiatalon, akkor most érettebb fejjel is összeszedett lehet, nem?

FANNI Fogalmam sincs. Akkor a megérzéseimre hallgattam, és még most is azt mondom, szerencsés voltam, hogy otthagytam. Különben sem lehetett volna közös jövőnk.

ERA Ezt már nem tudhatjuk.

FANNI Hogy védett volna meg minket apámtól? Hiszen ő is szinte még gyerek volt!

ERA Nem tudok mit válaszolni. Egy valami biztos, csodásan néztetek ki együtt. Főleg itt. *(Fanni átveszi a feléje nyújtott képet.)* Csupa boldogság az arcotok.

FANNI Éjféli pecázás a rakparton. A sötétben alig látni az alakunkat,

nemhogy az arcunkat. Miről beszélsz?

ERA Mindarról, ami sugárzik a fotóból.

FANNI Egyszer véletlenül összefutottunk az egyik szupermarketben. A családjával volt, két aranyos lurkóval és egy nagyon csinos feleséggel. Ő maga alaposan megpocakosodott.

ERA Nem is mesélted.

FANNI Talán mert nem tartottam fontosnak.

ERA Beszéltetek?

FANNI Kizárólag a köszönésig jutottunk el. Dénes ott volt a közelemben.

ERA Akkor ez még a balesete előtt volt.

FANNI Jóval előtte.

ERA Érdekes lehetett a múltadat összehasonlítani a jeleneddal.

FANNI Nem éreztem csalódottságot, elhiheted. *(Tovább pergeti a képeket az ujjai között.)* Mennyire megváltoztunk az évek során!

ERA Én nem.

FANNI Ezzel azt akarod mondani, én igen.

ERA Meg se szólaltam.

FANNI Azt vettem észre. Pedig jobban tennéd, ha már célozgatni kezdted.

ERA Most provokálsz?

FANNI Eszemben sincs. Megköszöném, ha érthetőbben fogalmaznál. Én a külsőnkre gondoltam, te viszont a személyiségünkre.

ERA Szerintem túl zaklatottak vagyunk mindketten ehhez a beszélgetéshez.

FANNI Zaklatottak?

ERA Ha most tovább folytatjuk, biztos, hogy mellékvágányra futunk.

FANNI Aha.

ERA Mégiscsak jobb lenne lefeküdni.

FANNI Te akartál Bálíntra várni.

ERA Biztosan megérti, hogy éjfél után már a hálósobában vagyunk.

FANNI *(félre teszi a ládikót)* Hol rontottuk el?

ERA Mit?

FANNI A barátságunkat. Úgy érzem, valami ijesztő történik velünk, mintha egyre távolabbra sodródnánk egymástól. Régebben annyira más volt minden.

ERA Fialatok voltunk.

FANNI Az ég áldjon meg, úgy beszélsz, mintha matuzsálemi korban lennénk!

ERA Én csupáncsak arra akartam utalni, hogy akkoriban sokkal nyitottabbak voltunk egymással és mindenki vel szemben. Az éretlenek kiválsága ez, nem?

FANNI Pedig te mindent tudsz rólam.

ERA Nem hinném.

FANNI Legalábbis a legfontosabbakat.

ERA A bántalmazásokat igen, hiszen egyre gyakrabban történnek. De hogy miért hagyod mindezt, azt a mai napig nem értem.

FANNI Mégiscsak jobb lenne visszalépni a múltba.

ERA Úgysem változtatnánk semmin se! Én Csaba mellett döntenék, és szerintem te sem határoznál másként, ugyanazt tennéd, amit akkor. Férjhez mennél Déneshez.

FANNI Mivel érdemeltem ki, hogy így beszélsz velem?

ERA Miért is? Talán mert feladtad a céljaidat. Letértél az útról, és visszakerültél egy ugyanolyan csapdába, mint amilyenből nagy nehezen sikerült elmenekülnöd. Önként vállaltad a visszatérést a pokolba, és arra kényszerítet velem együtt édesanyádat is, hogy csendben végignézzük a vergődésedet. Mondd, nem veszed észre, hogy veled együtt szenvedünk?

Ennyire fontos az a rohadt pénz?
Lemondasz érte mindenről és mindenkiről?

FANNI Ítélni a legkönnyebb. Az igazság sokkal összetettebb.

ERA Biztos vagy benne?

FANNI Ha azt hiszed, a gyávaság tart vissza, tévedsz.

ERA Amikor azt mondtad, az egyetemi éveid voltak számodra a legszebbek, nem lepődtem meg, hiszen hosszú évek óta négy fal között élsz bezárva egy negyvenhárom évvel idősebb férfival. Jeszszus, még kimondani is rettentő, ekkora korkülönbség a házastársak között!

FANNI Nagyon jól tudod, miért.

ERA Tudtam, de most már nem tudom, kérlek, világosíts fel. Mert én azt gondoltam, ezzel a házassággal megmented édesanyádat és bebiztosítod a jövődet. Kati nénit, amennyire lehetett, kihúztad a bajból, de a magad sorsa helyett még mindig Dénesét egyengeted. Hátat fordítottál a szakmádnak, lassanként megszakítottad a kapcsolatot mindenkivel, begubóztál ebbe az öregszagú lakásba, és a hetvenesek életét éled. Minden lehetséges eszközzel megpróbáltalak támogatni, még késő éjszaka is azonnal iderohantam, amikor segítségre volt szükséged, de most vége. Érted?

FANNI Mi történt? Nem értelek. Mire ez a kitörés, a fejemre olvasás?

ERA Jellemző. Más se csinálsz, mint gondolkodás nélkül visszadobod a labdát.

FANNI Lenyugodnál végre?

ERA Még mindig nem fogod fel, mennyire önző vagy?

FANNI Én, aki ennyi mindent elviselek?

ERA Kitől? Tőlem vagy édesanyádtól?

FANNI Természetesen egyikőtőktől sem.

ERA Hát akkor?... Ne hallgass, mondd ki! Gyerünk!

FANNI Ettől a helyzettől.

ERA Na ne szórakozz velem!

FANNI Nevezzem nevén? Dénestől! Most boldog vagy?

ERA Szokványos a reakciód. Más támadsz a téged ért sérelmekért. Ne énrám vetítsd át azokat a problémákat, amelyeket Dénessel kellene megoldanod!

FANNI Ez nevetséges!

ERA Fanni, nézz már magadba! Tényleg azt hiszed, ez az életforma, amit te élsz, mindnyájunk számára jó?

FANNI Úgy beszélsz, mintha miattam kényszerhelyzetben lennétek!

ERA Nem így van?

FANNI Nem is tudom hirtelen, mit mondjak, annyira váratlanul ért ez a támadás!

ERA A barátod vagyok, nem az ellenséged!

FANNI Pedig most úgy viselkedsz, mintha az lennél. Nem értelek.

ERA Ezek szerint rosszat akarok neked. Idáig jutottunk, hogy ezt gondold rólam?

FANNI Nekem rontasz, miközben látod, milyen gyenge állapotban vagyok!

ERA Régebben el tudtad viselni a kritikát. Úgy látszik, átléptünk a következő szintre.

FANNI Ez az én életem. Vegyétek végre tudomásul, én döntöttem el, miként élelem!

ERA Helyes. Ha így akarsz élni, hát élj, azonban ne várd el tőlünk, hogy továbbra is az egódat pátyolgassuk. Végére is, a te szabad döntésed alapján történik minden. Nem akarsz változtatni? Jó! Ne változtass, de ne vedd természe-

tesnek, hogy amint összeborulnak a hullámok feletted, rögtön itt teremünk és lelki támaszt nyújtunk.

FANNI Végre kibökted, terhedre vagyok. Ám legyen, többé nem fordulok hozzád, még a mobilt sem veszem fel. Így jó lesz?

ERA Ne tegyél úgy, mintha nem értenéd, miről beszélek! Az előbb mondtad, úgy éled az életed, ahogy te akarod. Csak azt nem értem, akkor miért zúdítod állandóan az összes fájdalmadat rám? Mit tehetnék még? Ha csak én akarom a változást előidézni, annak kudarca az eredménye. Telítődtem.

FANNI Era, ne bolondozz. Szükségem van rád!

ERA Az előbb még mást mondtál.

FANNI Dühömben mondtam, mert összezavartál!

ERA Én mindent őszintén mondtam. A lelkem mélyéből.

FANNI Szükségem van rád!

ERA Nem rám. Valakire, aki segít nyaldosni a sebeidet. Egy ugyanolyan megalkuvóra, mint amilyen te vagy. De én továbblépek, érted? Már döntöttem.

FANNI Megtöröd a barátságunkat?

ERA Fájó, hogy pont a legjobb barátnőmon nem tudok érdemben segíteni. Feladom.

FANNI Látom, kíséretezel rajtam, ráhangolódsz a meghallgatásra.

ERA Szégyelled magad.

FANNI Én? Inkább te. Milyen kortesbeszédet tartottál Cilikének a projektedről, nem beszélve arról a megaláztatásról, amikor számonkérted rajtam, hogy nem váltottam valóra az álmaidat!

ERA Tessék? Magadnál vagy? Gondold már végig, mit beszélsz. Én megvalósítottam, amit akartam. Hogy te nem, az a te felelősséged!

FANNI Szóval megvalósítottad? Akkor miért nem kell a projekted senkinek sem?

Feszült csend.

ERA Hosszú évek óta kitartottam melletted minden rosszban. Magam mögött hagyva a munkámat, a családomat, azonnal ugrottam a hívó szóra. Ha tudnád, hányszor kaptunk össze Csabával emiatt! Igaza volt. Te csak magaddal törődsz, és belekapaszkodsz minden lehetséges fűszálba, hogy túléljed az átélhetetlent.

FANNI Köszönöm az analízist. Ezek szerint egy szörnyeteg vagyok, aki elszívja a többiek energiáját.

ERA Tényleg nem veszed észre, hogy rajtad kívül másnak is vannak problémái?

Fanni mobilja csörren, előveszi, rápillant.

FANNI Csaba az. Biztos azért hív, mert te kikapcsoltad.

ERA Ne vedd fel!

FANNI Na ne hülyéskedj. Már így is megvan rólam a véleménye. *(Felveszi.)* Szia, Csaba. Igen, itt van. Nálunk alszik, mert holnap korán be kell érnie az egyetemre. Azt hittem, tudsz róla. Természetesen, átadom. Jó éjszakát!

ERA *(átveszi a mobilt)* Nem gondolod, hogy késő van ehhez a híváshoz? Majd délután megbeszéljük, jó? Megmondtam, várj a meghallgatás végéig. Nem, nem megyek haza. Majd csak akkor, amikor elvégeztem a dolgomat. Nagyon kérek, ne légy ennyire dühös, pont emiatt kapcsoltam ki a telefonomat, csak feleslegesen felizgatjuk egymást. Most leteszem, jó? Szia. *(Kikapcsolja a készüléket.)*

FANNI Te most mit csinálsz?

ERA Így legalább békén hagy mindkettőnket.

FANNI Elmondanád, mi történt köztetek?

ERA Látod, erről beszéltem! Annyira el vagy foglalva magaddal, hogy észre sem veszed, a körülötted lévők is a saját problémáikkal küszködnek.

FANNI Már elnézést, hogy a szétrúgott fejemmel leginkább magamra figyelek!

ERA Ne menjünk ismét ebbe a meddő témába bele.

Rövid csend.

FANNI Beszelnél már végre?

ERA Szétesőben a házasságom.

FANNI Ezt nem hiszem el.

ERA Pedig így van. A mesebeli párost is elérte romlás szele.

FANNI Csak nem váltok el?

ERA Hová gondolsz? Az igaz, hogy már legalább egy éve tart ez az állapot, de mindketten keményen kitartunk a családunk mellett. Meg fogjuk oldani a problémánkat, bármilyen nehéz, csak még nem találtunk rá a megoldásra.

FANNI Nem értek semmit, lehetne egy kicsit konkrétabban?

ERA Csaba Angliában látja a jövőnket. Én még küzdenék egy darabig, de kevés az időnk. Vagy most lépünk közösen, vagy soha.

FANNI Azt mondod, nem új keletű a probléma. Miért nem beszéltél róla?

ERA Mert magadon kívül mással nem foglalkozol. Mindenki észrevette, hogy valami nincs rendben nálam, csak te nem. Még Dénes is rákérdezett olykor, amikor kettesben voltunk, hogy mi történt velem.

FANNI Szólhattál volna.

ERA Látod? Még most is a saját sértődöttségedet helyezed előtérbe.

FANNI Akkor is érthetetlen ez az egész. Látszólag minden olyan tökéletesen működött! Felfoghatatlan!

ERA Anyagi gondjaink vannak. Olyannyira, hogy lassan mindenünk elúszik a semmibe.

FANNI Ezt nem hiszem el.

ERA Erre a reakcióra vártam.

FANNI Csaba tanári fizetése és a tiéd nem elég? Ráadásul, már megbocsáss, ott van édesanyád nyugdíja is.

ERA De jó ezt hallani!

FANNI Elmagyaráznád végre?

ERA Emlékszel még a diákhitelre? Tetemes tartozással indultam a pályám felé, és Csaba is hasonló cipőben járt, mint én.

FANNI Csak úgy emlékeztetőül... Én úgyszintén diákhitellel kezdtem az egyetemem.

ERA Ne feledd, mi vidékről kerülünk Pest megyébe. Ahhoz, hogy itt gyökeret verjünk és családot alapítsunk, kölcsönt kellett felvennünk. Ismered az otthonunkat, abban a leromlott állapotban is láttad, amikor megvásároltuk. Sajnos a javítási költségek sokkal többbe kerültek, mint gondoltuk.

FANNI De helyreporcoztátok, és most már nagyon szép!

ERA Ó, igen! Úgy gondoltuk mi is, hogy megérte a sok áldozatot. Csaba rengeteg korrepetálást vállalt, nemegyszer este tizenegyig fogadta a diákokat. Az én oldalamon volt mindig a gyenge pont. Egy szociális munkás milyen más tevékenységbe tud kezdeni, ami pénzt hoz a házhoz? Eljártam takarítani.

FANNI Hogy mit csináltál?

ERA Két családhoz jártam Budára.

FANNI Ezt nem hiszem el.

ERA Akkor költözött hozzánk anya.

FANNI És a szülői ház?

ERA Ne bolondozz, ott élnek a húgomék!

FANNI Ja, persze.

ERA Küzdünk, de ez sajnos nem elég, egyre jobban süllyedünk, és úgy tűnik, hamarosan elmerülünk.

FANNI Mióta is ismerjük egymást? Ha az emlékezetem nem csal, több mint tizenöt éve. Jól mondom?

ERA Körülbelül annyi.

FANNI Most döbbenek rá, mióta Dénessel élek, egyre kevésbé vagy őszinte hozzám.

ERA Ugye most viccelsz?... Nem, látom, komolyan gondolod.

FANNI Miért nem szóltál, hogy bajban vagy?

ERA Hogy szólhattam volna, amikor szinte szüntelenül ápoltam a sebeidet? És itt nemcsak a fizikai sérülésekre gondolok.

FANNI Te se keress mentségeket!

ERA Hogy segíthetnél volna, amikor te magad is segítségre szorulsz?

FANNI Nem tudom! De valahogy megpróbálhattam volna, még akkor is, ha nem sikerül! Nem erről szól a barátság?

ERA Komolyan mondom, megőrülök. Még csak nem is érzékeltem, hogy széthullóban az életem! Kizárólag a magad problémáival foglalkozol! Az eltemetett múlttal, a feldolgozatlan jelennel!

FANNI Elégszer mondtad, hogy önző vagyok, kérlek, most ne tedd!

ERA Nem mondok én már semmit. Belefáradtam ebbe az egészbe.

FANNI Ha már kiborult a bili, akkor beszélned kell.

ERA Ugyan miről? Mindent elmondtam, amit akartam.

FANNI Például arról, hogy honnan jött ez az angliai gondolat?

ERA Csaba bátyja kint dolgozik egy kisebb szállodában, jó helye van,

a fizetése sem rossz ahhoz képest, amilyen munkát végez, de még fiatal, van lehetősége az előrelépéshez. A családja is néhány hónap múlva kitelepül. Ő segítene, ha úgy döntenénk, olyan helyen keressünk alternatívát magunk számára, ahol valóban esélyünk van rá.

FANNI És ha vidékre költöznének?

ERA Gondolod, ott könnyebb lenne? Vajon te miért nem mentél le Kati nénivel egy kisebb településre?

FANNI Nekem nem volt rá szükségem.

ERA Inkább a fiatalságodat temetted el.

FANNI Olyan tüskés vagy, mint egy sündisznó. Nem ismerek rád! Most őszintén, valóban szükséges, hogy állandóan belém szúrj? Tele vagyok fájdalommal, és még tetézed a vádaskodásoddal!

ERA Tudod, mit? Ne is beszélgesünk, csak felhúzzuk egymás idegeit!

FANNI Ha belegondolok, milyen munkát végeznél kint...

ERA Most folytatod?

FANNI Tényleg, áruld már el, hol tudnál dolgozni?

ERA Nem hagyod abba?

FANNI Nem, amíg nem kapok választ a kérdésekre.

ERA Akkreditáltatnunk kell a diplománkat, ami természetesen időbe és nem kevés kiadásba kerül. Ez idő alatt szobalány lennék, Csaba pedig a konyhán dolgozna.

FANNI És Dittire addig ki vigyázna?

ERA Hát anya. Gondolod, itthon hagynám?

FANNI Itt itthon, ott otthon. Borzasztó ez az egész.

ERA Én örülnék a legjobban, ha nem kényszerülnénk erre az útra!

FANNI És az otthonotok?

ERA Kiadnánk albérletbe. Részben fedezné az itthoni költségeket.

FANNI Ezek szerint megtartanátok a kiskaput. Hát ez jó...

ERA És még én szurkálók a tüskéimmel!

FANNI Én nem tudnék ilyen alja munkát végezni.

ERA *(pillanatnyi csend után)* Én meg egy öregember kitartottja lenni!

Váratlanul az utcáról dudálás és kiabálás hallatszik.

CSABA HANGJA Tündi! Tündikém!

SZOMSZÉD HANGJA Aludni akarok!

CSABA HANGJA Tündi! Ugye hallasz?

Gyere le! *(Erősen nyomja az autó dudáját.)*

SZOMSZÉD HANGJA Majd én lemegegyek, ha nem hagyod abba! Akkor aztán nem tündikézel!

FANNI Ez Csaba!

ERA Nem is tudom, mit keresek itt! Nekem a családom mellett a helyem! *(Összekapja a holmiját.)* Igaza van Csabának, szeretjük egymást, egyfele visz az utunk, még ha alulról kell is kezdenünk! *(Az ajtó felé siet.)* Kérlek, mondd meg Bálintnak, a holnapi nap tárgytalan! *(Hirtelen megáll, majd hátrafordul.)* És még valami. Édesanyádnak néhány hete enyhe szívrohama volt. *(Elviharzik, erősen becsapja maga mögött az ajtót.)*

A döbbenet csendje.

Majd Bálint jön halkán a dolgozószobára felől.

BÁLINT Dénes épp az imént aludt el. Mi volt ez a hangzavar? Mi történt?

FANNI Én is ezt kérdelem tőled, mi történt?

BÁLINT Nem értelek.

FANNI Mikor volt anyának szívrohama?

BÁLINT Ki mondta el?

FANNI Szerinted?

BÁLINT Era?

FANNI Mondhatom, szép kis barátok vagytok. Titkolóztok a hátam mögött.

BÁLINT Nem úgy van, ahogy gondolod.

FANNI Valóban? Az anyám majdnem meghalt, és mindenki tud róla, csak én nem!

BÁLINT Fanni, jó lenne, ha lenyugodnál, ez a dühkitörés nem tesz jót az állapotodnak.

FANNI Tudni akarom, miért nem szóltatok?

BÁLINT Katalin nem akarta. Azt mondta, enélkül is túlságosan nagy a teher a válladon. Meg akart kímélni a fájdalomtól.

FANNI Szóval csak engem óvtatok. Nevetséges. Úgy tesztek, mintha elvárnám, hogy körülöttem forogjon a világ. Valóban ennyire önzőnek tartotok?

BÁLINT Fanni.

FANNI Igen, Bálint? Na...

BÁLINT Most nemcsak rólad van szó.

FANNI Igazad van. Szóval?

BÁLINT Édesanyádnak nyugalomra lenne szüksége. Úgy, mint neked.

FANNI Ez azt jelenti, miattam lett infarktusa, nem az érrendszeri betegsége miatt!

BÁLINT Egyik sem zárja ki a másikat, de az tény, hogy nagyon megviselte a folyamatos stressz az utóbbi időben. Azt hiszed, nem tudja, mi zajlik a színfalak mögött?

FANNI Miről beszélsz?

BÁLINT Fáj neki, és nekem is egyre elviselhetetlenebbé válik, hogy napról napra jobban szenvedsz. Meddig mehet ez így? Hol van az a határ, amikor végre azt mondd, állj? Hogy lehet ezt addig ép észszel kibírni?

FANNI Az anyám csendben fuldoklik mellettem, a barátnőm kísétál az

életemből, és te, Bálint, te is hátat fordítasz nekem?

BÁLINT Inkább te fordítasz hátat nekem.

FANNI Hüm! Na mindegy, nem érdekes. Túlélem, mint ahogy mást is. *(Előkapja a mobilját.)*

BÁLINT Most mit csinálsz?

FANNI Felhívom anyát.

BÁLINT Biztosan alszik már. Fel akarod kelteni?

FANNI És ha véletlenül rosszul van? Ott fekszik valahol az utcán vagy a lakás padlóján?

BÁLINT Nyugodj meg, rendben van. Most szedi a gyógyszereit.

FANNI Eddig nem?

BÁLINT Megijedt, és végre megértette, hogy szüksége van azokra a tablettákra.

FANNI Reggel azonnal felkeresem, és átbeszélünk mindent. Nem viselnék el egy ilyen tragédiát!

BÁLINT Fanni!

FANNI Ugye nem hal meg?

BÁLINT Jobban oda kellene rá figyelned.

FANNI De nem engedi!

BÁLINT Ennek ellenére, mégis gondoskodj róla. Ha valaki, akkor ő megérdemli.

FANNI Azt gondolod, nem törődöm vele? Már annyiféleképpen próbáltam támogatni! Mit tegyek, ha folyton visszautasít?

BÁLINT Átérti a helyzeted, és bármi történik veled, abba egy kicsit mindig belehal. Meglátod, amint rendeződik az életed, megnyugszik, és újra a régi lesz.

FANNI Már megint a régi nóta. Tehát rajtam a felelősség? Én vagyok a bűnbak?

BÁLINT Mikor ismered be végre, hogy nem vagy más, mint áldozat?

FANNI Mindannyian azok vagyunk. Jól mondta Era, szabad döntés,

szabad akarat. Aki változtatni akar, az nem marad ugyanabban a helyzetben, hanem továbblép.

BÁLINT Rám mindenben számíthatsz, ha végre elszánod magad.

FANNI Mire?

BÁLINT Hogy éld a saját életed!

FANNI Neked elment az eszed!

BÁLINT Katalint folyamatos megfigyelés alatt tartja a háziorvosa. Ennek ellenére, hiába minden, ha csak részben együttműködő. Az igaz, hogy az éjszakai műszakról lemondott, de akkor is túlhajtja magát.

FANNI Nem fogad el tőlem pénzt. Korábban még örömmel vette a segítségemet, most azonban folyamatosan azt hajtogatja, „mocskos pénz, beszennyeztük vele az életünket”.

BÁLINT És te mit gondolsz? Őszintén!

FANNI Annyira ideges vagyok, hogy mindjárt szétrobbanok. Nem teheti ezt velem! Nem bírnám ki, ha valami történne vele!

BÁLINT Ez a gyenge szívroham figyelmeztetőül szolgál mindkettőtök számára.

FANNI Nem értelek.

BÁLINT Életmód-változtatásra van szükségetek. Mi ez a gúnyos kacaj? Inkább válaszolj az előbb fel tett kérdésemre!

FANNI Teljesen összezavarsz!

BÁLINT Mit gondolsz arról, amit édesanyád mondott neked Dénes pénzéről?

FANNI Azt, hogy ez a házasság volt a legjobb és leggyorsabb megoldás a problémáinkra.

BÁLINT Biztos vagy benne?

FANNI Eltelt tizenegy év, és most szögezitek nekem a kérdést? Miért nem akkor, miért pont most?

BÁLINT Még hogy pont most? Évek óta hajtogatjuk, változtass az éle-

teden, amíg nem késő! De te görcsösen kapaszkodsz Dénes vagyonába! Nem így van? Miért nem vagy hajlandó végre megérteni, mire megszerzed, addigra késő lesz mindenhez! A fiatalság egy múltó állapot, az öregségből vissza nem fordítható. Eltűnik. Nyomtalanul. Ezt a sorsot szánod magadnak?

FANNI Kritizálsz, miközben jogod sincs hozzá! Ismersz bármit a gondolataimból, az érzéseimből, abból, hogy mit miért teszek? Nem tudsz te semmit. Csak vádaskodsz, miközben itt belül az örök kételkedés égeti a lelkem.

BÁLINT Láthatóan nem érzed jól magad, kérsz egy pohár vizet? *(Fanni kézfejevel jelzi, hogy nem kér.)*

FANNI Csak a fejem ne fájna ennyire...

BÁLINT Le kellene pihenned.

FANNI Itt az ideje, hogy tisztázzam végre a körülöttem terjengő félreértéseket. Hiszen mindenkinek megvan rólam a véleménye, nem igaz? A pénzéhes kis szuka, aki hozzámment a vénemberhez, és számlálgatja a napokat, hogy mikor kapja kézhez a vagyont. Te is ezt gondolod, ne tagadd, hisz az előbb mondtad, milyen görcsösen kapaszkodok leendő örökségembe!

BÁLINT Sohasem tiltakoztál a látszat ellen!

FANNI Miért akarnám mások véleményét befolyásolni? Mindenki azt gondol, amit akar. Már a korom alapján eleve elítélnék. Ugyan ki kíváncsi arra, mit miért tettem?

BÁLINT Én az vagyok. Hosszú évek óta keresem a válaszokat és próbálalak megérteni, hiszen kell lennie egy titoknak, ami miatt ekkora áldozatot hozol!

FANNI A szégyen a legmélyebb titok. Érezted már úgy magad, hogy a legszívesebben ki sem lépnél az utcára, mert a szégyen bélyege izzik a homlokodon? Mindenki számára láthatóvá válik, nincs mivel eltakarnod, bárhogy próbálkzol. Végül a megaláztatás lassan megmérgezi a tested és felfalja a lelked. Korán férjhez mentem egy idős úriemberhez, így igaz, mint ahogy az is, hogy ő volt az, ki a legválságosabb helyzetemből kimentett. Akkor nem volt bűn, amit tettem, csak most? Mindenki tisztában volt vele, miért mentem férjhez. A pénzéért eladtam neki a fiatalságomat. Ő elfogadta a feltételeimet, és be is tartotta, míg beteg nem lett. Jó volt hozzám, mindent megtett értem, és kimoszt anyámat abból az adósságból, amit apa hosszú évek alatt felhalmozott. Szóval csak én vagyok a bűnös, senki más! És a körülmények? Apám folyton ivott, és verte anyámat, ahol csak érte. Engem addig nem bántott, míg fel nem nőttem. Nagylányként mindig ellenszegültem, és egyszer csak elcsattant az első pofon, aztán a második. Anya akkor döntött, menekülni kell abból a helyzetből, míg lehet. Egy viharos éjszakán apám borgőzös mámorban zuhant az ágyba. Anya erősen megmarkolta a kezem és maga után húzott. Két koffert húzott elő a fekhelyem alól. Már korábban becsomagolt. Abban a pillanatban tudtam, hogy elérkezett az idő. Kiosontunk a jeges szélbe, erősen egymásba kapaszkodva, és siettünk, ahogy a lábunk bírta.

BÁLINT Hány éves voltál akkor?

FANNI Még nem fejeztem be az egyetemet.

BÁLINT És hova mentetek?

FANNI Anya egyik kollégája fogadott be minket. Ha ő nincs, nem is me-
rek belegondolni, mi történt volna
velünk! Nála laktunk, míg nem
találtunk albérletet. Önzetlen volt
és bátor. Szerencsére még vannak
jó emberek!

BÁLINT Nem hinném, hogy apád be-
lenyugodott ebbe a helyzetbe.

FANNI Rövid időn belül ránk talált, és
zaklatni kezdett minket. Engem az
egyetemen ért el, anyát a kórház
előtt kapta el. Akkor lépett köz-
be Dénes. Összeköttetései révén
távoltartási végzést szerzett, és
amint a közelünkben látta apámat,
azonnal értesítette a rendőrséget.
Így ment ez jó ideig.

BÁLINT Az élet sokszor nem ahhoz
kegyes, akihez kellene.

FANNI A mi esetünkben a sors mint-
ha megkönyörült volna rajtunk.
Egy busz halálra gázolta apámat.
Akkor egyetlenegyszer éreztem
azt, hogy nem tudom magamban
elfojtani a gonoszt. Örültem apám
halálának. Fellélegeztem, és uj-
jongtam, hogy szabadok vagyunk.

BÁLINT Abban a helyzetben érhető.

FANNI Más halálának örülni? Inkább
ijesztő. Mégiscsak egy emberi lény
volt, és mégiscsak az apám.

BÁLINT Tisztességes ember nem fe-
nyegeti, hanem védi a családját.
Nehogy lelkiismeret-furdalásod
legyen, amiért gondolatban ros-
szat kívántál neki! A legfontosabb,
hogy ez már a múlt, és begyógyul-
tak a sebek.

FANNI A hegek megmaradnak, azok
nem múlnak el. Figyelmeztetnek,
hogy résen légy, a legfontosabb
a biztonság. Dénes eleinte ezt
az áldott nyugalmat biztosította
nekünk. Ezt sohasem szabad elfe-
lejtenünk.

BÁLINT Ezért nem kellett volna hoz-
zámenned!

FANNI Valóban? Mondja az, aki jó-
módú polgári családba született!
Voltál te már úgy igazán éhes?
Nem arra gondolok, hogy korog a
gyomrod, mert csak később tudsz
a kantinba menni ebédelni, hanem
arra, hogy napokon keresztül egy
darab száraz kenyérdarab látvá-
nyában gyönyörködsz, és elképze-
led, milyen finom lehet. Hümm? Vol-
tál már abban a helyzetben, hogy
bármikor az utcára kerülhetsz, és
nem lesz hová menned? Védtelen-
né és kiszolgáltatottá válsz min-
dennel és mindenkivel szemben.
Bármit megtehetnek veled, bár-
mit, még az elképzelhetetlen is
megtörténhet! Érezted már az üté-
seket az arcodon és a rúgásokat
a testeden? Megfogalmazhatatlan
érzés, hogy pont az bánt, akinek
az életed köszönheted. Az apád,
akivel gyerekkorodban együtt ját-
szottál, neveltél, majd hirtelen is-
meretlen ellenségként bánt ve-
led, és ha nem menekülsz, meg is
ölhet! Most hallgatsz?

BÁLINT Fanni, senki sem tehet ar-
ról, hogy az élet melyik oldalára
született!

FANNI Így igaz, éppen ezért kell
megbecsülni azt, aki maga mellé
emelt. Vagy tévednék? Nem így
korrekt?

BÁLINT És most, hogy Dénes képte-
len az agresszióját visszatartani?

FANNI Kezelen tudom a helyzetet.

BÁLINT Úgy, hogy eltussolod a veled
szemben elkövetett bántalmazá-
sát? Ráhagyod, hogy rajtad töltsé
ki a dühét? Üssön, rúgjon, mint
az apád?

FANNI Talán megérdemlem.

BÁLINT Ilyen bánásmódot senki sem
érdemel meg! Senki, érted? Ko-

molyan mondom, egy ideje nem ismerek rád. Teljesen megváltoztál. Távolságtartó lettél, még Erát sem engedted a közeledbe, pedig ha valaki, ő aztán kiáll érted.

FANNI Erával kapcsolatban beszélj csak nyugodtan múlt időben. Épp az imént jelentette be nekem, hogy Angliába megy.

BÁLINT Megérttem.

FANNI Hát ez jó. Pedig haraggal távozott.

BÁLINT Erős barátság a tiétek. Majd kibékültök.

FANNI Mondod te.

BÁLINT Valójában mit vársz tőlünk?

FANNI Együttérzést.

BÁLINT Mintha már nem kaptad volna meg. Hiszen erről szól az életed!

FANNI Miért nem ért meg engem senki sem? Miért gondoljátok azt, hogy nem akarok változtatni a helyzetemen?

BÁLINT Akkor hadd lépjek közbe! Engedd már meg!

FANNI Közbelépsz mint mi?

BÁLINT Mint barát. Legalábbis remélem, hogy még annak mondhatom magam.

FANNI Gondolod, az nem adna félreértésre okot? Ember, a szeretőmnek tartanának, és ezzel neveltség tárgyává tenném Dénest!

BÁLINT Nem adtál már magadból eleget? Dénes, már megbocsáss, sokszor azt sem tudja, mi történik körülötte. Hamarosan feledésbe merül minden, a jelene, a múltja, és te tudod a legjobban, teljesen leépül az egész személyisége. Minden tiszteletem az övé, nagyszerű ember és kiváló professzor volt. De ez már a múlté. Most egy idős, beteg ember, aki szakszerű ápolásra szorul. Muszáj kordában tartani az indulatait, különben,

még rágondolni is rossz, mekkora kárt okozhat benned, amiért ráadásul még felelősségre sem vonható! Végiggondoltad mindezt?

FANNI Ugye most nem arra célzol, hogy gyámság alá kellene helyeztetnem?

BÁLINT Már korábban meg kellett volna tenned.

FANNI Képtelenség.

BÁLINT Egyre sűrűbben vezeti le rajtad az agresszióját. Ez nem normális, sürgősen kezelni kell.

FANNI Kapott rá gyógyszert, de nem veszi be, én pedig nem kényszerítem. Annál jobban tisztellem.

BÁLINT Ne gondold, hogy te vagy az egyetlen, aki ilyen problémával küzd, egyre többen ápolják otthon a szeretteiket. Sajnos lelkiileg sokan beleroppannak ebbe a helyzetbe.

FANNI Könnyű lenne magára hagyni egy beteg öregembert. Valóban ezt kellene tennem? Azok után, amit anyámért és értem tett?

BÁLINT Félreértettél. Mióta számít mellőzésnek a szakszerű ápolás? Ugyanúgy gondoskodnál Dénesről továbbra is, csak lenne egy kis idő a feltöltődésre. És ami a legfontosabb, nem lennél kiszolgáltatva az agresszív kitöréseinek. Anyagilag is megengedhetitek magatoknak, hogy házi ápolót alkalmazzatok. Miért nem beszélitek meg?

FANNI Lehetetlen. Dénes kizárólag engem tűr meg maga mellett.

BÁLINT Beszéljek vele én? Szívesen megteszem.

FANNI Végig se hallgatna.

BÁLINT Hidd el, gyámjaként minden ellenkezése ellenére intézkedhetnél. Édesanyád állapota miatt aggódsz, miközben te sem vagy jól. Van egyáltalán a testednek olyan porcikája, ami ne sérült volna már

meg? Ez a helyzet nem fog javulni, sőt egyre rosszabb lesz. Bármikor kaphatsz egy végzetes ütet.

FANNI Ne mondd nekem ilyeneket... kérlek, ha csak egy kicsit is *(elharapja a mondat végét)*.

BÁLINT Nem kicsit. Nagyon. Felfogtad? Nagyon!

Nem veszik észre, hogy Dénes pizsamában átmegy a nappalin, ki a bejárati ajtón.

FANNI Ezt meg se hallottam.

BÁLINT Pedig most kimondom. Úgy érzem, ennyi hallgatás után jogom van kimondani.

FANNI *(miközben befogja a fülét)* Hallgass!

BÁLINT Tévedsz, ha azt hiszed, visszazokom. *(Gyengéden lefejt Fanni tenyerét a fölérről.)* Azt mondják, a plátói szerelem a legszebb az ember életében. Talán azért, mert a remények szebbé varázsolják az elképzelt együttléteket. Hibátlan minden, akár egy tündérmesében.

FANNI Kérlek, ne mondd tovább...

BÁLINT Visszaautasítom a beteljesületlen szerelmet. Az én változatomban a két szerelmes egymásra talál.

FANNI Bálint!

BÁLINT Kegyetlen tréfát űz velem a sors, hogy pont a nagyra becsült mentorom feleségébe lettem szerelmes. Mikor is? Úgy tizenegy éve.

FANNI Ha azt akarod, hogy továbbra is barátok maradjunk, akkor most abba hagyd.

BÁLINT Hamarosan elutazom. Talán örökre. Nem cipelem ezt az érzelmi terhet tovább. Elég volt. Új életet kezdek. Érted?

FANNI Hidd el, felfogtam. Új élet, új barátok, új szerelem.

BÁLINT Ne tégy úgy, mintha nem lennél tisztában az érzéseimmel!

Tudom, hogy tudod. Sőt, még azt is megkockáztatom, hogy a szíved mélyén te is szeretsz engem.

FANNI Mindig hűséges voltam a férjemhez.

BÁLINT Ki állítja az ellenkezőjét?

FANNI Te még hiszel az emberek jóindulatában? Én már lassan nem bízom meg senkiben sem. Elég egy morzsányi rosszindulat, és óriási hazugságáradattá duzzad. Nem kell ahhoz valójában félrelép-nem, hogy megkövezzenek.

BÁLINT Nem látod, mennyire össze vagyok törve?

FANNI Most arra vársz, hogy azt válaszoljam, én is szeretlek? Még ha így is lenne, nem mondhatnám ki. Tisztességtelen lenne.

BÁLINT Hányszor akartalak szorosan magamhoz ölelni! Mégsem tettem. Vajon miért? Én sem vagyok becsstelen. De már nem tudom a közeledben túrtőztetni magam. Elönt a forróság, ahányszor csak rád nézek. És ha már az őszinteségnél tartunk, bevallom, abban reménykedtem, hogy elválsz. Ó, ne tiltakozz, ez még a kezdetek kezdetén volt, nem most. Tisztában vagyok Dénes egészségügyi problémáival, régebb óta, mint te, hiszen jóval korábbról tart a baráti munkakapcsolatunk, mint a ti ismeretségeitek. Még a legféltettebb hálózobatitkát is ismerem.

FANNI Megkérhetnélek, hogy ne folytasd?

BÁLINT Miért? Más nem hallja, csak te meg én.

FANNI Ez túlságosan személyes és sértő. Te nem vagy ilyen.

BÁLINT Azt akarom, hogy ébredj már fel! Törődj magaddal! Engedd meg magadnak a boldogságot, a szabadságot, a szerelmet! Dénes már akkor impotens volt, ami-

kor elvett! Ha most azt gondolod, hogy így akarok az ágyadba bújni, akkor nagyon tévedsz. Én is tisztelem Dénest. Én se lennék rá képes! De te egy meddő házasságra áldozod az egész életedet!

FANNI Szóval, úgy gondolod, hogy mindent tudsz.

BÁLINT Bocsáss meg, nem szó szerint értettem. Igazad van, én provokáltam ki ezt a kellemetlen helyzetet.

FANNI Most már ne visszakozz! Vagdalkozol a szavakkal, miközben halvány sejtésed sincs, milyen mélyre temetett sebeket szakítasz fel bennem. Bizalmam jeléül elmondtam, miért vállaltam fel ezt a képtelen házasságot. Dénes azt mondta, leginkább a férjemként tud védelmet nyújtani, csak azt kéri viszonzásul, hogy soha ne hagyjam el. Még azt is felvetette, hogy titokban tartsak szeretőt, de biztos voltam benne, hogy nem gondolja komolyan, hiszen féltékeny természetű ember. Boldogság, szabadság, szerelem. Szép szavak. Mit jelent a boldogság? Mindenkinek mást, ugye? Nekem akkoriban azt, hogy biztonságban élhetek, és édesanyám is osztozhat velem ebben a kényelemben. Szabadság. Dénes megmentett apámtól, az összes adósságától, megkönnyebbulve lélegezhettem nap mint nap, családi erőszak és anyagi tartozások törölve. Szerelem? A magam módján szeretem Dénest.

BÁLINT Ez nem szerelem. Ez hála és szeretet.

FANNI Egyszer már voltam szerelmes.

BÁLINT Egyszer?

FANNI Valós kapcsolatról beszélek.

BÁLINT Ha ilyen közönyösen beszélsz róla, akkor arról csak azt hitted, hogy szerelem.

FANNI Ugyan már! Hiszed vagy sem, nem mindenki tud forrón szeretni. Valaki csak alig, valaki meg egyáltalán nem.

BÁLINT Miket hordasz itt összeviszsa?

FANNI Sok nőtől hallottam, hogy hidegen hagyja őket az érzelem, nem éreznek semmi különöset, amitől boldogabbak lehetnének. Talán én is frigid vagyok, és ez a magyarázata, hogy kibírom Dénes mellett.

BÁLINT A vágyakozás egyszer majd kitör belőled, és képtelen leszel féken tartani. Hiába küzdesz majd ellene, a mindent elsőprő szenvedély sükké és vakká tesz. Ha nem most, akkor később, hidd el, nem menekülhetsz előle. Ezek szerint félreértettem a jeleket. Mégsem én vagyok az a szerencsés, aki mindent a csodálatos érzelmet kiváltja belőled.

FANNI Nem férfi után vágyom.

BÁLINT Hogyan? Csak nem azt akarsz mondani, hogy...

FANNI Félreértettél.

BÁLINT Most már az én q fejem is elkezdett fájni.

FANNI Még mielőtt túlkombinálnád az egészet, az anyaságról beszéllek. *(Pillanatnyi csend után.)* Tudtál róla, hogy örökbe akartunk fogadni egy kisfiút?

BÁLINT Nem.

FANNI Két és fél éves volt, csodálatos nagy barna szemmel.

BÁLINT Most hallom először.

FANNI Épp a hivatalos papírokat intéztük, amikor Dénes lezuhant a lépcsőről és beverte a fejét.

BÁLINT Fanni...

FANNI Egy nő élete mindig az anyasággal teljesedik ki. Nekem még ez sem adatott meg. Még ilyen formában sem. Dénes balesete keresztülhúzott mindent.

BÁLINT Én... igazán sajnálom. Szégyellem, hogy szenvtelenül betolakodtam az életedbe. Ha tudtam volna mindazt, amit elmondtál, nem játszom el a barátságunkat. Remélem, hogy megbocsátasz, nem viselném el, ha megvetéssel gondolnál vissza rám. Tényleg nem tudom, mit mondjak! Ekkora baklövést!

Bálint elfordul, Fanni mögéje lép, és mozdulataiból látszik, a legszívesebben átölelné. Bálint visszafordul, mire Fanni hátralép.

BÁLINT Bolondot csináltam magamból. Alig merek a szemedbe nézni.

FANNI Én vagyok a hibás. Csakis én. Mindvégig tisztában voltam az érzéseiddel, és őszintén bevallom, nagyon jólesett. Teljes embernek éreztem magam, nőnek, olyanak, akiben még van valami különleges, amiért érdemes harcolni érte. Melletted nem voltam értéktelen szemét.

BÁLINT Fanni...

FANNI A vacsoránál kissé megzavarodtam az osztályos nővér reményeit hallván, de amint visszatértél, biztos voltam benne, hogy miattam menekülsz olyan messzire, hogy többé ne láthassuk egymást.

BÁLINT Nem találtam ennél jobb megoldást. El kell mennem, még mielőtt elemésztem magam ebben a reménytelen szerelemben.

FANNI És ha azt mondtam volna, maradj? Akkor hogyan tovább?

BÁLINT Miért kérded?

FANNI Talán kíváncsiságból.

BÁLINT Nem tudom.

FANNI Hogy teljesedhetne be egy szerelem, ha a tisztesség mindketőnknek megköti a kezét?

BÁLINT Főlösképpen ezen töprengeni, ha a kölcsönös érzelem csupán-

csak feltevés. Kérlek, ne kínozz tovább. Most hagyj elmennem.

FANNI És ha nem téged választanak erre az önkéntes munkára?

BÁLINT Engem fognak.

FANNI Ez már biztos?

BÁLINT Tettem róla, hogy az legyen.

FANNI Akkor nem értem, miért valottál szerelmet?

BÁLINT Azt reméltem, hogy visszatartasz.

FANNI Még ha akarnám, sem tehetném.

BÁLINT Fanni, nem hiszem, hogy képes leszek tőled elbúcsúzni. Kérlek, ne haragudj, ha köszönés nélkül megyek el.

Halkan hallani a templomharang kongását.

FANNI Hallod? Lassan hajnalodik. Új nap éled új reményekkel.

Bálint a bejárat felé indul, majd megtorpan és hirtelen visszafordul, átka-rolja Fannit és megcsókolja.

FANNI Azt mondtad, búcsú nélkül mész el.

BÁLINT Most mondd a szemembe, hogy nem szeretsz!

FANNI Menj! Isten veled!

BÁLINT Egyedül fogsz maradni, Fanni. Magányosan éled majd le az életed. Tényleg ezt akard?

FANNI Visszajössz, ha lejárt a szerződésed?

BÁLINT Biztos, hogy nem.

FANNI Akkor nem égbekiáltó bűn még egy utolsó csók.

Szorosan átölelik egymást és hosszan csókolóznak. Fanni váratlanul kitépi magát az ölelésből, Bálint elrohan. Fanni nem tud mit kezdeni az érzéseivel, lassan megfordul. Gábor nem messze tőle zavartan áll.

GÁBOR Gondoltam, főzök kávé.

Fanni zaklatottan néz Gáborra.

FANNI Én...

GÁBOR Tudom, hogy korán van még, de ébredés után azonnal innom kell egy csészével. Lassan Cilike is magához tér. Nagy adagot főzök, gondolom, te is iszol velünk, vagy talán később szeretnél?

FANNI Természetesen együtt feke-tézünk.

GÁBOR Jó, akkor neki is látok.

FANNI Én meg leugrom a pékségbe.

GÁBOR Kisestélyiben?

FANNI Nem számít. Itt van szinte alattunk.

Cilike jön mogorván.

CILIKE Jó reggelt mindenkinek! Na-gyon nyugtalanul aludtam. A szomszédban valami latin sorozatot néztek, egész éjjel zúgott a fejem a sok kiabálástól! *(Gábornak.)* Drágám, hol van a folyékony ébresztőm?

GÁBOR Azonnal elkészítem! *(A konyhába siet.)*

Fanni halkan sírni kezd.

CILIKE *(Fanninak)* Fannikám! *(Gyengéden átöleli, mire Fanni hangoosan felzokog.)* Csak sírd ki magad, édesem, sírj, míg el nem apad a könnyed. Másként nem lehet. Jöj-jön ki belőled minden fájdalom. Utána megnyugszol egy kicsit, és higgadtan átgondolod, mit kell tenned. Tudni fogod, mi a helyes, efelől semmi kétségem.

Fanni lassan lehiggad.

FANNI Istenem, de szégyellem magam!

CILIKE Előttünk felesleges.

FANNI Milyen jó látni, hogy szépen éltek.

CILIKE Fiatal vagy és bátor, még szinte előtted az egész élet. Ne keseredj el.

FANNI Nem is tudom, mit mondjak, mit mondhatok ebben a helyzetben.

CILIKE Ne mondj semmit. Senkinek sem tartozol számadással, ezt jól védsd az eszedbe.

FANNI Hirtelen összeomlott minden. Magamra maradtam.

CILIKE Újra felépítéd az életed. Talpra állsz és újrakezded. Úgy, mint édesanyád és még sokan mások.

FANNI Mit ér az egész a szeretteim nélkül?

CILIKE Tulajdonképpen kit siratsz? Mert ha magadat, akkor nehezebb lesz.

FANNI Mindenkit és magamat, az egész életemet.

CILIKE A legszívesebben én is zokognék, de az éjjel már átestem ezen a fázison, és elhatároztam, lesz, ami lesz, kemény maradok és továbblépek. Látod, kedvesem, a mi korunkban is szükségünk van az erőnkre!

Gábor jön tálcával, gőzölgő csészékkel a kezében.

FANNI *(miközben átveszi a csészét)* Bocsássatok meg, ez az én feladatom lenne!

GÁBOR Ne zavartasd magad, többek vagyunk, mint vendégek. Dénes felébredt már?

FANNI Magától ébred, szigorúan tilos felkelteni.

GÁBOR Nem is tudom, mi történne vele, ha magára maradna.

FANNI Nem marad egyedül.

GÁBOR Másrészt meg, sokat köszönhet neked. Nagyon sokat.

Csöngetnek.

FANNI Ki lehet ez, ilyen korán? *(A bejárati ajtóhoz siet.)*

SZOMSZÉD FIÚ HANGJA Csókolom! Dénes bácsit lent találtam a kapu előtt, felhoztam, mielőtt eltűnne.

FANNI Dénes! Hogy kerültél az utcára? Mikor mentél le?

SZOMSZÉD FIÚ HANGJA Ne tessék idegeskedni, szerencsére most jöttem haza a buliból, és észrevettem. Nincs semmi baja.

FANNI Nagyon köszönöm!

SZOMSZÉD FIÚ HANGJA Nincs mit! Na, jóccakát!

Fanni kétségbeesetten terelgeti be Dénest.

FANNI Mi jön még, édes Istenem?

DÉNES Csak WC-re akartam menni!

FANNI *(látja, hogy vizes Dénes nadrágja)* Gyere szépen, áthúzzuk a nadrágodat!

GÁBOR *(Fanninak)* Lassan indulnunk kéne. Ugye nem haragszol, ha megyünk?

FANNI Nem reggeliztek velünk?

GÁBOR Nem, de ígérem, hogy a napokban még búcsúzóul beugrunk.

DÉNES *(Gábornak)* Gábor! De jó látni téged! Ó, kérlek, ne haragudj, még nem vagyok szalonképes!

GÁBOR *(Dénesnek)* Nem baj, drága barátom, majd legközelebb!

CILIKE *(Fanninak)* Gyere ide, hadd öleljelek meg!

Rövid búcsú, Gábor, Cilike elmennek. Fanni a hálósobába vezeti Dénest.

DÉNES *(hangja)* Egyedül is megy, ne ráncigálj!

FANNI *(hangja)* Ne öltözz fel, előtte le kellene mosdanod!

DÉNES *(hangja)* Hagyjál már! Nem vagyok gyerek!

Dénes jelenik meg fürdőköpenyben, utána Fanni, kezében az öltözkéivel, a fürdőszobába mennek, majd hamarosan Fanni visszalép.

FANNI Édes Istenem, adj erőt és türelmet! Segíts, mert nem bírom tovább!

DÉNES *(hangja a fürdőszobából)* Fanni!

FANNI Uram, mivel érdemeltem ki, hogy így kell élnem?

DÉNES *(hangja)* Fanni! Fanni! Süket vagy?

FANNI Mi az én nagy bűnöm, hogy ennyit kell vezekelnem?

DÉNES *(hangja)* Fanni! Hol vagy már?

FANNI Könyörülj meg rajtam, kérlek, eleget szenvedtem már! Add a kezembe a megoldás kulcsát! Segíts!

DÉNES *(hangja, üvöltve)* Fanni!

FANNI *(magából kikelve, szintén üvöltve)* Jövök már!

Lassan elsötétül a színpad.

DÉNES *(hangja)* Hol voltál ennyi ideig? Nem hallottad, hogy hívtalak? Te szégyentelen, hálátlan, ingyenélő!

FANNI *(hangja)* Ne érz hozzám! Ne merészed! Többé nem hagyom! Nem engedem! Menj innen!

Teljesen sötét színpad.

Dulakodás és Fanni sikoltozása hallatszik.

Csend.

Váratlanul felzúg egy mentőautó szirénája.

Vége a második felvonásnak.

Függöny.

Tapsrend.

A Cédrus Művészeti Alapítvány logójával megjelölten korábbi pályázatunkon jelentkező kiemelt szerzők műveit közöljük.

Tatár Rózsa

Ady és Adél – „Lázálmok” az életünkből

Léda monodrámája

SZÍN: mindvégig ugyanaz.

Léda szobája, egy asztal, egy tágas fotel, amelyben a beteg Léda félig fekvé helyezkedik el, lába felrakva egy lábtartó székre. Fekete ruhát visel, egy hatalmas, vastag vállkendővel betakarószik, ezt időnként, amikor jobban van és felkel, vállkendőnek használja. Az asztalon dobozokban levelek.

(Léda a fotelből mintha kifelé kiabálna, a másik szoba irányába.)

LÉDA – ...és most már senki ne jöjjön be, ne zavarjon, ne kérdezgesse, hogy mit kérek még, mit ennék, mit innék, van-e még lázam, vagy elmúlt! Elmúlt?... *(Ingerülten gesztikulál.)* Majd elmúlik, ha én is elmúltam... nna! Nem sok van már hátra. Talán nem is baj. Az utcára sem nagyon tudok kimenni. Ez a rengeteg seb a testemen. Nyakig érő zárt ruha, hosszú ujjal, szorosan zárjon a csuklónál, fel ne csússzon, ne lássák a sebeket. Persze hogy fáj, persze hogy lázas vagyok, néha nem is tudom már, hogy hol vagyok, úgy gyötör. Csak az okoz örömet, ha Bandi itt van velem.

Ezért kell elzavarnom magam körül mindenkit. Amikor végre eltűnnek, csend lesz, kinyitom valamelyik dobozt, előveszem a leveleit, és akkor Bandi előjön.

(A hangja fokozatosan ellágyul, ahogy „átadja magát Bandinak”. Lelki szemeivel látja maga előtt Adyt, hozzá beszél, kinyújtja a kezét.)

– Látod, Bandi, túlélte engem 6 évvel, 8 hónappal és 11 nappal. És elindultál a halhatatlanságba. De ehhez előbb meg kellett halnod. Most ismét találkoztunk. Látsz engem? Én már látlak téged. Tudod, én akkor haltam meg, amikor azt az Elbocsátó... csúf üzenetet megírtad és közzétetted a Nyugatban. Akkor. 1912. május 16-án.

Mert az, hogy én itt vagyok most is ebben a nyomorult árnyékvilágban, csak látszat. Én azóta nem élek. Ha Dodó nem akadályozza meg, végeztem volna magammal, de nem engedte. Mindent kitalált, hogy szükségük van rám, a hűgaimnak is, neki is, mert rájött, milyen fontos vagyok. Nélkülem nem boldogul az üzleti életben sem. Könyörgött. Eldugott minden gyógyszert, az éles késeket, folyton velem volt valaki, nem hagytak egy percre sem magamra, egészen addig, amíg bele nem törődtem abba, hogy élnem kell.

– Gyere, ülj le mellém, fogd meg a kezem.

(Oldalra néz, ahova odaképzeli Adyt, oldalra billenti a fejét, mintha a férfi vállán nyugtatná.)

– De jó így a válladon. Most nem is fáj semmim, alszom egy kicsit.

(Lehunja a szemét, álmában újraéli az életét. Zenei közjáték. Beethoven Holdfény szonátájából részlet. Talán 1-1,5 perc, annyi, ameddig Léda kimegy a sötétben, és átöltözve visszajön. A szín lassan elsötétül, azután lassan kivilágosodik. Ugyanaz a szín, a díszlet, de üres a fotel. Ahogy világosodik, úgy halkul le, majd megszűnik a zene.)

(Léda bejön a zene végére, megfiatalodva, egészségesen, világos színű ruhában, dekoratív kalapban, kezén kesztyű, körülnéz, az asztalon meglát egy levelet, elolvassa a címzést.)

„Önagysága, Diósy Ödönné Brüll Adél úrnőnek”. Csak Bandi címezi így nekem a leveleket. Istenem, hányadik ez?! Ha tudná ez a gyerek, hogy eszem ágában sem volt megismerkedni vele! *(Fensőbbbségesen.)* Én Halász Lajost, a szerkesztőtársát akartam megtartani. De vannak fatális véletlenek, vagy talán a Sors keze? Ki tudja? *(Tűnődik.)* Végül a fiú kapóra jött, ott az EMKE-ben. Micsoda kavarodás volt! És ide jutottunk. Ostromol a leveleivel, jönne Párizsba... Persze egy újságírónak, egy költőnek a legegyszerűbb, hogy írogasson.

Az első egy levelezőlap volt. Éppen csak elváltunk egymástól szeptember 6-án, este későn, amikor hazakísérték az EMKE-ből, már másnap ott volt egy levelezőlap.

„Önagysága, Diósy Ödönné Brüll Adél úrnőnek. Nagyvárad, Fő utca, Markovics-házzal szemben.” Akkor még nem tudta, hány szám alatt lakunk. „Csókolja a kezét Ady Endre. Nagyvárad, 1903. szeptember 6.”

(Mosolyog, magabiztosan beszél.)

Remélem, hogy ez az ifjú költő eldicsekedett Halász Lajosnak ezzel a képeslappal.

Csak tudnám, hogy a szerkesztő úr miért fordult vissza a kávéház ajtájából, *(maliciózan)* amikor éppen Fehérné hívta oda, a laptulajdonos felesége. Látta, hogy ott vagyunk...

(Tűnődve, visszaemlékezve.)

Ahogy Halász megtette azt a pár lépést az ajtótól befelé, látott minket. A tekintetünk találkozott. Nem azért fordulhatott vissza, mert azt hitte, hogy nem vagyunk ott. De akkor miért? Mindenesetre, bosszantó volt, és sértő. Főleg azért, mert egész nyáron nekem udvarolt, és ez idő alatt váltottunk is néhány igen szerelmes levelet.

Másnap elutaztam Pestre, Bandi elkísért, én meg hagytam.

(Valósággal megfiatalodik, ahogy visszaemlékezik. Már fölényes a hangja.)

Kevés asszony után fut hat évvel fiatalabb férfi... valahogy olyan hamvas volt ez a fiú, és ahogy rám nézett azzal a hatalmas, barna szemével... tele volt rajongással. De hát egy ilyen fiatal gyerekkel mit kezdjek?... Aztán mégis gondoltam, ha másra nem, arra jó, hogy bosszantsak vele másokat. Például azokat, akik a szófiai bukásunkkor lenéztek, lesajnáltak, talán egyesek még meg is vetettek. Hát most lássatok! Itt vagyok!

Alapjában véve botrányos és nevetséges, amit műveltek ezek a nagyváradi „urak”! Amíg Pesten laktam, a szállodában, többen is tiszteletüket tették! Haha-ha! Mind reménykedtek! Na persze, ott, Váradon nem nagyon mertek megkönyékezni, inkább feljöttek utánam Pestre, otthon a kis feleségüknek előadva, hogy fontos üzleti ügyük van. Abban bíztak, hogy nem jut el Váradra a látogatásuk híre. *(Diadalmasan.)* A Párizsból jött asszony, ennek aztán volt varázsa!

Halász, aki egész nyáron nekem udvarolt, aztán a kávéház ajtajában megfutamodott, utánam jött, felkeresett a szállodai szobámban. A magyarázkodása elég zavaros volt, és hiába próbáltam kibogozni valami értelmeset belőle, nem lehetett. Hevesen magyarázott, nagyon meg akart győzni, hogy nem volt szándékában megsérteni. Én tartottam magam, de amikor közel hajolt hozzám *(A haját igazítja, valósággal olvadozik)*, éreztem, milyen forró a lehelete, és amikor végigcsókolta a karom... hát nő legyen a talpán, aki ellen tud állni...

(Lehunyorja a szemét, nagyot sóhajt, leomlik a fotelba, átadja magát az emlékeinek.)

A rossz nyelvek szerint, minden nagyváradi nő szerelmes Halász Lajosba.

(Hirtelen döbbenetén néz, rájön valamire. Elkomolyodik.)

És mi van, ha Lajos is szerelmes minden nagyváradi nőbe? Elvégre nagy gavallér hírében áll. Akkor viszont Fehérné barátnémba is... Megvan! Ezért rohant el! Megijedt, hogy tetemrehívás lesz! Hát persze! Hiszen a barátném azután telefonált Lajosnak, hogy jöjjön a kávéházba, amikor elmeséltem neki, hogy mióta Váradon vagyok, milyen hevesen udvarol nekem. Megvan! Mióka, az én drága barátném, ahogy én magunk közt hívom, csapdát akart állítani Lajosnak! Hogy erre eddig miért nem jöttem rá?!

Alakul a kép. Miután Lajos elszelelt, azért hívta oda Adyt és Bíró Lajost, hogy engem lefoglaljanak. Hahaha, a laptulajdonosné, aki az újságíróik szabadidejével is rendelkezik! Hahaha... remélte, hogy Adyval vagy Bíróval megtetszünk egymásnak, és ő visszaszerzi Halász Lajost. Talán még biztatta is őket. Egy kis praktikáért nem megy a szomszédba.

No, de jól megkaptam! Saját szemével láthatta, hogy Brüll Adél, a harmincegy éves asszony hogyan hódítja meg a huszonhat éves ifjú költő szívét, úgy, hogy semmit nem tesz érte!

(Elégedetten körbesétálja a szobát, mosolyog.)

Hazafelé menet már belém karolt, én meg hagytam, hadd irigykedjen Mióka.

Hetedikén, amikor Pestre elkísért Bandi, egész úton ostromolt, könyörgött, bizonygatta, mennyire imád, aztán este berúgott, botrányosan viselkedett a vacsoránál. Kénytelen voltam otthagyni az asztalnál. Felmentem a szobámba.

Az ajtó előtt Halász Lajos várt, kezében egy óriási, vörös rózsacsokorral. Udvarias és fennkölt volt, mint egy angol lord.

(Miközben beszél előkelő mozdulatokat tesz.)

Én is felvettem hát egy lady stílusát, és fogadtam a szobámban.

Amikor Lajos a legjobban esedezett a bocsánatomért, valaki kopogott. Ajtót nyitottam, Bandi volt, nem engedtem be. Minden bizonnyal belátott. Lajos séta-

palcáját és a kalapját is láthatta. Talán még a hangja is kihallatszott a folyosóra. Ez később kitűnt Bandi valamelyik leveléből.

No de igazán, akkor még Bandinak nem voltak jogai velem szemben. Jogai??? Felettem maximum a szüleimnek és a férjemnek lehettek jogai, de az után a szófiai ügye után már neki sem.

A vélt jogait persze csak Bandi emlegette. Ő úgy képzelte, hogy a kitárulkozásért cserébe jogokat szerzett nálam.

A dicstelen eset után, szeptember 10-én írt, érdekes, hogy emlékszem még a pontos dátumokra is. Hol az a levél?

(Keresgél az asztalon, kivesz egy levelet, olvassa.)

„...Bolond lázas aggyal utaztam és érkeztem. Emlékezni sem igen tudtam, s még ez volt, ami vigasztalt.”

Ó, istenem, jobb is, hogy nem emlékszik, bár ez nem enyhítő körülmény.

(Tovább olvassa a levelet.)

„Kétségbeejtett újra és újra a gondolat, vajon milyen ítéletet hagytam magánál. Egyetlen asszony, akit érzek most is, akivel... Bolond vagyok, bizony isten. Pedig úgy jöttem, s íme, most is azt fogadom: **olyan leszek, amilyenek Maga óhajt, édes Egyetlen.** És ismét csak annyit kérek: tűrjön engem, s minden jelentkezésemben, szavamban, dolgomban, azt a kivételes, minden kis beteg idegszállammal szított nagy érzést lássa meg, amely a Maga alakját most is itt tartja mellettem, bennem... Ne sajnáljon, nagyon kérem. Ne... Most beszélek inkább mulatságosabb dolgokról. Amint Maga megjósolta, igen-igen kommentálják az én kíséretemet. Tarkán, de egyformán ostobán, nagyváradian... Sok mindent szeretnék írni. De fognom kell a forró homlokomat, s szeretném magam igen férfiatlanul elsírni. Maga nekem Egyetlen Asszony, és megtűr, és látni fogom mihamarabb. Talán akkorra nem az elveszés vágya lesz a legerősebb bennem. Küldöm hát Magához minden szomorú, reményes, lemondó, forró érzésemet s könyörgésemet újra: higgyen bennem. Édes, Egyetlen, Minden, aki várt világa egy kicsi bús életnek.”

(Gúnyosan felkacag.)

Hát ez a „kicsi bús élet” eléggé vidáman és féktelenül is tud élni, tivornyázni, mint kiderült. Azt hiszi, nem jutnak el hozzám a hírek. No és ez a megfogalmazás: először csak kér, hogy tűrjem el, később már egyszerűen kijelenti, „megtűr, és látni fogom mihamarabb”, nem állítom, hogy nem tola-kodó.

És most ki akar költözni Párizsba, „beilleszkedni” az életembe, ahogy írta egy másik levelében: úgy, hogy abban „bántó akadály” ne legyen. Nagyszerű! Egy férjes asszony életében egy ilyen tüzes fiú, aki türelmetlen és mohó, alázatos és követelő, hogy nem lesz akadály?! Csak úgy, ha nem is válaszolok. Ezért nem írtam már vagy nyolc levelére.

Félelmetesen tud lángolni. Nem is a lángolásával van baj, hanem azzal, ami még mögötte lehet. Féktelen indulat, és bármi... ami jobb, ha nem történik meg. De semmi nem riasztja el, az sem, ha nem írok. Bertát, a húgomat ostromolja leveleivel, rajta keresztül küld epekedő leveleket. Sokszor már felelősségre von, mert nem írok, máskor porig alázza önmagát, úgy esedezik. *(Megrázkódik.)*

Ez is borzasztó. Eleinte még hízelgőnek éreztem, de most már inkább teher. Még egyetlen férfi sem ragaszkodott hozzám ennyire. Hozzám? Sosem fogom megtudni, hogy hozzám ragaszkodik-e ennyire, vagy a párizsi nőhöz. Ahhoz a párizsi nőhöz, aki kiemelheti a szürkeségből, a provincializmusból.

Ez a kapkodás is megriaszt. Már október 7-én kilépett a Nagyváradi Naplótól, úgy, hogy nincs állása, és nem is tudja szerintem, hogy miből fog megélni. Most mindenfelé kilincsel a fővárosi lapoknál, hogy párizsi tudósítójuk lehessen. Talán fordított sorrendben kellett volna. Tanul franciául... szép ez, meg akar állni a lábán... de akárhogy töröm a fejem, nem tudom eldönteni, hogy én kellek-e neki, vagy Párizs.

Ha arra gondolok, hogy mennyire tolakszik az érzéseivel, folyton írja, hogy Egyetlen, Minden, ez én lennék, akkor megvan a válasz. Ez viszont nagyon veszélyes. A házasságomra, ami most éppen elfogadható. Igen, ha azt nézem, hogy a világ nem kedvez a szerelmi házasságoknak, azt csak nagyon kevesek engedhetik meg maguknak, akkor nem kell különösebben elkeserednem. Én sem lóghatok ki a sorból.

Ödön elfogadható férj, most pedig, hogy lekötelezve érzi magát a hozományom miatt, kifejezetten kenyérre lehet kenni. Időnként bizonygatja, hogy nem sok idő kell, és előteremti az összeget. Ha ez bekövetkezne, akár szabad is lehetnék.

(Elméláz, tetszik neki a gondolat.)

Persze nem feltétlenül szükséges nekem szabad nővé válnom... Mit tudnék kezdeni a szabadságommal? Egy másik férfi felesége lennék? De kiben bízhatnék annyira, hogy még egyszer férjhez menjek?

Amikor áll egy férj a háttérben, ami biztosíték arra, hogy a gavallérnak nem kell elköteleznie magát, akkor bátrabb. És amikor az asszony váratlanul megözvegyül, hogy eltűnik az a gavallér! Tudok néhány példát!

Vagy élnék egyedül? Az sem jó. Talán a hozományom hozadéka nem lenne elég a megfelelő élethez. Ez a világ nem kedvez az elvált asszonyoknak sem... Nem könnyű nőnek lenni.

(Ránéz a levélre, ami a kezében van, némán olvassa.)

Bandi, Bandi... azért kedves gyerek. Hogy tud nézni azzal a gyönyörű barna szemével! Persze hogy megbolondít vele mindenkit. Tulajdonképpen engem is. Most is, ahogy olvasom a levelét, hát... elöntött a forróság... A szép, határozott vonalú szája... Nagyon tehetséges újságíró. Kár lenne elkallódnia, és főleg elzúllenie. Mert látszik, ahogyan ő él... hát, egyenes út vezet... A versei pedig...

(Tűnődik, szórakozottan rendezgeti a leveleket.)

Berta, az édes húgocskám vajon miért támogatja? *(Cinikusan felnevet.)* Ki tudja. Úgy tesz, mintha ő lenne a támasza a jövő nagy költőjének. Azt írja, segítsen, hogy kinyíljon számára a világ... nyissak neki ajtót, azért szép tőle, hogy azt is odairja, hogy Bandi mindig mondja, mennyire vágyódik utánam.

Dodó nagyon különösen viselkedik mint férj ebben a Nagyváradi Napló-s közegeben. Az természetes, hogy itt, Párizsban előfizetői vagyunk a lapnak, meg is érkezik mindig rendben. Dodó, amikor olvassa, néha olyan fensőbbiséges az ar-

ca, aztán elkezd vele megbeszélni a cikkeket. Felvilágosít, hogy milyen újszerűek Ady írásai. Úgy látom, szinte élvezi, hogy ő dicséri még nekem. Néha beszéd közben furcsa fény lobban a szemében, de az arcán, a hangján semmit nem lehet észrevenni, olyankor mégis egy pillanatra megrémülök. De végül semmi gond... furcsa, szokatlan magatartás. Nem mutat nyilvánvaló féltékenységet.

Fehérné viszont igen, amint idáig hallom. Az ő bosszantására esetleg mégis támogatnom kellene ezt a fiút. A drága megtarthatja Halász Lajost, az úgysem jönne utánam Párizsba. Ady viszont annyit járkált fel hozzám Pestre, hogy nem mossa le róla semmi és senki, hogy miattam jött ki Párizsba.

(Halk párizsi zene kezdődik, miközben Léda beszél, erősödik.)

Hát legyen. Egyengetem az útját, és a sorsra bízom, mi legyen kettőnkkel, vagy inkább hármónkkal.

(A szöveg végén a zene erősebben szól, aztán hirtelen elhallgat. Ezalatt Léda fel-alá járkál. Felvesz az asztalról egy levelet, kinyitja.)

Nem, nem ismer határokat Bandi. Küldözgeti hónapok óta a leveleit, amikre nem válaszolok, Bertát használja hírnöknek, aztán pajzsnak, és most Dodónak és nekem együttes levelet ír! Hátha így hatásosabb.

(Felolvassa a levelet.)

„...Nagy-nagy szeretettel óhajtják, várják otthon, nagyságos asszonyom. Azt tán mondanom sem kell, hogy én vagyok a legboldogabb... ha csakugyan viszontláthatom. Sőt, ha szabad volna... Münchenig Nagyságos asszonyom elé utazhatnék. (...) Azt hiszem lehetséges és gyönyörű volna, már rabszolgaságot enyhítendő, ha Münchent láthatnám, s ha útitársnak Nagyságos Asszonyom elfogadna. Napok óta ez az idea tartja bennem a lelket. Mert hát szomorúan élek. Nem elég, hogy idegeim igen rosszak, de a keserűség s az éjjeli élet néha belevisznek ártalmas züllésekbe. Nekem nem volna szabad éjszakázni...”

(Léda lemondóan ereszti le a kezét a levéllel együtt.)

Nem volna szabad, nem volna szabad. Bandi, neked olyan sok mindent nem volna szabad. Nem volna szabad inni, nem volna szabad cigarettázni, nem volna szabad kártyázni, nem volna szabad hazardírozni a játékkaszinóban, de leginkább nem volna szabad vérfertőzött utcanőkkel összefeküdni.

(Zene. Idegesen járkál fel-alá.)

Bolond vagyok, ha hazamegyek Váradra, hogy ismét találkozzunk! Hát nem volt még elég nekem belőled? A szemrehányásaidból? A túlérzékenységedből, én soha nem mondhatok meg neked semmit őszintén, már nem is félhetlek, mert abban a pillanatban meghalni készülsz! Igen, a meghaláshoz van alapod. De engem is halálra rémítettel, tavaly.

Amikor január végén megérkezél, ott laktál nálunk, jó, nem nálunk, csak abban a házban, ahol mi is béreltük a lakásunkat, és ahol neked is szereztünk egy bérleményt, de az egész napot mindig nálunk töltötted, csak aludni mentél át a saját lakásodba. Együtt reggeliztünk, ebédeltünk, teáztunk délutánonként, és az esténk is közös volt.

A legszebb órák azok voltak, amikor Ödön nem volt otthon. Vagy amikor átmentünk hozzád, hogy kettesben legyünk. Édes voltál, tudtál hízolgó lenni, mint egy macska... háát, mint egy kandúr macska. Olyankor beletúrtam a sőrénnyedbe...

De akkor... áprilisban valóban halálra rémültem, amikor kiderült, hogy azok a sebek rajtad nem mások, mint a vérbajos rosszlányoktól kapott bűnös szerelmi ajándékok.

Nincs nálam szerencsétlenebb nő, azt hiszem.

Élek egy férfival tisztességes házasságban, azt hihetném, hogy ha szerelmesek nem is vagyunk, de legalább viszonylag boldogok, vagy ha nem is boldogok, de talán nem boldogtalanok, és legalább nyugalom van közöttünk.

Akkor jön az anyagi csőd és az igazságszolgáltatás fellege, a menekülés egy öltözet ruhában. Többévi kemény munka Párizsban, nekem is, nemcsak a férjemnek! S amikor már kezdünk talpra állni, és a mocskos, büdös, dohos hónapos szoba helyett egy pici lakást bérelünk, a férjemmen kijönnek a sebek! Akkor éreztem először ezt a halálfélelmet!

Mire kiderült, hogy szerencsém volt, nem fertőzött meg, addigra pokollá vált az életünk. Nem győztem hallgatni, hogy azért fordult más nők felé, mert én megtagadtam tőle magamat. Szóval még ezért is én voltam a felelős! Sőt! Bűnös! Ekkor mondtam ki először, hogy ki ebből a házasságból!

Ki és el, bárhová. De nincs hová, és nincs kivel...

(Zene, közben leül, meggyötört. A zene elhallgat. Léda élénken.)

Aztán megjöttél Te, aki „beilleszkedni” akartál az életünkbe. Esküszöm, nevetőgörcs kerülget, valahányszor ez a kijelentésed eszembe jut.

Vártam, olyan sokat vártam tőled, és végül semmit nem kaptam.

De legalább ismét szerencsém volt, a bűnös ajándékot tőled sem kaptam meg. Cserébe Te kaptál tőlünk gondoskodást. Dodótól is, mert tudta, milyen ez a betegség. Milyen elesett, milyen szerencsétlen, milyen halni készülő, aki megkapja.

Te és a barátaid nem értettétek, nem tudtátok, miért van az, hogy a férjem nem csinál jelenetet, nem dob ki, se téged, se engem, pedig nyilvánvalóan láthatta, tudhatta, hogy a kézcsóknál több van közöttünk. Olyan odaadóan vitt orvoshoz és szanatóriumba, mintha a fia lennél. Te a nagy barna szemeddel csak néztél fel az ágyból két hidegrázás között esendően és értetlenül, mint egy gyermek. Nem, tényleg nem tudott haragudni, csak együttérzett.

És figyelt. Engem. Nem aggodalommal, inkább kíváncsisággal, hogy mikor jelennek meg rajtam is a sebek. Rettegtem, de ismét szerencsém volt. Lassan kezdtem fellelegezni, s egyszer csak rádöbbsentem, hogy Dodó elégedetlen.

Elégedetlen, mert egészséges maradtam! Elégedetlen, irigy, onnantól kezdtem érezni a levegőben a gyűlöletét. A tekintetében volt valami, valami vádló.

Veled volt együttérző. Már nem a megcsalt férj szerepét vitte, hanem a sors-társét. Ő volt a jóságos barát, aki a fiatal újságírónak, a szárnyait bontogató költőnek segít a válságos időben. Amilyen előrelátó, már arra is gondolhatott, hogy majd az utókor együtt emlegeti a híres költővel, akinek támasza volt.

Amikor házasságot kötöttünk 1898 telén, akkor pecsételődött meg a sorsom. Mentünk Szófiába, ahol egy csodás életet ígért. No, az tartott 1900 tavaszáig. Akkor egy szál ruhában menekültünk Bulgáriából Szerbiába, aztán tovább Görögországba, aztán még távolabb Szófiától, Párizsba.

Ez nem volt elég, mert március 19-én a Budapesti Hírlap világgá kürtölte, hogy „Diósi Ödön, a néhány év óta Szófiában lakó bizományos és ügynök több család elkövetése után megszökött. (...) Összes adósságai mintegy százötven-ezer frankra rúgnak...”

Azt hittem, nem élem túl ezt a szégyent. Nem volt más választásunk, mint minél távolabb menni Magyarországtól, a Monarchiától, ahol nem ismernek bennünket, és talán talpra állhatunk, és visszafizethetjük a hűgaimnak a hozományukat, amit beáldoztak értem.

Erre a garancia én voltam, de csak akkor, ha Diósy – akkor már Y-al – mellett maradok. Ha akkor elhagyom, ahogyan a családom várta, közel sem biztos, hogy visszafizeti a hűgaim hozományát, de így, hogy mindketten dolgoztunk és együtt maradtunk, jóállhattam érte.

(Párizsi zene, halkán, röviden a szöveg alatt.)

A csodás Párizs! Amikor végre révbe értünk, jöttél te, Bandikám. *(Indulatosan.)* Jöttél? Mint a tornádó! Mire észbe kaptunk, nyakig benne voltunk az életedben. Vagy Te a miénkben. Ez teljesen mindegy. Hárman voltunk a házasságban. Én szembementem az előítéletekkel, az egész világgal, ahogy szoktam.

Mennyi szépséget éltünk meg együtt!

(Zene vége.)

Persze voltak rosszabb idők is, amikor hol az egyikőtök veszekedett velem, hol a másikótok. Te féltékeny voltál Dodóra, Dodó féltékeny volt terád, mindketten azzal vádoltatok, hogy csapodár vagyok, hűtlen és megbízhatatlan és hisztis, s amikor már nem tudtam tovább védeni magam, és bezárkóztam a szobámba, akkor ti egyetértésben leültetek borozni, szivarozni, mert már nem volt kivel veszekedni.

Elvégre két ilyen sorstárs minek veszekedjen. Különben is a nagy költő és az ő időtlenítő barátsága! Oh! A nagy mecénás és az ő jóindulata! Oh! Nekem pedig időnként gyomorgörccseim voltak emiatt.

Aztán mikor lecsendesedtetek, akkor jöttél a folytonos halálba készüléssel, az önsajnálattal, az imádatoddal, hogy csak én, én vagyok az Egyetlen Asszony, a Minden, az Élet. Néztél esengve, bűnbánó arccal, a földön térdepelve, a szemed, mint a hű kutyáé, szebben beszélt, mint a szavaid...

(Sír, tördeli a kezét, hajába tűr.)

– ...a szemed... olyan alázatosan, olyan esengve tudtál nézni, a szavaid sokszor dühítettek, de a tekinteted... borzasztó, borzasztóan hiányzol... nem bírom tovább!

Bandikám, nagyon hiányzol! Minden rosszaságod ellenére Téged akarlak! Nagyon, nagyon... csak ne csálnál meg folyton! Átkozott gazember vagy! Mégsem tudok megenni nélkülöd...

(Leroskad a fotelba, sír, majd megtörli az arcát, feláll, járkál fel-alá.)

Utazom Váradra! Nem érdekel, hogy Dodó mit szól hozzá! Különben is! Tavaly szeptemberben ő kérte, hogy Bandi kíséren el a Riviérára pihenni. Két hónapot töltöttünk ott kettesben. Hm... de jó volt... Nizza, Monte-Carlo...

(Mosolyog, tűnődik, elneveti magát.)

Minden pénzünket eljátszottuk, hát az szép volt. Aztán ültünk a parton... beszélgettünk, néztük a tengert, és éhesek voltunk. Persze annyi pénzt mindig kellett félretennem, hogy naponta beülhessünk kávéházba, mert Bandinak el kellett olvasnia a lapokat. Na, ezeket a filléreket eldugtam előle. Akkor már ő is elég jól tudott franciául, de azért még kellett segíteni a fordításban.

Emlékszem, az első időkben mindent én olvastam fel, újságokat, verseket. Pár nap múlva azt kérte, hogy ne olvassam franciául, hanem rögtön magyarra fordítsam. Eleinte lassan ment, de aztán nagyon jól belejöttem. Jót tett a franciatudásomnak. Még Baudelaire-t, Verlaine-t is fordítottam neki. Boldoggá tett, hogy tudtam segíteni. Olyan kis esetlen volt eleinte.

(Mosolyog, az arcán tűnődő szeretet.)

Mondta is, hogy nélkülem nem boldogulna, valószínűleg hazamenekülne. És az lesz belőle, amit én akarok. Szó szerint azt mondta: **„...csináljon belőlem valamit, amit maga akar.” És én mondtam: „...akarom, hogy maga legyen Magyarország első költője.”** Erre szégyenlősen lehajtottad a fejed. „Hogy beszélhet így?” – mondtad ilyenkor. De én csak annyit válaszoltam: „Majd meglátja, hogy így lesz.”

November közepén Dodó utánunk jött a Riviérára. Hogy addig mit csinált Párizsban? És miért jött olyan hirtelen utánunk? Talán a szőke Janette-tel, vagy Jeannel, azzal a szép fekete fiúval nem úgy alakultak a dolgok, ahogy tervezte. Azt hiszi, hogy nem tudom a kis ügyeit. Nem tesz semmit, fontos, hogy legalább ebben a témában megállapodtunk.

Nem volt könnyű kiharcolnom, hogy szabad legyek, ha másként nem, a házasságomon belül. Dodó először kikérte magának, hogy ország-világ előtt megalázzam, nevetségessé tegyem. Akkor emlékeztettem a szófiai ügyeire. Aztán értésére adtam azt is, hogy a fiúügyeiről is van tudomásom. Ekkor megígértette velem, hogy ha soha nem mondom el senkinek, no, meg kellő diszkrecióval kezelem a bűnös betegségét, akkor megadja nekem a szabadságot. Hát így jutottunk idáig, hogy Bandi beköltözhetett az életünkbe.

(Az asztalhoz meg, felvesz egy fényképet, hozzá beszél.)

Édes Bandikám, csak te vagy nekem a remény. Ha veled vagyok, olyan jó... hallgatni is jó veled. Amikor a sziklákon ültünk, és jött a dagály, mi csak ültünk, a válladra hajtottam a fejem, te átöleltél és a hajamba fúrtad az arcod. Ott a parton szóltanul is nagyon egyek voltunk...

Igaz, hogy amikor kezdtek elromlani köztünk a dolgok, úgy november végén, amikor már ismét Párizsban voltunk, *(gúnyosan)* tudom, drága Bandika, írtál a húgomnak, hogy el kell menned tőlem, el, haza, Pestre. Tudom, azt is megírtad, hogy én is tanácsoltam, menj el úgy két hónapra, de csak kettőre,

talán utána jobban fogsz szeretni. Igen, időnként el kell távolodnunk egymástól, hogy újra akarjuk és szerethessük egymást. Mi már csak ilyenek vagyunk.

(Zene a szöveg alatt halkan, a Boleróból.)

Csak egyszer látnád be, hogy milyen elviselhetetlen tudsz lenni időnként.

Azt viszont nem tudod, milyen elviselhetetlenül tudsz hiányozni, ha nem vagy velem. De amikor azt hallom, azaz olvasom a Berta leveleiből, hogy miket művelsz Pesten, akkor szeretnék örökre megtagadni. Elfelejtetni, a bűnbánó és imádó leveleiddel együtt. Mint ez is!

(Elővesz egy levelet, olvassa. A zene elhallgat.)

„Édes Jóm, Mindenem, ugye nem felejt el, megtart engem! Alig tudom egyensúlyban tartani a lelkem. Magára gondolok, magával vagyok mindig. (...) És Maga? Ugye nem a szabadságot érzi azáltal, hogy én nem vagy ott? Ó, tartson meg engem. Ezer csókkal csókolja gondolatban szerencsétlenül, árván, híve.” „Alig várom már, hogy ott legyek... Nagyon szerencsétlen ember vagyok én. Nizza után éreztem csak, hogy mit adhatott volna Nizza, s most érzem csak rettentő valójában, hogy nem tudok, nem bírok maga nélkül élni... Az isten áldja meg. Még egy sort sem kaptam. Hát mi van? Szomorú, vágyó lelkemmel keresem magát. Nyugtasson meg, írjon. (...) A Maga Adyja.”

Igen, Nizza sokat adhatott volna, ha ő el nem rontja. Persze hogy meg vagyok bántva és nem írok, de ezt a hiúsága sem bírja ki, tehát követelődzik.

Örület ez a távolság! Néha rohannék ész nélkül. Máskor, amikor értesülök a kis nőügyeiről, szeretném örökre elfelejtetni.

Amikor nincs itt Bandi, Dodó mindig kedvesebb velem, néha úgy érzem, csak és kizárólag vele kellene élnem, minden kapcsolatot meg kellene szakítani Bandival. Lemondani a magyarországi lapokat, hogy semmit ne tudjak róla, és csak Dodónak élni. De aztán reggel felébredek, és megőrülök Bandi hiányától. Meddig lehet így élni?

Dodó néha ideges a Budapesti Naplóban megjelenő Léda-versektől. Amikor megjelent a *Mert engem szeretsz*, írt is levelet, mindkettőnknek, hogy döntsük el, mit akarunk, mert neki már kicsit sok, hogy a felesége szerelmi életét Bandi kiterelési ország-világ előtt.

Ez a vers tényleg túlment már egy kicsit az én liberális határainon is, de nem tehettem semmit utólag, amikor már megjelent. De szép vers, bár a végén kicsit önző.

(Elmélázik, de boldogan mondja a verset. Egy füzetet emel fel, abból olvassa.)

„Áldott csodáknak / Tükre a szemed, / Mert engem nézett. / Te vagy a bölcsé, / Mesterasszonya / Az ölelésnek. / Áldott ezerszer / Az asszonyságod, / Mert engem nézett, / Mert engem látott. / S mert nagyon szeretsz: / Nagyon szeretlek / S mert engem szeretsz: / Te vagy az Asszony, / Te vagy a legszebb.”

Az önimádat a zsenik sajátossága.

Mivel Dodó nem kapott választ tőlünk a levelére, 1905 júliusában Pestre utazott, Bandit próbálta rólam lebeszélni. Persze se Bandi, se Dodó nem mondta el nekem részletesen ezt a beszélgetést. A vége az lett, hogy Dodó beleegyezett a további levelezésünkbe. Ezt nehéz lett is volna megakadályoznia. Bandi

annyit mondott, szépen, simán megértettük egymást. No, igen, akkor már nyilvánvaló volt, hogy Bandi kivételes tehetség. Dodó büszke volt a barátságára, pártfogói mivoltára, büszke volt arra is, hogy a felesége a nagy költő múzsája. Nem akart vele összeveszni.

Októberben én is visszautaztam Párizsba. Dodó boldog volt. Teljes egészében félreértette a visszatérésem. Novemberre megérlelődött bennem, ha Bandi végérvényesen kijelentené, hogy velem akar élni, elhagyom Dodót. Olyan idegi feszültség ez az életforma, hogy nem lehet tovább folytatni. Bandi szép, hosszú levelet írt, hogy megérti a kérdésem, mindenről írt, még azt is, hogy „Mindig hangoztatom, hogy maga által vagyok valaki, ha vagyok. (...) Rendelkezzék az életemmel.”

Szép szölamok. Csak éppen azt nem mondta ki, hogy velem akar élni. Döntsek én. Igen, és akkor majd én viselhetem az összes ódiumát a döntésemnek. Ő semmiért nem lesz felelős, ha rosszul mennének a közös dolgaink...

Dodó még nem szerzett akkora jövedelmet, hogy vissza tudná fizetni a hozományom. Igaz, néha homályos utalást tesz, hogy a sok utazás, Riviéra, Monte-Carlo akadály a pénz összegyűjtésének. Hát ebben van igazság, de hogy a szememre vesse, az mégiscsak sok! Talán annak idején nem kellett volna, hogy elússzon!

Újabban el-elmaradoznak Bandi levelei.

Amikor ír, akkor meg olyan üresek. Amikor kérdezem, mi vagy ki van a háttérben, akkor megsértődik, kikéri magának. Másoktól tudom meg, mennyit züllik, miegymás. A leveleiben folyton vágyakozik utánam, amikor meg találkozunk, rossz hozzám. Már azt se bánnám, ha elmenne, mert ennél a bizonytalanságnál minden jobb. Csendesen beletörődnek.

(Szomorúan rendezgeti a leveleket, aztán felnéz, már vidám, a fotelhoz sétál, leül, kényelmesen hátradől. Halk, könnyed zene a szöveg alatt, illő Monte-Carlóhoz.)

Most megint sokat vagyunk együtt,

Riviéra, Monte-Carlo, Nagyvárad, Pest, minden... és augusztusban születik a gyermekünk. Nagyon várom, csodálatos lesz, Banditól egy kicsi gyönyörű baba. Talán ez őt is észre téríti, talán abbahagyja a züllést, összeköltöznénk és család lennénk. *(Nagyot sóhajt.)* Nagyon szeretném!

(A zene elhallgat.)

A nyáron sokat betegeskedtem. Édesanyám is nagyon beteg lett. Az állapotomra tekintettel sokáig nem mondták meg nekem. Végül mégis Váradra kellett utaznom a várható temetésre, ami sajnos bekövetkezett. Nagyon megviselt. Szegény Édes. Beteg lettem, nem tudták, mi bajom lehet valójában, be kellett feküdnöm a kórházba, ott Váradon. Bandi Pesten dolgozott, néha nagyon elhanyagolt minket, nem jött le két hétig se. A munkájára hivatkozott. Berta volt velem. Aztán augusztus 26-án megtörtént a szülés. Nagyon keserves volt. Azt hittem, nem élem túl. Én túléltem, de a kislányunk nem. Az orvosok azt mondták, már három napja halott volt. Nem csoda, hogy olyan beteg voltam. Szegény picikém... hat ujjal született, mint Bandi, micsoda tehetség lakozhatott benne. Már sohasem derül ki. Hát most nekem nagyon nehezemre esik élni.

Bandi versben siratta el, de úgy, mintha fiú lenne. Hát ez egy kicsit fájt. Mintha nem lett volna elégedett azzal, hogy leányt szültem neki. Nem volt erőm, hogy megmondjam, ez mekkora fájdalmat okozott nekem.

(Zene. Eleinte szomorú, azután átvált kiegyensúlyozottá, majd kifejezetten vidám lesz. A zene alatt a szín elsötétül, Léda kimegy, ismét világos lesz szép lassan, majd visszajön egy másik, nagyon elegáns ruhában, kalapban, amelyek már nem világos színűek, de nem is feketék. Amikor Léda beszélni kezd, lehalkul, majd megszűnik a zene.)

Tavaly óta Bandinak rengeteg baja volt a Nyugattal, de létrehozták A Holnap antológiát. A bemutatása csodálatos volt Váradon. 1908. szeptember 27-én. Majdnem pontosan öt évvel a megismerkedésünk után együtt jelentünk meg Bandival Váradon. Mindenki minket bámult. Szépek voltunk, elegánsak, Bandi egész külseje olyan igazi költői volt, a fejtartása, a nézése... Láttam a rám vetődő irigy tekinteteket. Hm, élveztem. Bandi az enyém. Én meg az övé. Persze Dodó családja el se jött. Képzem, miket gondoltak. De nem érdekel! Boldog akarok lenni.

(Zene. Léda sétálgat, majd megáll a fénykép előtt, és neki beszél.)

Bandi, melletted nem könnyű boldognak lenni! Hiába utazom veled Monte-Carlóba, hogy ketten legyünk, belebotlasz Festetich grófnőbe. Aztán Párizsban még folytatjátok a kis liezont. De ekkortájt volt még a Kalocsai Eszti, ezek még legalább színvonal, no de a szobalány, az orfeumi nőcskék, a kalaposlány... persze a jó barátaim „véletlenül” mindig elszólják magukat.

(Egyre hangosabban, egyre ingerültebben beszél, közben ismét szól a Bolero halkan a szöveg alatt.)

Te folyton tagadsz, aztán gyorsan haldokolsz, idegember, és roncs leszel és panaszkodsz, sajnáltatod magad, amikor meg kell magyarázni az ügyeidet. És akkor még nem beszéltem az itálról, az éjszakázásról, a betegséged rendszeres fellobbanásáról, arról, hogy nem csinálsz végig egyetlen kúrát sem, pusztítod önmagad! Nem tudlak megvédeni saját magadtól! Ha már jobban vagy, újra elkezdesz inni.

Néha nem tudom, mit szeretek rajtad. De úgy érzem, nélküled meghalok.

(Zene vége.)

Sokszor rossz hozzám. Akkor nem írok neki egy darabig, aztán szemrehányást tesz, majd emlegeti, hogy azok, amiket írtam, nem igazak, és ő nem akármilyen ember. Most végre megírtam neki, itt van.

(Felemel egy levelet, olvassa.)

„...egy csöppet sem hat meg engem, hogy Ady Endre, a **nagy költő** azt állítja, hogy engem szeret. Ehhez a mi érzéseinknek semmi köze.” Mármint a költőséghez. „Én szeretem magát végtelenül, és a legnagyobb boldogsággal tölt el, hogy maga oly mesés szép verseket ír, s hogy igazán nagy költő, hisz mindig ezt akartam magam is, jól tudja. De ez pusztán véletlenség, mivel éppúgy szeretném valószínűleg, ha maga nem volna költő, és maga is éppúgy szerethetne engem, talán még jobban. Ezért oly feleslegesnek tartom a foly-

tonos ismétlését annak, hogy Maga nem utolsó ember. Alapjában, édes fiam, szerelmi dolgokban ez is tökéletesen mindegy, (...) Ezzel szemben nekem is folyton ismételní kellene, hogy én sem vagyok utolsó asszony, de nem ám! És maga nagyon sokszor utolsóbbnál utolsóbb nők miatt képes volt nekem nagyon keserű órákat szerezni."

(Kis zenei közjáték.)

(Léda ismét magabiztosan.)

Megjelent 1909 decemberében a *Szeretném, ha szeretnének* című kötet. A *Két szent vitorlás* ciklust nekem ajánlotta. *(Olvassa.)* Léda asszonynak, akit hiába hagynék el már, s aki hiába hagyna el már engem, mert ma és mindörökké ő lesz az asszony:" *(Tűnődve.)*

Nem nyugtat meg ez az ajánlás: Léda asszonynak, akit hiába hagynék el... mi forog a fejében, és kik forognak a környezetében?

(Zene, rövid futam. Felvesz egy levelet az asztalról, olvassa.)

Kaptam egy levelet, a kedves rajongó azt kéri, hogy küldjek neki egy Léda-autogramot. *(Mosolyog. Papírt vesz elő, ír.)*

Tisztelt asszonyom, kérését, mely szerint küldjek Önnek egy Léda-autogramot, nem áll hatalmamban teljesíteni, ugyanis ilyen nevű személy nem létezik, csak a költő fantáziájában mint szimbólum.

(Zene, rövid futam. Léda leteszi a tollat, feláll, odébbmegy.)

Bandi megint beteg lett. Az lett volna csoda, ha nem beteg. Ahogyan ő pusztítja magát... Már akkor sem lehetek nyugodt, ha szanatóriumba megy, mert ott is mindig talál valakit, akinek udvarolhat. Keserves ez... csak le tudnék mondani róla... *(Megrázza a fejét.)* Nem tudom, mit forgat a fejében. Egyszer azt írta, hogy „maga engem sohase fog kidobni”.

(Leül az asztalhoz, levelet ír, mondja a szövegét.)

„Édes, drága Mindenem! Annyira szeretném, ha összeszedné magát, és megmutatná annak a sok kételkedőnek, hogy maga kigyógyul a bajaiból, és képes még egy vagy több nagyot alkotni. Szakítson a régi, rossz barátaival, ne igyon, ne dohányozzon, de legalább ne olyan sokat! Sétáljon, tornásson, legyen levegőn a természetben, és meglátja, visszajön az alkotóereje. Én tudom, én akarom, és ha maga is akarja, akkor tud valami nagyot alkotni. Egy nagy regényt, vagy egy színdarabot. Ugye meglesz, ugye így lesz, édes, drága egyetlenem. Csókolom a szemét, azt a két gyönyörűt, a száját, mindenét. Adél.”

Mit csináljak, ha annyira szeretem, nem akarom elveszíteni, de úgy érzem, mintha eltávolodna tőlem, és egyre nagyobb lesz a szakadék...

(Zene Ravel Bolerójából. A levelet borítékba teszi, megcímezi és kimegy vele.)
(A zene lassan halkul, de mindvégig szól akkor is, amikor Léda beszél. Léda bejön, kezében a Nyugat, menet közben olvassa.)

Jó, akkor most elolvasom még egyszer. Ezt jól látom? Ezt írta nekem? Rólam? Rólunk! Én nem azt kértem, hogy írjon egy nyilvános aláíró verset, hanem azt, hogy egyszer nekem, csak nekem írjon egy verset.

Mi az, hogy „...elbocsátlak még egyszer, utólszor...”? *(Valósággal fuldoklik, kapkod a levegő után.)*

Még hogy „...Sohase kaptam, el hát sohse vettem:

Áadtam néked szépen ál-hitét

Csókoknak, kik mással csattantanak...”

Aljas, utolsó aljas gazember, hazug szoknyapecér!

(Olvassa, egyre inkább átmegy őrzöngésbe, közben továbbra is szól Ravel Bolerója.)

„...Milyen régen csupán azt keresem,

Hogy szép énemből valamid maradjon, *(kérdő hangsúllyal, mint aki nem hisz a szemének)*

Én csodás, verses rádfogásaimból

S biztasd magad árván, szerelmesen,

Hogy te is voltál, *(kérdő hangsúllyal)* nemcsak az, aki

Nem bírt magának mindent vallani

S ráaggatott díszéből egy nőre...” *(Kérdő hangsúllyal, levegő után kapkod, fejét rázza, egész testbeszédével jelzi, hogy nem hisz a szemének, fülének.)*

Nem, ez nem lehet igaz, hogy ez megjelent a Nyugatban. *(Forgatja a lapot, nézi a címlapot.)* Nem, ez nem tévedés, ez nem valami rossz tréfa, ez maga a valóság. De hogy írhatott ilyen!?

„...Büszke mellemről, ki nagy, telhetetlen,

Akartam látni szép hullásodat

S nem elhagyott némben kis bosszuját,

Ki áll dühödten bosszu-hímmel lesben...”

Nem, ez az ember nem normális! Ez arról ír, amikor Bertához beállított, és ott volt egy férfi, valami magas rangú tisztviselő. De nekem ehhez semmi közöm nem volt, ez egy véletlen volt, ő meg eszelős hiúságában azt hitte, hogy a szeretőm! Eszelős!

„...Kinek én úgy adtam az ölelést,

Hogy neki is öröme teljék benne,

Ki előttem kis kérdőjel vala

S csak a jöttömmel lett beteljesedve...” *(Kérdő hangsúllyal, kétségbeesett kacajjal.)*

Szóval minden hazugság volt? Minden ölelés, minden könyörgés, minden csúszás-mászás előttem?!???

(Szinte sikoltozva, hisztérikusan olvas tovább, egyre hangosabban, a Bolero közben csúcspontjára ér.)

„...mindegy, mi nyel el, ár avagy salak:

Általam vagy, mert meg én láttalak

S régen nem vagy, mert már régen nem látlak.”!!!!???

(A szöveg végén elejti a Nyugatot, ott áll a színpad elején, szemét lehunyva, fejét fogja a halántékánál, közben hitetlenkedve ingatja, arcán végtelen fájdalom, de már nem beszél, a zene egyre hangosabb, szinte tébolyult hangerő-

vel, a Bolero csúcspontjára ér, majd csend lesz. A zene végére Léda leroskad a földre, szinte eszméletlenül fekszik. Csend. Lassan, nagyon lassan mozdul, karjára támaszkodik, lassan kezd beszélni, először csak egy-egy szót külön, közben láthatóan légszomja van.)

Nem... nem... nem tudom... hogy élhetem túl... ezt a szégyent, ezt a szégyenletes verset... hogy volt képes rá? Valóban azt hiszi, hogy én semmi voltam?

(Miközben beszél, megpróbál felállni, de láthatóan alig van ereje. Amikor végre feláll, tántorogva, roskadozva jut el a fotelig, leroskad.)

Hát már nem emlékszik arra, amikor megismerkedésünk után valósággal üldözött a szerelmével, a megalázkodásig meg akart nekem felelni, s azt mondogatta: **„...mondja meg, mit akar, mi legyenek, és én az leszek. Én csak maga által válhatok valakivé.”**

És ezek után egy ilyen verset?! Bosszúból, mert amikor vérig sértett, magam sem tudtam, hogy mit csinállok, arcul csaptam a kesztyűmmel. Nem akartam, de az indulat... Már nem tűrhettem tovább az aljas sértegetéseit, az ízléstelen, féltékeny gyanúsítgatását, a megalázásomat. Közben ő volt az, aki fúvel-fával megcsalt. Vérig sértett, úgy provokált, szándékosan, ahogyan talán még soha.

(Felugrik, kiabál.)

Meg kell ölnöm magam, ezt a szégyent nem lehet, nem tudom elviselni! Ezek után kimenni az utcára, emberek közé, akik ismernek, és ujjal mutogatnak majd rám. Nézzétek, itt a nagy múzsa, aki soha nem is létezett! Aki egy senki...

Most! Most kell megölnöm magam! De nem lehet, mindenki itt nyüzsög körülöttem, Dodó, a húgom, a személyzet! Még hogy én senki vagyok, mert őfelsége a nagy költő már nem lát engem! Nem is létezem! *(Keserűen, gúnyosan kacag.)* Egyszer úgyis kiderül, hogy ki voltam!

Jó, ha nem hagytok meghalni, ráadásul a vallás is tiltja az öngyilkosságot, eltemetem magam élve. Nincs több bál, nincs több társasági élet, nincs több riviera. Halál van!

(Zene, Beethoven Holdfény szonátája, halkan, egyre erősödik, közben Léda áll a színpad közepén megdermedve, mint egy szobor, előre, felfelé néz, arca rezzenéstelen. A zene lassan lehalkul, vége. Léda hirtelen jobbra kapja a fejét, mintha onnan beszélne hozzá valaki.)

Mit beszélsz? Hogy ebből semmi sem igaz?!

(Szinte veszekszik valakivel, aki csak az ő hallucinációjában létezik.)

Mi az, hogy nem igaz, hogy élve eltemettem magam! Nem igaz, hogy visszavonultam!? Hogy merészelsz ilyet állítani? Nem mentem bálba, fogadásokra, nyilvános összejövetelekre? Mit kellett volna még tennem? Öltözködtem! Talán már az is bűn, hogy merészelttem divatos, márkás holmokban járni? Igen, elmentem színházba... jó, lóversenyen is voltam! Az a férfi...? Ne firtasd! Most már végképp nincs jogod... Te hagytál el! ...

Mi az, hogy belenyugodtam abba, hogy „lesenkiztél”! Talán kezdtem volna el viszontverset írni? Vagy újságcikkben közzétenni, hogy írhat szívműködés „Elbocsátó szép üzenet”-et, részletezheted, hogy mennyire nem voltam, de a már kiadott versesköteteid dokumentálják az utókornak, hogy voltam, és ki voltam.

Az *Elbocsátó szép üzenet* szavai pedig nem mások, mint a vidéki újságíróból híres költővé vált, csapodár férfi mérhetetlen hiúságának hitvány szóvirágai. Bármilyen írhat, nem tudsz kitörölni az életedből, a költészetéből, mert akkor az életműved tekintélyes részét kellene megtagadnod, megsemmisítened. Erre egy ilyen költőóriás, mint te, képtelen!

(Léda eddig jobbra beszélt, most diadalmasan, mint aki elégtételt vett, visszafordul előre, és ismét szoborként megmerevedik. A színpad lassan elsötétedik. Közben lassan beúszik egy gyászzenes. Ahogy a színpad sötétedik, a zene úgy erősödik. A zene kb. 1 perc, amíg Léda átöltözik fekete ruhába, amit a darab elején viselt. Majd ahogy a zene halkul, a fény úgy erősödik. Közben Léda lassan bejön fekete ruhában a színpadra, beszélni kezd, a zene közben megszűnik.)

Szép temetésed volt, Bandi. Most már biztos, hogy halhatatlan leszel... szép volt a ravatalod a Nemzeti Múzeumban. Már amennyire egy ravatal... A búcsúztatásod méltó, az Operaház énekkara énekelt, Babits, Móricz mondott beszédet, és mások is. A nagy költőtársak mind ott voltak. Az iskolákban tanítási szünetet rendeltek el. Meg lehetsz elégedve, kitett magáért az ország!

De azért volt botrány is! Csinszkanak elment az esze! Ledobta a koszorúmat a sírodról. Tébolyult! Csak tán nem féltékeny?! Ó! Énrám! Énrám, akitől elszeregetett! De most már teljesen mindegy. Mindenki megbotrányozott. Én némán eljöttem, mintha észre sem vettem volna mindezt. Nem alacsonyodom le.

(Léda áll méltóságteljesen, de nem fennhéjázóan. Lassan elsötétül a szín, halkán szól Beethoven Holdfény szonátája. Lassan újra világos lesz, a zene még halkán szól. Léda a fotelban „fekszik”, fekete ruhában, ugyanabban a pózban, ahogyan a darab elején, amikor Bandi „vállára hajtva a fejét” elaludt. Most felébred. Nehézkészen feláll, odamegy az asztalhoz, felvesz egy dobozt, a fotelhoz viszi, visszaül, betakarózik. Közben zene. Levélborítékokat vesz ki a dobozból, szortírozza őket. A zene elhallgat.)

Drágaságom, én Roszsum. Az orvosok feladták. Nem tudnak meggyógyítani. Akartam, hogy mondják meg az igazat. Ők nem nagyon akarták, de látom, egyre kevesebb gyógyszert kapok. Most már csak egy valamiféle port. Szerintem az már semmire sem jó, csak hogy becsapjanak. Fájdalomcsillapítót, azt kapok. Azt mondták, holnaptól kórházba kell feküdnöm, morfiumot adnak, egészen kis adagban. Tudod, Mindenem, ez így szokott lenni a végén.

(Felveszi a borítékokat, átnézi a címzéseket.)

Azt hiszem, most már mindenkinek megírtam a búcsúlevelem... akinek akartam. Talán nem lehet mindenki velem az utolsó perceimben, akkor már el sem tudnám mondani azokat a búcsúszavakat, amiket most még képes voltam leírni. *(Felvesz egy levelet, olvassa.)*

„Kedves Révész, azt hiszem, már nem sok napom van hátra. Dodó is nehéz állapotban van miattam is, és a saját betegsége miatt is. Ezért magát kérem meg, hogy a levelem mellé csatolt, Bandi által nekem írott leveleket múzeumban helyezze el. Ez illik a nemzet költőjéhez.

(Zene halkán, a Holdfény szonátából, a szöveg után is folytatódik legalább fél v. egy percig.)

Bízom a gondosságában, lelkiismeretességében. Az általam lediktált emlékeket, ha már én nem leszek, kiadhatják, ha úgy ítélik meg, hogy annak valamilyen haszna lehet. Sok mindent megbeszéltünk már ez üggyel kapcsolatban, ezért most röviden írtam.

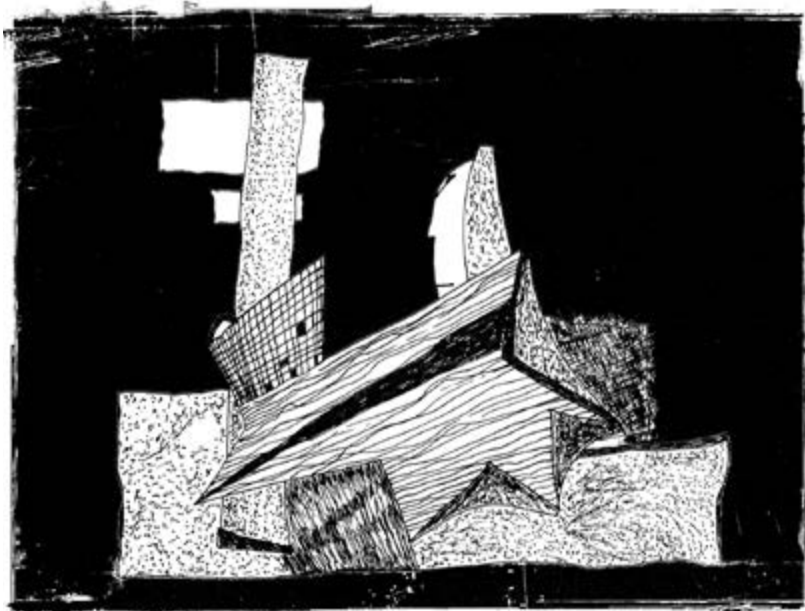
A jóisten áldja meg magát és családját. Jó szívvel emlékezzenek kettőnkre. Adél”

(Lassan, nehézkesen leül, igazgatja magán a kendőt, fölneéz messzire a levegőbe, kezét előrenyújtja.)

Gyere, Bandi, ülj ide mellém, fogd meg a kezem... most jó, gyere közelebb, a válladra akarom hajtani a fejem... nem akarom megvárni a morfiumot! Vigyél magaddal!

(Amíg beszél, a színpad lassan sötétedik, a szöveg végére felerősödik a zene, a beszéd végén lehunyja a szemét, már csak a szonáta szól, és lassan teljesen elsötétedik a színpad.)

Vége.

...ÉS FORMÁK 5. (FF L.)

Nagy László Bálint

Gyászjelentés, bálestély, gyászjelentés, bálest...

Grottger hegedűse és a bécsi garni hajdani bohémjei

A XIX. század második felében metropolisszá fejlődő Bécs városának összképét a különféle háttérű kultúrák találkozása révén formálta egyedivé az addig soha nem látott méretű betelepülés. Grottger, Dunkl, Bachrich és barátaik – a párhuzamos életutak az osztrák császárvárosban metszették egymást. Ugyanakkor a művészeti ágak egymásra gyakorolt kölcsönhatására is rávilágít a baráti kapcsolatrendszerük.

A Szépművészeti Múzeum Grafikai Gyűjteménye a méltán fő mű *Polonia*-ciklus mellett a romantika korszakának az egyik legjelentősebb lengyel festője, Artur Grottger (Ottyniowice /Galicia, Lvivi terület, ma Ukrajnában/, 1837. november 11. – Amélie-s-Bains, 1867. december 13.)¹ másik művét is őrzi: egy három rajzot és kísérszöveget tartalmazó négyoldalas lapot. A fő kompozíció két zeneművész, a Liszt-tanítvány Dunkl Nepomuk János (Johann Nepomuk Dunkl/Dunkel) és Sigismund Bachrich (Bachrich Zsigmond) akvarellportréja, az alkotó német nyelvű dedikálásával (magyarul: *„Kedves és jó barátainak emlékül, a Ti Grottgeretek”*). Ennek hátlapján egy magasabb rangú lovas katonatisztet ábrázoló ceruza- és tusrajz látható. A harmadik lapon pedig egy másik akvarell, Grottger számos önarcképe közül az egyik jól sikerült, vázlatnak szánt darab található. A hátapon lévő szöveg a vázlatlap 1858 és 1860 közötti bécsi keletkezésére utal, kiemelve a festő és a modelljei szoros barátságát. Az 1850-ben az osztrák fővároshoz IV. kerületként csatolt külvárosi területen az ún. Foganedihausban két közvetlen egymás melletti lakásban osztotta meg az életét Dunkl és Bachrich, ill. Grottger és Rafał Ludwik Maszkowski (Lviv, 1838. július 11. – Wrocław, 1901. március 14.)² Az utóbbi a képzőművész lvivi mestere, a portréiról, történelmi festményeiről és zsánerképeiről ismert Jan Kanty

¹ Cséby Géza, *A melodramatikus művész: Artur Grottger. Életrajzi vázlat*, in: Cséby Géza, *Életrajzi vázlatok. Adam Mickiewicz, Artur Grottger, Jan Matejko*, Keszthely, 1998, Goldmark Károly Művelődési Központ és <http://www.csebygeza.hu/esszek/grottger.pdf> (2020. VIII. 5.).

² <https://www.szepmuveszeti.hu/mutargyak/recto-dunkl-janos-es-f-bachrich-arckepe/> (2020. VIII. 5.) – a hátapon lévő szöveg: „Dieses Bild wurde zwischen 1858/60 von Artur Grottger gemalt. Die Schwarze ist S. Bachrich, Professor am Wiener Conservatorium, der Blonde J. N. Dunkl, ältester Schüler Liszt's. – Diese bewohnten vereint ein Zimmer. Grottger und Rafaell Moszkowsky, später Kappelmeister, doch Thür an Thüren neben uns. Wien, im sogenannten Foganedihaus, angebaut an das Theater an der Wieden, war die Wohnung.”; Az 1988-as krakkói Grottger-életműkiállítás katalógusában: *Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 122. (p. 9.)* In: Zofia Gołubiew – Anna Król, *Grottger. Wystawa w 150 rocznicę urodzin i 120 rocznicę śmierci Artysty*, Kraków, 1988, Muzeum Narodowe w Krakowie.

Maszkowski fia, a később Hamburg, Koblenz és Wrocław városaiban működő karmester...³ Az írásomban a Bécsben született, de a családjával még gyermekkorában Pestre telepedett, majd fiatal korában a két fővárosban felváltva élő, de zeneműkiadóként Magyarországon kiteljesedő Dunkl nevét a magyar változat szerint; a Felvidéken született, de a művészi pályafutásával teljes egészében Bécshez kötődő, viszont Budapesten is gyakran vendégszereplő Bachrich nevét német alakban használom.

De honnan is érkeztek Grottger és barátai?⁴ A függetlenségét elveszített, a XVIII. század második felében a cári Oroszország, a Habsburg Birodalom és Poroszország között háromszor felosztott (1772, 1793, 1795) Lengyelországból; ennek részeként az orosz határterületen lévő, ma Ukrajnához tartozó Galíciából; az 1848–1849-es szabadságharc leverését követően neoabszolutizmus rendszerével kormányzott Magyarországról, a Magyarországgal perszónálunióban lévő Horvátországból és az évszázadok óta Habsburg-uralom alatt álló, 1620 óta örökös tartományként kezelt Csehországból...

Grottger kettős portréja – a korabeli sajtó tükrében. A két zenész ábrázoló, 28,5x23,1 cm méretű képről⁵ a XX. század első felében több alkalommal is tudósított a magyar sajtó, így a közvélemény előtt is ismertnek számított. Dunkl Nepomuk János (Bécs, 1832. augusztus 6. – Budapest, 1910. január 29.) zongoraművész és fia, Norbert (Bécs, 1862 –?) a magyar zenetörténet jeles egyéniségei: a Rózsavölgyi Kiadó vezetésével mindketten kulcsszerepet játszottak a hazai zeneműkiadás és kereskedés megteremtésében és kiteljesedésében. A család az államosításkor veszítette el tulajdonát – a katolikus nevelésben részesült Dunkel Frigyes később a Debreceni Kodály Filharmonikusok (akkori MÁV-zenekar) igazgatója lett. Az ő fia, Dunkel Nepomuk Norbert (1962–) sokoldalú zeneszerző, orgonista, zeneterapeuta, filozófiatanár.⁶

Grottger rajzát *„Dunkl János és Bachrich arcképe”* címmel a Magyar Művészet 1928-ban illusztrációként külön is közölte Mieczyslaw Treter (1883–1943) lengyel művészettörténész összefoglaló tanulmányához.⁷ A szöveges újságközlések azonban kisebb pontatlanságokat tartalmaznak, amelyeket a Szépművészeti Múzeum vételi és leltározási dokumentuma egyértelműsít.⁸

Herczeg Ferenc konzervatív szépirodalmi lapja, az Új Idők 1932-ben, Dunkl János születésének centenáriumán az alábbi összefoglaló képaláírással közölte az akvarellt:

³ Hugo Riemann, *Musik-Lexikon*, Zweiter Band, Nikosia, 2017, TP Verone Publishing House Ltd., p. 687.; https://pl.wikipedia.org/wiki/Rafa%C5%82_Ludwik_Maszkowski (2020. VIII. 5.)

⁴ Dunkel Norbert, *Goldmark életének tragikuma. Fiatal korában mint utolsó hegedűs a budai Aréna zenekarában játszott. Szerelmi csalódása Bettelheim-Gomperz Karolina énekesnővel*, in: Az Újság, XXII. évf. 209. sz. 1924. X. 5., 26.

⁵ <https://www.szepmuveszeti.hu/mutargyak/recto-dunkl-janos-es-f-bachrich-arckepe/> (2020. VIII. 5.)

⁶ <https://dunkelnorbert.hu> (2020. VIII. 5.)

⁷ Dr. Mieczyslaw Treter, *A lengyel festőművészet a XIX. és XX században*, in: Magyar Művészet, IV. évf. 1928/3. sz., 166–208. (174.)

⁸ Szépművészeti Múzeum Irattár, 1938/1913

In: Új Idők, XXXVIII. évf. 44. sz.
1932. X. 30., 545.

A szöveg mindenképpen pontosításra szorul a lobogó, hosszú hajú fiatal művész beazonosítása és a kép nyilvánosság elé kerülésének körülményeit illetően.⁹

„F. Bachrich” valójában a felvidéki születésű, bécsi illetőségű Sigismund Bachrich, vagyis Bachrich Zsigmond zeneszerző-brácsaművész (Nyitrazsámbokrét, 1841. január 23. – Bécs/Grimmenstein, 1913. július 16.), aki Magyarországon is gyakran koncertezett. Dalműveit és balettjét a bécsi Staatsoper (akkor Hofoper néven) is játszotta, ő maga pedig a Bécsi Filharmonikusok, ill. a Hellmesberger- és a Rosé-vonósnégyesek szólóbrácsásaként járult hozzá a ma is egyedülálló hangzásvilágot képviselő bécsi vonóskultúra megteremtéséhez.¹⁰ Az akvarell hátlapján a kísérőszöveg csak a keresztnévének rövidítésével adja meg a nevét. Mivel a középen áthúzott „S” betű „F”-nek is olvasható, a sajtóhíradás ezt az utóbbi változatot vette át...¹¹

A sajtóforrás a grafikai művet ajándéknak tünteti fel, valójában azonban Dunkl Norbert 200 Korona áron adta el a Szép-

művészeti Múzeum részére, 1913. október 12-én. A Grafikai Osztály 1913-1505 számmal leltározta be az alkotást, „Dunkl János és Bachrich arképei” címmel.¹² Csak összehasonlításuképpen: a Pálffy-hagyatékból származó Polónia-ciklus egyes darabjait a bekerüléskor 1000 K-ra értékelte a közgyűjtemény...¹³

Az eladó Dunkl Norbert 1924-ben, Az Újság c. lapban a Brahms-kör meghatározó zeneszerzőjéről, Goldmark Károlyról (Keszthely, 1830 – Bécs, 1915) szóló írásában az apja, Dunkl János visszaemlékezését közölve megidézte az

⁹ Új Idők, XXXVIII. évf. 44. sz. 1932. X. 30., 545.

¹⁰ *Jewish Encyclopedia*, Vol. II., New York–London, 1902, Funk & Wagnalls, 423. és <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/2311-bachrich-sigismund> (2020. VIII. 5.); https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_B/Bachrich_Familie.xml (2020. VIII. 5.) – *Oesterreichisches Musiklexikon Online*; *Magyar Életrajzi Lexikon* (1978–1991), főszerkesztő: Kenyeres Ágnes, Budapest, 1994, Akadémiai Kiadó. 27.; *Magyar Zsidó Lexikon*, szerkesztő: Ujvári Péter, Budapest, 1929, a Magyar Zsidó Lexikon Kiadása, 74.

¹¹ Új Idők, XXXVIII. évf. 44. sz. 1932. X. 30., 545.

¹² Szépművészeti Múzeum Irattár, 1938/1913

¹³ *Néhai nagyméltóságú Erdődi Gróf Pálffy János valóságos belső titkos tanácsos, cs. és kir. kamarás, Pozsony vármegye örökös főispánja, Bajmóc örökös ura és a Főrendiház örökös jogú tagja budapesti palotájában található festmények, miniaturek és grafikai lapok jegyzéke a vonatkozó leltári és becslési adatokkal*, Budapest, 1909, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt., 27–29.

egykori bohém művészársaság légkörét is. Az akvarellre egy zárójeles mellékmondat erejéig tért ki, az őrzési helyét tévesen adva meg: a mű a Grafikai Osztályra került, és nem a jelenleg a Nemzeti Múzeum osztályaként működő Történelmi Képcsarnok gyűjteményébe. Bachrich keresztnevének „S.” rövidítésével viszont minden kétséget kizáróan egyértelműsítette a művészárs személyét:

„Alighogy Wienbe érkezett, kitűnő (!) állást kapott a Carl-Theaterben, (...) mint utolsó brácsás, húsz forint fizetéssel. Most már megfizethette tandiját, de éhezhetett is! De mit bánta az éhezést, ha tanulhatott. Már akkor hozzáfogott nagyobb műveihez. Így egy zsoltárt és zongoránegyest komponált. (...) Aki valamikor abban az örömben részesült, hogy vele személyesen érintkezésbe léphetett, tapasztalhatta vidám és szeretreméltó modorát. (...) Így régi barátai: Bachrich S. a bécsi Conservatórium hegedűtanára, Gotthard I. P.,¹⁴ Grottger A. híres festő (akitől egy apámat ábrázoló akvarell festmény a budapesti történelmi arcképcsarnokban van), Lackenbacher Louis bécsi zeneszerző,¹⁵ Moszkovszky Rafael breslaui karmester, Müller Adolf wieni karmester,¹⁶ Poznansky I. P. hegedűs, Vieuxtemps tanítványa, aki később Londonban élt,¹⁷ tudták, hogy ha lumpolás után egyszerre huzamosabb időre eltűnt, akkor Goldmark dolgozott. Némelykor hetekig nem jelentkezett, azután megint csak betoppanat körünkben, fekete, hosszú lobogó szakállal, mosolygó arccal, mintha nem is lett volna távol. Amennyire az asztal örömeinek hódolt, éppúgy konkurrálhatott a koplaló-művészekkel. Igaz, hogy akkoriban legtöbbször üres volt a bugyellárisa. Külső sikerei nem voltak.” Az igazi tragédiát Goldmark számára a reménytelen szerelme jelentette a bécsi operaház mezzoszopránja, a zongoristaként is ismert Bettelheim-Gomperz Karolina (Pest, 1845 – Bécs, 1925) iránt,¹⁸ akinek egyéniségét Hans Makart jól sikerült, kifejező portréja örökíti meg...¹⁹

¹⁴ Bohumil Pazdírek/Johann Peter Gotthard (Drahanovice, 1839–Bad Vöslau, 1919) zeneszerző, zeneműkiadó és zenepedagógus, a Brahms-kör tagja. In: Peter Clive, *Brahms and His World. A Biographical Dictionary*, Lanham (Maryland) – Toronto – Oxford, 2006, Scarecrow Press, 176–177.; Hugo Riemann, *Musik-Lexikon*, Erster Band, Nikosia, 2017, TP Verone Publishing House Ltd., 389–390.; https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Bohumil_Pazdirek (2020. VIII. 5.)

¹⁵ Louis Lackenbacher (Eszék /Horvátország/, 1839 – Bécs, 1905) csellóművész és zeneszerző. In: <http://musicsack.com/PersonFMTDetail.cfm?PersonPK=100421887> (2020. VIII. 5.), <https://www.antiquariat.de/angebote/GID28414727.html> (2020. VIII. 5.), <https://www.geni.com/people/Louis-Lackenbacher/6000000053813012897> (2020. VIII. 5.).

¹⁶ ifj. Adolf Müller (Bécs, 1839 – Bécs, 1901) zeneszerző (számos operettet és operát komponált, ill. ő állította össze posztumusz Johann Strauss Bécsi vér c. operettjének zenéjét), a Theater an der Wien főzeneigazgatója. In: <https://www.operetten-lexikon.info/?menu=289&lang=1> (2020. VIII. 5.)

¹⁷ Isaac Barret Poznanski (Charleston, 1840 – London, 1896) hegedűművész és zeneszerző. In: <https://www.wikitree.com/wiki/Poznanski-35> (2020. VIII. 5.)

¹⁸ Dunkel Norbert, *Goldmark életének tragikuma. Fiatal korában mint utolsó hegedűs a budai Aréna zenekarában játszott. Szerelmi csalódása Bettelheim-Gomperz Karolina énekesnővel*, in: Az Ujság, XXII. évf. 209. sz. 1924. X. 5., 26.

¹⁹ https://www.bildergipfel.de/kunstdrucke/kunststile_und_epochen/19_jahrhundert/bildnis_der_opernsaengerin_karoline_gompertz_1845-1925_geb_bettelheim_hans_makart (2020. VIII. 5.)

Hans Makart: Bettelheim-Gomparz Karolina portréja (Salzburg Museum). Forrás: https://hu.m.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Makart_hans_karoline_gomperz.jpg (2020. VIII. 5.); Dunkl János, Goldmark Károly és Isaac Barret Poznanski 1862-ben, in: Pesti Hírlap Vasárnapja, LIV. évf. 35. sz. 1932. VIII. 28., 35.

A zongorista Dunkl János és a mélyhegedűs Bachrich ekkoriban, az 1850-es évek második felében hozták lére a Triosoiréen kamaraegyüttest.²⁰ Kettejük-höz a világ számos helyén ünnepelt Kletzer Ferenc / Fery (Feri) Kletzer (1830 –?) gordonkavirtuóz csatlakozott.²¹ Grottger rajza így a viszonylag rövid életű triónak is emléket állít...

Komedia & Muzyka – Grottger művészetében. Artur Grottger érdeklődésére jól rávilágít a halála előtt egy évvel, 1866-ban készült, a Varsói Nemzeti Múzeumban lévő monumenális grafikai párdarabja: két, egyenként 202×69,3 cm méretű, vászonra ragasztott papírra készült szénrajza, *Muzyka* és *Komedia* címekkel.²² A romantika korának két ihletadó társművészete: a *zene* és a *színpadi művészet* – ezek nélkül valóban nem érthető és nem értelmezhető a művészete sem. Egyébiránt felvetődik a kérdés: miért „komédia”? Miért nem „dráma”? Thalia vagy Melpomené? Pedig Grottger művészete inkább a tragédiából táplálkozik: Shakespeare, Goethe, Mickiewicz, Antoniewicz, Dumas, Adelaide Ristori, Charlotte Wolter...

²⁰ https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_D/Dunkl_Johann.xml (2020. VIII. 5.)

²¹ Éder György, *Magyar gordonkások a 20. században*. Dénes Vera és Banda Ede életműve a Popper iskola tükrében. DLA Doktori értekezés, Budapest, 2011, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, 2–3.

²² Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 451–452. (25.)

Artur Grottger, *Muzyka & Komedia*,
in: Antoni Potocki, *Grottger*. Lviv, 1931,
Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 124-b.

Tágabb összefüggésrendszerben Grottger rajzművészete (csúcsán az öt narratív fő mű, a *Varsó I-II.* /utóbbi a londoni Victoria and Albert Museum tulajdona/, a *Polónia*, a *Litvánia* és a *Háború*) rokonítható Frédéric Chopin zongoramuzsikájával is. Mindketten értettek a nagy formákhoz, amit Grottger olajfestményei és Chopin két zongoraversenye bizonyítanak, de jelentőset alkottak az intimebb kis formák, a rajzművészet, ill. a (zenekarkíséret nélküli, kamara-zenei jellegű) zongora szólódarabok területén. Megmutatták, hogy – egy bartóki címadás hasonlatával élve – a mikrokozmoszt is lehet makrokozmoszá formálni: egy papírdarabon vagy egy hangszer mellől is lehet teljes, zárt univerzumot teremteni, művészi mondanivalót közvetíteni.²³

Grottger egyik legjelentősebb olajfestménye *Hornung kisasszony portréja* *Ophelia*

szerepében, Shakespeare *Hamlet* c. drámájában. Az 1865-ben Bécsben befejezett, monogrammal datált 116×93,5 cm méretű kép ma magántulajdonban van, de szerepel a Krakói Nemzeti Múzeum kiállításán.²⁴ A rejtélyes „kisasszony” személyének pontos kiléte, pályafutásának rekonstruálása és Grottgerrel való kapcsolata még további kutatásokat igényel. Ebben az időszakban ugyanis Hornung nevű színésznő nem lépett fel Bécsben...

²³ Chopin és Grottger párhuzamának szakirodalma: Stanisław Tarnowski, *Chopin i Grottger. Dwa szkice*, Krakow, 1892, Nakładem Księgarnia Spółki Wydawniczej Polskiej; Józef Ratajczak, *Romantyczni kochankowie. Zygmunt Krasiński, Fryderyk Chopin, Artur Grottger*, Poznań, 1989, Wydawnictwo Poznańskie; Irena Poniatowska, *Chopin – Grottger*, in: <https://core.ac.uk/download/pdf/162598915.pdf> (2020. VIII. 5.), https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/2012/1/06_Poniatowska.pdf (2020. VIII. 5.)

²⁴ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 43. (p. 5.); Anna Król, *Artur Grottger*, Szczecin, 2001, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 90. (No. 66.); Jan Bożo Antoniewicz, *Grottger*, Lviv, 1910, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 106., 553. – Az olajfestmény Jan Bożo Antoniewicz szerint 1859-ben Bécsben készült: valószínűleg Grottger ekkor kezdhette festeni, ami nem mond ellent a datálás alapján megállapítható ténynek, hogy 1865-ben fejezte be.

A festmény alapján szuggesztív hatású interpretáció sokat és sokáig foglalkoztathatta a festőt: 1859-ben Bécsben, gyakorlatilag a Dunkl–Bachrich-rajzot követően akvarellen is megörökítette a lányt a tragikus hősnő alakjában. Ezt az előtanulmánynak tekinthető, 32,3×22,7 cm méretű változatot a Lvivi Galéria őrzi.²⁵

Az ekkor Ausztriához tartozó Bolzano (Bozen) színházában az 1856–57-es évadban – a fennmaradt társulati névsor tanúsága szerint – működött egy Fräulein Hornung (H. kisasszony) nevű komika, a „chargirte Fach” szerepkörben.²⁶ Esetleg a modell műkedvelő lehetett, vagy – a korban szokásos módon – a hölgy egy ismert nőalakként lett volna megörökítve? Grottger festménye alapján nem túlzás a feltételezés, hogy valós színésznő volt, aki a bolzanói karakterszerepek után szerepkörváltásra készülhetett... Vagy a házasságkötése miatt vonulhatott vissza a színpadtól?

Talán a *Komedia* rajz „titkát” is Hornung kisasszony fejtí meg? Miért a rajzzal kapcsolatban szokatlan méret? Mintha olajfestmény lenne... A beállítás és a hajviselet feltűnő különbözősége ellenére az arcberendezés, ill. az orr és a

Artur Grottger: *Hornung kisasszony portéja Ophelia szerepében*. Forrás: https://pl.wikipedia.org/wiki/Artur_Grottger#/media/Plik:Ophelia1865.jpg (2020. VIII. 5.)

Artur Grottger: Illusztráció Mikołaj Boż Antoniewicz *Anna Oświęcimówna* c. drámájához, in: Mikołaj Boż Antoniewicz, *Anna Oświęcimówna*, Wien, 1873, w Drukarni O.O. Mechitarystów, 106-b.

²⁵ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 124 (p. 9.); Antoni Potocki, *Grottger*, Lviv, 1907, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 75.; Jan Boż Antoniewicz, *Grottger*, Lviv, 1910, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 106.

²⁶ Bozner Zeitung, Vol. XV. No. 97. 6 Dezember 1856, 747.

száj íve meglehetősen hasonló. A *Komedia* a (valószínű vagy látens) szeretett színészről szerepkörére utalhat?

Az irodalmi illusztrációk terén is maradandót alkotott Grottger: rajztechnikája és sötét tónusai mellett témaválasztása is rokonítja az Oroszországban élt Zichy Mihállyal, akinek Madách Imre *Az ember tragédiája* c. drámai költeménye, Arany János balladái és más irodalmi művek kiadásaihoz készített sokszorosított rajzai a tömegtermelést előirányzó könyvkiadás révén széles társadalmi rétegek előtt ismertté váltak. Grottger egy népszerű lengyel történelmi színműhöz, Mikołaj Bołoz Antoniewicz *Anna Oświęcimówna* c. drámájához készített illusztrációkat. A téma alapja a XVII. század első felében valóban élt lengyel nemes-diplomata Stanisław Oświęcim és Anna húga tragikus szerelmének legendája, amelyről a testvérpár közös, a krosnói Oświęcim-kápolnában található sírhelye tanúskodik. (A költő-drámaíró rokona a művészettörténész Jan Bołoz Antoniewicz, akinek Grottgerrel írt monográfiája Lvivben, 1910-ben jelent meg...²⁷)

Színházi ihletésű Grottger *Margit távozása a templomból* c. rajza, Goethe *Faustjának* jelenete.²⁸ Hat jelmezterve is fennmaradt (datálás nélkül) id. Alexandre Dumas a harmincéves háborút 1648-ban lezáró vesztfáliai béke megkötésében részt vevő, kalandos életű svéd uralkodónőjéről írt, *Krisztina királynő* c. drámájához.²⁹ Zenei vonatkozású Mozart *A varázsfuvola* c. operája kapcsán készített portrévázlata, amely egy fiatal énekesnőt ábrázol az Éj királynőjének szerepében.³⁰

Irodalmi adaptáció Grottger első, *A teuton lovagok beszélgetése* c. olajfestménye is (a Krakói Nemzeti Múzeumban), a lengyel romantikus nemzeti költő, Adam Mickiewicz *Konrad Wallenrod* c. elbeszélő költeményének jelenetével.³¹ Walter Scott *Rob Roy* c. történelmi regénye,³² az említett műfaj egyik lengyel megteremtője, Ignacy Chodźko a XVIII–XIX. századfordulójának és a napóleoni háborúk korának lengyel–litván nemesi világát szatirikusan bemutató *Pamiętniki kwestarza (Egy alamizsnagyűjtő emlékiratai)* c. regénye,³³ Lenau *Der Polenflüchtling (A lengyel menekült)*³⁴ és Friedrich Schiller *A nők méltósága* c. versei³⁵ pedig egy-egy rajzot inspiráltak.

²⁷ Mikołaj Bołoz Antoniewicz, *Anna Oświęcimówna*, Wien, 1873, w Drukarni O.O. Mechitarystów.

²⁸ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 262. (16.)

²⁹ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 230–235. (14.)

³⁰ Jan Bołoz Antoniewicz: Grottger. Lviv, 1910, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 106.

³¹ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 1. (3.)

³² Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 265. (16.)

³³ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 479. (26.)

³⁴ Jan Bołoz Antoniewicz: Grottger. Lviv, 1910, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga. 169., 175–177.

³⁵ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 263. (16.)

A Grottger-grafikák számottevő részét képezik az előadóművész-portrék, színészek és zenészek arcképei. Az egyik lapján a világszerte ünnepeelt olasz tragika, Adelaide Ristori három arcvázlata, hátlapján pedig az ülő portréja látható.³⁶ A Magyarországon is népszerű, Jászai Mari által példaképnek tekintett Charlotte Wolter (a pesti Gyapjú utcai Német Színházban tartott 1880-as vendégjátéka a színháztörténetben mind a mai napig etalonnak számít) vonásait pedig emlékezetből vetette papírra.³⁷

Lehetne hosszabb elemzést írni a lakótárs Rafał Ludwik Maszkowski három portrérajzáról,³⁸ ill. a róla és feleségéről, az amatőr zongorista Jozefa Maszkowska-Górecka, készült rajzról³⁹ és a család többi tagját, a festőművész apát, Jan Kanty Maszkowskit,⁴⁰ a nővérét és férjét, Fryderyka Karolina Jakubowicz-Maszkowskát⁴¹ és Zachariasz Ignacy Jakubowiczot⁴² ábrázoló olajfestményekről – vagy pedig a kölcsönös barátság jegyében a bátyja, a szintén festőművész, Marcelli Maszkowski Grottgerről készült rajzáról.⁴³ Vagy a bécsi időszakhoz kapcsolható, 1857-es *Diákkalandok* c. ciklusról, amelynek nyolc darabjából csak – a Borsos József festményével megegyező című – *A bál után* maradt fenn.⁴⁴ Vagy a zenésziporték sorozatáról, ahová szintén illeszkedik a Dunkl-Bachrich-rajz: Władysław Tarnowski zeneszerző, zongoravirtuóz, író, költő (az olajfestményen

³⁶ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 192. (12.); https://www.przetargi.egospodarka.pl/193204_Na-wykonanie-konserwacjizadanie-nr-12-obrazow-olejnych-na-plotnie-zadanie-nr-250-obiektow-na-podlozu-papierowym-na-potrzeby-Muzeum-Narodowego-Ziemi-Przemyskiej-w-Przemyslu-realizowanej-w-ramach-projektu-o-naz_2010_2.html (2020. VIII. 5.)

³⁷ Antoni Potocki, *Grottger*, Lviv, 1907, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 75.

³⁸ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 169., 171., 174. (11.)

³⁹ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 471. (26.); Anna Król, *Artur Grottger*, Szczecin, 2001, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 50., 94.

⁴⁰ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 14–15. (3.)

⁴¹ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 3. (3.)

⁴² Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 13. (3.)

⁴³ https://www.przetargi.egospodarka.pl/193204_Na-wykonanie-konserwacjizadanie-nr-12-obrazow-olejnych-na-plotnie-zadanie-nr-250-obiektow-na-podlozu-papierowym-na-potrzeby-Muzeum-Narodowego-Ziemi-Przemyskiej-w-Przemyslu-realizowanej-w-ramach-projektu-o-naz_2010_2.html (2020. VIII. 5.)

⁴⁴ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 264. (16.)

a testvérével, Stanisław Tarnowski festővel együtt),⁴⁵ a Chopin-tanítvány és asszisztens Karol Mikuli zeneszerző-zongorista⁴⁶ és a gitárvirtuóz-komponista Stanisław Szczepanowski arcképeiről⁴⁷ (az utóbbi kettő rajz)...

Az oeuvre másik vonulata „ismeretlen” előadókat örökít meg, Grottger zeneszociológiai és zenefilozófiai nézeteire világítva rá. Az élete utolsó két évében alkotott két rajz, az 1866-os *Vak cigányzenész* (26x21)⁴⁸ és az 1867-es *Szegény muzsikuskány*⁴⁹ a társadalom periferiáján, páriasorban élő művészeit ábrázolja.

Artur Grottger: *Vak cigányzenész*; *Szegény muzsikuskány*, in: Antoni Potocki, *Grottger*, Lviv, 1931, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 156-g., 184-b.

⁴⁵ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 55. (5.)

⁴⁶ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 472. (26.); Anna Król: *Artur Grottger*. Szczecin, 2001, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie. 51., 94.

⁴⁷ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 470. (26.); Anna Król, *Artur Grottger*, Szczecin, 2001, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 49., 94.

⁴⁸ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 459. (25.); Anna Król, *Artur Grottger*, Szczecin, 2001, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 42., 93.; Antoni Potocki: *Grottger*. Lviv, 1931, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga. 156-g.

⁴⁹ Antoni Potocki, *Grottger*, Lviv, 1931, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 184-b.

A kiközösítés etnikai alapú is: a két leginkább nélkülöző, kiszolgáltatott réteg a roma közösség és a keleti, oroszországi pogromok elől menekülő nincstelen zsidóság. Mindkét „párhuzamos társadalom” kultúrkincse, így zenei kultúrája a romantika korszakában épült be az ún. „magaskultúrába”: a cigányzene hatása Liszt Ferenc, Brahms, Dvořák, Sarasate életművére köztudott, a klezmer technikájának egyes elemei pedig – a felsorolás teljessége nélkül – Joachim József, Adolph Brodsky, Auer Lipót, Reményi Ede, Adorján Jenő, Isaac Barret Poznanski, Fritz Kreisler, Popper Dávid, Karl Davydov, Sigismund Bachrich, ill. többük mestere, Ellinger Gusztáv és Joseph Böhm révén váltak a klasszikus vonósjáték elidegeníthetetlen részévé.

Grottger társadalmi érzékenységének tanúsága a két rendhagyó művészportré. A kiindulópontot Nikolaus Lenau (1802–1850) cigány-témájú versei adhatták a számára. Ezt támaszthatja alá, hogy a költőről portérázot is készített, hat évvel a halála után.⁵⁰ A szintén 1866-os keltezésű *Cigánykoldus* (39,2x28,7) c. rajz⁵¹ pedig a *Vak cigányzenésszel* együtt mintha Lenau *Három cigány* c. versének alakjait láttatná. A magyar irodalomban ennek analógiái Vörösmarty Mihály *A vén cigány* és Babits Mihály *Cigány a siralomházban* c. költeményei...

A *Vak cigányzenész* és a *Szegény muzsikuskány* hegedűs-toposza Marc Chagall hegedűs-képeivel és az ezek ihlette *Hegedűs a háztetőn* c. musicallel mutat eszmei rokonságot. Az üldözöttség, a kirekesztettség adja meg az alkotók egyetemes *ars poeticájának* keretét a zene és tágabb értelemben a művészet szerepével és jelentőségével kapcsolatban. A két Grottger-rajz kompozíciójában központi szerep jut a szöveges plakátoknak. Az első esetében ez két-két egymás melletti gyászjelentés, ill. báli plakát, az utóbbiak közül a házfal szélén lévő második félig letépve. Par excellence „vanitatum vanitas”-szimbólum, akárcsak a második kép kontrasztja, a lerongyolódott muzsikuskány, aki az utcán éppen talán klezmerdallamot játszik, a háttérben a báli estély plakátjával, az arisztokrata világgal, ahová esélye sincs bekerülni neki, a „törvényen kívülinek”.

A báli hirdetések üzenetének van egy olyan rétege is, amely a korabeli lengyel közönség számára egyértelmű volt, viszont ma már csak a történelmi helyzet tükrében érthető. Grottger művészetére a legnagyobb hatást Adam Mickiewicz (1798–1855) tette: a már említett első olajfestményének „wallenrodizmusán” túl az idősebb költőtárs eszmeisége⁵² a festő képi világát és motívumait lényegileg determinálta. Mickiewicz fő műve, az *Ősök* c. töredékes

⁵⁰ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 250. (15.)

⁵¹ Spis dzieł Artura Grottgera eksponowanych na wystawie monograficznej w Pałacu Sztuki TPSP w Krakowie, marzec-maj 1988. Opracowały: Zofia Gołubiew, Anna Król. – No. 490. (27.); Anna Król, *Artur Grottger*, Szczecin, 2001, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie, 60., 96.; Antoni Potocki, *Grottger*, Lviv, 1931, Nakład i Własność Księgarni H. Altenberga, 156-g.

⁵² Cséby Géza, *Az európai romantika nagy alakja: Adam Mickiewicz. Életrajzi vázlat*, in: Cséby Géza, *Életrajzi vázlatok. Adam Mickiewicz, Artur Grottger, Jan Matejko*, Keszthely, 1998, Goldmark Károly Művelődési Központ és <http://www.csebygeza.hu/esszek/mickiewicz.pdf> (2020. VIII. 5.); Stanczik-Starecz Ervin, *A fehér sas röpte (Adam Mickiewicz költészetéről)*, in: <http://www.naputonline.hu/2020/07/15/stanczik-starecz-ervin-a-feher-sas-ropte-adam-mickiewicz-kolteszeterol/> (2020. VIII. 5.)

verses dráma (1821–1823, 1832) számos részlete elemi erővel tör fel Grottager képein. A színműhöz írt szerzői jegyzetek közül a „bál” interpretációjához a cári csapatok által vérbe fojtott 1830-31-es lengyel felkelés (novemberi felkelés) egyik tragikus kísérőjelensége adja meg a kulcsot. A megtorlás vezetőit, Hans Karl von Diebitsch alsó-sziléziai német tábornokot, az orosz sereg fővezérét és Matwiej Chrapowicki litván katonai kormányzót név szerint is megnevezi a magyarázat:

„Oroszországban a hivatalos báli meghívó parancs; kiváltképp ha a bált a cár vagy az uralkodócsalád valamelyik tagja, avagy valamelyik főméltóság születésnapja, névnapja, esküvője etc. tiszteletére rendezik. Az ilyen esetekben, ha egy-egy gyanús vagy a kormányzat által rossz szemmel nézett személy nem megy el a bálra, nem kis veszedelemnek teszi ki magát. Oroszországban számtalanszor megesett, hogy a bebörtönzöttek vagy bitófára ítélt családja rendszeresen megjelent az udvari bállokon. Diebitsch, lengyelek ellen vonultában, vagy Chrapowicki, miközben bebörtönözte és tűzzel-vassal irtotta a felkelőket, bálra és győzedelmi ünnepekre invitálta a lengyel előkelőségeket. Az ilyen bálokról hírelik azután az újságok, hogy a szabad akarat és a legjobb és legkegyelmesebb uralkodó iránt érzett szeretet szívből jövő megnyilvánulásai.”⁵³

Az Ősök III. részének báli jelenetében Mickiewicz egy ilyen esetet visz színpadra (nem véletlen, csak 1901-ben kerül sor a mű ősbemutatójára!): a vak özvegyasszony, Rollisonné a bebörtönzött és meggyilkolt fia életét számonkérve zavarja meg a koncepciók pereket és kivégzéseket irányító szenátor mulatóságát...⁵⁴

Mickiewicz és Grottager közös nevezője: pesszimista társadalomkritika, kilátás nélküli kor- és kórrajz.

Liszt Ferenc „megmondóembere”, Dunkl János. *„...nem akarok kérkedni, már olyan régen is volt, hogy talán igaz sem volt, mikor legindulatosabb ifjúkoromban úgy megcsapott a Liszt zsenije, mintha egy sas verte volna az arcomhoz a szárnyait. Nem is akkor volt ez, mikor mint gyermekifjú először láttam a Zeneakadémián valóságos belső titkos tanítványai között abban az értelemben, hogy ezek, – kivétel nélkül külföldi fiatal emberek és hölgyek s vagyonos szülők gyermekei, – állandóan Liszt mellett voltak s vele utaztak, elmentétkben azokkal a címzetes tanítványokkal, akik csak itt Pesten kerültek elébe s akiket igazában soha meg se látott. Egyszer már írtam ezekről a boldog külföldi urakról s hölgyekről, fizikai külsejük feltűnő bizarrériájával, művész voltuk jelvényeinek azzal a pazarságával, amiben valami jóindulatú természet segítette őket s amivel kiváltak a közönséges halandók közül. Például hajzat dolgában, olyan buján virultak, hogy mindegyik egy-egy szénaboglyát hordott a fején. Még külön ezt a szénaboglyát úgy fel tudták borzolni s kuszálni fejükön, annyi gonddal, munkával, hullámozással s szimboliztikával, hogy abban az arányban tűntek nagy zongoristáknak, amennyi haj volt a homlokuk*

⁵³ Adam Mickiewicz, Ősök. Fordította, a tanulmányokat válogatta és szerkesztette: Bella István, Budapest, 2000, Beza Bt., 291–292.

⁵⁴ Uo. 223–239.

fölött. Egy Albert Stradal nevű svájci fiatalember például olyan frizurát süttött magának tizenöt centiméter magasságban a fején, hogy minden egyes hajszála, ezermillió hajszála egy-egy kis bodorra görbülve be a szárában, mint ezermillió kótafej hajtott ki a fejéből, egy szőr-őserdő egységében. Az összes Liszt-etüdök s szonáták, még mielőtt játszott volna őket, mind a fejéből nyüzsögtek ki hangtalan kótátömegekkel s rezgőn várták hangbeli megvalósulásukat abban a közvetlen kapcsolatban, amellyel a művész két kezével állottak. Felejthetetlen fej. Mennyi gond és munka lehetett ebben a fazónban! S hogy kellett ezt óvni, esténként, lefekvéskor, hogy másnapra is megmaradjon. Nyilván egy külön tokba került, mint egy királynak a koronája, aki ezt leveszi este, mikor ágyba dől a királyné mellé.”⁵⁵ – A Liszt Ferenc óráit a Zeneakadémián ifjúkorában látogató Szomory Dezső így emlékezett vissza a mester szűkebb és tágabb tanítványi körére, akik közül Dunkl a bizalmas barátok belső csoportjához tartozott. Mivel azonban mindig őszintén hangot adott a véleményének, az ellentmondásokat nem tűrő Liszt többször megneheztelt rá, végül pedig megvonta tőle művei magyar kiadásának a jogát...

Dunkl Jánost a Pestbudai Hangász Egyesületben folytatott zenei tanulmányait követően 14 évesen Bécsben vette szárnyai alá Liszt Ferenc. Az ajánlására Anton Rubinstein is tanította, így érett kiváló zongoraművésszé és zongorakísérővé. Ez utóbbi területen nemzetközileg elismert tekintélynek számított. A fia, Dunkl Norbert visszaemlékezése szerint „nemcsak művész, de poéta is volt, aki a zongorán énekelni tudott, amihez a mai zongoravirtuózok közül kevesen értenek. Dalokat kíséren talán senki sem tudott több mélységgel, poezissal, mint ő.”⁵⁶ „Művészetének ez a bensőséges, gyengéd és teljesen lírai jelleme természetszerűen jelölte ki a művész útját, amikor területét elsősorban a dalok interpretálását szabta meg. Dunkel János eszményi dal-játékos volt s a maga korában elismerten első ezen a téren. Kortársai közül senki sem tudott egy-egy dal eljátszásába annyi melegséget, annyi költőiséget, annyi egyéni bájt belevinni, mint ő. A dalnak, amelyet eljátszott, az ő művészete adta az egyik szárnyat. Akkor is, amikor Mozart, Schubert, Beethoven, Mendelssohn vagy a nagyok bármelyike volt a költő, az alkotó. Dunkel mindenkinél a magasságát elérte a játékával.”⁵⁷

Előadóként Liszt Ferenc több koncertjére meghívta, gyakran játszott négykezeseket is a mesterével. Az egyik legemlékezetesebb közös fellépésükre 1873. január 12-én, a Hungária Szállóban, a Rózsavölgyi Kiadó zárt körű koncertjén került sor. Bach *D-moll versenymű három zongorára* (BWV 1063) c. alkotását adták elő, a kortárs közeg és az utókor szemében Wagner-epigonként számontartott Mihailovich Ödönnel kiegészülve.⁵⁸

⁵⁵ Szomory Dezső, *Kis jegyzet Liszt Ferencről*, in: Pesti Napló, LXXXVI. évf. 249. sz. 1935. X. 31., 19.

⁵⁶ Dunkel Norbert, *Dunkel N. János. Liszt Ferenc legrégibb tanítványa. Első nyilvános szereplésének 75. évfordulója alkalmából*, in: Nemzeti Újság, VII. évf. 199. sz. 1925. IX. 5., 3–4.

⁵⁷ Dunkel Norbert, *Dunkel N. János, a zongora poétája. Születésének századik évfordulójára*, in: Pesti Hírlap Vasárnapja, LIV. évf. 35. sz. 1932. VIII. 28., 35–36.

⁵⁸ Windhäger Ákos, *Mihailovich Ödön pályaképe*. Doktori disszertáció, Budapest, 2010, ELTE – BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, 48. és 74.

Liszt Ferenc az 50 éves jubileumán. Az álló sor jobb szélén Dunkl János.
Kozmata Ferenc fényképe.

Forrás: http://www.parlando.hu/2018/2018-4/Hutira_Albin-Rozsavolgyi4.htm (2020. VIII. 5.).

Liszt és Dunkl János barátságának azonban voltak kisebb-nagyobb törései. A kapcsolatukban ellentmondást szült, hogy a fiatalabb pályatárs nem konformizálódott és mindvégig megőrizte a saját egyéniségét. Dunkl Norbert érzékelten idézi fel az első konfliktus kimenetelét:

„Az első vihar mindjárt a kapcsolat elején tombolt el az ifjú Dunkel feje fölött. Liszt Ferenc magával vitte Bécsbe, egyik herceg Esterházy nagy fogadóestjére. Az előkelő társaság legkiválóbbjai – hölgyek és urak – Liszt Ferenc körül csoportosultak, akinek érdekes történeteit és szikrázó elmésségeit a legnagyobb figyelemmel és tisztelettel hallgatták. A mester ilyenkor elemében volt és érthető, hogy elbeszéléseiben fontosabbnak tartotta a frappáns formákat és színeket, mint az esetleg érdektelen és lényegtelen valóságot.

A kis Dunkel-fiú nem tudta ezt. Nem is tudhatta még. (...) amikor mestere egy nemrégén történt esetet kissé módosítva mondott el, a fiú közbeszólt:

– Ez másképpen történt, kérem!

A meggondolatlan közbeszólás nagy megdöbbenést keltett. Liszt Ferenc ennek a hatása alatt megfordult és arcul ütötte a fiút.

A következő pillanatban ott termett a hercegasszony. Szemrehányó tekintetet vetett a mesterre és gyengéden megsimogatta a reszkető fiúcska égő piros arcát. Liszt Ferenc megsajnálta a fiút, de azt is restelte már, hogy az indulat ennyire elragadta. Kezet nyújtott a fiúnak és magához szorította.

Így végződött az első vihar. A hosszú barátság későbbi zivatarai nem fajultak el ennyire. Az ok rendszerint az volt, hogy Dunkel az autokrata mesterrel

szemben mindig meg merte mondani a maga véleményét, amit Liszt nem szeretett.”⁵⁹

Ugyanakkor egy közös koncertjük után, amikor a koncertszervezők csak Liszt számára adtak át emlékkoszorút, „a koszorút másnap azzal az utasítással a virágkereskedésbe küldte, hogy készítsenek belőle két koszorút. Az egyik szalagra nyomassák rá a következő dedikációt: »Az egyik felét Dunkel Mukinak Liszt Ferencről.« Így küldték D. lakására.”⁶⁰

A szakításhoz végül az vezetett, hogy Liszt Ferenc budapesti koncertjeiért nem fogadott el honoráriumot, Dunkel viszont a rendezés költségeinek visszatérítéséhez ragaszkodott. A világhírű zeneszerző 1878-ban vonta vissza alkotásai kiadási jogát az egykori barátja vezette kiadótól: „Ezennel megszakítom kapcsolatom a Rózsavölgyi-céggel. Hogy hosszabb, vagy rövidebb időre, az nem az én jóakaratomtól függ. A párizsi világkiállítás alkalmával a Rózsavölgyi-cég azzal tüntetett, hogy az általa kiadott Liszt-művek közül egyet sem állított ki. Olyan embereket, akik félnek attól, hogy az én becsületes nevemmel kompromittálják magukat, a jövőben kerülnöm kell.”⁶¹

Dunkl János kiterjedt művésztsárai-baráti körének egyik legmeghatározóbb egyénisége a karmester-zongoraművész-zeneszerző Hans von Bülow (1830–1894) volt. Liszt veje, Wagner propagátora, akitől a bayreuthi mester később elszerette a feleségét, Cosimát... Még a pályafutása elején, 1853. június 11-én Pesten, a Hild József tervezte Tigris Szállóban (ma Nádor u. 5.) adott nagy sikerű Liszt-koncertet, ennek programjában Dunkel is négykezesezett. A neo-abszolutizmus időszakában Dunkel súlyos konfliktusba keveredett a cenzúrával, mivel kiadta és pódiumon is előadta Bülow *Hunyadi-indulóját*: a darabban a bal kéz a betiltott Rákóczi-induló szolamát játssza.⁶² Bülow személyesen neki ajánlotta Verdi *Rigoletto* c. operája alapján írt zongoravariációit (Op. 2.).⁶³ Az 1872. november 24-én a pesti Hungária Szállóban rendezett koncerten mindketten zongoráztak, az első bayreuthi *Ring*-tetralógia dirigense, Richter János pedig kürttudásával lepte meg a közönséget.⁶⁴

A Rózsavölgyi-cég vezetésébe Dunkel János 1861-ben Grinzweil Jozefa énekesnővel (Pest, 1839 – Budapest, 1911. augusztus 29.)⁶⁵ kötött házassága révén kapcsolódott be. Az első magyar zeneműkiadót az apósa, Grinzweil Norbert (1823–1890) Rózsavölgyi Gyulával (1822–1861) közösen alapította, de a fénykor már a Dunkel család vezetésével valósult meg az Osztrák–Magyar Mo-

⁵⁹ Dunkel Norbert, *Dunkel N. János, a zongora poétája. Születésének századik évfordulójára*, in: Pesti Hírlap Vasárnapja, LIV. évf. 35. sz. 1932. VIII. 28., 35–36.

⁶⁰ Dunkel Norbert, *Dunkel N. János. Liszt Ferenc legrégibb tanítványa. Első nyilvános szereplésének 75. évfordulója alkalmából*, in: Nemzeti Újság, VII. évf. 199. sz. 1925. IX. 5., 3–4.

⁶¹ Windhäger Ákos, *Mihalovich Ödön pályaképe*. Doktori disszertáció, Budapest, 2010, ELTE – BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, 74.

⁶² Fehér Béla, *Pesti emléklapok. Amikor Delibes csárdást járt*, in: Magyar Nemzet, LVI. évf. 171. sz. 1993. VII. 24., 13.

⁶³ Hans de Bülow, in: Az Újság, IV. évf. 287. sz. 1906. X. 19., 16.

⁶⁴ A zeneidényből, in: A Hon, X. évf. 272. sz. 1872. XI. 25., 1.

⁶⁵ Dunkel Norbert, *Hol laktak a magyar zene nagy művészei?* in: Nemzeti Újság, XV. évf. 154. sz. 1943. VII. 11., 18.

narchia alatti időszakban, a tevékenységi kört hangversenyrendezéssel is bővítve. A kezdeti kibontakozás szakaszában a cég székhelye a mai Petőfi Sándor u. 14. alatt állt, 1873-ban pedig átköltöztek a Kristóf tér 4.-be. Végül 1912-ben nyílt meg a ma is működő, szecessziós stílusban, Lajta Béla és Kozma Lajos tervei alapján épült Szervita tér 5. alatti üzlet.⁶⁶

Az üzletasszony feleség és családanya Grinzweil Jozefa művészként is ígéretes tehetség lehetett. Mezzoszopránként főként koncertpódiumon lépett fel: fő területe a daléneklés, a kamarazene. Az ifjú énekesnő számára igazi megtiszteltetést jelentett Clara Schumann felkérése a főváros akkori koncerttermében (a Vigadó átépítésének elhúzóódása miatt), a Széchenyi István téren, a mai Spenótház helyén álló Európa Szállóban 1856. február 25-i zongoraestjére, ahol több dalt közösen adtak elő.⁶⁷ Szerelmét és élete társát is a dalok iránti érdeklődésének köszönhetően találta meg: a Grinzweil család estélyeinek vendégeként Dunkl János a fiatal lány zongorakísérője lett...⁶⁸ Liszt Ferencsel is több alkalommal szerepelt,⁶⁹ t.k. a már említett 1873. január 12-i koncerten, ahol a dalaiból adott válogatást.⁷⁰ 1869. március 14-én pedig az Európa Szállóban ő is a közreműködője volt annak a Bach eisenachi szobra felállítására rendezett hangversenynek, amelyen Brahms zongorajátékát is hallhatta a magyar közönség.⁷¹

Operaszínpadon csak egyetlen alkalommal lépett fel: Aradon, méghozzá az egyik legigényesebb szólamban, Meyerbeer *A próféta* c. dalművének Pauline Viardot számára komponált Fidès szerepében. A partiumi teátrum az ősbemutató címszereplőjét, a pályája legvégén járó Gustave-Hippolyte Roger tenoristát (1815–1879) nyerte meg a vendéggjátéka lezárásaképpen az 1868. április 2-i előadásra.⁷² A művész egykor Berlioz: *Faust elkárhozása* mellett Halevy, Auber és Thomas több alkotását is elsőként tomácsolta. Gyakran lépett fel a hatalmas hangterjedelmű, szoprán és mezzoszoprán hős nőket egyaránt megszemélyesí-

⁶⁶ <http://urbface.com/budapest/a-lajta-rozsavolgyi-berhaz> (2020. VIII. 5.); Hutira Albin, *Rózsavölgyi történet*, in: <http://www.parlando.hu/Rozsavolgyi.htm> (2020. VIII. 5.); Hutira Albin, *Rózsavölgyi és a magyar zenekultúra* (10/4.), in: *Parlando*, 2018/4. szám és https://www.parlando.hu/2018/2018-4/Hutira_Albin-Rozsavolgyi4.htm (2020. VIII. 5.); Kocsis Katalin, *A régi Rózsavölgyi hült helye*, in: <https://papageno.hu/featured/2018/04/a-regi-rozsavolgyi-hult-helye/> (2020. VIII. 5.)

⁶⁷ Kereszthy István, *A fővárosi hangversenyek története 1919-ig*, in: *A magyar muzsika könyve*, szerkesztette: Dr. Molnár Imre, Budapest, 1938, Merkantil-Nyomda, 200–227. (205.)

⁶⁸ Hutira Albin, *Rózsavölgyi és a magyar zenekultúra* (10/6.), in: *Parlando*, 2018/6. szám és http://www.parlando.hu/2018/2018-6/Hutira_Albin-Rozsavolgyi6.pdf (2020. VIII. 5.)

⁶⁹ Dunkel Norbert, *Hol laktak a magyar zene nagy művészei?* in: *Nemzeti Újság*, XV. évf. 154. sz. 1943. VII. 11., 18.

⁷⁰ Fővárosi Lapok, X. évf. 9. sz. 1873. I. 12., 37.; Nefelejts, XV. évf. 3. sz. 1873. I. 19., 33.; Katholikus Hetilap, XXIX. évf. 4. sz. 1873. I. 23., 37.

⁷¹ Fővárosi Lapok, VI. évf. 55. sz. 1869. III. 9., 219.; Fővárosi Lapok, VI. évf. 61. sz. 1869. III. 16., 243.

⁷² Fővárosi Lapok, V. évf. 79. sz. 1868. IV. 4., 316.; Piroska Katalin–Piroska István, *Az aradi magyar színjátszás 130 éve 1818–1948*, I. kötet (1818–1905), Arad, 2012, Irodalmi Jelen Könyvek, 406–407. és 409.

tő, rendkívüli virtuozitású Pauline Viardot (1821–1910) oldalán, aki Turgenyev, Berlioz, Gounod és Ary Scheffer műzsájaként, ill. kultúraszervező tevékenységével méltán a kultúrtörténet egyik meghatározó egyénisége. Igencsak kellett bátorság Grinzweil Jozefa számára, aki színpadi előképzettség nélkül vállalkozott Aradon a nem mindennapi feladatra. Főként annak tükrében, hogy a Nemzeti Színházban is fellépett ígéretes „magyar Pauline”, Rummy-Csányi Gizella (Deák Ferenc unokahúga, Orlai Petrich Soma műzsája /t.k. az MNG-ben található *Sappho* modellje és adományozója⁷³/ és az íriszdiagnosztikát feltaláló Dr. Péczely Ignác szerelme-felesége) éppen a példaképe szerepköre erőltetésével (t.k. *A prófétával*⁷⁴) idézte elő rövid, 1863-tól 1870-ig tartó színpadi pályafutása végét...⁷⁵

„...a kamarazene varázsának telje”: Sigismund Bachrich és a bécsi vonóskultúra. A felvidéki Nyitra-sámbokréten született Bachrich Zsigmond csodagyerekként – a 14 éves korhatár ellenére (!) – már 10 éves korában, 1851-ben felvételt nyert a Bécsi Konzervatóriumba. Ettől kezdve életének állandó színhelye az ausztriai császárváros. A Joachim József, Reményi Ede és Hubay Jenő bécsi mestereként ismert, iskolateremtő Joseph Böhm (Buda, 1795 – Bécs, 1876) vezetésével folytatott tanulmányok befejezésével a sikerek azonban nem jöttek könnyen. Az 1860-as évek második felében rövid ideig Párizsban is élt – a zenélés mellett újságírással próbálkozott, gyógyszerészinaként dolgozott...

A francia fővárosból visszatérve, az 1860-as évtized végén megérkezett a rég várt elismertség: a bécsi operaház szólóbrácsása és a vonóskultúra területén etalonnak számító, Brahms- és Dvořák-ősbemutatókat jegyző Hellmesberger-vonósnégyes tagja lett. A névadó első hegedűs id. Joseph Hellmesberger mellett Bachrich az első évében együtt játszott két, később szólistaként iskolateremtő zenésszel, a hegedűművész Adolph Brodskyval és a gordonkaművész Popper Dáviddal (a fiatalon elhunyt sokoldalú, a „nyitott mű” és az univerzális művészeti őanyag, az „Allteig”, ill. az interpretáció terén a „félreértés”-elméleteket megfogalmazó művészettörténész-festő-hegedűművész Popper Leó apja), őket 1870-ben az alapító két fia, ifj. Joseph és Ferdinand váltotta. Egyéb-ként Grottger lakótársa, Rafał Ludwik Maszkowski is id. Joseph Hellmesberger-nél tökéletesítette hegedűtudását...

A Hellmesberger-vonósnégyeshez való csatlakozását követően Bachrich hamarosan a kamaraegyüttessel, 1869. január 2-án, 4-én és 7-én a pesti Vigadóban

⁷³ Orlai Petrics Soma (Mezőberény, 1822 – Budapest, 1880). Az ELTE Művészettörténeti Intézetének hallgatói és mezőberényi helytörténészek munkáiból, szerkesztette: Galamb Zsuzsanna, vezető tanár: Késérü Katalin. Orlai Petrics Soma-kiállítás a Békés Megyei Munkácsy Mihály Múzeumban. 2011. szeptember 16. – 2012. január 8. Békéscsaba, 2011, Békés Megyei Munkácsy Mihály Múzeum, 134. és 184.

⁷⁴ Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Kolozsvár, Nemzeti Színház, 1864. XII. 29. – Meyerbeer: A próféta; Nefelejts, VII. évf. 3. sz. 1965. I. 15., 28.

⁷⁵ Nagy László Bálint, *Sappho-mozaikek. Rummy-Csányi Gizella titoknaplójából*, in: Napút. XXII. évf. 2. sz. 2020. március, 86–109. és https://www.academia.edu/43533984/Sappho-mozaikek_Rummy-Cs%C3%A1nyi_Gizella_Rummy_Gizella_titoknapl%C3%B3j%C3%A1b%C3%B3l (2020. VIII. 5.)

vendégszerepelt.⁷⁶ A kvartett 1873-ig a hazai koncertélet rendszeres közreműködőjévé vált.⁷⁷ Camille Saint-Saëns (1835–1921) 1879. március 7-i, az Országos Nőképző Egylet szervezésében a Vigadóban rendezett koncertjére is meghívást kaptak. A Fővárosi Lapok recenziója valamelyest visszaidézi a zeneszerző és művésztársai autentikus közös interpretációját és együtt-zenélésének élményét:

„Saint-Saënst ezúttal ismét új oldalról ismertük meg: mint kamarai zeneköltőt. E téren is kitűnő egyéniség. Ötösében (a-moll) és négyesében (b-dúr) az elegáns formák, gazdag hangszínezéssel, változatos hangfűzési alakzatokkal párosulnak. Az adaggiók dallamosak, a scherzók röpkedélyűek. Előadásuk tökéletes volt: a költő játszotta a zongorarészt, a két Hellmesberger a hegedűk, Bachrich a mélyhegedű és Hummer⁷⁸ a gordonka szerepét. Mind a négy bécsi zeneművész a javából. Teljesen érvényre emelték e műgonddal és szellemmel írt kamara-darabokat, melyek kissé tarkák ugyan a régi klaszikusok formaszigorú munkáihoz képest, de hát épp az a jó, hogy külön-

Sigismund Bachrich dedikált fényképe. Forrás:
<https://www.discogs.com/artist/4456625-Sigismund-Bachrich> (2020. VIII. 5.)

Sigismund Bachrich a Rosé-vonósnégyessel, in: Ország-Világ, XIII. évf. 46. sz. 1892. XI. 12., 745.

⁷⁶ Nefelejts, X. évf. 52. sz. 1868. XII. 27., 625–626.; Pesti Napló, XX. évf. 5516. sz. 1869. I. 1., 2.; Budapesti Közlöny, III. évf. 4. sz. 1869. I. 6., 44.

⁷⁷ Kereszthy István, A fővárosi hangversenyek története 1919-ig, in: A magyar muzsika könyve, szerkesztette: Dr. Molnár Imre, Budapest, 1938, Merkantil-Nyomda, 200–227. (209.); Fővárosi Lapok, VIII. évf. 293. sz. 1871. XII. 22., 1335.

⁷⁸ Reinhold Hummer (Linz, 1855–Mödling, 1912) 1884 és 1900 között a Rosé-quartett csellistája. In: <https://mahlerfoundation.org/mahler/plaatsen/austria/vienna/rose-quartet> (2020. VIII. 5.)

böznök azoktól, a francia élénk vérmérsékletéhez képest a képzelem szabadságával (itt-ott csapongásával) inkább búrnak, mint mélykedélyűséggel s ha hatásaik itt-ott keresettek is, de nincs is aztán nyoma sem bennük amaz »égi unalom«-nak, melyet nem egy német ötösben és négyesben hagyományos kegyelettel élvezünk. Tetszett mind a két mű s az előadók (köztük Saint-Saëns mint költő is) élénk és megérdemelt tapsokban részesültek.⁷⁹

Sigismund Bachrich az 1880-as évekre zeneszerzőként is beérett. Két fiatalkori, visszhang nélkül maradt operettje, a *Des Herdes und der Liebe Flammen* (Bécs, 1866)⁸⁰ és a *Mahomeds Paradies* (Bécs, 1866)⁸¹ után immár három alkotása kerül egymás után anyaszínháza, a bécsi operaház színpadára. Két vígoperája a *Muzzedin* (1883)⁸² és a *Heini von Steier* (1884)⁸³, előbbi a Petőfi német fordí-

⁷⁹ Fővárosi Lapok, XVI. évf. 57. sz. 1879. III. 9., 272.; További sajtóhíradások a koncertről: A Hon, XVII. évf. 58. sz. 1879. III. 8., 3.; Ellenőr, XI. évf. 114. sz. 1879. III. 4., 3.; Fővárosi Lapok, XVI. évf. 53. sz. 1879. III. 5., 253.; Pesti Hírlap, I. évf. 62. sz. 1879. III. 4., 3.

⁸⁰ Hugo Riemann, *Opern-Handbuch*, Leipzig, 1886, Hermann Seemann Nachfolger, 210.

⁸¹ Uo., 344–345.

⁸² „Muzzedin», a kétfelvonásos víg dalmű, mely szerdán a bécsi udvari operában színrekerült, első nagyobb műve Bachrichnak, a bécsi filharmóniai társulat tagjának. Nehány csinos dalt s egy vonós négyest szerzett eddig és mint kitűnő gordonkás volt ismeretes. Az opera librettója Schnitzertől, a Budapesten is működött német hírlapírótól való s a szerényebb igényeknek megfelel. A mese egy keleti uralkodó udvarában játszik. A khán szép leányát, Zenóbiát, Kozru perzsa herceg kéri nőül, de Zenóbia nem szereti s atyja sem hajlandó beleegyezni a frigybe, mert Zenóbiát másnak szánta: Muzzedinnek, az ártatlanul száműzött Senkarib fiának. Csakhogy Muzzedin nyomtalanul eltűnt s mikor megkerül, nem tudja igazolni, hogy ő az igazi Muzzedin. Pedig Zenóbia azonnal megszereti. Muzzedin titkon belopódzik Zenóbiához, de elfogják, halálra ítélik; ekkor egy tört nyílt át a khánnak, ki ráismer, mert ő ajándékozta egykor Muzzedin atyjának. Muzzedin és Zenóbia természetesen boldog párrá lesznek, a perzsa herceg kudarcot vall. Az egyszerű mesét több komikai epizód tarkítja. A zene meglepő ismeretéről tanúskodik a színpadi hatásnak, de teljesen stíl nélküli; hol Wagnert, hol az olasz mestereket utánozva, hol operette-zenébe csap át, keringőkkel van átszőve, s minduntalan emlékeztet ismert művekre. A közönségnek mindazáltal gyakran van alkalma tapsolni s a fényes kiállítás, nagy ballett, kitűnő előadás szintén hozzá járultak, hogy a kezdő szerző számára biztató sikert biztosítsanak.” – In: Fővárosi Lapok, XX. évf. 46. sz. 1883. II. 24., 297.

⁸³ <https://archiv.wiener-staatsoper.at/search/person/8453/work/614/credit/1> (2020. VIII. 5.) – Wiener Staatsoper, 1884. III. 26. (Ősbemutató), 29., IV. 26. – Sigismud Bachrich: Heini von Steier; „Az udvari operában szerdán este két újdonság került színre. Az egyik Bachrich egyfelvonásos dalműve, »Heini von Steier«, melynek szövege népies tárgyú s ügyesen van szöve, zenéje pedig néhány csinos dalt, karéneket nyújt, de nagyobb igényeket nem támaszthat. A másik újdonság egy új ballet volt, »Der Vater der Debütantin« címmel. Ennek zenéjét Willner A. szerzette, több magyar motívumot is szöve bele, a mi nem tette jobbá.” – In: Fővárosi Lapok, XXI. évf. 75. sz. 1884. III. 28., 491. Alfred Maria Willner (Bécs, 1859–Bécs, 1929) bécsi zeneszerző, író, librettista. Főként az utóbbi területen alkotott maradandót: Goldmark (t.k. *Téli rege*), Ignaz Brüll, ifj. Johann Strauss, Lehár (t.k. *Luxemburg grófja*, *Cigányszerelem* – az utóbbiban a világszlágerré vált „Hör’ ich Cymbalklänge” /Gábor Andor magyar változatában: „Messze a nagy erdő”), Kálmán Imre (*A farsangi tündérke*), Leo Fall, Robert Stolz és Puccini (*A fecske*) operáihoz és operettjeihez írt szövegkönyveket. In: https://en.wikipedia.org/wiki/Alfred_Maria_Willner (2020. VIII. 5.)

tőjaként és Johann Strauss *A cigánybáró* c. operettjének librettistájaként ismert Ignaz Schnitzer, utóbbi a Johann Strauss és Carl Mollícker számára szövegeket író Hugo Wittmann librettőjára. A Kálidásza szanszkrit nyelvű drámája ihlette *Sakuntala* c. balettje (1884) két évtizeddel Goldmark azonos témájú nyitányát (1865) követően hangzott fel először.⁸⁴ A magyar sajtóorgánumok közül az ősbemutatókról a Fővárosi Lapok számolt be, a művekről kiindulópontot adva a további átfogó zenetörténeti kutatások számára.⁸⁵ Főként a romantika orientalizmusa által meghatározott kompozíciók terén Goldmark és Bachrich *Sakuntala*-interpretációi párhuzamainak,⁸⁶ ill. a *Mahomeds Paradies* és a *Muzzedin* a Brahms-kör tagjaival szoros kapcsolatban álló Bruckner-tanítvány, Stern Ármin (Budapest, 1862. március 2. – Budapest, 1922. december 26.) *Zulejka* c. balettjében (1900, Budapest, Operaház) megnyilvánuló hatásának elemzése várat magára.⁸⁷

Bachrich a „dalszínházi trilógiát” követően visszatért az operett műfajához: a *Der Fuchsmajor* 1889-ben Prágában került színre. A színpadi művek mellett Bach-hangszereléseket, ill. számos hegedű-zongora kamaradarabot, zongoranegykezes táncokat és zongorakiséretes dalokat jegyzett.

A bécsi Konzervatórium tanáráként jelentős pedagógiai tevékenységet is kifejtett. 1884-ben kiválva a Hellmesberger-kvartettből, a pályája csúcsát jelentő 1884–1894 közötti években az Arnold Rosé hegedűművész alapította Rosé-vonósnégyes brácsásaként működött, Anton Loh (1889-ig), August Siebert (1890-tól) (II. hegedű) és Reinhold Hummer (gordonka) társaságában. Ez az együttes is szoros kapcsolatba került Brahms-hoz: ők mutatták be elsőként 1890-ben a *G-dúr „Prater” Vonósötöst* (Nr.2, Op. 111).⁸⁸ A Bergen Public Library gyűjteményében fennmaradt Bachich két, Edvard Grieghez címzett levele, amelyben a jeles norvég zeneszerzővel egyeztet, hogy műveit a Rosé-vonósnégyes felvegye a repertoárjába.⁸⁹

A magyar zenei élet ünnepi pillanata a Rosé-kvartett 1892. XI. 18-i és XII. 2-i két koncertje a Vigadóban, amelyeken Beethoven, Schubert, Schumann, Carl Ditters von Dittersdorf és Robert Volkmann vonósnégyeseit szólaltatták meg. A korabeli kritikák érzékeltetik mindmáig etalonnak számító, tökélyre fejlesztett profizmusukat:

⁸⁴ „»Sakuntala«, Bachrich új balettje, közepes sikerrel került színre a bécsi operában; zenéje inkább ügyes összeállítása, mint dallamossága által tűnik ki.” – In: Fővárosi Lapok, XXI. évf. 235. sz. 1884. X. 7., 1523.

⁸⁵ Fővárosi Lapok, XX. évf. 46. sz. 1883. II. 24., 297.; Fővárosi Lapok, XXI. évf. 75. sz. 1884. III. 28., 491.; Fővárosi Lapok, XXI. évf. 235. sz. 1884. X. 7., 1523.

⁸⁶ David Brodbeck, *Defining Deutschtum. Political Ideology, German Identity, and Music-Critical Discourse in Liberal Vienna*, New York, 2014, Oxford University Press, 72., 306.

⁸⁷ Nagy László (Nagy László Bálint), *Ut pictura musica – Társzművészetek ihletésében. Stern Ármin elveszett Ary Scheffer-képadománya a Szépművészeti Múzeum részére*, in: Múzeum-Café, 72. szám – 2019/4. július-augusztus, 216–237.

⁸⁸ Peter Clive, *Brahms and His World. A Biographical Dictionary*, Lanham (Maryland) – Toronto – Oxford, 2006, Scarecrow Press, 371.; <https://mahlerfoundation.org/mahler/plaatsen/austria/vienna/rose-quartet> (2020. VIII. 5.)

⁸⁹ http://www.europeana.eu/hu/item/2023601/oai_eu_dismarc_BPL_GRIEG_000000238696 (2020. VIII. 5.) – Wien; 1891. VIII. 25.; http://www.europeana.eu/hu/item/2023601/oai_eu_dismarc_BPL_GRIEG_000000238697 (2020. VIII. 5.) – Wien; 1892. VIII. 6.

„A Rosé-quartett játéka a kamarazene varázsának telje. Négy hangszer csábos harmóniája, egy dal, annyira egy, mintha egy vonó rezegtetné, énekeltetné a húrokat és oly színgazdag, mintha egész orchestrum kezelné a zeneköltő palettejét. (...) Mind a négy jeles zenész, de még jelesebb, igazán briliáns összejátékos. Vonóik alatt a négy hang egyszerre méláz, egyszerre vidul fel, voltaképp egy hang szól, a mesteré, az alkotóé, az egész egy könnye s egy mosolya. (...) A négy zenész vonóhúzása csupa erély és biztosság, e mellett négy gondolkozó elme is működik közre, megvetve a stíltelent, a cicomát, a frázist.”⁹⁰

„Az a kristály tiszta, mindig egyszövésű és selymes hang, a melynek férfiasan gyöngéd áradása nem a merőben gépies ütemtartást, vagy a szólamvezetésnek értelmes élvezését, hanem a négy játszó lelkének teljes egybeolvadását tükrözi: az a quartetteszménye s ezt Rosé vonósnégyese már elérte. ... még a laikusabb fül is a maga egészében megcsodálhatta azt a szabatos és mégis csupa lélek, egyszínű és mégis árnyalatokban igen gazdag játékot.”⁹¹

„...nemcsak rhythmus dolgában kitűnően összejátszó a társulat, mint akár az az óramű, amelyik a torony mind a négy oldalán egyformán, pontossággal végzi munkáját a számlapok felett; hanem egy lélek hatja is át mindegyik művészt; talán még sohasem hallottunk egyöntetűbb, az egyes közreműködőknek ki nem szolgáltatott s minden árnyalatban a legszebben halk és ismét fokozatosan erős játékot.”⁹²

Ákárcsak Magyarországon a Dunkl család, Ausztriában a Bachrich-dinasztia is neves zenészeket adott. Sigismund Bachrich felesége, Mirjam Marie Minetti (Wiesbaden, 1853. április 14. – Bécs, 1913. november 28.) a bécsi operaház kórusában énekelt. Leányaik közül Cäcilie Wagner-Bachrich (1876–1940) és Susanne Pfann-Bachrich (1886–1969) mindketten koloratúrszopránként működtek, előbbi a kölni dalszínház, utóbbi a berlini Komische Oper színpadán. Testvérük, Albert Bachrich (1874–1924) neves hegedűművész lett: a bécsi Filharmonikusok megbecsült tagja, 1897–1904 között a Rosé-kvartettben játszott. A fia, ifj. Albert Bachrich (1899–1961) az 1930-as években népszerű slágereket komponált. Távolabbi rokonuk a lublin-majdaneki koncentrációs táborban meggyilkolt Ernst Bachrich zeneszerző (1892–1942), Arnold Schönberg tanítványa...⁹³

A bécsi garni egykori bohémjeit szétszórta az élet. Grottger hamarosan, épphogy betöltve 30. életévét, súlyos betegségben, még a családalapítás előtt meghalt. Szerelme a múzsájával, Wanda Monnéval a jegyességig jutott el, gyermekeik sem születtek. Neve egyet jelentett a szabadsággal: a későn, csak 1918-ban elért lengyel függetlenséget hamarosan a XX. század totalitárius diktatúrái követték. Grottger sohasem veszített aktualitásából. Bachrich és Dunkl családi téren és művészként egyaránt kiteljesedtek, leszármazottaik-rokonaik a holokauszt és a kommunizmus áldozatai lettek.

⁹⁰ Fővárosi Lapok, XXIX. évf. 320. sz. 1892. XI. 19., 2392.

⁹¹ Pesti Hírlap, XIV. évf. 320. sz. 1892. XI. 19., 4.

⁹² Pesti Hírlap, XIV. évf. 334. sz. 1892. XII. 3., 3–4.

⁹³ https://www.musiklexikon.ac.at/ml/musik_B/Bachrich_Familie.xml (2020. VIII. 5.),
<https://www.geni.com/people/Mirjam-Bachrich/6000000023350746868> (2020. VIII. 5.),
https://imslp.org/wiki/Category:Bachrich%2C_Sigismund (2020. VIII. 5.),
<http://www.musiques-regenerees.fr/GhettosCamps/Camps/BachrichErnst.html> (2020. VIII. 5.)

G. Komoróczy Emőke

Németh Péter Mikola Dante-zsoltára

Németh Péter Mikola „a Dunakanyar páratlan szépségű körzetében”, „a szív-nagyobbodásos ország metropolisza árnyékában”, „a gerince-tört Naszály alatt – a Kárpát-medence ’öt géniusza’ találkozási pontján” töltötte életének nagy részét; ideköti a táj varázsa, a sok-sok küzdelem emléke, a családi közösség meghitt szépsége – innen tehát „nem menekülhet”. Itt élni – mint írja – „nehéz és felemelő” egyszerre. A város provinciális életrendje, laza szociális kapcsolatai, autonóm kultúrájának hiányosságai, „olykor irrealitásokkal és melankóliával terhelt életvitele” megnehezíti az idetartozás érzetének megerősödését. De mint az „északi géniusz szülötte”, mégis itt van otthon; s most már, öregedvén, megtanulta (felismerni a Város értékeit. Megfogadta Pilinszky *Intelmét*: „Arra figyelj, amire városod, / az örök város máig is figyel: / tornyaival, tetőivel, / élő és halott polgáraival. // Akkor talán még napjaidban / hírül adhatod azt, miről / hírt adnod itt egyedül érdemes. // Írnok, / akkor talán nem jártál itt hiába.” Ezért emelte *Párbeszélgetései* könyvének élére e Pilinszky-vers egy részletét – s választotta azt további élete mottójául.

*

Július 14–15-én Vámosmikolán, a **Mykolárium**ban Szabados György emlékdélután tartanak a 2011-ben elhunyt zeneszerző *A zene kettős természetű fénye* (Zene- és mentalitástörténet) tanulmányának felidézésével („Az ember a születésekor nyugodt, mert ilyen az Égből kapott természete. /.../ S minthogy nem vagyunk képesek visszatérni önmagunkhoz, az Égből kapott értelem kialakul bennünk” – írta a Mester, a LI KI-gyűjtemény rajongója). Ennek szellemében Szabados György és Németh Péter Mikola verseire építve rendeznek maratoni koncertszínházi előadást (*Dante-zsoltár*) az Ekszpanzió alkotói, valamint a Szabados György szellemiségét követő ADYTON (Szabad Zene Műhely és Alkotó Együttlét) muzsikusai. Pilinszky szellemében, „a mélypont ünnepélyét” megünnepeelve, főhajtással idézik meg a MESTERT az „északi géniusz”-beli Költészetek Házában, ahol a jelenlevők a galéria zenetermét betöltik „míves fohászaikkal”.

Július 15-én egész napos rendezvényt, akciózással, elmélkedéssel folytatják az ünneplést Mykola születésnapja alkalmából – voltaképpen azzal az elhatározással, hogy ez lesz az utolsó rendezvényük. A megosztottság, az egyre erősödő kulturális zűrzavar, az állandósult gyűlölködés s a rövid életű „pünkösdi királyságok” idején úgy határoznak: „szárnyaszegetten is szabadulásunk reményével várjuk a Pünkösdi Hírt: a feltámadott Krisztus elküldte hozzánk Szent Lelkét – feltámadásunk ígéretével”.

Az ünnepi megemlékezés alkalmából újra felelevenítik *Dante-zsoltárát* nagyszabású összművészeti előadásban (Szabados György elementáris zenei oratóriumára és verseire, valamint Mikola korábbi nagy létösszegző költeményeire

alapozva). A szerző – forgatókönyv-szerűen összeállítva az anyagot – így jelöli meg a témát: „a lírai ÉN, a KÖLTŐ és a zeneteremtő LÉLEK (Szabados György) túlvilági utazása – miként Dante Isteni Színjátékáé. A zeneteremtő LÉLEK útját követve, az emberi nem boldogságát szomjúhozva, azt az allegorikus utat kívánjuk verskoncertünkkel bejárni (...), amely a harmadik évezred kezdetén (is) arról beszél, miként tisztulhat meg az emberi lélek a bűnöktől: az eredendő bűntől és saját bűneitől – mert a kettő nem ugyanaz (bár napjainkra már összekeveredett a fejekben és a lelkekben minden szinten).” A mű-egész Mikola egyik legnagyobb szabású, legkomplexebb – szinte egész világtképét, az Életről és az életen túli (örök) életről, az emberi lét transzcendens aspektusáról kialakított nézeteit magába ölelő – műve (amelyet a maga teljességében valójában nagyszínpadon lehetne még hatásosabban bemutatni). Mintha már fiatalkori énjében megképződtek volna azok a gondolatok, felismerések, amelyek most, idősödve értek meg benne, mikor már spirituális magaslatról szemléli saját életét (is).

A hetvenes-nyolcvanas években készült betétdarabok, amelyek egybemontázásával alakítja ki a szerző e lélektutázás koncepcióját, Mikola életfilozófiájának és művészetfelfogásának tömör és sajátosan egyéni foglalatoként jeleníti meg a tér-időbe zárt EMBER e világi bolyongását és megtisztulását, túlvilági üdvözülését. A KÖLTŐT útítársa, az ANGÝAL (vagyis Magasabb ÉNje) vezeti az ÚTon, a Kozmoszból áradó csodálatos CSILLAGZENE kíséretében. Grensó Pi. belsó OM-hangokkal indít, majd a zenekari együttes (nagybőgő – doromb – sámándob – ütőhangszerek – fuvola – hegedű stb.) hangerejével hatalmas mennydörgés után ismét csendes belsó hangon kimondatnak a szövetségkötés első szavai: „Csontomiglan – Csontodiglan”; mire az ANGÝAL ráfelel: „Voltomiglan – Voltodiglan”; s aztán a KÖLTŐ: „Holtomiglan – Holtodiglan”. A szöveg (Mikola nyagyszabású kompozícióiba ágyazódva) Szabados György-, Pilinszky-, Papp Tibor-, Bohár András-vendégszövegekből, sőt bibliai idézetekből, utalásokból szövődik össze; ezzel is hangsúlyozva, hogy a szimbolikus lélektutázás valójában nem egy kiválasztott ember útja, hanem a szellemi emberé, a Művészé: ÚT a transzcendens Valóságból indulva, majd feloldódva a spirituális Teljességben, oda visszatér. Az ANGÝAL mint látomásos képek sorozatát tárja elénk az ÚT állomásait – mint régen, a népi kultúrában a „vásári képmutogatók” (akiket Arany is megörökít egyik balladájában): értelmezi a történeteket.

A lélektutag, amely a fogantatás pillanatában inkarnálódik az anyaméhben, az égi szférából már eredendően „küldetéssel” érkezik, amelyet az e világi szférában – szenvedések és megpróbáltatások árán – kell magából kibontakoztatnia. „Ébredés. Inkarnáció. Újjászületés. Feltámadás. Reinkarnáció” – ezek a stációk, amelyeken egyetlen életfolyamaton belül végig kell haladnia; miközben a földi élet színpadán eljátszsa a maga „szerepeit”. S mikor a létforgatagban, megtisztulva már a test bűneitől, leveti magáról a maszkokat, „megvilágosodik” a transzcendens szféra tiszta Fényében, rátalál „mennyei én”-je öazonosságára: Istennel való egylényegűségére. Ekkor – e világi s lelki bilincseitől végérvényesen megszabadulva – visszatér az ŐS-EGYbe. Az egyes embernek ugyanaz az útja, mint magának az emberiségnek, amely az Ős-Bűn (Isten parancsai iránti engedetlenség) miatt kiűzetett a Paradicsomból – de földi vándorútja végén, felismerve s megbánva vétségeit, tévedéseit, mint a TÉKOZLÓ FIÚ az Atyai Házba, visszatérhet az elysiumi mezőkre: üdvözül. Az Atya örömteli öle-

léssel fogadja vissza Fiát, ünnepi asztalt terít számára (amit persze hűségesen otthon maradó bátyja rossz néven vesz az Atyától; de hiába: a fekete Bárány éppoly kedves az Atya szívének, mint a fehér). Hiszen szeretett fia, az ember porból-sárból és lélekből lett gyúrva; s bár lelke az ÉGI világ része, anyagi meghatározottságai, míg él, visszahúzzák a Földre. De ha a test-lélek párviadalában a Lélek bizonyul erősebbnek, s még földi élete során kiszabadul a romlandó hústest örvényeiből, akkor már e világon is az Örökkévalóság része lesz.

S ha ez így van az egyes ember esetében – miért ne lenne így az emberiség hosszú történelmi útján is? De ehhez magának az emberiségnek is végig kell járnia a saját (történelmében megvalósuló) keresztútját – Jézussal és Jézust várva. „Mindnyájunknak át kell mennie azon a sötét alagúton, amelyen Jézus átment, bűneinket magára véve – hogy eljuttathasson bennünket a feltámadás boldogságába” – amint azt Bábel Balázs teológus, kalocsai érsek hangsúlyozza Németh P. Mikolával folytatott rádióbeszélgetésében. „A megpróbáltatások, nehézségek, végül a magányos távozás az élők sorából elkerülhetetlen”, törvényszerű, „akár hiszünk a feltámadásban, akár nem. De aki hisz, annak van reménye, hogy az élete nem fejeződik be a halállal.” Hiszen „Jézus, aki értünk, megváltásunkért jött a Földre – meghalt és feltámadt”. Tehát mi is feltámadunk vele együtt a hitben: „Reményeink szerint minden hívő léleknek megadatik, hogy a Mennyei Jeruzsálem polgára lehessen” (vö.: „*Et resurrexit tertia die*” – *Beszélgetés Bábel Balázs teológussal, a váci Hittudományi Főiskola rektorával*, in: N. P. M.: *Párbeszélgetéseim könyve*, 245–255.).

Ezért áll a Dante-zsoltár prológusa élén Mikola Passio c. költeménye: „Talán egy pohár víz / megfeneklő tükre, / de úgy is lehet: / az esthajnalok / halálos nyugalma / tudná csak elfeledtetni / a KÉPET / azt az irtóztatóan szépet, / amidőn egyszer... / ahogy majd újra / felmagasztosul / egy csecsemő sírásával / a krisztusi végítélet”. Mi pedig, Krisztus-hívő földi halandók, szomjas várakozással együtt járjuk keresztutunkat, együtt szenvedünk a Megfeszített Jézussal (*Compassió*), mert tudjuk, hogy csakis a ránk mért szenvedések türelmes elviselése által válhatunk méltókká az értünk, helyettünk keresztre feszülő Megváltónkhoz.

Bábel Balázs teológussal folytatott fenti „párbeszélgetésében” N. P. M. – a *Compassió* pontos értelmére rákérdezve – a következő választ kapja: „Valahogy minden szenvedőben ott van Krisztus, minden haldoklóban és megalázottban. Ugyanúgy minden elkövetett bűn valamiképpen rá is irányul, az Isten Fiára.” A húsvéti passiójárásban ott rejlik a megtisztulás lehetősége. A nagypénteki liturgia „jóval több mint egy gyásznapi, mint egy ember halálának a napja. /.../ Nagypénteken abban kell elmélyedni, hogy személy szerint engem (bennünket) akar föloldozni a bűneim alól Krisztus, értem hal meg a kereszten, hogy azután lelkiekben képes legyek feltámadni, hogy vele együtt támadjak fel a húsvétban. Ha ezt így elfogadom, hogy megtörténhet velem, akkor ez a nap nagyon is hangsúlyossá válik az életemben. Ez a nagypéntek valóságos üzenete.” Jézus a keresztfán „testileg-lelkileg átéli annak fájdmát, hogy magára hagyta őt az Atya” – és mégis: nem sokkal később Atyja kezébe ajánlja lelkét. Nagyszombat csendjében átéljük halálát – s húsvéti feltámadásakor megkapjuk a reményt, „hogy a mi életünk sem fog befejeződni a sírral”; hiszen Ő azt mondta: „Én vagyok a feltámadás és az élet: aki hisz énbenem, ha meghalt is, él. És aki csak él és hisz énbenem, soha meg nem hal.” (Jn.11: 25–26).

A *Dante-zsoltár* az egyetemes megváltásról szól három tételben. E koncert-színházi előadással búcsúzik (ideiglenesen?) az Ekszpanzió Kör, mintegy lezárva három évtized munkáját, amelynek során nem csupán az experimentális művészet műfaji gazdagságát gyarapították, hanem mind mélyebbre hatoltak a létmegismerés, a léttitkok felderítésének irányában is. A vers-koncert kitágítja gondolat- és képzeletvilágunkat, s szinte saját (jövendő) túlvilági utazásunkra is felkészít bennünket; mintegy előrevetítve magának a KÖLTŐnek a halálon túli létről alkotott elképzeléseit is. Szabados Mester képzeletbeli lélekutazása így egyetemes túlvilági utazássá tágu, kiegészülve az Örökkévalóságba már átköltözött három költőtárs (Pilinszky – Papp Tibor – s a fiatalon meghalt Bohár András) életének s feltételezett haláltapasztalatainak megörökítésével. Németh Péter Mikola *Zsoltára* felnyitja az e világ – túlvilág határmezsgyéjén tanácstalannul botlogoló életünk előtt a Távlatokat: nem vagyunk a Sötétség foglyai, van miben reménykednünk. S természetesen, mindennek háttérében ott áll „a téli Kassák”, a XX. század legfüggetlenebb szellemű alkotója, „e parázsigével hajtott léghajó”, aki „csillagszívével” világítja be a keresők előtt az utat – hogy „el ne tévedjenek”.

I. Tétel: POKOL TÜZE ÉGI

A dantei *Isteni színjáték* modelljét követve („az emberélet útjának felén / egy nagy, sötétlő erdőbe eljutottam, / mivel az igaz utat nem lelém”) indítja Mikola is a túlvilági lélekutazásra Szabados Mestert, akit útján „Vergiliusa”, a KÖLTŐ kíséri. A modern ember voltaképpen nem érzékeli bűnei súlyát (talán mert hite is erőtlén). A „tiltott gyümölcs” megkóstolása (Isten parancsának megszegése, a Kígyónak engedő kíváncsiság) számára csupán ősi mese (esetleg példázat). Ezért nincs büntudata: sokáig (míg bele nem botlik saját életébe) úgy hiszi, minden tekintetben ő a maga ura. Csak ha már tévútra jutott, csapdába esett – inog meg önhittségében; ekkor depresszióba esvén, (jó esetben) keresni kezdi a fogódzókat. Hit nélkül azonban a „földi Pokol”: a sötétség–reménytelenség–magány foglya marad; s nem lát(hat)ja meg soha (se élteben, se holtában) a Remény feltündöklését.

A halálküszöbről, netán agyhalálból visszatértek vallomásaiból jól ismerjük a „sötét alagutat”, amelyen a túlvilági utazónak át kell haladnia, hogy az alagút végén megpillanthassa a FÉNYt (az isteni irgalmas Szeretet sugarát). Aki nem engesztelődött ki még élteben Istennel, az esetleg a Sötétség foglya is marad; lelke izzó tűzben gyötrődik – de nem tud szabadulni: elutasítja a kegyelmet (e kérdésekről ma már elég sokat tudhatunk, részben a pszichológiai, részben a teológiai művekből: R. A. Moody: *Élet az élet után*, Bp., 1976; A *Fényen túl*, 1989; W. H. Shannon: *Úton a túlvilág felé*, Bp., 2006; H. Boulad S. J.: *A halálban ugyanis megszületünk*, Bp., 2017., stb.). Voltaképpen földi életünk során elkövetett bűneink mindannyiunkat a Pokol bugyraiba taszítanak, ha nem várna az alagút végén Jézus megbocsátó s vigasztaló szeretetének Fénye („Ne félj, én megváltottalak!”). Isten tehát a kegyelem égi tüzével perzseli le rólunk a bűn kérges rétegeit; s csak ha a bennünk rejtőző lélekmag kiállja a tűzpróbát – szárnyalhatunk szabadon az Örök Fény Birodalmába.

Szabados Mester égi utazása ezért kezdődik *Fényfohással*: az Alagúton áthaladva, a Fény-küszöbhez érve lehamvad róla portestének még emléke is; s egyre sebesebben távolodik földi élete színterétől. Visszatekintve, „látja a Földet a messzit / sötét köréje növekszik / démona szárnya befonja / reped repesz darabokra / nincs mi összegezze: / Jézusa áll mosolyogva”. Várja őt; s ő megkönnyebbül: „ülni a körben s fényben / csendesség üregében / hullámok gordiuszában / kegyelem hamujában”. Immár egy másik síkon folytathatja életét.

A létutazást Mikola mitológiai képbe sűríti. Az 1972–75-ben készült *Ikarosz-requiem*mel érzékelteti az alagútban perzselődő, majd onnan kitörő Hérosz Fényrepülésének boldogságát. A lépcsőzetes, zaklatott sorokkal felépített kompozíció leleményes tipográfiai megoldásaival (hol normál, hol kurzív szedés, nagybetűvel kiemelt szavak, szókapcsolatok stb.) érzékelteti azt az elszánt Magasba törést, amellyel – viaszszárnyai segítségével – hősiünk a NAP felé emelkedett. „Kiszakadtam a ködből / a vonzaskörből / ki a térből / téridőből / el a Földtől / távol / messze / ODA / ott hol láthattam / TÉR NÉLKÜLI TESTEM – TEST-LELKEM /.../ Láttam képzetem világát / a képzelt Valóságot / a Vágyott MAGASSÁGot”. Csakhogy mikor már-már célba érne, szárnyai a Nap tüzeiben elolvadnak, s teste alázuhan: e világi valója megsemmisül. Élve senki nem juthat be a Fényhazába, ahol csak a lelkek otthonosak. Merész és bátor ívelésű szárnyalásával Ikarosz mégis a Magasba törő Élet örök szimbóluma lett – szemben apjával, Daidalosszal, aki alacsonyabban repülve szintén meg-megperzselődik, de „reálisabb”, mérsékeltebb vágyaival mégis inkább a megfontolt, az óvatos „túlélés” szimbóluma lett.

Ikarosz merész röptét „a forró szenvedély” táplálta: őt a tűzvarázs vonzotta, hogy felemelkedjen a „porból” az égi szférákba – „értetek / lázas keresésben / hitemben / TENNI-vágyás elmémben”; s LELKE el is jutott oda, ahova vágyott: „ott, hol tűzben / tűzvarázsban / szabadon szárnyalhat / éghet /.../ Fekete szárnyakon / FEHÉR GONDOLAT / ez az enyém / enyém marad”. „Egy villanásfarkú füstifecske-képben” felismerte: „az ARANYHÍD köztem s köztetek” fennmarad – vagyis a földiekkel kapcsolatot tud teremteni, s hírt tud adni mindenről, amit odafenn tapasztal. Bár teste alázuhant, „mint GÖMBRől a kereszt”, s ott „portól alázva megsemmisült” – ez már semmit sem számít, hiszen porteste *nem* Ő.

Az *Ikarosz-requiem*ben a szerző természetesen Szabados Mester lánglelkű röptét is megidézi: az ő *Dante-zsoltár*ából átvett zenei idézetek (Grencsó Pi. és zenekara előadásában) kísérik és tagolják a művet. S mint a bevezető Szabados-költemény (*Fényfohász*, 1977) „jósolta”: a Mester (is) elnyerte az égi Csend kegyelmét s éli a Magaslat csodáját. Így hát az ANGYAL figyelemre int bennünket, mert *A MESTER ismét megszólal*: az Égből alátékitve sajnálkozik a még sötétségben botorkáló földi lakókon: „ez az élet olyan árva / násznagyára a halálra / gondol Nappal Éjjel Este / a halállal szeretkezne” (*Dante-zsoltár*). Ő maga már a hetvenes években elsíratta a dermesztő-hideg földi Poklot, amely őt is magába próbálta nyelni („Csontjaim fáznak / ereim görcsben / révült vagyok és / köves szívű”); csakhogy ő nem engedett a Félelemnek: „Lopakodva égő / ölelő hullámban / fellángol a lelkem / mégis mint a tarló // és futó jajoknak / halálos pompáján / elsercegi véged / gyötrő évezredem” (*Néma requiem*, 1977).

Mikola *APOKALIPSZIS* c. vizuális szövegverse (1972/73-ból), amelyet Molnár Józsefnek ajánlott, mind alapgondolatában, mind képanyagában az

*Ikarosz-requiem*hez kapcsolódik. A Galaxisban bolyongó „tér nélküli test” és „test nélküli lélek” külön-külön sajátos utat jár be, folyvást egymást keresve. A vers-ÉNnek egy sajátos álomvízióban megjelenik saját szellem-ÉNje, épp a testéből távozóban, amint máris túl van hét határon: „Kiszakadtam a ködből / a vonzaskörből / ki a térből / téridőből / el a Földtől”, s furcsálkodva látja, amint teste „kőbálvány-magányban” lázasan keresi lelkét, „az Igét szomjazva”. Lelke persze szeretett volna máris ott maradni az égi szférában, „hol tűzben / tűzvárásban / szabadon szárnyalhat / éghet” – ARANYHÍDKént lebegve ÉG s FÖLD között. De testlelke hatalmas robajjal visszazuhan a földre – mint GÖMBRől a KERESZT, s ő „portól alázva” omlik össze: még nem jött el az ő órája. Feladatai visszavárják. Hitben-reményben gazdagodva, mégis megértette: porteste, mely itt marad „lázás keresésben / tennivágyás-elmében / ARANYHÍD köztem és köztetek / még akkor is / ott is / ha már TEST-LELKEM / TÉR NÉLKÜLI TESTEM / a Földtől távol rég eltemet”. Vagyis a lélekutat bejáró merész szellem-ÉNje, amely Ikaroszként a Napba szárnyalt, hogy feloldódjon a Fényben – és teste, mely a Föld porával egyesült: egyaránt a lírai ÉN lényéhez tartozik, s a KETTŐ: EGY, így, különvált állapotukban is. Úgy tűnik, a költő itt – bár ki nem mondva – előrevetíti a Feltámadás képzetét, hiszen az evangélium szerint „testben (bár nem halandó por-testünkben!) feltámadunk”.

Németh Péter Mikolát intenzíven foglalkoztatja a „feltámadás” kérdésköre: vagyis az a kérdés, hogy mi történik a lélekkel az élet után? Ladik Katalinnal készített interjújában a beszélgetőpartnerek mindketten vonzónak látják az Ikarosz-sorsot: a NAPban eléggő LÉLEK feloldódását a Fényben. S megnyugvással veszik tudomásul a portest halálát. Hiszen a FÉNY: maga az Örökkévalóság boldog állapota! Ladik Katalin, e csodálatos, testi-lelki adottságaival mesterfokon bánni tudó, kivételes tehetségű női performer, többször átélte már alakításaiban az ikaroszi pillanatot, amely újra és újra megerősíti őt abban a tudatban, hogy „bár közös világban élünk” – mégis „más-más időben” (ez az a bizonyos „szubjektív idő”, amiről Bergson beszélt). „Ami egyéni kis életünkben véletlennek tűnik, az a nagy, kozmikus Egységben lehet, hogy törvényszerű.” Bár „ugyanabból az őszanyagból vagyunk gyúrva”, benső, tudatalatti életünk különböző létszinteken zajlik, s azok a költők, akik elsősorban e tudatalatti élményvilágra figyelnek, „tulajdonképpen az őselemek, a fény, a tűz, a Nap-Föld-Víz vonzaskörében élnek”. Ő maga „szinte fizikai gyönyörrel járó örömet” érez mindig az ilyen pillanatokban: „egy villanásra azt érzékeltem, hogy a Világ-mindenséggel váltam egylényegűvé, vele azonos rezgésre, remegésre hangozódtam át – egy röpke pillanatilag szinte megszűntem létezni. (...) Akkor mintha mindent megértettem volna a világból, a létből. Nem tudom pontosan, mit, csak azt éreztem, hogy úgy vagyok tökéletes, ha elfelejtem az Énemet. Akkor eggyé váltam egy hanggal, a vibrálással, és megszűntem létezni. Ez volt az a *tiszta öröm*, amit boldogságnak is mondhatnék.” Az ilyen villanásokban egylényegűvé válunk a Természettel-Istennel, s kilépve individuumunk börtönéből, „az Univerzum részei leszünk”.

Maga az alkotás is ilyen „kegyelmi állapot” – hangsúlyozza Ladik Katalin –, „a legnagyobb boldogság mindig abból adódik, ha az ember elveszíti egyéniségét; s eggyé válva Istennel és az Univerzummal, ki tud lépni egy időre a

civilizáció fogságából” (ezért fontos számára HVAR szigete, ahol kipihenheti lelke „civilizációs megpróbáltatásait”). Elszakadva a mindennapok tudatszint-jétől, ilyenkor magasabb tudatállapotba lépünk (amit Hamvas „éberség”-nek nevez), így elérjük a „megvilágosodás” egy bizonyos fokát. A művészi élmény – a meditáció –, a vallásos lelkigyakorlatok vagy a halálközeli élmények is ilyen misztikus tudatállapotba emelnek bennünket: kiszakadunk a TÉR-IDŐBől, s a Fényben „lebegünk”.

N. P. Mikola ehhez még hozzáteszi: Simone Weil szerint „ez az a lélekállapot, amely ‘szentéletűvé’ avat(hat)ja az embert”: „nem a személyünk, hanem az, ami emberi létünkben személytelen, kerül ilyenkor előtérbe, s válik fontossá” (vö.: *HVAR – déjá vu; Tengerparti dialógus Ladik Katalin költő-performerrel*, 2003; in: N. P. M.: *Párbeszélgetéseim Könyve*, 355–378.). Az ő „zajosabb” életében is vannak ikaroszi pillanatok, maga is több ízben átélte már az Ikarosz-sors lelki boldogságát. Szerinte ez az ARANYKORI életérzés, amit az Égből magunkkal hozunk. A KÖLTŐ képes arra, hogy az alkotás egy-egy pillanatában valóban kilépjen a földi dimenzióból, s „időnként daidaloszi – vagy akár ikaroszi, esetleg angyali szárnyakon Magasba repüljön”. De vigyáznia kell: le ne zuhanjon, össze ne törje szárnyait. Pilinszky, aki nagyon jól ismerte „a mélypont ünnepélyét”, azt mondta: „Nem az a fontos, hogy hányat csap a madár a szárnyával, hanem hogy szépen íveljen” (uo.).

Barsi Balázs Atyának és ferences testvéreinek a III. évezred hajnalán N. P. Mikola így üzen: „A boldogító égi lángnak, a Szent Szellemnek, a Lélek ki- és szétáramlásának, a Szentlélek Hét Ajándékának ígézetében élni, égni, Daidaloszként megperzselődni, és olykor vállalni az ‘elégés’ megsemmisítő ikaroszi lélekállapotát is, majd időről időre ‘dürrögő szent Főnix-madárként’ depressziós hamvaiból feltámadni, inkarnálódni, újrakezdeni, tehát LENNI – nem egy egyszerű ‘műves fohász’, nem egy egyszerű művelet. (...) De hát ilyen az én Égtől kapott alkatom” (uo.).

Németh Péter Mikola – akárcsak az expanzisták zöme, akiket sokat foglalkoztat a „bűn” és a „megváltás” problematikája – eleven és átjárható kapcsolatban van az élet/halál dolgaival. *Veronikonja* (szürkés-fekete alapon elmosódó Krisztus-főre emlékeztető arcképe egy óriási terméskőbe ágyazva) mintha sírköve lenne. Az *ÚR imája 2000-ben* a Miatyánk prozódijára készült apokrif ima, amely azonban már abban a XX. századi-ezredvégi szellemi tapasztalatban gyökerezik, hogy a „bűnös világ” megölte a hitet az emberben: a racionális gondolkodásmód képtelen a természetfölötti létsíkra emelkedni. Ezért nem is tud hinni Istenben, a krisztusi keresztdozatban. A három mottó (Nietzsche-, Babits-, Pilinszky-idézet) Isten hiányára utal; Mikola viszont – látva az ezredforduló emberiségének szellemi meghasonlottságát – azért könyörög, hogy fordítsa újra felénk tekintetét az ÚR – ne „ellenünk”, hanem „velünk” legyen: „Ne vezess minket a Semmibe, / de szabadíts át a Mindenségbe, / mert Te vagy az erős és igazságos, / aki most és mindörökké megteheted. / ÁMEN”. A *Főbenjáró üzenet* öt vizuális képén a Korpusz egy-egy részlete rajzolódik ki – a szavak (itt is) lépcsőzetesen épülnek egymásba, mintha mindegyikük nehéz teher súlya alatt roskadozna: az árulás (júdási) terhe alatt, amelyben többé-kevésbé mindannyian vétkesek vagyunk. Bár meggyaláztuk-összetörtük-megostoroztuk szent Testét (ha nem is mi, személyesen, de az emberiség, hosszú történel-

me során újra és újra) – a meggyilkolt Krisztus mégis mindannyiunk bűnét elhordozta; szent sebei által gyógyulunk, Belőle, az ő Csendjéből élünk, szent testével és vérével táplálkozunk most és mindörökké. Teste az *átváltozásban* valóságosan lelki kenyerrükké, szent vére italunkká lett (*Metamorfózis*). Ezért égi a Pokol tüze – leégeti lelkünkéről testi életünk szennyes rétegeit.

Az Alagúton áthaladva tehát, ha megbántuk vétkeinket, mehetünk tovább: a megvilágosító tisztító tűzbe, ahol vezekelnünk kell földi mulasztásainkért. A „szabadulás” a sötétségből, az e világi életből s az áttörés a Fénybe hihetetlen boldogsággal tölti el a lélekutazót – mintha máris megelpte volna Örök Honát.

II. Tétel A PURGATÓRIUM (A Tisztító Tűzön át a Másvilágba)

Így hát Szabados Mester újra szól: „Kötözd el anyám a féket / nem félem a sötétséget / törjön le az őzed lába / de ne égjek itt hiába” (1973-as verse). Az elhangzó zenei idézet után a KÖLTŐ (N. P. Mikola) és az ANGYAL (Németh Zsófia Nóra) párhuzamos előadásban mutat be egy-egy súlyos „életválságot”, aminek következtében elszenvedője mély depresszióba esik. Voltaképpen már életutunk maga is „purgatórium”: a megtisztulás színtere; ha valami nagyobb baleset, szerencsétlenség történik velünk – az „figyelmeztetés” is egyúttal, hogy letértünk az „egyenes út”-ról. S ekkor (ha szerencsénk van, és nem pusztultunk bele) felismerjük: korrigálnunk kell az „irányon”, amelyen eddig haladtunk (első sorban lelki értelemben).

A kettős kompozíció, amely 2016 szeptemberében (Arany születésének 200. és Bohár András halálának 10. évfordulója alkalmából) készült, *montázsolt parafrázis* Arany János *A lejtőn*, valamint N. P. Mikola: *CHÁRON LADÁJÁVAL 'A Lejtőn'* c. költeménye alapján. Párhuzamosan mutatja be Arany Bach-korszakbeli (az 1848/49-es forradalom és szabadságharc bukása utáni) mélyen depresszív lélekállapotát – és a lírai én a maga személyes autóbalesete (Ladájával, Bernecebarátni, 1996) utáni súlyos válsághelyzetét. A konkrét élményháttértől elszakadva természetesen a költemény már-már nemzet- és halottsirató gyászversként (is) olvasható. A mitológiai asszociációkkal telített kompozíció egy válságos történelmi helyzetben, illetve az egyéni élet – bár egészen más okokból kialakult – határhelyzetében vergődő két költő „lejtmene-tének” hasonló alapérzületét mutatja fel: mindketten próbatételként élik meg saját létszituációjukat, a *túlélés* reményével.

Ugyanakkor a versbeszélő a lélekutazás egy fontos fázisát is elénk tárja: átkelés a Styx folyón Charon, az Alvilág révésze ladikján. A Túlvilágon még egy kemény próbatétel vár az utazóra: a Tisztító Tűzben kell ráébrednie földi vétkeire, s arra, hogy mit hanyagolt el, mit rontott el életében – amit már korrigálnia, jóvátennie (e világon) nem lehet. Szívesen elidőzne még „az Ipoly kilencszer körül folyó árján, / ahol mint bűvös árnyat visz, röpit szítáló ólmosesőben / zúzmarázó sűrű ködben Charon Ladája” – de már nincs rá módja. Valójában nincs is miért maradnia: „Nem kellek már úgy a világnak, / ahogy megszülettem! // Nekem sem kell már úgy a / Nagyvilág, ahogy addig volt!” Mindkét költő idegen-

nek érzi magát a körötte kialakult valóságban – éppígy az Utazó. Búcsúzik hát: „Visszahív már elnapolt Végzetem. / Isten veled: NAP – ÉJ – VILÁG! / Isten veled, bűnös XX. századom! / Te, aki életre öltél sárból, napsugárból / Most lázgörbőiden könyörtelenül sodorsz tova / A mennyei Teljesség Jeruzsáleme felé.”

Az ANGÝAL az Arany-verssel a reformkor boldog virányát s az akkori még ifjú költő reményeit búcsúztatja, ki „hittel csüggött a Jövőn”. „Most ez a hit (...) néma kétség”, s ő az egyre mélyülő sötétségben „minden lépést óva tesz”. A Bach-korszak reménytelen sötétsége lassan végleg eltakarja előle a Napot – a régi vágyak, illúziók nyomtalanul tovatűntek. A KÖLTŐ a maga karambolját egyes szám első személyben eleveníti fel, mint aki a halálélmény közelében járt: „Úgy mesélik majd, akik láthattak engem tizenkettes- / Csigolya-törten, fehér korsetben, bekötött véres / tengelice-fejjel, bezúzott ornyereggel, hogy hét nap, / Hét álló éjjel siránkoztam törkölyös örületben, / Lelkem panelkriptájában szorongva, mint / Egy mókusodúba szorult vándormadár.” Majd riasztó vízióban mint az árnyak között az AVERNUS KAPUjában tébláboló, bebocsátásra váró lényt látta magát, ahol a HÁROMFEJŰ CERBERUS vicsorgása, ugatása fogadta. Ő azonban nem rettent meg a vadtól: „A Magyar Hegy csillagösvényére lépek előle.” Érzí, hogy még van (lenne) feladata itt a Földön: „a harmadik évezred előterében”, hol „elszabadultak a lélek alvilági szörnyei”: palóc őseit kellene faggatnia, „hogyan elmesélhessék végre életük igaz történetét, amit / évszázadokon át némaságra váltva nem tehettek, mert / az anyaföldet húzták ki talpuk alól legtöbbjüknek”. És mégis élnek! – „mintha sírhantjukon ma is volna föld és fészület!” Hiszen a Palócföld mind a mai napig hű maradt a kereszténységhez. E sokat szenvedett régió vajon feltámadhat-e még? Van-e remény a megújulására?

„Valami Ismeretlen vitálisan lüktet és dübörög, / Szárnyait próbálgatja, miközben 'véreerek sztrádáin' / a feltámadás ígéretével száguldozik a vak-reménység: / *'Mindig a másik ember hal meg, nem Te!'*” (mutatis mutandis: a másik régió pusztul el, nem a mienk). Az Alvilág révésze a Styx-Ipolyon „lyukas ladikján fáradhatatlanul evez, 'csak' evez, hogy lelkeinket kihalássza (...) hogy azután fizetség nélkül is / bolyongásra ítélve átmenekítse a Túlsó P'Artra, egyszer, Emmánuel!” Vagyis: Isten velünk van – félnünk nincs mitől! „Karambolaink Nap-Éj egyenlősége ez?”

A kompozíciót Grensó Pi. zárja Szabados György zenei idézetével: *A Mester újra szól: „Kötözd el anyám a fiad / szakítsd meg az unalmamat / törjön le az őzed lába / fussak ki a másvilágra.”* Mire az ANGÝAL – a Gyeheennát oltogatva – tiszta utat készít a Mester előtt. Eközben felhangzik Grensó Pi. / Szabados zenei idézete: *A halott táncoltatása* (1978). A középkori haláltánc – mint egykor kedvelt műfaj – a torz életű, duhajkodó, istentelen életet élőket az Ördög bálján a Pokolba vezette – ez a Tánc viszont az élő-holtakat, az örök vegetációra ítélteteket próbálja önmagukra eszméltetni, életre kelteni. A KÖLTŐ – mintegy dialogizálva a Mester égi énjével – felidézi a gyötrelmes haláltáncot az Ady megénekelte „rég-halottak pusztáján”, e „halálszagú bús magyar rónán”, ahol az élők csak várnak-várákoznak valamire, talán jobbra: „álruk a zsíros Semmi”. A vers-én elgyötörtén kérdi: vajon „van-e valaki, aki látja / valaki közölünk, aki lát / gyötrelmén át a halott-táncoltatásnak? / Csikorgó csillagok honában / fekete lyukak érintenek / életet égetni a szájba / hogy az erősebbik legyenek /

táncolok élettelen homályban.” Lesz-e itt valaha ébredés? Itt, ahol „meddő a nagy gerjedés / s százszor boldogok a vetéltek”, s a megölt lelkek sokasága árnyként bolyong – nincs remény: minden erőfeszítés hiábavaló („Üdve nincs a Keresztnek” – ahogy Ady mondta volt).

Végszóra felhördül Boldi szintetizátora; majd halk ütőhangszeres játék, az ESŐBOT hangja kíséretében két haiku hangzik el. Az ANGYAL vigasza: „Az ÉN halála / egy sosem-volt Madaré / az életedben.” A KÖLTŐ biztatása: „Ne a haláltól, / a meghalástól / féljél az *in extremisben*.”

A Purgatórium tüze leégeti a lélekutazóról individuális ÉNje salakját, mindazt a bűn, tévedés, netán tévelygés okozta homályt, amely megakadályozza őt a tiszta Fény-látásban. Mert a földi életben mindig a konkrét, megoldandó feladatokat látjuk magunk előtt, „javítani” akarunk a társadalmon, küzdünk, elbukunk, s a világ mégsem változik; s ha igen, akkor csak egyre rosszabb irányban. A ’magyar Messiások’ a szellemi-lelki erejüket hiába pazarolják: segíteni, változtatni nem tudnak. A KÖLTŐ, aki maga is „messiási” tervekkel indult neki az életnek – némi távolságot tartva immár ifjú önmagától –, mutatja fel a valót: „torkod mint egy kiszáradt kráteré / cserepes szádnál csak napfoltra nyíló pupillád szürkébb és merevebb / ahogy ott halottfehéren fetrengsz”. Jobb lenne már továbblépni innen egy másik világba, ahol „ringatódzás van mindenütt, / minden fénylik osztódik és forog”. Ne nézz arra, ami körötted van – röpj! – biztatja magamagát: „vérerek sztrádáin óriás szkarabeuszok már a Földdel játszanak / *’gebesztő atlaszi próba’* az utolsó roham előtt // *az építkező romok között iszonyú lenne most fölriadnod*” (*In extremis*).

Az extremis-beli rémálmot ismét a Boldi-szintetizátor és az ESŐBOT, valamint a különféle hangszerek összjátéka űzi el; majd az ANGYAL és a KÖLTŐ *haiku-párbeszéde* a lélektisztulás gyötrelmes, fájdalmas s mégis felszabadító mozzanatait vetíti elénk („Só, víz, véres veríték / – Megfeszítettett!” – „Testedben zihál, / Sós-tajtékra csapódik / Sejt-csiga létünk”). Ez az ára a megtisztulásnak – amit csodálatos öröm kísér: bábtestéből felszárnyal a „Pillangó-lélek szárny-szegetetlenül”; s mi végre, levette álarcainkat, kilépve kettős földi ÉNünk szorítójából, elnyerjük önazonosságunkat: „Mezítelenségünk / mezítelenségünkkel / azonos – immár.” E felismerés arra készteti a lélekutazót, hogy „prométeuszi kínjait” megértve és elfogadva, szenvedéstörténete végpontján, megalázva magát, Istenhez fordulva felismerje és megértse a Feltámadás titkát, s megbocsásson mindazoknak, akik egész életében támadták, zeneteremtő útján gáncsolták – hisz nem tudták, „mit cselekszenek”: „kik torkomat lángoljátok / májamból kik tépést vesztek / akik hangszalagra kentek / tőlem minden szívdobogást // akik sápadt vallomásom / verőfényén felhasítottok / miféle Igén tudjátok / hol van titkoknak határa” (*Bartók-suttogás* c. Szabados-vers). Keresztútja véget ért; „Krisztussal, Krisztusért és Krisztus által” győzött a halál fölött.

Hogy miben áll ez a győzelem? Azt Szabados Mester pontosan körvonalazta a Németh Péter Mikolának adott (már idézett) interjújában (Napút, 2003/ 5. sz.). „Az ember a világfolyamat cselekvő, de annak alapjában véve kiszolgáltattott, alárendelt tagja” – tehát nem „Mindenható/Mindentudó”, mint Isten. Ezért Istennel szemben kötelező az *alázat* még a legnagyobb zseni számára is. Az ember hiába törekszik arra, hogy ’saját képére’ formálja a világot, önös céljainak alárendelve a többieket – ez soha nem sikerülhet neki (ugyanis a többi

agresszív egyed ugyane célra tör – így előbb-utóbb kioltják egymás törekvéseit). Ugyanígy az emberben rejlő „lélek-szörnyek” (irigység–kapzsiság–féltékenység–gyűlölet stb.), amelyek a BŰN forrásai, egymást tépik-marcangolják, felmorzsolják a lélek belső integritását, a Gonosz Erők rabjává téve őt (aki nem képes ezt halála előtt felismerni s bűnbánat által megszabadulni a ‘szörnyektől’, az Alvilág (a Pokol) foglya marad; aki viszont megbánja (akár csak halála pillanatában is!), s irgalomért esd – az megszabadul. Szabados Mester szerint az ember „tökéletesnek” születik, „a maga létére készen”; de a világ erőivel való ütközései során „megromlik”, elveszti tájékozódó képességét, esetleg önkontrollját is; ugyanakkor a velük, a többi emberrel való ütközése során megismeri saját erőit, képességeit. S végül megérti: a tudatlanoknak, a gáncsokkodóknak, a homályban járóknak meg kell bocsátania, hiszen ők *valóban* „nem tudják, hogy mit cselekszenek”. Ez a feltétele a Purgatóriumból való továbblépésnek.

A tudatalattinkban lejátszódó belső küzdelem akár már életünkben eldőlhet; s akkor a Kegyelem Fényében élünk; de gyakori, hogy a vergődő-vívódó lélek, akit haldoklásában áthat az isteni irgalmasság sugara, csak az utolsó pillanatban ismeri ezt fel; s akkor hálásan és boldogan indul a Tisztító Tűz felé... A Purgatórium tehát minden lélek számára kötelező állomás – az „alagútból” nem lehet egyenesen a Fénybe lépni (csak az egészen kivételes Szenteknek – mint II. János Pál pápa volt). Az ANGYAL és a KÖLTŐ *haiku-párbeszédében* ezért hangzik fel a Lét-titok: „A kezdet az ÚT, / a megérkezés a Fény / szarvában együtt van” (*unicornis*). Aki ezt megérti, az az *Elíziumi mezőkön*, a (*transzcendens*) Valóságban jár már, s *bizonyosságként* éli meg: „Harangok zúgnak. / Remeg a dombok alja. / Feltámadás – *van!*”

Ez tehát a legfontosabb „hittitok”, amelyet az ember csak a Tisztító Tűz szenvedései közepette ismer fel és ért meg teljes bizonyossággal, lélekutazása végén. S akkor már megvilágosodik benne, amit élete során mindig hallott (ha nem fogta is fel): itt egybeér a Kezdet és a Vég; ahogy János Apokalipszisében meg van írva: „Én vagyok az Első és az Utolsó (az Alfa és az Ómega) – és az ÉLŐ. Meghaltam, lám, mégis élek, ÖRÖKKÉ. Nálam van a halálnak és az Alvilágnak a kulcsa” (Jel 1, 17–18).

Nem véletlenül zárja tehát a *Purgatóriumot* a szerző a *Mysterium Carnale* c. opusával; Fabó Kingának (lánya, Nóra Zsófia keresztanyjának) ajánlva – „az ő szavaival is, egy újszülötthöz szólva”. De itt most már valójában (bár ugyanazon szöveggel) egy másik születésről van szó: a földi életből eltávozott(ak) (újja)születéséről, mert a Mennyei Jeruzsálemben csak a lélekben újjászületettek léphetnek be. Az „apokrif dallamokat visszhangzó Testtemplomok, CsontVárkoponyák, TüdőKatedrálisok” széthullásával, a lélekmadár felröpültével megnyílik előttük az ÚT, hogy – a purgatóriumbeli megtisztulás után – beteljesüljön halálon túli, „örök életük”. A lélek tehát hála- és dicsőítő éneket zeng: „alleluja! alleluja!” – „Most egyszerre történik az és *ugyanaz*”: „a szemháj nélküli” hajnalon feltárul előtte a Végtelenség, felsejlik „a horizonton kibékíthetetlenül a derengés”. A testtől végérvényesen elszakadva, a test pusztulása árán válhat csak az Örökkévalóság részévé. Ahol is boldog Fény-látásban várakozik a majdani Feltámadásra.

De szent a Test is, ha *valóban* a lélek temploma volt – ezért kegyelettel kell bánni halottainkkal. S bár majdan, az Utolsó Ítélet után, nem e világi portes-

tünkben, hanem *spirituális testben* (szóma pneumatikon) fogunk feltámadni; megsejtségteleníteni, meggyalázni a holttesteket, mint tették a XX. században (Auschwitz s a Gulág áldozatainak, a politikai kivégzettek százezreinek testével): a legszégyenletesebb, halálos társadalmi büntény. Mindezekről N. P. Mikola a *Párbeszédek Könyve* ÉN-IDŐBEN c. zárófejezetében beszél (439–453.); többek között a Váci Fegyház költő-rabjainak sorsáról, a „füveskert” Halhatatlankok élethelyzetéről; a Vác középvárosi barokk kori római katolikus temetőjének felelőtlen lebúldózereztetéséről, ami után a csontokat, a szétfúrt sírköveket Szödligetnél tonnaszám a Dunába szórták (2004/2006-ban). De mindezeknél is nagyobb, világraszóló botrány volt az, amikor 1994-ben ’kivermelték’ „a domonkos rendiek templomából, a váci Fehérek barokk temploma két lefalazott kriptájából” a 250 éve békés álmukat alvó váci polgárok mumifikálódott holttestét, amelyeket aztán – mint valamiféle ’talált tárgyakat’ – „szétosztottak a szaktudományok, a muzeológia és az orvostudomány képviselői között, hogy ki-ki a maga területén elemezhesse, agyonvizsgálhassa”, minden kegyelet nélküli kiállításokon csodálhassa őket. 2010 nyarán mint „világszenzációt” Los Angelesben, a kaliforniai tudományközpontban közszemlére is tették a tetemeket. Holott a testeknek békében, háborítatlanul kell(ene) nyugodniok.

Hiszen a Halál a legfontosabb hermetikus Titok. A népi bölcsesség is őrzi az „élet-váltás” különös titkát: ha meghal egy idős ember, a (tágabb) családban valahol csakhamar megjelenik egy újszülött. A *Mysterium carnale* sejtelmes titka tehát: „az elhaló búzaszem” a földbe kerülve új életet sarjaszt maga körül, növények sarjadnak belőle, bogarak táplálkoznak vele. Az elhunyt genetikai állománya az utódok testében folytatódik (hiszen „az élet szent okokból élni akar”); lelke pedig – a fájdalom és a bűnbánat tüzeiben megtisztulva – él(het)i tovább, természetesen már nem földi létmódban, Isten színe előtt boldog alázatban a maga spirituális életét. Átléphet a Mennyei Jeruzsálem Kapuján.

Ebben az értelemben a Purgatórium tehát valóban a Mennysország előszobája: a lélek – a fájdalom és a bűnbánat tüzeiben megtisztulva – szomjazza Isten színéről színre látását, s boldog alázattal hajol meg Előtte. A Tisztító Tűzben égve rátalál eredeti önmagára, felismeri s megérti: mi végett élt a világon? – hogyan sáfárkodott a kapott talentumokkal? – kibontakoztatta-e önmagában a kapott lélekmagot, amelyet lelke centrumában őrzött-táplált-növesztett mások javára? A Szentlélek Ajándékaival, amelyeket azért kapott, hogy másokat segítsen általuk a lelki fejlődésben (bölcsesség, értelem, jó tanács, tudomány, lelki erősség, jámborság, istenfélelem) nem élt-e vissza soha? S a Világosság Fényében mély bűnbánattal rádöbben itt arra is, hogy mindazokkal a bűnökkel, amelyekkel embertársai ellen vétkezett – valójában Istent bántotta meg. Így végtelen hálával tartozik Istennek irgalmas szeretetért; azért, hogy nem kell a kárhozat tüzeiben égnie egy örökkévalóságon át (mint Dante bűnöseinek, akik a szenvedélyek izzó látájában, avagy vér folyóban úszva, esetleg jégbe fagyva vezekelnek a világ végezetéig). A Purgatórium tehát Isten végtelen kegyelmének színtere. Aki mélyen megbánta hústestét (egyori) vétkeit, gondolkodásmódját, életszemlélete tévútjait, embertársai iránti ellenérzéseit – megmenekül.

III. Tétel: A MENNYEI JERUZSÁLEM (Compassió)

A Purgatóriumból kiszabaduló, „megvilágosodott” lelket a Szeretet-Isten irgalma a Fénybe emeli. Hiszen szent FIA, Jézus Krisztus, kereszthalálával megfizette az ő „személyes bűneiért” (is) a váltságdíjat. Szent FIA áldozatát elfogadva az Atya mindazok (eredendő és személyes) bűneit megbocsátja, akik a hit által megerősödve már életükben elfogadták a FIÚ-val való együtt szenvedést, s így a Teljes Élet részeseivé válva megtisztultak. „Mert Isten bűneiddel együtt szeret, de nagyon. Hogyha nem volnának bűneid, akkor mire föl lennél itt, ezen a világon, ezen a földön? Akkor a Mennyei Atya nem tudná megmutatni neked és általad irgalmát, szeretetét.” Voltaképpen az igazán nagy művészeknek mindig sokat kell szenvedniök – ezért szinte egyenes útjuk van az Atyához. Hiszen mindannyian „megváltott emberek vagyunk! – ez keresztségünk lényege”; s mivel részesültünk a megszentelő kegyelemben, a szeretet által mi is megválthatunk másokat (vö.: id. interjú Pázmándy György Atyával; i. m. 262–263.).

Aki egész életében az Igazság útján járt (legalábbis igyekezett járni, ha olykor hibázott is), s mindenkor a „megszomorítottak és megalázottak” oldalán állt – az maga is „kereszthordó”. A XX. század *legnagyobb* magyar költői szinte kivétel nélkül ilyenek (Adytól József Attilán át Nagy Lászlóig, Pilinszkyig – s természetesen a mindenkor „kiközösített”, perifériára szorított (olykor mártírsorsra kárhozottatott, börtönben, a Gulágon elpusztult) avantgárd művészek is. Még életükben átmentek szinte mindannyian „a sötét alagúton”. S ahogy Jézus elviselte a megaláztatásokat, az elutasítottságot, s mindhalálig vállalta és végigjárta passióját értünk – s *ellenségeiért* (!) (holott isteni erejével el is menekülhetett volna üldözői, gyilkosai elől) –, úgy a lázadó, a „csábításnak”: a társadalmi manipulációknak ellenállni képes, az „egyenes úton” járó költők is konzekvensen vállalták, vállalják az Igazságért a megpróbáltatásokat; bár szenvedéseikért, félreállítottságukért, elítéltetésükért soha nem kaptak, kapnak elégtételt a „világtól”. A (földi) POKOL minden gyötrelmét elszenvedték már életükben. E világi bűneik, tévedéseik ezért bocsáttatnak meg. Már itt e Földön, a VIA PURGATIVA-t végigjárva, s a tisztítóútban Isten kegyelméből mindinkább „megvilágosodva” (VIA ILLUMINATIVA), majd onnan kiszabadulva, reményeink szerint mindannyian átlép(het)tek a Paradicsomba.

Bábel Balázs teológussal – kalocsai érsekké való kinevezése alkalmából – N. P. M. 1999 nagybőjti időszakában készített interjújában Pilinszky János *Harmadnapon* c. költeménye kapcsán Jézus haláláról és feltámadásáról (is) beszélgettek („ET RESURREXIT TERTIA DIE – in: i. m. 245–255.). A neves főpap szerint „az Igazság: maga az igazi életforma – isteni eredetű” (Jézus: „Én vagyok...”). „ez az élet igaz értelme – ha nem örök, akkor nincs is”. A Valóság Krisztusban van – „ha tehát van Igazság, akkor van örök élet és van feltámadás”. Pilinszky hitt a feltámadásban, amely nem hangos „csinnadrattával” történt – s utána is „Jézus csak azokhoz ment el, akik szerették Őt”, „s ez a belső bizonyosság lett a tanítványok számára a nagy és múlhatatlan erő”. A teremtet világ háttérében az Atya és a megváltó Fiú is csendesen, de mindörökre ott

van – „szabad akaratot adva az embernek, hogy Őt s embertársainkat szabadon szeressük”, és higgyük, hogy amit megmondott – az úgy is van: „Én vagyok a feltámadás és az Élet: aki hisz énbenem, ha meghalt is, él. És aki csak él és hisz énbenem, soha meg nem hal” (Jn 11: 25–26). Pilinszky hite „mély volt” és megrendíthetetlen – tehát Ő (is) ÉL.

Így hát a III. tételt egy Pilinszky-palimpszesztusz vezeti be N. P. Mikola összeállításában, az ő szövegrészeivel vegyítve (*Compassió*). Mivel a földi labirintusból csakis az együtt szenvedés vezetheti ki az embert, a szenvedés közös útját kell végigjárnia mindenkinek, aki „szellemi hazájába” visszavágyik, ahol „oltár, szentély, kézfogás, visszaHáramlás, ölelés” várja – s „fűben, fák alatt megterített asztal, / hol nincs első és utolsó vendég”. Amíg idelent, földi hazánkban tartózkodunk, semmi biztosat nem tudhatunk arról, hogy „milyen lesz, milyen lesz / e nyitott szárnyú, ikaroszi emelkedő zuhanás, / VisszaHáramlás a temenosz lángoló fészkébe”. – Pilinszky mégis mindent megsejtett: „hogya valamit tudok, / hát ezt tudom, e forró folyosót, / e nyílegyenes labirintust, / melyben mind tömöttebb és mind tömöttebb / és egyre szabadabb a fény: repülünk!”

E prologust CSILLAGZENE követi – majd elkezdődik KÖLTŐ és LÁNYA (Mikola és Zsófia) dialogizált előadásában N. P. M. VISSZASEJTÉSÍ c. monumentális költeményének drámai megjelenítése. Voltaképpen már eredetileg is a túlvilági utazás állt a mű középpontjában (amit Bohár váratlan halála állított előtérbe), azonban – bár a kompozíció se szövegében, se felépítésében nem változott – Papp Tibor halálával mégis új akusztikát kapott. Egy „lényegtelennek” tűnő ajánlás az alcímben jelzi csupán a változást: „*Papp Tibor vendégszövegei klasszicizáló vendégségben múzsával vagy múzsa nélkül* (a költő halálára ‘sose még egyszer’), valamint a tipográfiai módosulások itt-ott. Időközben tehát Papp Tibor, az ezredvégi avantgárd vezéregyenése is csatlakozott a három lélekutazóhoz (Pilinszky – Szabados György – Bohár András). S mivel most már mind a négyen a természetfölötti dimenzióból tekintenek alá, s testi mivoltukban többé nem elérhetők (így nem is ostorozhatók) – a kompozíció keretei kitágultak, s sorsuk a *modern költői sors szimbólumává* vált. „Aki győz, annak nem árt a második halál.” Ők győztek, az e világi gáncsokodók ármánykodásai, sőt saját „testi bűneik” ellenére is.

A 2006-ban készült nagyszabású kompozíció a halál-halhatatlanság kérdésköreit ostromolja valamiképp, bár nem metafizikai síkra emeli a problémát; inkább a *megszenvedett* Igazság – az EGY / ŐSEGY felől közelíti meg: „Túl a létezőn – a Valóság: az EGY”. Az avantgárd költő sorsa, ab ovo, az elkerülhetetlen szenvedés, hiszen hozzá nem értő olvasók, ideológiailag befolyásolni akaró politikusok és civilek a legkülönbébb okokból és módon folyamatosan támadják (vagy stílusa-nyelve-mondandója, vagy életformája, ‘kivülálló’ volta miatt): meg akarják szabni, mit írhat le és mit nem. Így hát a Költő, „akit/ő/l vér helyett szavakat vesznek / akit a kérdések t/ő/rei megsebeznek / akib/ő/l papírsárkányt szeletelnek / akiben boltíves folyosót nyitottak / akire ráúszítottak vérekölt/ő/ tetveket / akinek sötéttel locskolták szeme világát / akinek szívét életnagyságú nyomattá tiporták / akit Én – Te akasztottunk a csillagok közé” – nincs többé köztünk. Immár megszakadt megint egy láncszem. „Parázna söpr/ű/vel terel-

getjük fájdalmainkat” (utalás Ladik K. egyik versére). „ÁLMOT HÁMOZ az embe-
riség – Ébredésünk satujából hajnali FÉNY szalmája szítál.”

A montázsszerűen összevágott vendégszöveg-konstrukcióból kirajzolódik Mikola avantgárd-értelmezésének kapcsolódási pontja a szakrális tradícióval, amelyből folyamatosan meríteni próbál, hogy megmaradhasson a maga „kes-
keny útján” e művészetellenes világban. Útjelző lámpa számára Papp Tibor költészete, „a Sántavasárnap generálta litániák *Disztichon* alfában” (Papp Tibor kötetei), amelyek védelmet és biztonságot adnak kreatív formáikkal a szellemi szabadságot megnyirbálni akaró cenzorokkal szemben. Ars poeticaként is olvashatjuk tehát az emlékidézést: „Az újszülött INTERtextus / a hangosbemon-
dóból / lassítva befut a peron elé / Betlehemi vasutasok állják körül a személy-
vonatot” – „Patkányok – Poéták – Svábbogarak – Lövedék szavak – Holdkompok távolodóban”: a Betlehemi Vasutasok (utalás Papp Tibor térképverseire, ame-
lyek megdöbbenő őszinteséggel tárják fel a vizualitás eszközeivel azt a hazug-
ság-összjátékot, torzult és manipulált életszemléletet, amely a Kádár-korszak irodalompolitikáját jellemezte, s amelyben az avantgárd alkotókat, a párizsi MM körét is – mint „idegen szellemiségű”, „veszedelmes ellenállókat” – örökre szívesen ki akarták taszítani a magyar irodalomból. A költő felsóhajt „a vese-
szorító esti füstben / mikor lejön a hegy/ő/l a meghasadt fény / I H L E T ! / Ó, Uram-Isten!” – micsoda világban éltünk!! A meghamisított, átfestett valóság, a torz értékrend, az „ágyszagú poézis” elfedte-eltemette a Költészet Méltóságát, s az emberek megfeledkeztek égi származásukról...

„A halál morzsái” – mint „hamu a havon” – minden Értéket betemettek. Megújulás csakis a legősibb értékvilághoz való visszatéréstől várható. „Ebben a mindennapi valóságtól (a realitástól) elszakadt világban, amelyben élni kény-
szerülünk, s ahol szinte mindent, de mindent lerántottunk már a tények szint-
jére, s ahol nem csupán a fejünk felett elröpülő szentségtartót, de a Minden Egész diribdarabjait is porrá zúzatta velünk vérverítékes XX. századunk” – fel kell támasztanunk az igaz Értékeket. „Ezért ma, a III. évezred narthexében téb-
lábolva, a *virágvasárnap*/ok/ kétes ígéretével, a **feketevasárnap**/ok/ misztériu-
mával, reményével s a *fehérvasárnap*/ok/ hitével stációról stációra a **Passió**nkat járva, kíváncsi lenne sürgősen visszatérni a realitás elysiumi mezején át a mindennapi Valóság Egy és Oszthatatlan Szívébe.”

N. P. Mikola úgy véli: a zenei fogantatású költészet az, amely leginkább vissza tudná vezetni a valódi értékektől, valódi művészettől elidegenedett közösséget az ŐS-EGYbe. Aki rátalál erre az Útra: az „üdvözülni”. Ezért zárja nagyszabású költeményét Papp Tibor *Pogány ritmusok* c. korai opuszának (melyben Weöres-sorok „vendégszövegeskednek”) csupa zene záróstrófájával: „tűzből futnak az árnyak / tűz közepéből a füst / hajlik az ünnepi táncos / szél fúj dob pereg üsd! // dob dob dob duda / duda duda dob duda // dob zene dob dob / duda duda dob dob // dob zene zene dob / dob duda dob // dob dob du-
da duda // üsd!” Amire VÉGSZÓRA ráfelel BALI DOB szólója. S mikor az elhal, CSILLAGZENE következik.

A III. tétel záró-kompozíciója N. P. Mikola *Imádsága* Szabados György emlé-
kére. „Legyen meg a TE akarod / a kilakoltatott lélekben. // Legyen meg a TE
akarod / a kilakoltatott fejekben is. // Azonképpen házkutatást tartass, / úgy-

mond önkéntes revíziót, / hogy visszaSejtesedjen, / hogy visszaSejtesíthesd / mi benned menyei – // azonképpen itt a földön is, / életre tévedt egyszerűsége” – PARANCSOLAT.

A zene újrajátssza az IMPROMTUBan megszületett főtémát 15–20 percen át, majd szépen-lassan lecseng...

Hogy kiben milyen erős hit lakik, azt a kívülállók soha nem tudhatják. Az igazi Apostolok természetesen „tanúságtevők” voltak, mert Jézus a feltámadása utáni közös (utolsó) vacsorán – rájuk lehelve szent lelkét – megbízta őket ezzel („Tegyetek tanúságot rólam, hiszen kezdettől fogva velem voltatok”; Jn 15, 26–27). A költők közül csak kevesen „tanúságtevők” – ők inkább „Isten-keresők”, még azok is, akik ezt nyílt szóval nem vallják meg. Az igazán ’nagyok’ életükkel, műveikkel bizonyítják, hogy az Igazság oldalán állnak; s a Hazugság Fejedelme, a Gonosz e világi megtestesítői előtt nem hajtanak fejet, s főként nem „szolgálnak” őt. Végeredményben ilyen meggondolásból került egy platformra Németh Péter Mikola szemléletében a három avantgárd művész és Pilinszky, aki „együtt szenvedése” által valódi „Krisztus-hordozóvá” vált. Csodálatos verse, a *Harmadnapon* ezért mintha még idekívánczolna lezárásképp, mintegy a misztikus lélekutazók közös bizonyoságtételül: „És föl-zúgnak a hamuszín egek, / hajnalfele a ravensbrücki fák. / És megérzik a fényt a gyökerek. / És szél támad. És fölzeng a világ. // Mert megölhették hitvány zsoldosok / és megszűnhetett dobogni szíve – / Harmadnapra legyőzte a halált. / Et resurrexit tertia die.”

A *Dante-zsoltár* a szakrális avantgárd komplex műveinek egy kivételesen szép reprezentánsa: összhangot teremt a különböző műnemek, s ezen belül is az experimentális és a tradicionális műfajok között. Németh Péter Mikola az avantgárd szinte minden műfajában kipróbálta költői erejét, anélkül hogy a hagyományos költészetet alapvetően elutasította volna. S bár a metafizikai szférák irányában igyekezett tágitani a lírai költészet „felségterületét”, nem mondott le a *hatni* akarásról, a líra ősi autoletív funkciójáról – sőt! a zenei elemek, illetve a vizuális formálásmód szuggesztivitása révén még inkább felfokozta azt. Bár világértelmezésében a transzcendenciának kitüntetett szerepe van, intenzíven törekszik arra, hogy akció- és konkrét költészeti elemekkel a költészetet a valóságproblémákhoz, az Élethez (is) közelítse. A PARANCSOLAT c. ifjúkori verse, amely voltaképpen saját passzióútjának kezdetét jelezte, itt *minden* emberhez szóló üzenetté változott: kinek-kinek önként, belátásból (és mondhatjuk: saját érdekében) kell(ene) alávetnie magát az emberi életet szabályozó Tíz-parancsolatnak, hogy megszűnjön végre az emberek közötti gyűlölet, harc, végzetes háborúság; hogy előremenekülhessünk egy igazságosabb, békésebb, tisztább valóság felé, hogy „visszasejtesedhessen / hogy visszasejtesíthesd / mi benned menyei”. Voltaképpen megkísérelte szintetizálni a korai (XX. század eleji) „kiáltás”-típusú és a későbbi „jel-típusú”, áttételesebb („jelben létező”) avantgárd világgépi és poétikai eredményeit – némi ironiával túllépve azok éles meghatározottságain. Eszközrendszerük elemeit ötvözve egy harmadik lehetőség felé nyitott, amelyben azonban mind az *autoletív*, mind a *szemiológiai* funkció – rejtetten bár, de – felismerhető.

Levélkeringő 6.

Oslo – Budapest – Frankfurt – Smula

Őseink útravalónak szánt „klasszikus” intelmeit a fiatalok nyaggyatásnak vélik. Fölösleges macerának, a bezzeg, a na ugye, az előre megmondtam kategóriába tartozónak. Csak idősödő fejfel jön rá az ember, hogy a jóindulatban fogant dorgálás, figyelmeztetés, még ha rosszulesett is, később kamatostul megtérült.

Kovács katáng Ferenc

Fiam, eszel te eleget?

Az igazi intelmek a bibliai olvasmányokból, a nép évszázadokon át megtapasztalt, letisztult bölcselleteiből kristályosodtak ki és jutottak el kétkezi munkás őseimhez. Időről időre beleszövöm ezeket az írásaimba. Hol Anyám szájába adva, hogy a Nagyiéba, hol a Dédiébe. A szófukar férfi ősök leginkább jó-rossz cselekedeteikkel ruháztak rám néhány útravalónak is betudható viselkedésmintát.

Fiam, eszel te eleget?

Gimis koromig rossz evőnek tartottak. Pedig csak nem fogott rajtam az étel. „Nyiszlett, kákabélú legénynek csúfol Bandi bá’. Valójában nem vagyok válogatós, nálunk ez a szó hiányzik a szótárból. Megesszük, amit élénk tesznek, és kész! Se többet, se kevesebbet. De rajtam nem fog az étel. Sápadt, vérszegény vagyok. Majd ő felhizlal, erősködik a pótkeresztapám. Mindig valami különlegességet diktál belém, ha már jóllaktam, s nem kívánok többet. Felcsigázza a kíváncsiságomat. Így kóstoltam meg a kígyóhúst, máskor a kecskezúzat, a kakastaréjpörköltet. Anyám mérges, hogy elbolondítják a fiát. Nem látod, hogy nyulat eszel, pacalpörköltet, csülköt? Nem, nem akarom látni! A piros szemű, fehér nyulat magam tépte füvel ettettem, szálanként kínáltam a rácson keresztül, sárgarépat csentem neki a konyhából. Láttam a pacalpörköltnek való remegő, hájas bendőt kiterítve a vágódeszkán. Ecetszaga volt. Láttam a disznócsülköt, amikor a cocánk még a saját piszkában dagonyászott. Naná, hogy jobban esik a kígyópörkölt, a kecskezúza...” (*Két ember*, in: *Ablaklakók csillagközelben*, Napkút, 2019)

A katonáéknál jól tartottak. Kipofásodtam, mint a kölyökgolya. Rossz nyelvek szerint moslékon húzik a disznó. Anyán nem is sopánkodott. Ez nem tartott soká. Az egyetem és a vele járó diáklét megtette a magáét. Kilátszottak a bordáim.

Beesett az arcom. Savókék, fénytelen szememet sötét karika övezte. Sápadt penészvirág lettem. Fiam, eszel te eleget? – kérdezte anyám egyre gyakrabban.

Ugye, megmondtam előre?!

Nem való hozzád. Anyám szorított sarokba ezzel, pedig egy ideje már nagykorú voltam. A családuk többsége istenfélő volt, de csak Dédi számított templomjárónak. Tiszteltük a lelkészeinket, de oly távol álltak tőlünk, mint Makó Jeruzsálemtől. Anyám nem nézte hát jó szemmel, hogy koslatni kezdtem a nővéremet keresztelő lelkész lánya után. S ahogy lenni szokott, anyámnak lett igaza. Isteni szerencse, hitésnek végképp nem lennék hiteles.

Mi lesz belőled, ha nem tanulsz?

Öcsnek lenni jó. Kényelmes. Idősebb testvér által kitaposott út, megpuhított ösök.

Öcsnek lenni csapás. Örök összehasonlítás:

Bezzeg a nővéredet nem kell nógatni! Szorgalmas, mindig kész a leckével, nem írják be az ellenőrzőbe, stb., stb. Még a számtantanár is a fejemhez vágta – ráadásul az osztály füle hallatára –: *Ezt a nővéred simán megoldaná!*

„Apám a biztatáshoz nagyon értett. Ha nem tanulsz, fiam, vécépucoló lesz! Az a legkevesebb, hogy halálra sértett ezzel, főleg hogy néhány osztállyal már le is köröztem, nem beszélve az eredményeimről. Csak nyolcadikban lett egy négyesem, oroszból. Addig kitűnő voltam, legalábbis év végén, a bizonyítványosztás idejére. Mert így, utólag belegondolva, én nem az életnek tanultam: szüleim megnyugtatóására, a szomszédok, a rokonok ámulatba ejtésére. De hogy vécépucoló! Én? (Vécépucoló – utcaseprő – sintér, in: *Krúdy-kalucsni, Hamsun-köppönyeg*, Napkút Kiadó, 2013)

A járt utat járatlanra ne cseréld fel!

Rossz évben születtem. A legtöbb iskolai reformban kísérleti nyúl lettem. A felsőt, szüleim nagy megrökönyödésére, már koedukált osztályban folytattuk. A járt utat járatlanra ne cseréld! De mit tehettem, csak egy tiszta fiúosztály indult, osztályfőnöke a méregzsák agglegény, aki rég kiszúrt magának – lányos arcú mama kedvencét – az óráközi szünetekben. Az idő engem igazolt, a lányok pályolgattak, uzsonnával, megírt leckékkel kényeztettek. A fiúosztályba csupa verekedő, rossz tanuló vagány verődött össze.

Fiúgimnáziumba felvételiztem. Átmentem a rostán. Szeptemberben derült ki, hogy Krúdy Gyula alma matere (felsőbb utasításra) átalakult szakközéppé, s ahová átpakoltak, koedukált és 5+1-es gimi lett, azaz a hét egy napján szakmát tanultunk. Amíg ki nem találták foglalkozásaink helyét, tartalmát, mi óriási focimeccseket vívtunk. Koleszosok a városiak ellen.

Legalább neked legyen eszed!

Nekem nem volt kistesóm. Nővéremmel ellentétben én megúsztam az örök felelősségre vonást: vigyázhattál volna, segíthetted volna, megelőzhetted volna! Legalább neked lett volna több eszed!

S talán éppen ezért, mert senki nem kérhette számon, lettem kicsiknek, nagyoknak, sokszor kéretlenül is, mint egy kotlós, segítőkész istápolója.

Mindig szervezgettem a körülöttem élők életét. Tizenévesen egy távolban élő nagynénéhez kerültem a nyári szünetben. Az első napok dögunalomban teltek. A nagynéni önző módon járta a maga útját. Vak férje korábban intézetben lakott, házassága után visszajárt a „kefegyárba”. Naponta kísértem oda-vissza. Ez végképp nem dobta fel a nyaramat. A kánikula ellenére megérkezett a téli tűzifa. A közeli koporsógyár hulladéka. S mit ad Isten, az egyik darab nagyobacska pingpongütőre hasonlított. Kerestem hozzá egy másikat is. Teniszlabdát egyetlen kutya elől csentem. Ütögettünk a szomszéd sráccal a ledöngölt udvaron. Tenisz, pingpongszabályokkal. Napokig tartó bajnokságok lettek belőle, az utca lakói lelkesen ugráltak a kötél kijelölte „háló” két oldalán. Hosszú, széles, alatta: a vak rokon bemondásunkra számolta a pontokat. A füle és a memóriája kiválóan működött. Sosem tévesztette, hogy kinél a szerva.

Fogadj szót, nem mondom kétszer!

Nem viselem jól, ha rángatnak, dirigálnak. Hetedik érzékkel (na jó, kis odafigyeléssel, nem kevés hátsó szándékkal) mindig elébe megyek a dolgoknak. Mielőtt utasítana valaki, mielőtt kinyitná a száját, megteszem, elintézem azt a valamit. Ennek némileg ellentmond, hogy mindenkori főnökömtől nemcsak a megkérdőjelezhetetlen tudást, de az egyértelmű utasításokat is elvárom. Munkás éveim első szakaszában csak egyszer hagytam magam átvérni, aztán továbbálltam. A másodikban, az új hazában, idegen kultúrában a számtalan probléma és konfliktus elől mindig előremenekültem. Annyi kreativitás tört fel bennem, hogy a régi és új hivatás gyakorlására, alkotásra, jószolgálatra is futotta. Magyar virtus? Az utolsó szakaszban pedig, igaz, csak néhány évre, a túlélésre rendezkedtem be. A befektetett munka jussára vágytam. Ott, ahol ilyesmiről az új nemzedékek már nem is hallottak. Sebaj, az én lelkiismeretem tiszta. Túléltem.

Azt hittem, hogy egyszer benő a fejed lágya.

Kizárt. Szüleim sem nagyon szorgalmazták, hiszen úgy kezeltek, mint egy nyeretlen kétévest. Én sem erőltettem, mert nem tűztem ki magam elé elérhetetlennek tűnő célokat. Sem saját vállalkozásra, se beosztottakra nem vágytam. Mindig csak a pillanatnyi feladatokhoz kellett felnőnem. S csak pont akkorára, hogy a még épp átlagos maradjak. Jó lenne hinni, hogy örökifjú maradtam. Kívülről talán nem is látszik más. Én azonban tudom, amit tudok. Futok, úszom, több tonna súlyt emelgetek, a kézikapu felső sarkából még kirúgom a labdát, de kopik, ernyed a test s az elme. Egyszer, talán, engem is utolér a teljes oszszifikáció, benőnek a kutacsok...

Rossz vége lesz ennek!

Na igen, ebben az egyben biztosan igaza lesz őseimnek. Talppal kifelé az ajtón...

Lehet ezt finomabban fogalmazni?

Az anyai ágat tekintve igen jók az esélyeim. Dédi nyolcvankét évet élt, Nagy nyolcvanhetet, Nagypapa kilencvenhármát, s anyám is ennyit.

Oslo–Budapest, 2020. május

Gaál Zoltán

Lehettem volna bármi más

Szüleim intelmekkel nem nyaggattak
 Sohasem bántak velem úgy
 mintha fejemre estem volna
 Hitték hogy használok eszem
 s előbb-utóbb zöld ágra vergődöm valahogy

Tápláltak öltöztettek
 mindenképpen gondom viselték
 Mikor eljött az ideje
 beírtak a közeli elemibe
 majd a jó hírű piarista iskolába
 azt remélve hogy nívós oktatást kapok

Olvasni korán megtanultam
 Anyám aki falta a könyveket
 alkalmas olvasnivalót szerzett nekem
 Apám a született muzsikus
 hegedűt nyomott kezembe
 kiváló tanárra talált
 és ösztönzött hogy gyakoroljak

A második világháború alatt és után
 szegényes körülmények között éltünk
 de éhezésre sor nem került
 mindig megvolt a mindennapi kenyér

Mikor nagybeteg anyám
 hosszas szenvedés után elhagyott
 épp betöltöttem a tizennégyet

Egy évvel később önszántamból
 nekivágtam a nagyvilágnak
 Azóta a magam ura vagyok

Szüleim nem szavakkal hatottak rám
 Megszerettették velem azt
 amit ők szerettek
 s felkeltették érdeklődésemet az iránt
 ami őket leginkább érdekelt
 Tanácsokat nem osztogattak
 nem beszéltek rá semmire

nem beszéltek le semmiről
 tájékozódásom nem gátolták
 nem akadályozták fejlődésem
 Ennek köszönhetően
 már gyermekként
 megszoktam az önálló gondolkodást

Abban hogy költő s zeneszerző lettem
 érdemük elvitathatatlan
 de a végső döntés az enyém volt
 lehettem volna bármi más

Kaphattam volna ennél jobb nevelést
 ennél hatásabb támogatást?

Aligha

Smula, Svédország, 2020. május

Cserna Csaba

Pénz a zongorában

„Quod licet Iovi, non licet bovi”

(Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek)

Amióta az eszemet tudom, otthon mindig szólások és szállóigék repkedtek a levegőben.

Maradj a fenekeden!, mostál fogat?, egyél rendesen!, hátrakötöm a sarkad, megmostad a kezed?, ne vigyorogj, mint a fakutya! – ezek voltak édesanyám visszatérő szabványos szentenciái.

Kisfiam, amikor annyi idős voltam, mint te, nem a Balatonon nyaraltam, hanem apám mellett az eke szarvát fogtam – ez jogász édesapám nemszeretem erkölcsi alapelve volt.

Eleven, nyughatatlan, *gyönyörűséges mákvirág* voltam, sokszor

elvettem a sulykot, de jelenlétükben ritkán léptem át a határt. Ha az istráng nem volt rajtam, megindult a fantáziám és cselekedtem. Apám nagyon szerette a boros teát. Otthon tejivás közben sóvárogva néztem a tiltott gyümölcsöt. Egyszer kivizsgáláson voltam a kórházban, és reggel, amikor a nővérke hozta a tejesbögrét, eltoltam magamtól, és azt mondtam, hogy *én bojos teját kéjek*.

Nagyon szerettek, mindent megtettek értem, de kordában tartottak és vasmarokkal fogtak.

Pedagógus anyámmal és kolléganőjével mentünk az enyingi fűtcán.

Mivel komolyan vettem a betűvetést, dicsekedni akartam a barátnő tanárnőnek, szótagolva kezdtem olvasni a falra írt szöveget: Pi-i.

– Na! – fejezte be a szót szülőanyám, majd hozzátette: *Nem kell mindent elolvasni a házfalról, kisleány!*

Amikor az étteremhez értünk, a cégér szövegét silabizálva kitört belőlem: *Punci Gyula és népi zenekara muzsikál.*

Ezután gyorsan elbúcsúztunk a kolléganőjétől.

Az első négy osztályban engem is ő tanított. Nagy volt a mellényem, a tanító néni az édesanyám! Osztálytársaim azóta is mesélik, hogy egyik óráján már nem bírt velem, és csak annyit mondott: *Gyere csak ki a folyósóra!* Két hatalmas pofonja ráégett az arcomra, úgy mentem vissza az osztályba. Ha akkor tudtam volna, megemlítem, hogy egy ilyen akció sorsfordító hatással lehet egy gyerek életére, és rongálja két egyenrangú egyén személyes kapcsolatát. Azóta nagyon megváltozott a világ, már divatba jött, hogy a diák, sőt a szülő részéről elcsattanó, a Makarenkó által is alkalmazott, de elítélt pofonnak a tanár az áldozata.

Gyűlöltem a rövidnadrágot, pláne, ha kilátszott az alsónadrágom. Hosszabb a péntek, mint a szombat! – csúfoltak a lányok. Dühömben csak annyit mondtam, hogy hosszú haj, rövid ész.

Már hétéves koromban érdeklődtem a térgeometria iránt, és megfogtam az egyik fiatal napközis tanítónő fenekét. Szép kis kalamajka lett belőle. A későbbi években szünni nem akaró, bennem kellemes érzést keltő mozdulatom akkor a tantestület té-

mája lett: *Murci, képzeld, mit csinált a fiad a napköziben!* – szóltak édesanyám kolléganői. Otthon szigorú figyelmeztetésben részesültem, ahogy édesapám is: *Sándor, látod, miket csinálsz, a fiad meg utánozza!*

Édesapámat megkérdeztem: *Neked miért szabad ilyet csinálni a mámmal, azért, mert papírod van róla? Nem, kisleány, quod licet Iovi, non licet bovi;* és még hozzátette: *tanulj tinó, ökörlé lesz belőled!*

Érdekes, hogy Marika és Panni osztálytársnőim esetében, akikkel szemben gyengéd érzelmeket tápláltam, ez a fajta közeledés nem jött szóba.

Anatómiai ismereteimet egy váratlan látogatás gazdagította. Csengettek, ajtót nyitottam, egy fiatal cigány asszony karján a gyerekek rögtön felhúzták a nyakába a szoknyáját, és ennyit mondott: *Fiatalúr, cserébe adna egy szelet kenyeret?* Gyorsan bementem a konyhába, lekanyarítottam egy vastag szeletet, odaadtam, hálálkodva elment, én döbbenten becsuktam az ajtót. Ebben a pillanatban kiszólt édesanyám a szobából: *Ki volt az? Á, csak az ószeres* – hablatyoltam.

Jártam külön-zongoraórára, a metronóm kötöttségét nem kedveltem. A zeneiskolai évfázón kaptam May tanító nénitől egy zsebsakkot. Szüleimmel őszintébb volt, azt mondta nekik, hogy Csabikánál próbálkozzanak inkább a nyelvekkel. Pedagógus férje az egyik évfázói beszédében sorolta a világhírű zeneszerzőket: MOZART, BEETHOVEN, CHOPIN – így, fonetikusán. Őseim szerint így tiltakozott a népi demokrácia kontraszelektív vezetői kiválasztása ellen.

Jó tanuló voltam, a bizonyítványosztás után apám mindig azt mondta: *Fiam, a mérnök úr kivágta a re-*

zet! Csak a villamosmérnöki diploma megszerzése után értettem meg, hogy miért mondta.

A színház iránti érdeklődésem is ekkor indult. Török Bálint egykori földvára mellett vitt az utam, amikor megállt egy autó, és a mosolygós házaspár a kultúrház iránt érdeklődött. *Ha elvisznek, szívesen megmutatom, arra lakom* – válaszoltam, mert még soha nem ültem autóban. Záray Márta és Vámosi János megköszönték, és meghívtak az esti dalestre. Otthon nehezen engedtek el. Utána bementem Záray öltözőjébe, megpuszilt és adott magukról egy autogramos fényképet.

Mivel rettenetesen rossz evő voltam, keveset és válogatósan táplálkoztam. Az *Egyél egy kis szalonnát, abból ragad a vesére* vagy a *Hús vérré válik benned* mondatokat a gyomromból utáltam. Olyan elvetemült voltam, hogy amikor egyedül ebédeltem kelkáposzta-főzeléket feltéttel, a főzeléket a nagy legyezőpálma földjébe temettem, a feltétet meg a számba. Édesanyám szeretett minket gasztronómiai újdonságokkal meglepni, ilyenkor mindig azt kérdeztem: *Édesanyám, szeretem én ezt?*

A testi fenytést anyám otthon édesapámra bízta, akinek viszont egy pillantása is elég volt, hogy helyre tegyem magam. Neveléssel is foglalkozó mamám egyszer kétségbeesésében azt találta ki, hogy elvisz két hétre cseregyereknek nagy szegénységben élő osztálytársamékhoz, hogy megtanuljak enni. Becsomagoltuk a ruhámat, elindultunk Szekeresékhez. Egy nagy szoba volt a lakás, tele ágyakkal, hét gyermekük hancúrozott, kiabált, veszekedett. Körülnéztem, nyeltem a krokodilkönnyeimet, majd azt mond-

tam, hogy *menjünk haza, édesanyám, ígérem, hogy jó evő leszek.*

Pedig – menyé szerint is – felülmúlhatatlan háziasszony volt. Lakodalmi bőségű és választékú ételei voltak. Egyszer aransárga fácánlevessel várt bennünket. A levest külön tányéron, zöldségekkel mellékelve, tormával és mustárral tálalta. Kérdeztem tőle: *Hol lótted a fácánt édesanyám? Biztos a kertek felől jött, válaszolta, feljött az első emeletre a lépcsőn, kinyitottam az ajtót és elkaptam a nyakát.*

Évente egyszer, Sándor-napkor kedvemre való volt az ellátás. Igaz, megdolgoztam érte, órákig kavartam a vajas dolgokat, vertem fel a tejszínhabot. A járási székhely notabilitásai jöttek vendégségbe. Legalább tízféle szendvics, tortaköltemények, édes és sós sütemények garmadája és a házigazda saját termésű szürkebarátja lett kínálva. A tálalásban és a vendégek elmenetele után a leszedésben is kivettem a részem, nem feledkezve meg a minőségellenőrzés és az ételmaradék minimalizálásának fontosságáról. A jó hangulatról, közös éneklésről édesanyám gondoskodott, felnyitotta az F. Robert Reinhold páncéltőkés bécsi zongoránk tetejét, és maga kísérte gyönyörű énekét. A zongoránk egyszer – praktikus okból – említésre került a postai adatátviteli folyamatban, ugyanis édesanyám megbeszélte a KERVILL-ban dolgozó csókosával, ha jön Munkácsy televízió, értesítsenek bennünket. Édesapám táviratváltása az iskolai nyaraltatáson lévő anyámmal:

- Van Munkácsy.
- Vedd meg!
- Hol a pénz?
- Pénz a zongorában.

Budapest, Frankfurt, 2020. május

...ÉS FORMÁK 15. (FF LX.)

DE JÓ!

(Summázó összeállítás)

Demeter József: *Csingerajt*,
Hungarovox Kiadó, Bp., 2015

1. A „megcsinált” tízpróbás. „Ilyen gazdagok lennénk?” – motoszkál a fejemben a szlogen. Demeter József polihisztor életművére – egy-két kivételtől eltekintve (Agria, Hungarovox stb.) kutya se figyel. (Ha figyel, megugatja, vagy – ami rosszabb – meg se ugatja.) Mert hogy bugyognak a kifogások. Ilyesfélék: aki mindenben jó, az semmiben se jó... Egyik műfajában se veri az élvezőnyt...Úgy mint: regényeiben nem éri el a Krúdy-Móricz-szintet, verseiben a József Attila–Pilinszkyt, publicisztikájában az Adyét, énekmondásában a Sebestyén Mártáét, táncában a Nurijevét, hegedűprímáságában a Dankó Pistáét, festményeiben a Picasso–Miróét, rajzaiban a Zsögödi Nagy Imréét. Igaz, hogy egyebekben mindkét fiát (többszörös) magyar bajnokká edzette még a Ceausescu-átkosban, főleg pedig életmódjában-attitűdjében a hajdani

bölcs transzszilvánok életművészetét is hajazza. Ezek a különleges, kivételes tehetségek tehát éppen tíz területen oszlanak meg, akárha a dekatlonban. No de, ki kérné ott számon az éppen esedékes tízpróbás világcúcstartón, hogy darabjaiban-számaiban mért nem tart csúcsot? Mért nem ugrik 245-öt magasban, fut 9,9-et százon, hajít 90-et gerellyel? Röhejes kíváncsi lennének ezek! Miközben DeJó mesterünktől elvárnánk, hogy minden egyedi számában ne csak „de jó”, hanem „de a legjobb” legyen.

*

Nos, természetesen én itt nem fogom tüzetesen áttallózni a DeJó dekatlon-életművét, még csak ezen belül irodalmi ténykedését sem, még költészetét és publicisztikáját sem, de még csak prózaírói működését se, azon belül összes regényeit sem – mindössze egyet, egyetlenegyét, a 2015-ben (idén) megjelent *Csingerajt*-t, melynek az az alcíme, hogy *Szeretem a cigányokat* és cirkalmas műfajmegjelölése is (ti. „dokumentumjellegű novellaregény”). Magam – engedelmeükkel – afféle életrajzi kulcsregényként böngészem át, noha ez a 300 oldal is csak egyetlen (bár lényegi) aspektusát göngyölgeti fel a Demeter-sztrómatáknak. Nevezetesen a cigánysághoz, ezen belül a Maros menti, magyardellői bennszülött és vándorló cigánysághoz fűződő gyermeki-ifjonti (sőt élemedő) viszonyát (mi több: szerelmét) a sokat tapasztalt Szerzőnek. A témán belül persze számos néprajzi újdonságot-óndonságot is érint-értet az Író, ami – megjegyzem – már ÖNMAGÁBAN elegendő kellene hogy legyen a Szakma fokozott figyelmére! (N.b. az állítólagos szociologikus ihletettségu helyi Forrás szerkesztői – ámbátor a Szerző Ballószögön a szájukban lakik – egyetlen megveszeke-

dett sort se közöltek tőle, sőt notóriusan elhallgatják dalmahodó kiadásait is...) Node, még mielőtt cigányútra futnánk...

Folytassuk az élő és való cigányokkal, távolabbról a „kóberes” vándorcigányokkal, „vagyis a sátorosokkal, akik a réten telepedtek le, akik engem először már hat-hét évesen *megcsináltak*...” (121.). Erről az igézetről, megmákonyszottságról fest képet a könyv. A találkozást Lakatos Menyhért-i hű elevenséggel képzi elénk: „Szónoklat, cigányul, magyarul, románul, ölelkezés, vállveregetés, zsvaj, láрма, de amikor a törzsfőnök matuzsálemes dádé, Barna Medve Urszú Máre a horgas botját felemeli, mintha elvágta volna a zajt, halk susmutyulással jelzik örömeiket. Tapogatnak, ráncigálnak a purdék, egyik kisebb a másiknál, arcuk füstös, szenes, mocskos, de egyikük se taknyos, csurdén káricsálnak, aztán újból csend, már amennyire ezt csöndnek lehet nevezni.” (133.). Mint a törzsi nagy világutazásnak egyik kis titka az, hogy „nem vagyok utálós, tapasztalatom van ebből, látom, nagyon tetszik nekik”. Jószerével ennyi nüansznyi ízlésbeli eltéréseken múlik két kultúra egybecsengése: rá tudok-e hangolódni a másik ételre, italra, szokásaira? Pedig a dellői, erdélyi alapjában befogadó környezet-rokonság is mindent megtett, hogy visszariassza a Gyárfás (DeJó) fiúcskát a cigányoktól: „érezem a szagot a ruhádon, nesze, nesze, puff-puff!” – így az anyja (325.). „Éde többször eltárgált: nesze neked cigány putri, nesze neked Kálomi és Cigány Cuka, nesze, nesze.” (41.). De figyeljük meg, ugyanezen fiát a romlástól jogosan féltő édesanya milyen szeretetteljesen értő és elismerő konkrétan: „...Julu Nyanyó – neki is szoktam papusa dohányt furálni hazulról –, na, szóval, ő igen, ő már töpörtyűsen töpörödött vénasszony volt. Matuzsálemes. Áldott jó lelkű, szorgalmas és tiszta, igen-igen, mert ő tényleg tiszta volt. A tapasztós háza, kulipintyója úgyszintén. Nagymosáskor édesanyám mindig őt fogadta meg, ilyen öregben is. Erős a keze, inas, ez nem vénül, nagyon jól dörgöli a mosnivalót, mondogatta édesanyám, Éde, főleg a fehéreneműt, olyan patyolattisztára, mint ő, senki sem mossza.” (38.).

A kis csávó Gyárfás kelletekorán a cigányság támaszává serdül. Pungulicánét egyenest a pincébe invitálja: „Nagyot húzott az üvegből, újratöltötte. Bepárásodott a szeme, az a csipás-sárgás, ciberés – ráncos kézfejével töröltgette. Jó gyermek vagy, kicsi Gyárfás, jó biza, igen biza, de még mennyire, mondta üveges, csikorgó hangon, és homlokon pusszintott. Máskor is jöjjön, mondtam neki megszéppelve. Jaj, te arany, te arany, segiccsen a Devlá, imádkazam éretted, simogatta az arcomat – csípős túrószagú, szúrós tenyerével.” (34.). A másikat, szép nevű „Mennybül a’ angyal”-t röhögik a trágár legények, de lejt nem adnak neki: „Remegő, inas-szálkás, csöntörgés kezét kéregetve nyújtotta feléjük. Beleköptek. Nagyon megsajnálta szegényt, de semmit se tehettem érte. Másnap viszont négy egylejes papírpénzt loptam ki – az elsőházban, a sifonér felső fiókjából – az összefogott szóttas törülközők alól...” (35.). A bomba szakította lábatlan, szép arcú Bufánét megejtí a nő Csuvás Tuláj Laji: „...persze hogy tagadta, de a gyermek, ahogy nőtt, egyre jobban hasonlított az apjára. Édesanyja hárászkeszkenőjét fogta, így jártak koldulni.

Ritkán utasították el. Csuvas Tuláj Lajibá, mikor a felesége nem volt otthon, meglestem, két bugulyázott kupa lisztet töltött Bufáné nyaklós tarisznájába, és a gyermek fejére barackot nyomott.” (35.). Gyárfásék nyakló nélkül itatják a rosszpénzként ismert Denaturált Tántorgó Báldit, ámde a hajdani intéző ambivalensen fogadja ezt: „Váj, Devlá, Devlá, keszenem, keszenem, drága Mihók Gyárfás, ke-keszenem... – bőfögi fel a szavakat. Abódy Bódi felé fordul, nagy alázatosan próbál feltápászkodni. Visszatrottyan. A volt intéző szidja, mint a bokrot, egyre tövisesebben, csak épp hogy bele nem rúg... Pénzt neked? Itlara? Te átok! – A további szóáradatot már le se merem írni, az ezt követő folytatás viszont egészen meglepő: Holnap gyere el hozzám, hogy lábbelit és ruhát adjak neked, megértetted?!... – És folytatja a szitoközönt, megvetést, jottányi részvétellel keretezve.” (73.). Még a kőszívűbbek is megenyhülnek a nyomor láttán. De a DeJó-fiút nagyapja egyenesen ráveszi saját kamrájuk kifosztására: „Mondta, hogy mit adjak neki, miket tegyek az átalvetőjébe, siettetett. Finomlisztet, kenyérlisztet, és hogy a sonkából keskeny, de egész hosszú darabot vágjak, a szalonnatáblákból szintén. Melyek meg vannak kezdve. Kolbászt ne, mert tudják, hány darab van. A kettévágott kenyérből is egy-egy karéjt. Pénzt adott neki. Remélem, tudsz bort húzni? Gyorsan, gyorsan, ott az üveg. A tölcsér a tálasban, ott, ott. Ügyes vagy. Ocseny hárásó legény. A megkezdett hordóból, amelyik az ajtó mellett van, abból szívjal. Szűk negyedóra alatt mindennel készen voltam. Menj, menj, ne hálálkodj, mondta a téliesen agyonöltözött, folt hátán foltos szentpáli cigányasszonynak, aki térdig érő lábszártekerceses strinfít viselt, nyaka köré tekert hárászkendő fedte csapott, vézna vállát. Savószínű szeme bávatag, semmibe néző, vizenyős, rongyos ruhája tisztának tűnt, nem volt szaga. Vagy ha igen, elég enyhe. Avagy nem erre hozta a cüg?” (236.). Ez a Tata nagyapa egyébként is nagy tanító, rejtélyes bölcs (kissé emlékeztet a Bernard nagyapára). Egyszer tolvajt fog a hombárban: „Kit látnak szemei guggolni a belső sarokban. Egy fiatal carkát (szarkát). Nem cigány menyecske volt, hanem magyar. Helybéli magyar madár. Micsoda madár. Jómadár. Jüjjen, »Nagyszámtanista«, lefekszem magának érti, itt helyben, most né, rögtön, húzta fel a szoknyáját, csak egy szót se senkinek, jó? Rimázkodott imádkozva, és az öreg, képzeljék el, elég nehéz, de! Nem kötött vásárt a fiatal, szép, gusztusos menyecskével. Rázárta az ajtót, és felkiabálta Magyardellő vénjeit. Tanúknak. Falus felei a későbbiekben sem hittek a fülüknek, hogy hát egy ilyen jó madarat csak úgy elhessent. Becsület ide vagy oda. Kapuzárás van az öregnél, hékás, viccelődtek a férfiak, ezért nem állt kötélnek, mert csak húzni tudja már, holott! Tolni kellene. Azt!” (243.). Vége-hossza nincs a jóízű cigány-magyar történeteknek, s mindenikből ajándékozó szeretet árad. Holott a Szerző maga is póruljárt a cigány nemzeti sportot illetően: már itt Magyarországon a Keletiben ellopták a hegedűjét (323.). Ennél súlyosabb vétek is terheli egyesek lelkét az újmódi antihunnita Romániában: leverik a színmagyar község határában a magyar feliratot! A könyv írása kapcsán kereste fel Zsunzsú Mammót a Szerző, csaknem fél évszázad múltán: „Lelkem, lelkem, milyen jó, hogy eljött, köszönöm, köszönöm. Most má’ nyugodtan halok meg. Miért magáz, Zsunzsú Mammó, ne magázzon, tegezzen, elfelejtette, hogy mindig tegezett? Igen, igen, de má nem lehet, lelkem. Hogyhogy nem, dehogynem, tegezzen, ha mondom. Nem szabad, nem biza. Nem. Miért nem? Me’ maga nagy ember lett, drága. Én, nagy

ember? Ne vicceljen, dehogy vagyok én nagy ember. De igen, de igen. Csak most vót ilyen kicsi né, hogy etött az üdő, biza. Mennyit táncoltunk, emlékszik? Gratulálok, segíccse a Devlá, a Jóisten. Sokszor beszélt maga a rádióba, a televízióba is láttuk, még én is, többször, a dédunokámékná, Brassóba, igen. Könyveket ír. Én is olvastam egyiket, Mihók úr. Úúúr?! Én magának nem vagyok úr, Zsunzsú Mammó. Ne urazzon, mert tényleg megharagszom. És elmeséltem, miért nehezteltem rá. Jaj, jaj, lelkem, persze hogy nem én vótam, nem biza. Rasszul tudta akkó, igen, igen, me tényleg, nem én segitettem annak a bandásnak, a revolúció után, amikó leverték a cifratáblát, amié magyarul is kiírták a falu nevét a román mellé. Tudja, ki vót innentrő? Cigány Zsuzsika vót, lelkem. Igen biza, igen, igen. Vakujak meg, ha nem ő vót. Lefizették, berúgatták őket a régi pártfejesek, be, részegek vótak, azé csinálták, higgye e', Mihók úr, ha mondom, higgye e', me' ez az igazság. Ez biza. Ez." (328.). Vajon nem kellő multikultival színezi ez a részlet népek egymásra uszítását?

2. Vadjázminos illatok. Mint Baudelaire-nél, Proustnál – bőséges illatfelhő, színpompás szagpetrence gomolyog a *Csingerájban*: „Első füves, hancúrozó bárányok idején tej- és finom szappanillat lengedezett faluszerte.” (58.). Az író a táncmulatságban valósággal csontja velejéig agyonmámorosodik a bűvös bűz-dömpingben: „...rázzák a rokolyájukat, körbeillatoznak azzal a jól ismert, pergelt gesztenyés, vadjázminos levegővel, melybe most izzadságos, enyhén csípős, juhtúrós, a megszokott sajátosnál nőstényesebb, nehéz szag-aura vegyül, ömlik rám, ami viszont! Néhány kortynyi idő múltán a fékezhetetlen csődör csikós étvágyú vágy miatt már balzsamos levegővé változik át, méghozzá a javából... Vadvirág-tömjénes, szelíd, enyhe füst, édes-kesernyés, kellemes illat fodroz körbe...” (75.). Még visszaidézve is megrészezszi az emlékező „az üstököt toldozó-foldozó cigányokat kísérő, vegyes lisztből csirizelt csáló pereputtyos, pipás sátoros cigányasszonyok” szagától. „Nem beszélve a süldőcske cigánylányok pergelt zöld almahéj auráiról... Éjjel-nappal éreztem. Érzem még ma is. Fokozottan. Tömjénesen. Zsongó zsigereimben. Harapni szerettem volna a dús, kevert, vad illatot, enyhe kormos, nőstényes fényt, nyers szagot. Mennyei bűzt...” (28.). Talán nem is véletlen, hogy a „bűvölet” és a „bűn” közé helyezte a Jóisten a Mennyei Magyar Szótárban a bűzt. (Eleink még ténylegesen is a virágok „bűzéről” áradoztak, mintegy a csábító „bűnt” is orrontva benne.) A könyv egyik vonzó sajátossága a művészien túlfokozott érzékiség, érzékiesség. Polihisztormódra, ezerárnyú dúsításban riognak fel az emlékek tarka képeiből íz-, szín- és szag-elementálok, csokoládés mosolyokkal: Márdi Idából indulva Zizibe izzva: „gyere, gyere, ne szégyelld, Kicsi Mihók Gyárfás Jázsiká, öntötte el szépségesen olajos-csillogó orcáját az az egyre jobban fényesedő csokoládés mosoly, melyet sokszor, most felnőtt koromban is megálmodom. A hajában, éjfekete dús hajában ezúttal is muskátli parázslott. Gesztenyeszagú testének minden porcikája zengte a táncot, azt a különleges forró ritmust, melyet felfokozva, mindig dupla ütemben csingerált. Rázta a szoknyája szélét, alája bűjt a levegő, vitorlaként dagasztotta. Ki-kivillant formás térde. Néha még a cubákja is. Én pedig, mintha színes selyempántlikával lettem volna hozzá csokrozva – magyarosan, cigányosan járt a lábam, vegyesen, korcsosan.” (37.).

3. Isten Ujja! Magyardellő a Szerző számára a Haza és Emberség (emberiség), maga a tanító Boldogság. Itt adja át, mintegy keretbe zártan, „Tata nagyapám”, a háborúkat túlélő veterán, különös tudományát „nagy pecér unokájának”, aki aztán ezt kíméletlenül megírja. Egyszerű krisztusi logika vezeti ezt a szeretetvilágot: „Az ellenség is ember, nemde, ő is sósat eszik...” (13.). Ez a lapidáris bölcsesség nemcsak megkérdőjelezhetetlen, hanem kategorikus is. Már csak teljesíteni kell. S „Tata nagyapám” teljesíti is. Halála előtt osztja meg élete három nagy titkát „nagy pecér unokájával” (noha „még gondolkodik azon, hogy az a három titok tényleg annyi legyen, vagy csak kettő és fél, esetleg kettő...”, 234.): egyik az, hogy szándékosan senkit se ölt meg a világháborúban, pedig hősiességéért kitüntették. Mert megvívandó ellenfelünk még saját magunk is, de ellenség senki, hacsak nem a Sátán. Itt az idegent – a szó ősi értelmében – vendégként fogadják. A csoda szép aranyhajú Bonbonica román-roma menyasszonyjelöltet első látásra megszeretik a DeJó-rokonok, magukhoz ölelve így: „Akit te szeretsz, mi is...” (191. – ugye milyen egyszerű ez? Ám megvalósítani...!) Igaz, az elkapkodott, hirtelen esküvőt megakadályozzák azzal, hogy a lagzi pénzbe s időbe kerül, a fiút ezért a kétség mardossa, hátha lecsapják kezéről a lányt katonai szolgálata alatt. (S feltehetőleg tényleg így történt, de helyette kapott jobbat a Jóistentől. Valahogy úgy: vox populi, vox Dei.) Az édesanya, Éde már az első este Eminescu-verseket szaval együtt románul a roma Bonbonicával, félretolva az ősi oláh-bozgor átkot (202.).

Itt osztán nem dívik a sárga irigység. Aki tud, amit tud, tudományát átadja jó szívvel. A Muzsikás Munyúbá nagy hírű cigányprímás hegedűjét Bakatány Doli nyomja az ácsingózó Gyárfás DeJó-gyerek kezébe: „Így fagd le a húrakat az ujjadda né, fújta rám a füstöt Muzsikás Munyúbá, és megmutatta a 'Felmásztam a kemencére' című dal kezdő hangsorait... Ennyiből állt az én zenei képzésem. A tabbit e' ke' lesni, az a te dógad, sandított rám. Csak erősen ke' szeretni, jabban, mint a jányakat, és a sakknál is tabbat ke gyakoralni, te szőke ramálesz, mondta. Megengedem, hagy délutánanként bármikar cincaghasz itt benn, az ajtó melletti kicsi széken, muzsikás ülökén.” (39.). Itt még szájról szájra száll az ősi hit dallama, a hagyományt valóban áthagyományozzák: „En még üsmertem Ezermeister bakatányi Gógut, de hagy tanulta így ki magát cigány létére, senki se tutta, még én se, biza. Ejésze, így született. Az ujjábó' csak nem szapta. Krucifikszes világot élünk, hékás, krucifikszes világot. Csak azt tudad biztasan, amit nem tucc. Isten segedelméve. – Hátraböki a tökfedőt. Csippentősen pislog. Még egyet húz az üvegéből. Csámcsogósan csücsörít, és mondja, hogy a bároforóban helyette is forogjunk, sirüljünk egyet, s máris azon kapjuk magunkat a holdvilág sejtelmesen selymesedő fénydűnéin, hogy hárman csavarintjuk magyardellőiesen a nótát.” (68.). Mesterség és művészet még nem válik el (mint a középkori Ars-ban). Üstöllést ott, a helyszínen (hic Rhodus, hic salta) lesi el a kíváncsi tanítvány a titkot: „Egyik lábam ott, másik itt, s mire visszaérek a korsó borral – folyik a mutatvány: a már ritkaságszámba menő, ántivilági csöcses szájú cserépkorsót foltoz meg nyitszegecsekkel, az Áur Kezű Nagymester, bő órányiba telik. Bámuljuk, repül az idő. Lefűrészezi az edény alját, tökéletes pontossággal. Lyukakat fúr, varázslatos ügyességgel – cserépfoltot csiszol, re-

szel, illeszt, rátart, visszaszegecseli a korsó alsó részét, a cserép porszemcséit, kavargatja, hígítja, festi. Vízet tölt belé, és a korsó nem folyik, kezével befogja az edény száját, öblögeti, rázza, rázza, de így sem folyik. Sehogy sem folyik. Kész csoda." (134.). Habár úgy hírlik a faluban, hogy „mint a tyúk a tojást, gépek tojják halomra a lábasokat”, a süvölvény legényt legjobban a rézüstök előállítására érdekli: „a farkasfogas rézdarabok összekalapálása egységes egész edénnyé. Hideg megmunkálással. Ilyen hatalmas méretűvé. Ezt a különleges munkát sokszor gyakoroltattam.” (138.). A sors kegyes fintora, hogy már román gyárban kényszermunkáskodva kamatozódik az üstfoltozó-tudomány: „Nos, a központi műhelytől nem messze levő laboratóriumban tönkrement egy eléggé furcsa formátumú, vörösréz-ből készült alkatrész. Leállt a munka, önteni, préselni nem lehetett mást helyette, nincs matrica hozzá, ennek elkészítése hosszú időbe telik, mondom a főnöknek, hogy én kalapálok helyette mást, ha van vörösrézlemez. Alig akar meghallgatni, nem hisz a fülének, de végül is rábeszéli. És a faluban táborozó rézműves sátoros cigányoktól tanulatkat hasznosítva, farkasfogas módszerrel két nap alatt elkészültem vele, úgy, hogy egy éjszaka bent is aludtam a munkacsarnokban. Késő éjjelig dolgozván, ha nehezen is, de csak összekopácsoltam a furcsa formátumú ülepítő alkatrészt. Isten áldja érte Nagy Medve Urszul Máre vén dádét, ő tanított meg erre, a szépséges dédunoka, Frumoaszá Szép Kék Madárka asszisztálása mellett...” (175–6.). Tanmesének is beillik ez arról, hogy semmit se tanulunk meg hiába!

A mesterségektől is fontosabb a gyógyítás, a kuruzslás tudománya. „Ők is tőlem tanulták ezt a tudásságot – mondja krákogósan a vénséges, híres-hírhedt kuruzsló, Vinkli Subra Bakatányné, szentpáli cigány asszony, inkább banya, mi több: hétcsúfság, sőt, hetedhét országra szóló. Két lábon bicegő szurok. Háttal jön be az ajtón, rontás ellen. Csontropogtatóan egyenesedik ki nagy nehezen a derékszögű testhelyzetből, gyömöszöli pozdorja haját gyászalas keszkenyeje alá, a két hámozatlan akácfabotját szörkötényének támasztja, caf-rangosan szakadozott végébe törli az orrát, köpni akar, krákog, de visszanyeli, és azt mondja sürgetőn, hogy hazzanak friss szenet (szenet), ajant, amejik még parazsas, de ne lángajan. Nyakába akasztott susmukjából csuszával bedugott félliteres üveget varázsol elő, szivárványt ecsetel rá a besandító nap. Petróleumosan fénylik, degenyes pocsolóknak van ilyen színük, a frissen zsírozott szekérkerekek tengelyeitől.” (125.). Ha kuruzsolni nem is, de marquezit mágikusan látni megtanult a Szerző, nemde? Az életet még a cigány asszony se tudta visszacitálni a lányba: „Nagy későre földre zuppan, aszott venyige-vékony inas-vénás végtagjai, mintha sodronyból lennének. Pipára gyújt, izzad, liheg, csuturás füsttel egyesül a szenes gőz, a haldokló felé fújja, hajtja, morog, csikorog, keresztet vet, legalább százszor. Aztán hosszú, mély csend, s a lány anyjának súg valamit. A beteget magára hagyják, háttal távoznak, a kuruzslási kíváncsiság szerint.” (126.). A másik furmányos roma u r u s , Barna Medve Urszul Máre külleme így fest: „A loboncos, fehér hajú dádé tenyeres-talpas vén csont, mint a somfa, csupa szálla, a mozgása már nehézkes, mégis hetykén jár, tekintélyt parancsolóan, különleges alkat, negyvenhatos lábakon áll, mezítláb. Egyik nagylábujja jóval hosszabb, mint a másik, innen eredeztethető a kuruzs-

lási hajlam. A mágikus varázserő.” (136.). Az életet a maga teljességében lesi el a tanulékony ifjú. Megigézve a szerelem fogékonyságában: „Cigány Cuka velőtrázó, vadmézízű, cunás-pucás, játékos szeretkezési csókjai után – még a csúfságos-csúf, szentpáli szipirtó-vén, kétpúpú Pungulicánét is más szemmel néztem, pedig csupa bibircsók, sült-fekete, keményre aszalódott szilvaíz volt az arca. A szeme nyüves kökény. Száraz seggvakaróból font gyöngy csüngött a nyakán. Vadsalátát, sózsnyát vegyenek, rikácsolta kék denaturált-szeszes torokhangon.” (32–33.).

A sűrű, babonás légkörben erjedve érik a gyermeki lélek. Az első halott-nézés máig ható élmény: „A zsírosan izzadó, matuzsálem Cimbalmas Gógi Sándrú teste csípős túrószaftot erjesztett, homlokát törülgetve mondta nekem: Ha akarod, te is megnézheted Julu Nannyót. A kicsi zeneszékre állva hajoltam a magasra vetett ágy fölé. A halott fogatlan, tátott fekete szájából éppen akkor röpült ki egy légy, az arcomnak csapódva vészesen zümmögött, mintha! Julu Nannyó lehelte volna rám – a lelkét. Nyitva volt a halott szeme. Elájultam. Zsunzsú Mammó hideg vízzel locsolgatta az arcomat. Két-három korty pálinkát is belém diktált – ez volt életem első rezesszeszesital-kóstolója. Azóta, ahány halottat megnéztem, még most is, fél évszázad távolából – ez az emlék jelenik meg, a zümmögő, rémült léggel...” (40.). Az archetípus típusa lényegül (légy y egül). A lélek pilleformában hagyja el a testet, tartották-tapasztalták. A látásra-látomásra hajló fiúcska ötévesen hastífuszon esik át. Öt kiló méz lenyeletésével gyógyítja meg orvosa (117.). Hatékony receptje. A halálos nagy, felnőtté érlelő veszteségek sorát talán a „szóban forgó aranykalászos zöld sapka” nyitja: „Csónakázás közben esett a Marosba, fújta le fejéről a szél, mire utolértük volna, elkukkant az amúgy tiltott, de élvezetes, sodrásos, zuhatagos helyen. Azt hittem, nem életem túl. Haragudott is édesapám érte, az ő féltve őrzött trófeája volt, amíg én rá nem tettem a kezem. Radnóton végezte a gróf által is finanszírozott gazdasági iskolát. Ma technikumnak felelne meg – innen a zöld egyensapka.” (71.). S a legnagyobb veszteség, a halál. A szép haldokló székeley lány látványa egyszerre kelti fel hősrünkben a pusztulást legyőző szerelem és az időtlenségre sandító költészet provokatív kihívását: „Senki sem volt a szobában, beosontam, a földig érő firhang mögé. Nem kaptam levegőt. Tetőtől talpig kitakarózott, bugyija a földön, mezítelen, szárny nélküli angyalként vergődött, hánykolódott – bazsarózsa-illatú és gyógyszerszagú verítékben, nyögdecselve, becsukott szemmel. Mi lenne, ha rámásznék, fogant meg tüzes agyamban a perzselő, aljas gondolat. Fokozódott bennem a vágy, égetve égetett egyre vesztettebbül. Azt hittem, ott helyben elemészt a láng... És így, abban a szobában fogant meg bennem életem első verssora. Ott kaptam el tehát a verset, a meztelen haldokló angyal láttán.” (126.). A vers a jövőbe látó belső hang inspirációja. Életmentő. A már ifjúmunkást e „belső hang” a halálos mérge fogyasztásától tartja vissza (társai belehaltak). A gyermek Józsika álomlátó, mint bibliai mindkét druszája: „Életem első gumilabdáját is így találtam meg. Már sötétedett, a méhszín mögötti csalánosba ugrott a labda. Édesapám a hónaljig érő akadályt sötétedés előtt lekaszálta, ahol volt egy karnyi hosszú, elszűkülő lyuk, de a labda onnan sem került elő. Bele voltam betegedve. Aznap éjjel azt

álmodtam, hogy annak a lyuknak van egy mellékjárata, közvetlenül a gyepfelszín alatt balra, és hajnalok hajnalán, csodák csodája, akárcsak a mesékben, ott volt a labda. Sok mindent megálmodtam akkoriban, azt is, hogy ki lopta el a magyarországi nagybátyámtól ajándékba kapott halbicskámát, ki szajrézta el az első meséskönyvemet, és sok más ehhez hasonlót..." (177.).

És a nevek mágiája: cigányé, székelyé! Mintegy a személyek isteni öszszecserélhetősége és egyedülvalósága! „Ne ízélj, ecsém, hanem igyál, egyél – mondja az utolsó sarkantyús, Demeter József Kurátor. E vallási tisztséggel ragadt rá a harmadik név. Örökre. Demeter Józsefből például, ha jól összeszámoljátok, tíz is van. A keresztnév, főleg a férfiaknál – apáról fiúra száll. Három napja, amióta a verbunkos-drusza meghalt, a házigazda újabb neve: Utolsó Sarkantyús Verbunkos. Kútvízhideg pincéjében a hordó alól kinyúló gerendavégen csupor. Mint minden becsületes háznál. A nap a pincében jön fel, és a pincében megy le. Éhomra egy adag folyékony szőlőfény, frustuk előtt úgyszintén. Utána meg pláne..." (269.). Hát persze, a föld alatti pince – Hádészből ébreszt Dionüszosz, azáltal is, hogy elárulja-feltárja ama platóni-egyiptomi „isteni szokat”. Innen eredeztethető az Adyval rokoni egy-gyökerű törzsi ígézet (319.). Sőt, még az se véletlen, hogy az első Demeter-verseket (Déméter az aranygabona-adó Nyár-istenanya) az a zseniális matematikus-költő, Mandics György ajánlotta-javasolta nyilvánosságra, aki a kijátszott székely zseni Bolyairól állított össze sorsidéző kompendiumot (247.). A kötet eme misztériumaiban nem az a csodálatos, hogy Isten hat a világban, hiszen mindenkit áthat. Hanem az, hogy a Szerző ezt érzékenyen észreveszi ÉS hitelesítően bemutatja. Így igazi-igéző hitvallás „totális autóbalesetének” felidézése. Hány ilyen (meg ilyenebb) esemény mellett megyünk el érzéketlen közömbösséggel. De DeJó tanuságot tett róla. Megérdemli, hogy egy az egyben, hosszan idézzük: „Zöld burjánszag terjengett a levegőben. Délelőtt állítólag némi jégeső szotyogott, károk nélkül, csak a nagy levelű burjánokat, az útilapu, lósozsnya, bürök leveleit szakította fel, keskeny sávban, pászmásan az út mentén. Mintha vadmenta illatát is érezni véltük volna, a résnyire lehúzott ablakon át. Az egyik csingeráj számot ismételte a kazettafon, amikor később, a hajtűkanyarban, a tetőről lefelé ereszkedve, megcsúszott az amúgy nagyon jól muzsikáló Suzuki, talán az enyhe eső mosdatta, láthatatlan olajfolton, és a mély szakadék felé korcsolyázott. NE FÉKEZZ, NE MOZGASD A VOLÁNT! – érkezett a mély isteni hang, és én nem fékeztem, nem mozgattam. S jut eszembe: Az a félelmetes csönd! A halál pillanata előtt...Friss c s e n c s ó s (fenyőtobozos) havasi csönd. Mélyzöld, zordon fenyvesekkel. Sziklával. És az a sóhaj, hogy! Megúsztuk. Meg. Hálálkodtam. És, azóta mindennap. Többször is. Így tértem meg. Azóta! Hiszem Istent. Mert azelőtt... Nos! Feleségem, aki amúgy igen bátor asszony, félelemben roskadva ült az enyhén füves padkán. Még mindig szemerkélt az eső, alig észrevehetően. Hosszú percek múlva, míg segítség nem érkezett, ágakat tördeltem a három kerék alá, és akkor vettem észre. A bal első kerék előtt azt a jó arasnyi magas, üde zölden csillogó fűcsomót, melynek közepén, hosszú szárú vékony vessző mellett egy kemény, ép facsonk rejtőzködött. Olyan átmérőjű, mint az abroncs futófelületének a szélessége. Se több, se kevesebb: ISTEN UJJA! – De

ha nem fogadok szót. De ha fékezni próbálok. De ha mozgatom a volánt. De ha mégis... Akkor már rég alulról – azt a bizonyos égszínű virágot, csakhogy! Mi is történt? Egyből megállt a kocsi. Jobb oldali kereke a hatalmas sziklákkal berendezett szakadék fölött lógott. Alattunk a fák csúcsai. Megfagyott bennünk a vér. Nem vagyok félenk természetű, de így még sosem ijedtem meg. NÉZZ FEL! – szólt a mennyei parancs. Felnéztem, és! Akkor nyílt ki a Suzuki teteje. Gyémántragyogású, égi barlangban Isten napragyogású arcának kápráztató sziluettjét láttam, mozgó sugarakból, felhőkből képződött, aztán! Ugyanaz a mennyei mély, 'madáchi hang': *Isten ujja állította meg a kocsidat!* És a szöveg, így, a hanggal együtt jelent meg. Fekete fényes, gigászi betűkből képződött, lassan, egyenként, a tagolt, mennydörgő mély kiejtés szerint, látványosan, mint egy égi filmfelirat, csakhogy ez nem vízszintesen, hanem függőleges irányba. Fentről le. Egy oszlopban. A kocsi tetejéig ért. Audió-vizuális mennyei transzparensként. Te hallottad, láttad? – kérdeztem a feleségemtől, aki a nem mindennapi félelem jegétől dermedten ült, szólni sem bírt, csak sírt. Alig tudtam kihúzni a Suzukiból, a szakadék fölött csüngő anyósülésről, a billenés veszélyétől tartva. Ha nehezen is, de sikerült. Hála a Gondviselésnek, kattant imára ösztönösen a kezem. Miután a feleségem nagy későre helyrejött, kérdésekre elmondta, hogy ő semmit se hallott, semmit se látott, csak a fekete halált. De előtte, miután megállt a kocsi, lenéztem a mélybe, játszódtam le – 'eloltott villany nál' – lelki szemeim előtt. Az életem, gyorsan pergő filmként, sok-sok villám-jelenetben, melyekből, így utólag most csak azt emelném ki, amikor édesapámmal a testvérét, a szegény hívő Pócsfalvás Linda Róza nénemet, Jehovánét mennyit, de mennyit bosszantottuk, mennyit csúfondároskodtunk vele (akárcsak Csurkulya a nővérevel) hittérítő ándungjai miatt. Szidalmaztuk, amiért házról házra járogatva győzködte az embereket, hogy térjenek meg, mert sosem késő. Isten útja nyitva áll előttük. Néne, néne, Jehova néne, hogy maga mennyi hülyeséget hord itt összevissza, *tácsoltam* le, kritizáltam mindegyre, 'pártideológusként', tudálékosan. Beütéses, mondták, mondtuk róla. Szeme vizenyős-kéken homálylott. Strinfije (harisnyája) mindig letrottyanva, öltözéke héjszre állt, nem törődött vele. Szedd össze magad, te Róza, rekcumozta édesapám. Ki-kicsüngő, korán őszülő, gyér haját fésületlenül gyömöszölte csára csúszó, cigányos kendője alá. Szégyelltük szegény fejét, szidtuk, mint a bokrot. Párttagságos újságíróként tudományosan, flegmán döntögettem, cáfolgattam bibliás szavait, lekezelően, félvállról, és most, tessék! Istenem, Istenem! Bocsánat!" (307.). Így kell életre-halálra, a beteljesülésre felkészülni!

4. A csingerájos hétördög. Magam is tapasztaltam, hogy olykor vándorcigányok utódai hívebben őrizték magyar kultúrértékeinket, mint mi. DeJó-t, a rádiós ének mestert és okleveles néptáncoktatót, bizony, cigányok tarisznyázták fel a mulatás csínjával-bínjával. Így okította Zsunzsú Mammó: „Ne a torkodból nótázz, te szőke cigány, hanem a gyomrodból, onnét fújad a levegőt rezegtetve, így, né, tanítgatott mindegyre, és még a feje is a hang rezgésére remegett. Vénységére aztán ez a hang-remegtető mozdulet reszketőssé vált, de ezáltal a keserves dal még keservesebbé, fájdalmasabbá szépült, cifrásan – a gyors pedig pattogósabbá fokozódott.” (40–41.). Ugyanő az emlékező kép-ernyőjén át megadja a „csingeráj” (kötet cím) csípős-borsos-fűszeres receptjét:

„Na, most, na most! Cigányosan járad, járad, úgy, ahogy tanítottalak, a négyes figurát, rajta, gyerünk, sűrűbben cifrázzad! Ez az. Most pediglen magyarosan, délcegebben, egyenes gerinccel, gőgösen, gőgösebben... Most a székely figurákat – furfangosan... Csattogtasd a patkóidat, üssed, üssed a lábadat, mért nincs csizma rajta? Rajta! Most románul, rezegtesd a bokádat csengettyűsen – oldalasan, ásá, ásá, bocskorosán, csináld, csináld, most vegyesen. Igazi csingeráj legyen!” (82.). Ez a sokrétűség, székelybe ojtott roma-román még magyarosabbá pörgeti a székely ropogóst. S nem ám kívülről diktál a Mammó. A Gyárfás-Józsit biztatja nekivadulva: „Ez az, forgass, orsó vagyok, pörgess, pörgess! Most verbunkozz, rikkantja, sőt, tollba mondja, hogy a fokozásnál, milyen tartással, melyik figura fontosabb.” (83.). Így aratja élete legkirobbanóbb sikerét a csingeráj-versenyben az ifjú. Nemcsak a rokonai, hanem korábbi savanyúvendel kétségei is behódolnak tánctudományának: „Édesapám nagyon ittas – örömittas, már alig bír magával, föl-alá jár a pódiumon, üveg a kezében, itatja a zenészeket, a cigányvajdát, Abódy urat, a barátját... Hadonászik, biztat, tapsol, recsegősen... Örömében csurog a könnye. Oda-odapislantván nem hiszek a szememnek. A volt intéző már felállva tapsol nekem, drukkol, biztat, egyre hevesebben. Bölénybikás hangja robban, nem hallottam soha még így ordítani. Szőke ördög vagy, te gyermek, csingerájos hétördög, a nemjőjét, mennydörgi. Izgatottan. És ez a jelenet újabb lökést ad, felpörget. Ihaj-csuhaj!” (84.). S mintegy igazolván a kora keresztény moralisták szkepszisét (mármint hogy a tánc a közösülés prelúdiuma). Mammó úgy jó cigányasszonyosan le is veszi lábáról a gyerekifjút: „Zsunzsú Mammó ezt kihasználva a fenekemnél fogva ölelt magához, meg-megemelt, s! Úgy szorított forróságos izom-satus cubákjai közé, az ajtó melletti kis előszobában, hogy! Mindenét, de mindenét – mélyedését, domborúságait éreztem, egyre jobban és! Még jobban – zengő-tüzes ölébe préselődtam, s mintha! Már-már bele is hatoltam volna, csipeszkedve, akárcsak színes, buja álmaimban. Zsunzsú Mammó kártyavető-gondolatolvasóként, hosszadalmast ölelt rajtam. Elcsuklott a lélegzetem, megrázkódtam. Minden emlék, mennyi nőstényszag, izgató fuvallat, pacsuliillat rám zúdult, mint! Felhőszakadáskor az ég – a meleg eső. Az aranyat érő áldás. A szomjúhozó termőföldre. Habzsolósan. Egyre habzsolósabban. Irgalmatlan vágy feszített, testi vágyak vágya degesztett – olyan velőtrázóan, hogy! Földrengés lett. Megbillent a világ velem. Nem kaptam levegőt, és! Tüzes cseppek, lágas cseppek csapódtak a hasamra, mintha! Sistergősen. Zsunzsú Mammó észrevette... Besütött a nap a házba, a szívembe, de!” (45.). A tánc viszont ellentétes diadalmat is ülhét, a halál fölöttit. A temetőben a halott sírja fölött járja dorbézoló toborzóját az Utolsó Csillagsarkantyús Verbunkos. Egyedül, bejelentetlenül, megdöbbenően: „Cseng a csizma sarkantyúja, pörög a fémcsillag, villan. És az ütemszüneteket színültig pattogatja. Te is meglepődsz, abba hagyod. A pap is elhallgat, de csak egy ideig. Berúgott, mondja valaki. Apád hiába súgja oda, hogy egy kortyot se ivott. A verbunkozó menyeyi kisugárzása, e lélektani látvány hatása viszont mindenkit letaglóz. Ital nélkül sose verbunkozott. Most se zene, se ital. És mégis... Olyan méltóságteljesen járja, mint még soha. Szálfenyőtartással. Legényes boltíveket kanyarít a levegőbe. A sír szélén. Sámánként. Táltosként. Nagydob a föld. Kékül az ég. Visszhangzik... És amikor a gyászolók szemében a döbbenet őszinte részvétnyi csodálkozássá magasztosul – a huszárverbunkot

kezded el húzni neki.” (277.). A festőművész DeJó (n.b. álma avatta piktorrá!) egyik mesterműve a Gyászcsárdás. Igazi Gesamtkunst – összefonódik benne a Mester zenész-költő-koreográfusi talentuma, miközben színforma eszközökkel sulykolja mondanivalóját: azt, hogy a sírból is előhívja a segítő lelkeket az orfeuszi méltóságos csárdás vagy verbunk. „Az öreg verbunkozva pattyogtatta ‘a szemed közé’, hogy a huszárverbunk nem cirkuszi mutatvány. Nem vihorászni kell, nem ugrabugrálni, nem nyeríteni, hanem táncolni – férfias keményen, többnyire fogcsikorgatva, még a csüddöngölőt is. Együtt – karéjban.” (279.). Jusson eszükbe: az ősi szkíta-etruszk ‘tomba’ jelentése ‘sírhanat’ – ebből támad fel a feltámadást modelláló tomboló tánc.

5. Bonbonika aranyhaj-sátra. Cigányok gondoskodnak a felsegedült ifjú szerelmi-szeretkező beavatásáról. Nevezetesen Lele Mária Nánnyó, fekete angyal unokáját „...éhkóros ölembe löki: ...egy kicsit megölelgetni, de csak ennyi, me még szűz a pujisoará (kicsike), kacsint felém pipáját tisztogatva – szárával fenyegetvén, mosolyog. Frumoaszá Kék Pászárikának hívja, én viszont Szép Kék Madárnak, Madárkának nevezem, tetszik neki, engem pedig Szőke Felhőnek keresztel, nem szégyenlős, átöleli a nyakamat. Többször táncra perdültem vele. Vadon nőtt kokozaszagú, mohapuha, olajos bőre, hosszú haja kékesfekete színű farkocsa kötve, piros szalagosan lobog. Forróság fut végig rajtam. Egyre sebesebben száguld. A mesterségbeli fogásokat is inkább csak azért tanulgom, mert ő mindig mellettem van, csodálkozva néz, nevet, még a szeme is, mintha mosolyt festettek volna rá. Röpköd benne az öröm. Szép nagy szemű, édes-hamvas, húsos fehér szilvát hozok neki, rám mosolyog, idáig hevül a szíve. Piros gyapjufonalból bokrétát köt nekem. Ma is őrzöm, több mint fél évszázad múltán.” (140.). Ugyanő komolyabb testi kalandba bocsátja: „...fog karon és a ponyva alá tuszkol, valamit susmutyol, nem értem, a csecsemőjét altató özvegy menyecske viszont kertelés nélkül, se szó, se beszéd, maga mellé húz. A saroglyába. Rongyok mélyére, az az asszonyosság, aki eddig észre se vett... és most egyből rám vetődik... Az alvó kisdéd mellett. Felhőkóberes világ! Fölötte csillagok. Tekeredünk, csavarodunk, kígyózik minden porcikánk. Éhkóros ragadozóként. Tüzelünk. Zúg, bűg, bong, brong a fülem, aztán pu-dup! – mintha repülön lennék, avagy varázsszőnyegen? Rongy-felhők fölött. Delejes kéjzönn áraszt, tomboló vérdagály. Még éretlen, siheder testem egyre mohóbb falánksága – izzó fényesség, te mélységes sötét sötétség, Sátán Angyala... Trópusi tűz, éjfékete vad nőténybűz vágat vénáimban villámlósan – se látok, se hallok. Velőtrázó epedésem zendül egetlen egekig – bennem, ó, Istenem, Devlá, Devlá! Kegyelem, gyilkos kegyelem, mi lesz velem, kéklő vér azúr... A folytatás fékeveszett. Csecsemőszag, anyatejszag, füstszag, rongyszag, vadmenta- és ilyen-olyan burjánszag és mindenféle bűzök bűze, mezők trágyaszaga keveredik, kavarodik. Föl, le, föl, le... Angyalian.” (141.).

Aztán beköszönt a végzetes szerelem: Bonbonica, aki ‘szőke cigány’. (A rivális lány leplezi le, sátoros cigányokig vezetve a családfát.) „Fejdisze a haj, mondják joggal, de ilyet még álmomban sem láttam, minden képzeletet,

a legmerészebbet is felülmúlja. Lágym hullámokban folyó-fénylő, enyhén aranylós gesztenyébe hajló hajzuhataga: mint mesén is túltevő bámulni való, nem égi vízesés, inkább mágikusan szívárványlós fényesés – az enyhén átsejlős lepel mögött, képzelt-karcsú, ívelt-formás, gyönyörűséges horgas inán túl omolt, hullt, zengett alá. Majdnem a bokájáig. Az ilyen mennyei bűbájra szokták azt mondani, hogy van neki *vino inkoacse*, van neki: gyere ide! Ami többet jelent a vonzalom szónál.” (159.). És megtörténik a csoda: a lány júliásan egy csapásra vizsontszereti Rómeóját. Képzeljük el: a szép szál székel legény kezébe szeretett bele, mert az „olyan kicsi és finom tapintású” – jó érzékkel az ifjú hálás ennek a nőies kézfejnek: „...különös hangsúlyt fektetek a kezemre, a bőr finomságának megőrzése foglalkoztat, hogy a nehéz fizikai munka kárt ne tegyen benne. A bőrkeményedések ellen különféle puhító kenőcsöket, krémeket szereztem be, állandóan masszírozom az ujjaimat, a tenyeremet, a kérgesedés, bűtykösödés megelőzéséért, egyre igényesebben. Az eredménnyel mégse vagyok elégedett. A pokoli nagy központi műhelyben, ahol több plafonszindaru is ijesztően nyög fölöttünk, a hatalmas, mozdony nagyságú kazán készítéséhez különféle nehéz szerszámokat használunk, hosszú nyelű villás fogókat, kampós emelőket, öt-, tíz-, tizenkét kilós kalapácsokat, nagyverőket. Napokon, heteken át ezekkel fogjuk, püföljük az izzásig hevített, ujjnyi vastag, szobamagasságú fémgűrűket, hogy az illesztéseknél jól lehessen hegeszteni.” (184.). A szerelmespár, szokás szerint, elkülönül az ellenséges külvilágtól, s egyetlen világocskában forr össze: „Búvóhelyeket találtunk a lépcsőfeljárók alatt, a sötétben, lelki szemeinkkel láttuk egymást, úgy ölelkeztünk, mintha egymás testébe szeretnünk volna költözni örökre, és ez így ment minden áldott este. Cukorkaként szopogattuk egymás ajkát, az övé mazsolaízű volt, mennyei mannaízű. Mézek méze. Ifjúságom pempője. Meg-megdagadt a szánk a sok csókolózástól. Pupácsolozuk (Csókolózós), négy szemközt így nevezett, nyilvánosan sosem. Nem tudtunk betelni egymással, öleléséből egyre jobban éreztem átsütni azt az őszinte, ártatlan, fokozódó lüktetést, megmagyarázhatatlan hullámhosszon, ami lebegő vággyal töltött el, olyannyira, hogy a súlyos vasbeton épület is velünk libbent, dobogó szívünk ütemére. Eminescut szavalta, megható román énekeket dudorászott a fülembe. Én neki szívfacsaró magyar népdalokat. Költeménykedéseimről nem is mertem szólni. Az ő szájából édes volt a román dal, a dallamos verselés. Bizsereggettő.” (180.). Lám, mire képes egy akármikor lenyírható gyönyörű haj látványa – látomása! A stendhali ‘kristályosodást’ magnetizálja e haj, egyúttal elválasztja, bipolarizálja az ifjúból a testi vágyat és szerelmi szárnyalást: „És életemben most érzem először, hogy nem a szexuális vonzalom taglóz le, nem a női test iránti betelhetetlen vágy, éhkóros bak-szenvedély, hanem az igaz, őszinte, színtiszta, ártalmatlan érzés földi kegyelme kerít hatalmába. Amikor keringőre vált a zene, még mindig némán táncolunk, nem tudok jól románul, jól? – pontosabban fogalmazva, kimondottan rosszul beszélem az ország nyelvét. A gyergyói szakiskolában románul tanultunk ugyan, de a tanáraink helyi székeliek és elszékelyesedett-magyarosodott örmények voltak, ők se tudtak valami jól románul. Hogy magyarázkodjam most neki, az is igaz, valamit azért csak tudtam volna mondani, de megkukultam, annyira a hatása alá kerített, hogy teljesen néma lettem, semmit sem mertem szólni. Helytelenül dadogjak neki? Mit kérdeznek? Bókol-

jak? S ha rosszul sül el? Ilyen és ehhez hasonló gondolatok jártak a fejemben. Nagyon enyhén, gyöngéden, lágyan fogom parányi, puha kezét: az enyém alig valamivel nagyobb, lányos, újból szorítok egyet rajta, alig észrevehetően, nyomatékosítom, de most sem jelez vissza. Közelebb kerülünk egymáshoz, össze-összecsókolózik a testünk, lelkünk, minthogyha két szívem lenne, jobb mellkasomba költözött az övé, egyszerre dobog mindkettő, dübörög, ajka nyíló rózsabimbó, így virágzik rám illatot – angyali lehelete édeni szíromlűktetés, ó, milyen szerelmes vagyok, Istenem! Beleremeg, zsong mindenem, olyan jólesően, hogy sosem érzett, földöntúli boldogság önt el – ...Mámorító éber álom, amit nagyon köznapian szerelemnek nevezünk, de ez azért sokkal több annál, nincs benne 'sz' – sziszegős, Éva kígyós betű, románul jubire, ez lágyabb, érzékibb. A magyart helyettesíteni kéne valamilyen más szóval, angyalival, a legeslegangyalibbal, hisz! E nemes, legnemesebb érzésnek köszönhetően nem a gyönyörű, démoni nőtényt látom benne, egyáltalán nem, ó, nem, nem, nem, hanem /! az a földre szálló Babba Mária-s arcot, dallanó fényű arcot, akiért itt, most, ha kellene, tényleg meghalnék. Gondolkodás nélkül. Rögest. – Én, a tripperes disznó." (166–167.).

T.i. a munkásfiú hányódik-vetődik a Kárpátok Géniuszának blokképítésében, munkásszállásról nyomortanyára: „Behullt a hó a lakásba, az ajtótól egyméternyre fújt a szél. Nagykabátosan aludtunk, kucsmásan, bakancssal. Reggelre a vödörben úgy megfagyott a víz, alig tudtuk betörni. Meghűlve bár, de! A trippert is itt kaptuk el, Kosztáncá – tengerparti város – nevű hableánytól. A negyedikként szeretkező csíkszeredai Cóka barátunk kivételével: a kezelő orvos szerint, aki 'hőrmöszári Ardeleni', azaz erdélyi csődöröknek nevezett minket – azért, mert mi már kihalásztuk a kórokozókat, önzően, és neki, egy, nem sok, de annyit se hagytunk... Fából készült, kátránnyal fedett ideiglenes tanyasor, potyogtatós vécék, illemtelen illemhely... kétarasznyi hosszú, szőrös farkú patkányokkal. Éjszakai razziaikon idemenekültek a szükségleteinket olcsón kielégítő Roznov városbeli harmadosztályú kéjhölgyek. Fizetni se kellett nekik, csak etetni, itatni, gyömöszölni. Istenesen." (165.). S míg egyik oldalon a kristálytiszt, aranyzuhatagos Bonbonica-szerelem, másik oldalon a test megkövetelte korhely kicsapongás: „A következő saroknál lemaradok, jobbra a két tömbház között alacsony, kis kertes ház guggol, előtte deszkapalánkos kapuban egy fiatal, jóképű asszonyka vár. Engem? Kezében nagy konyhakés, a másikon alélt kakas. Rimánkodik, szépen kér, nagyon szépen, könyörög, vágjam el a jószág nyakát, nem tudja, mi lelte szegényt, valamit lenyelhetett, vagy ki tudja, mindjárt kimúlik. Nem hagy elmenni, szeme szénfekete, a szemöldöke nincs kihúzva, szája vérbő, rózsabimbós, belém kapaszkodik, hogy ő nagyon sajnálja, mindig mással vágatja le a baromfit, de most senki nem jár erre. Senki. Szétnézek, az utca még mindig westernfilmes. Mitévő legyek, veszem a kést, a teljesen alélt kakas összekötözött lábára taposok, fogom a fejét, nyissz-nyissz, és a szerencsétlen pára a nagy nehezen elvágott, elnyisizelt, kitüremkedő, nyúzott, guvadt nyakával hirtelen nekem csapódik. Az ingem fehér, a vér, az vér. Hű, de ideges lettem. Mitévő legyek? – Diána szépasszony mossa, a fehér ingemet mossa, öblinti, hígul a vér, tisztul a víz, és könyörögve könyörög, ne

haragudjak, jaj, ne, ó, ne, és egyre jobban köszöni, Istenem, hogy köszöni! Nincs gyermekük, egy éve halt meg az anyós. Egyedül van. A férje távolsági mozdonyvezető: hosszú műszakokban, sokszor napokig nem jön haza, felváltva alusznak és vezetnek – a társával, csak az asszonyka hál ilyenkor egyedül. Nagyon egyedül. Azt se tudja, mit tegyen, hogy ne haragudjak, megkínál, ő is eszik, iszik, iszunk, koccintunk, és forr a víz, a kakasnak való víz. Hosszan, jó hosszan, kétszer is utánaötölt, páragózz... Feláll, becsukja az ajtót. Nem kifelé göndörödik, hanem körénk.” (171.).

A belső támadókat testesítik meg a külső huligánbandák, akik akkoriban a román város környékén garázdálkodnak: „Egy garázdálkodó banda szűzlányt erőszakolt meg, aki a vőlegényével a város szélén, a meredek főúttal szomszédos terasz-vendéglő fái közt sétált. A fiút egy fához kötözték, így nézte végig a megbecstelenítést. A lány öngyilkos lett. Az elkövetőknek se hírük, se hamvuk.” Csaknem DeJóék is sorra kerülnek: „Zengőzöld gyönyörű pázsit. Önfeledten csókolóztunk, hemperegtünk boldogan, amikor Bonbonika, zaj hallatán, hirtelen felállt. Négy tagbaszakadt férfi sétált a domb alatt, gyere, mondta, meneküljünk, de ki elől, kérdeztem, nem is erre jönnek, de igen, mondta révézetesen, és szaladni kezdett. Egyiküknél másfél méteres furkósbot, fürgeségemnek köszönhetően szabadultam meg tőle nagy nehezen.” (187.). Ennél is nehezebb szabadulni a tiszta szerelmét bemocskoló, Bonbonicára vetemedett kéjvágyától: „Remegek, meg tudnám enni. Kitartóan próbálkozom, nagyon szépen, érzéken, aztán már-már rámenősen, sőt, egyre rámenősebben, durván? Aljasul? Ó, nem, nem. Férfiasabban? Igen, igen, de eredmény semmi, semmi. Elnézést kérek, esdeklek, szégyellem magam, nem, nem, nem megy. Mit ígértem?! Szeme könnyes, felcsókolom. Nem sós, édes. Megsajnálom, szívem szívébe lüktetem, pu-dup, pu-dup! Menyasszonyi ruháról suttog, lungá-lungá (hosszú-hosszú) repülő, fehér, nagyon fehér slájeréről, fátyolról, amit nyoszolyólányok fognak, többen is, szépen sorjában. Igen, persze hogy megesküdt. Stiu, stiu... (Tudom, tudom...) A Jóistennek esküdt meg, hogy hajadonként megy férjhez, igen, stiu, mert a becsülete, a tisztessége mindenk fölötti, inkább meghal, keresztet vet, hiszek neki, az ígéretét, a mély hitét nem szegi meg, semmi áron, soha, soha...” (203.). Még a tüzelő Fürge kutya visszataszító eksztázisát is bevonja a szemléltetésbe. „Tárulj, Szezám, de nem ez a varázsszó, keresgélem, kitartóan keresgélem.” (205.). Ám a szűzies menyasszonyjelölt a szentségbe menekül. „Amikor a karimás tetejű Lófasz-követ mutatom, magyarázom a név eredetét a szikla formájára utalva – még több keresztet vet, óbégat.” (199.). A korabeli petting tűzpróbáin átesve keserédes szájjal ébred gyarlóságára az ifjú: „...önmagamon csodálkoztam, hogy a vele való viszonyomban miért kerekedett ilyen fölénybe a testi szerelem iránti vágy. Az állati gerjedelem. Ördögi kék.” (217.). No de, hova is panaszkodnánk, amikor még a Szent Szűz közelében is testi kísértés nyuvasztja a túl-érett férfit: „Elborzadva észleltem, hogy a buja gondolatok akaratom ellenére, sátánosan mire sarkallnak: vetkőztetni kezdtem a szenteket, most már, mintha isteni parancsra. Ugyanaz a mély madáchi hang luciferes tartalommal? Atyavilág! És kifutottam a templomból.” (315.).

6. Héhel a sehonnai zsadamikus. Jóskától hallottam először azt a magyar szót, hogy „csencsó”. Tetszenek tudni, mit jelent? Fenyőtobozt – Gyergyó földjén, meg – feltehetőleg – Kínában. Ott a Nagyfalon át, gondolom én, a hunoktól csenték. Ám a Csingerájban még külön is akad. Meg se kell magyarázni. Aszondja hogy: „jobbán puhára h é h e l t bárányfelhő...” (325.). Máshol akárha szaftos káromkodásként hat egy emberi jellemzés: „Igazi férfi ő a talpán, nem pedig egy sehonnai zsadamikus, fataró, bak pápe-láptye...” (312.). Eleddig is ízlelgethettük az indiános-cigányos-székelyes beszélő neveket. Íme még egy csokorra való: „Azelőtt én is csúfoltam őt a barátaimmal, Lázár Lázárevics Kálomin kívül, Kukuri Szabó Gézúval, Biszijog Paprika Jancsúval, Esztihalmágyi Ostoros Lajcsóval, Égbetrappoló Sunyúval, Purc Bálint Lackóval, Alszezi Huszár Babóval, Kujtorgó Barabással, a pakulár Guci Niku Viktorral és másokkal.” (33.). Bonyodalmasabb totemisztikus megfigyelés-jelek meg népi mondások jegyzik „Tata nagyapám” repertoárját: „Furcsa zajra lettünk figyelmesek, a tásas irányából, egér lenne? Érezné a macska, a kályha alatt dorombol. Társalognak az edények, mondta az öreg.” Lennebb faggató unokáját inti mérsékletre: „Ne furdaljon ennyire a kíváncsiság, mert hamar megunnak a fehérnépek.” (235.). De a megemberesedett unoka se megy a szomszédba egy-egy hasonlíthatatlan hasonlatért: „A Mennybil a’ angyal is itt van, cérnavekony hangja hasít, mint a kapcának való gyolcs anyagot, ollózás helyett édesanyám.” (84.). Nem semmi, ugye, több mint fél évszázadon túlról így lekottázva! De nálam a pálmát, a csúcsot a révész viszi, aki valóságos kis hepeninget cserdít: „Krákog, szipákol, köpköd, herákol, földre fújja ki az orrát. Magyarázza, hogy ő nem vágja zsebre a taknyát, mint az urak, akik a házba szarnak.” (66.). Sajátos szempontú mélyanalízise, kultúrakritikája ez a nyugat-európai neokomformizmusnak!

7. Csurkulya integető világfája. Nemhiába az Ady-atyafiság! Sorjáznak az *Emlékezés egy nyár-éjszakára* alító babonás szokások, előjelek és istencsapások, szarkasztikus népi csattanókkal: „Csőstől jöttek a bajok, két gyermek fulladt a vízbe, egy szerelmi csalódott lány marószódát ivott, két helybéli vasutas közül a fiatalabbik, tolatáskor a vonat ütközői közt lelte halálát, vadászati baleset torkollott végzetes tragédiába. Magyardellő legjobb fejőstehene a Csókás-patak szakadékába zuhant, a megvadult falu bikája halálra öklelt egy idegen járókelőt, Alszezi Szikra Pistut pedig úgy ülepen döfte egy tüzelő berbéc, hogy a kórházban ért földet. A legbüszkébb lányt felcsinálták, bitangot szült, és a gyermek apa nélkül maradt. A jóképű széltoló úgy letagadta, fél vagyont érő summáért – egy tehetős zsadamikus (fiúkat is szerető), a tulajdonképpen hamis tanú fizette le bosszúból, akit a megszegyenült kétszer is kikosarazott – mintha ott se lett volna. A falu viccmestere eme szomorú tények után újabb hírrel szolgált: Martaváló Júlánénnek, a Nagy Berek alján, a hunyájig érő lósózsnyás közt, kiszakadt a friss-zöld útilapu a kezébe, amikő a seggét törölte.” (124.). Természetszerűleg lépnek elő a könyv lapjairól – ötven év távlatából – a feledhetetlen sorsképletű természetien furcsa alakok. A Szerző jól érzékelhetően újratereztő-feltámasztó írómágiát gyakorol. „Az első kanyar után, a töltés szegélyezte kertek alatt, a Csapó-gátnál fordultam vissza, ahol az állatok nyelvén beszélő, varázserővel bíró jó öreg Záhingú szokott horgászni.

Engem is ő tanított meg csupasz kézzel halat fogni a forró déli órákban – a katlanyas helyeken, amikor pihentek, aludtak a márnák, a balindok, a paducok... Rákászni is el-elmentem vele. Egy karéj kenyérért, darab szalonnáért sok mindent tanulhattam tőle. Cigány Cukára is ő hívta fel a figyelmem. Fájén süldőjány, má' begyes, súgta harcsászás közben és fél szemével kacsintott – a másakra vak volt: szürkéssárgás tályog nőtt rá, ezt mindig lecsukta, amikor találkozott valakivel, me' nagyon csúfságas, mondogatta. Vízi embernek neveztük. A Maros martján lakott, inkább lyukban, mint barlangban. Mikor nem fogott halat, rákot – martifecsketojást és békát evett. A sózott békacubákok csak amúgy táncoltak a markában, s még a nyelvén is szökdöstek, rángatóztak. Ennek okát csak nekem árulta el." (30.). Számos olyan erkölcsi paradigma dívik, melyeket nem foglal kódexbe semmiféle törvény, kríz – de eleven megtartó ereje a közösségnek. Még ha sarkosan ellentmondható is az igazság. Én például személyesen DeJó elbeszéléseiből tanultam meg, mily ronda emberfaló szörnyeteg az irigység. Pusztán szokásból ejtve: 'irigyellek'. Tata-nagypapa rögtön lecsapott: „Aki nála ezt a szájára vette, első figyelmeztetés után rögtön kizavarta a portájáról, mondván, hogy 'a mi családunk ezt a szót nem ismeri, és meg se akarja ismerni, hogy az ördög meg ne jelenjen a falon...'” (303.). A *Száz év magányból* sem rína ki az egyszerű falu-szerető totemfás Csurkulya. Megérdemli, hosszan idézzük: (felesége) „várta, hogy hátraforduljon az ő hites ura, de Csurkulya nyaka nem galambnyak, még a falura se nézett vissza, csak a temetősarki, karcsú-magas, integető jegenyére kapaszkodott fel újra méla tekintete. Magyardellő legmagasabb fájára. Ez a fa persze nemcsak neki, hanem minden elmenőnek hűségesen integetett rezgő leveleivel e huzatos helyen, és minden visszatérő ezt az integető jegenyét látta meg a faluban elsőként, hozzá képest a golyósebhelyes, béke-fehér torony csak másodlagos szerepet játszott. Istentől távolabb lévén. Nem a legszerencsésebb dolog ez, nem ám, morfondírozott Csurkulya, hisz emiatt a falut nem toronyíránt kell megközelíteni, az általában mindenütt jól ismert mondás szerint, hanem jegenyefa iránt. Érdekes, ez eddig meg se fordult az eszében, csak most, épp most, amikor életében először nem dolgozni, nem szemlélődni megy e terménynövesztő, ezúttal sínylesztő mezőre, hanem imádkozni. Ezt a jegenyét kimondatlanul is a saját fájának érezte, holott az egyházé volt, de csak ő gondoskodott róla, tavaszonként úgy metszette meg, mint a gyümölcsfákat, úgy pátyolta, olyan ügyiben tisztogatta. Ténykedését eleinte furcsállták az emberek, furcsállták, hogy miért e nagy gondoskodás, miért ez a gyermekszerű ragaszkodás, féltés. Csurkulya erre azt válaszolta, azért, mert ez integető fa, elmenőnek, visszatérőnek egyaránt integet: mint szülő a gyermekének, úgy, ahogy a nóta mondja, olyan szépen, hűségesen. Így aztán minden elmenőnek és visszatérőnek, amikor e fára néz akarva-akaratlan, Csurkulya jut eszébe. Amikor ezt neki tudomására hozták, olyan kimondhatatlan melegség, örömteli érzés árasztotta el szíve tájékát, hogy a szeme szinte-szinte bepárásodjon. Nos, ez járt az eszében, amikor odament a jegenyefához, kalapot emelve köszönt neki, szóba elegyedett vele, megsimogatta-babusgatta a törzsét, letépte róla az élősködő növényzetet, a rákapaszkodó kanóc-száraz indákat, eltávolította alóla a halott ágakat, töviseket, úgymond: tisztába tette, mint jó szülőszerető gyermek a tehetetlen-beteg édesapját, édesanyját szokta.” (100–102.). Csak

ilyen ragaszkodásból fakadhat halálos mártír-hűség. Ugyanis a nagy aszály idején Csurkulya ténylegesen halálra imádkozza és böjtöli magát – a faluért: „Csurkulya, Csurkulya – sápitózik otthon az asszony csirkepaprikás mártogatása közben, míg hites ura a puliszkabúzás közepén áll, ül, fekszik, térdel – étlen-szomjan. Étlen-szomjan. Árnyékba mehetne, hajításnyira innen az akácos, de ő még azért se! Állva a Marosra látni. És ez a látvány a szomját most még jobban fokozza, de ő szenvedni akar... – hatodnapján estefelé imádkozta ki a lelkét az esőért étlen-szomjan sztrájkoló öreg Csurkulya, állítólag agyvérzés áldozata lett. Hetedik nap – akárcsak a Jóisten – megpihent, mondták egyesek. Száraz-sztrájkosan halt meg. A falu okos bolondja, Venczendi Pingós Dódi Romándellőről jövet bukkant rá. Curgott róla a veríték, amikor meglátta. A stigmákat. Felszisszenvén – még folyt a vére.” (104.,110.).

A ház központi fóruma, szent fókusza a pince: „A hordó melletti dagasztótekenőben taligakerék nagyságú házikenyer. Fehér szőttes abrosz rajta. A dúcot – nincs urizálás – törni kell, pedig a talpas hordón só és szalonna mellett bicsak is van. A pince tapasztós földjén vereshagyma. Mi kell még?! Idő. Mert az itt se áll meg, vagyis: ‘a világ legrémisztőbb eleme’. Csak másként hat az érzékekre. A pincében talán kevésbé.” (270.). Lám csak, megállítja az időt, örökkévalóságot nyújt. Ám ennek is szokása, rendje van. Nem csak úgy hübelebalázs-módra részegeskedni nyakló nélkül, évszámra. Sem pedig absztinensen gunnyasztani a sutban! Fele-fele arányban, testvériesen megosztva: „A harangozó a toronyból az öreg Doxa intését leste, pisolyogva, amikor fix délidőben rázendített. A fehér szőttes abroszokkal leterített asztalokat a felső udvari kút mély lombú akácfái alá helyezték. Tyúkhúsleves párája aranylott a tisztára gereblyélt, búzavirág-kéklőn tarlós ég felé. Volt, aki frissen hozott kútvízzel mosta le a port, a pelyvát, mások, a fiatalabbak a Marosban fürödtek magukat tisztára. Mindössze öt-hét méterre folyt a kertkaputól a Maros. Ez idő alatt a két testvér mással foglalatoskodott. A szénaszínben a finom, száraz sarjú alól háromvedres, borral teli hordót varázsoltak-hámoztak elő, és döndítették a főasztal kellős közepére, nagy csodálkozások közepette, de! Senki nem verte csapra. Nem, mert mindenki a hatást várta... Az öreg Doxa megjelenését, aki még mindig ott babrált a traktor ékszíjával, mikor aztán elég feszesre spannolta, jóformán föl sem ért, és a középső fia már elkezdte a mondókát, hogy hát ezt a hordó bort a bátyámmal spóroltuk meg, dugtuk el a szénába, hogy most csépléskor magának és a kalákásoknak egyaránt meglepetést szerezzünk. Örömet. Verje csapra, édesapám! Na csak ennyi kellett a vén Doxának, mint valami gyilkosra, úgy nézett a szabályszegők szemébe, aztán hosszú hallgatás után hirtelen megfordult, s miután a fészerből kihozta a szekercét, ott, mindenki szeme láttára, felaprította a hordót. Csapra verte... A fénycsurrantó színű bor mind egy cseppig elfolyt, hátra a majorság közé. Libák fürödtek benne. Egy korty, nem sok, de ennyit se mert megmenteni belőle senki. Csak nézték és nyelték a nyálukat. Ebéd előtt. Tudtam, hogy ez lesz belőle, sóhajtott a Doxa cimborája. Az íratlan törvényt már egyptár helyen megszegték a faluban, Doxa portáján azonban nem volt pardon, az ilyen és ehhez hasonló régi szokások megtartásához úgy ragaszkodott, akárcsak a

földjéhez. Ugyanis Magyardellőn még akkoriban, tavasztól késő ősziig – köztudottan – egy korty szeszes italt sem ittak. A mezei munkák kezdetétől a végéig. Ezt a szokást barázda-törvénynek hívták. Télen viszont, tavaszig a férfiak java része ki se józanodott. Reggeltől estig, estétől reggelig boroztak, mulattak, kártyáztak. Zeneszóra. Mondhatni, éjjel-nappal, megállás nélkül húzta a banda.” (20–21.). A bor az olyan szentség, hogy nem lehet vele játszani. Jobban mondva: csak játszani lehet! A gyászmenet is a pincében kezd. Legalábbis az emberesebbje! „A rövidítőn úgyis utolérjük őket, mondja édesapád, amikor az első pohár bort át akarja nyújtani a rangidósnek, de ő visszautasítja. Ezen jobban csodálkoztok, mint nemrég a saját pincéjében tanúsított önmegtartóztatásán. Nem tudjátok, hogy mért nem iszik. Sosem volt beteg. Most sem. Életében egyetlen pirulát se vett be. Injekciót sem kapott. Mert nem engedte, hogy a bőrét kilyuggassák. Még a kötelező oltásokat is megtagadta. Inkább fizette a büntetést... Ma színjózan akarok lenni, mondja nagy későre. Majd a temetés után kipótolom, ecsém. De addig egy gyűszűnyit se.” (275.). De aztán a cinteremben megoldódik a rejtély: fogadalmat, szent hivatást teljesít – borral és bortalanul – a rangidós prímás: „Az utolsó huszárverbunkos a temetőben az egyik üveg borral Táti nagyapád jeltelen sírját locsolja... Te aztán tényleg megérdemled. Igyál, Gyárfás Mihók! Igyál! Ahányszor a temetőbe jövök, fordul felétek, mindig locsolok a sírjára bort. Mert annak idején így egyeztünk meg. Fogadtunk. És ő nyert... Egyszer felejtettem el, és olyan lelkiismeret-furdalásom lett, hogy egy álló esztendeig erről álmodtam. Pedig másnap korán reggel vittem az adósságot, de álmomban azt mondta, hogy már késő, Jóska. Késő! És egy évig ezt hajtogatta.” (275–276.). Borzongató, fenséges! S ez a hagyomány nem kell a mának?

Ebben az élő-összetartó faluközösségben aztán kidudorodnak a hibák, púpok. Doxa, a máskor példás, például hirtelen bajkeverőként nyilvánul meg. Kapálni akar, felesége meszeléshez készül: „Halk szóval bár, de addig-addig feszítette azt a bizonyos húrt, mígnem az öreg Doxa – máskor is tett ilyent, ehhez hasonlókat – fogta a méslélével teli vedret, és a ganédombra hajította. Most már mehetünk, reccsentette bajusztöből. És mentek is. Nem volt mese.” (16.). Nem egyedi a csúfos eset: „Tavaly télen, szent karácsony első napján, az ünnepi, forró aranygaluska-levelessel gyűlt meg a baja. Elégette a száját. – Mé ilyen forró ez a leves, te asszony?! – Nem forró az. Tűzön főtt, hideg legyen?!... Nem forró? – mennydörögte, aztán úgy ültében kinyitotta az ablakot, és visszszakézből, tányérostól-mindenestől kidobta az ünnepi levest a hóba. Hűlni. Egy mukk sem volt.” (16.). Szent Ferenc a pénzt az ördög ganéjának titulálta, s a kései ferencesek hozzá se érhetek. Ezt az üdvözítő szokásrendet Doxa zsigerileg gyakorolja, gyerekeivel szemben is személyválogatás-mentesen. Csak az az ügy bibéje, hogy eközben feltámadás-biztos betonmauzóleumot síból a jobb sorsra érdemes bankókból. Kiütözik ám áldásos erény sűrűjéből a végzetes bűn bürke! „Már megszokhattad volna, hogy én pénzt senkinek se adok – ropogtatta szavait a bajsza alatt. A miértekre nemigen válaszolt. Esetleg csak annyit, hogy ő földműves gazda, és nem kereskedő. Nem spekuláns. Nem pénzkupec. – Váltsd lejre a búzáat, amit neked adok. Ez az igazi érték, nem a

pénz. A búza életszagú – szippantott bele a maroknyi kenyérnek valóba. – Szemet-lelket gyönyörködtető. Tüdőt tágító. A pénz bűdös. Halott szagú. Senkit nem szennyeznek be vele, csak ha muszáj, nagy ritkán, amikor vásárolok, vagy búzáat adok el, ha kell a lej valamire, ebben a pénzéhes világban. A búzamezők sárga fénye mennyivel, de mennyivel szebb, elevenebb, mint teszem én azt az arany halott sárga, rideg színe – hunyta le félig a szemét ciccentve. – A nagy fiadnak sem adsz pénzt – lépett hozzá Dengelengi Finánc Jenci. Ezért nem rajonganak érted. Költpénz csak kellene nekik, hiszen már pernahajdere. – Pénz, pénz! Én vagyok az apjuk vagy a pénzem? Minden az övéké lesz. Hát nem nekik spórolok? Semmit se viszek a sírba. – Semmit se viszek a sírba, ismételtette magában egyre gyakrabban. És ezen a tavaszon csináltatta meg, jó drágán, a családi sírboltot. Az öröklakást. Nem is sír ez, majdnem kriptá. Túlvilági palota. Úgy számolt, hogy a szüleit is áttemetteti ide. Magának pedig koporsót rendelt, mert most ez volt a módi a többholdasok körében. – Miért kell neked koporsó időnap előtt, te ember? – csóváltatta ősz koronás, szelíd fejét a madonnaarcú Doxáné, amikor a koporsót hazaszállították. – Hogy megszeressem, hogy idejében megszokhassam. Így van ez rendjén, mert ha minden igaz, még én is meghalok egyszer.” (18.). Nem csoda hát, hogy halála után az ilyen konok jóságos-engesztelhetetlen-berozsdásodott halandó a gyász mellett megkönnyebbülést vált ki. Fiaiból főként! „Akiknél jól látszott a bánat mélysége, de e mélység satírozott napsütötte széleinél valamilyen bujkáló elégtétel, korai beletörődés, örömféleség vagy kárörömmek is mondható árnyalat húzódott, ami annyit jelent: kár, hogy elment az öreg, de így legalább megszabadultunk tőle. Valami ilyesmire gondolhattak, amikor viszont egymásra néztek, a mellük mégis rázkódni kezdett a gyász égi ütemére.” (26. – Remek jellemrajz, nemde? S – Hekubára – akad belőle bőven!)

„Tata nagyapám” sorsában egy az egyben ismétlődik meg Móra Ének a búzamezőkről háborús históriája: „Két naplója volt az öregnek, csakhogy! Amit a fogságban írt, azt Mama nagyanyám elégette, hogy a világ szeme ne hogy egyszer is megakadjon rajta, mert ebben voltak az igazi titkok, amit Tata nagyapám hiába dugdosott, a ’szoknyás csendő’ jó szimattal rátalált. Tartalmának egy részét szerencsére, a napló megtalálása előtt elmondta, beismerte, hisz ’az életem függött ettől’. És az egészet úgy állította be, hogy a viszonya Kátyinkával muszájból alakult ki, merthogy a lány bolondult ’belém’, és nem fordítva. A gazda akarata szerint, hisz nagyon megkedvelte az ’Átilá’ hun legényt, főleg miután megtudta, hogy milyen nagyszerűen számol. A sok földje, hatalmas birtoka mellett üzlete is volt a gazdinak. Később derült ki, hogy a félcigány, fényes szemű orosz Kátyinká ’az öreg gazdám bitangja’. A fogoly-szolga eleinte a mezei munka után, esténként a ládákat rakosgatta a raktárban, takarított, mosogatott. Minden kulimunkát ő végzett. Egy ilyen alkalommal a ládák, üvegek között, a poros földön, összegyűrt papírpénzt talált, az akkori legnagyobb értékű orosz pénzt, odaadta a gazdinak, mondván, hogy hol találta. A muszka-gazda nem szólt semmit, elvette, és cserében egy nagy kulcsosomót nyomott a markába, s azt mondta, mától kezdve rád bízom az üzletet, te vagy a főnök. Így lettem a fogságban úriember, mesélte Tata nagyapám. Csak az eladással, áru-

beszerzéssel, könyveléssel foglalkoztam, három muzsik alkalmazottam volt, később már négy, mindent ők cipeltek, ők takarítottak, mosogattak, vagyis én parancsoltam nekik. Ment is az üzlet, mint a karikacsapás.” (261.). Mintha csak ez lenne Móra alapesete a ’címezett ismeretlen’ visszaküldött levelekkel, a ’Poli Prof’ verdiktjével: „a haza ügye előbbre való a nemi enyelgésnél” (263.). Halála előtt az öreget meglátogatja a Jóisten: „Tegnap este a Jóistennel álmodtam, igen, nagy fehér szakálla volt, napfény-szakálla, mint a napimádó őseinknek, ott lebegett felettem, és azt mondta, erősen vastag hangon mondta, jól tetted, Jóska, hogy senkit sem lőttél le, jól tetted. Én mondom neked, hogy jól tetted. Ezt mondta. És mint a gardany (nagybőgő), úgy szólt a hangja (mikor e sorokat írtam, A hang világnapja volt!), úgy biza, olyan mélyen, mintha énekelte volna, a basszusnál is mélyebben zengett. Most is hallom. Te nem hallod? Ha mindezt nem mondom el neked, hősként halnék meg, igen, de nem visz rá a lelkiismeret, a hitem, hogy ezt a titkot, a legnagyobbat, a sírba vigyem. Szorította a kezemet. Mindent rád bízok, nagy pecér unokám, ha írástudó leszel, márpedig az leszel, mert én megálmodtam, tégy vele, amit akarsz, de csak akkor, érted? – ahogy megegyeztünk.” (266.). A parampara, a szent szukceszsió így örökítődik át tatárról unokára, a legnagyobb titokkal a tarsolyban. Mert-hogy egyvalakit mégiscsak megölt az öreg – legalábbis a történelem feledékenységével, hanyagságával, gyávaságával. Aki a sztyeppén hasztalan kiáltott apa után! „Nem Kátyinka írta... nem női írás volt, nem. Hát akkor ki írta, Tata nagyapám? Nem válaszolt, csuklani kezdett, elakadt a szava, és már nem is tudta továbbmondani. Könnyes lett a szeme, és a hosszan tartó csuklás után köhögni kezdett, mélyen a tüdejéből, krákogva, sehogy sem akart felszakadni a flegma, vizet adtam neki, de a köhögési roham mindegyre megismétlődött, olyannyira, hogy teljesen kifárasztotta. Homlokára hideg verejték csapódott ki, letöröltem. Újból megfogta a kezem, szorította, egyre jobban és jobban, szeme üvegesnek tetszett, párnára csurgott a könnye. A ház hirtelen benépesedett, de még annyit nagy nehezen kinyögött, hogy majd holnap, holnap... Jóval később, a látogatók duruzsolási közepette azt vettük ki a beszédéből, ültessük fel, mert ő éhes. Mit ennél, Jóska lelkem? – kérdezte Mama nagyanyám. Forrós csirkepaprikást kívánt, Szibéria óta mindent tűzforrón evett, reggel, délben, este. Nyáron még a früstököt is. Otthon akkor nem volt csürkemártás, az unokaöccse viszont, Kicsi Kulák Ferenc szólt, hogy ők azt vacsoráztak, és hogy nekik még van belőle. Én hoztam el, s a kicsi, csonkafülű vaslábásban a tűzforró mártást, csámcsogva, jóízűen mind megette, kimártotta, kinyalta, és! Másnap, napfelszentültekor – meghalt.” (267.). Ki egyszer írni kezd, a világ gondját veszi a nyakába!

8. Önmagát elásó sírásó. Tódulnak elő a falu árnyoldalai. Románia piro-mániás hajlamai. Védekeznek a magyarok. „Isznak. Hadd legyen a könnynek elég nyersanyaga.” (343.). Ha nem sikerül keserű mámorba menekülni, jöhet a kényszerű kollektív üdvrivalgás. „És ebben a nagy üdvrivalgásos eksztázisban mi, magyarok valahogy nagyon idegeneknek éreztük magunkat, csak a látszat kedvéért tátottuk ki ütemesen a szánkat, hang nélkül kiabáltunk, és úgy tapsoltunk, hogy amikor a kezünk összeért, egyáltalán nem csattant. A lendület utáni szándékos fék miatt. A tömeg viszont önkívületben volt. A vegyipar fellegvárá-

nak nevezte a várost a nagyvezér, ezt hallva tombolt a tömeg. Hisztérikusan éljenzt, skandált mindenki, Bonbonikát is beleértve, és amikor mellé sodródtam, valamiféle különleges gombóccal a torkomban, de én is kiabáltam...” (192.). Felhánytorognak a méltánytalanságok, a megkínzott Néma Gyagya Lindustól („akit jól megmocskolt a háború”, 35.) egészen a marosi halászközig, akiket tönkretett „a nejlonzoknisodó szocializmus egyik vívmányaként: a marosvásárhelyi műtrágyakombinát ipari szennyleve” (56.). De nem kell ahhoz vis maior, természeti katasztrófa, hogy kínozni lehessen a magyar rabszolgát. A tészesítés például így zajlott a szocialista realizmus jegyében: „az engedetlen gazda bal középső ujjára hurkot vetettek, áthúzták a nyitott ajtó közötti résen és rácsukták, szépen, lassan, fokozatosan, amíg szabad kezével alá nem írta a belépő nyilatkozatot.” (147–8.). Ám a Szerző édesapját merő huncutságból fél év börtönre ítélték (150.). Van, aki a Marosba veti magát (154.). Évadja, divatja kél az öngyilkosságoknak: „Kulipintyós Krizanténia családján csattant a sor. Kegyetlenül. Egpár kivétellel szintén önkezükkkel végeztek magukkal, ‘csak úgy’, ami annyit jelentett, hogy nyomósabb ok nélkül, mintha ezé’ jüttek vóna a világra’.” (311.). De a legkacifántosabb halálnemet mégis a sírásó abszolválta: „A hajdani téglavető, Téglás Subák Feribá volt, és egyben gödörásó-sírásó is, aki Magyardellő megrökönyödésére élve ásta el önmagát, függőlegesen, mert! Nem szerette volna azt, hogy ő temesse el az egyre fogyatkozófélben leledző falut.” (60. – Régebbi novelláskötetében már részeltetett bennünket eme önelásás mesterfogásaiban a szíves Szerző.)

9. Gyertek haza! Időről időre hazatér a Szerző Magyardellőre. Keseregve szögezi le: fogy a magyar: „Nemzeni kellene talán, na de kik?” (295.) – dörmögi magában. A könyv végső fertálya csupa öngyötrő számvetés – kiútkeresés: „A lakosok fele már idegen, román és cigány, finom vegyes. Halnak ki a magyarok. Egy részük elmenekült. Akik itthon maradtak, a föld alá menekülnek. Az ugyancsak magyar, fejlődő, szaporodó Búzásbesenyő mért nem kiáltotta, hogy: meneküljtek a faluból, meneküljtek...” (320.). Igen ám, de hát önma-ga is elhagyta a falut, sőt az országot. (Igaz, teszem hozzá, hogy két felserdült fia Magyarországon lehessen többszörös országos bajnok pingpongban!) „Mi lett volna belőlem, ha nem hagyom itt Magyardellőt, ha nem tanulok, ha nem lettem volna ‘írástudó’. ‘Meneküljtek a faluból... jaj-jaj, meneküljtek...’ Harangoznak fülemben a szavak, félrevert harangok visszhangja. Időnként ‘immáron’ fordítva: Gyer-tek ha-za! Gyer-tek ha-za! Talán ezért zúg hosszú évek óta a fülem. Nem lehet gyógyítani, mondják az orvosok.” (321.). Álomsorozatban pereg le a megrendült író előtt népe tragédiája: „Korszerű tárgyalóteremben vagyok. Közepében akasztófa. Hangosbemondó üvölt. Szűz volt ez a falu, szűz, és kurvát csináltak belőle, kollektív kurvát... Pirandát. Cigány pirandát. Minden-kiből. A nagy szovjetesek...” (324.). A helyben maradt „Vastaliga” találja meg az ‘elkurvult’ Magyardellő új titulását: „Európadelő” (344.). Ha ugyan lesz még akkor Európa!

De hát hogyan jutottunk idáig? Hogyan gyengült vérszegénnyé, önröhögővé nemzettudatunk? „Jusson eszedbe, hogy nem díszmagyarban, hanem

földhözragadt székely népviseletben voltál épp Kecskeméten, ahol rád kiáltott a 'nyugatikocsi-tulaj', hogy 'minek magyarkodsz, te székely...', és ezután a pénisz szót olyan obszcén hasonlat előzte meg, amit nem is lehet körülírni – kulturáltan. Útkereszteződésben, a piros lámpa előtt ugrottál ki a Trabantból, hosszú, nehéz kormányzárral a kezeden, Trabant és kormányzár, jó, mi?! A nyugati kocsi pedig sipirc! – át a piroson. És te ott álltál, mint... faszi (hogy festene itt, pénisznek írva?) a lakodalomban. Széles karimájú (nem pörge) kalapodat lekapta fejedről a szél, a nemzeti szél, Magyarországon, mert akkor épp nemzeti kormány volt hatalmon – Kecskeméten is... feloldozás végett: egyik szemtanú barátod kinyomozta, hogy nem kecskeméti volt az illető. Mégis! Mi jut eszedbe erről, na, mi?! 'Nincs megalázóbb látvány a kalapja után szaladó férfinál.'" (303–4.). Fejétől búzlik a hal, tartja a közmondás. És bizony történelmünkben csak-csak felütötték fejüket bitang-hazaáruló „gyurcsányok”. Akik gondoskodtak róla, hogy viszálykodó, torzsalkodó legyen a magyar. A helyben maradó „Vastaliga” csaknem belepusztult az utolsó nagy nemzetárulásba: „Az a bizonyos december 5-ei svung majdnem őt is elseper-te. Az 'asszany' ebbe halt bele. Ebbe, biza. Kinek kaparsz, Vastaliga, kinek? – szegezik a kérdést horpaszkodó, lecsurdászott izmú mellének. És hiába mondja a fia, édesapám, édesapám, hagyja a csurdé nyavájába a földeket, há hiányzik ez magának? A ráksúj ott egye meg őket. Eltartom én magát, drága édesapám, el én aztán. Ne dolgozzon egy lépést se, csak pipázzon, ha jólesik, és olvasson, mert olvasni mindig is szeretett, vagy sétáljon, ha ehhez szottyan kedve. Érezze jól magát. Élvezze az életet. De hiába mindez. Az öreg Vastaliga sem enged a negyvennyolcból!” (335.). A Szerzőt díjnyertes franciaországi énekes-prímási turnéján kísérti halálra az öntépfő meneküléspánik: „A csalogató falunótája szerint, melyet, mintha elvarázsolta kórusban énekeltek volna, hogy hát!: Magyardellő nem jó helyen van, mert a Maros körülötte van, és egy-két szakasz után már nagyon összezavarodva kerestem őket. Aztán már-már önmagamat. Lankadatlanul. 'Meneküljete a faluból... jaj-jaj... meneküljete... még az országból is...' Véltem hallani annyi idő után most újra és újra. Szüntelen. Hol is vagyok? Hol, hol? Hát, a Duna-parton vagyok. Itt visszhangzik, túl visszhangzik, egyre csak visszhangzik – az énekkel együtt a menekülési szöveg, egyre erősebben, úgy, hogy ténylegesen zeng bele minden, de minden, és mégse találom a falumbelieket, mégse... Tükröződik a Duna.” (313.). Egyre több otthon a temetés, csak temetés. A tiszteletes még a tárgyaktól, a kollektivizálásból megmenekült járomtól is búcsúztatja az elhunytat. Mert minden drága itt, megbecsülendő (273.). S míg nyaranta Szent Királyunkat ünnepeljük világszerte, a hazateremtőt, zúg a magyar fülben: „Hol van az a haza, hol? Na jó, na. Ej, haj, Magyarország, drága Magyarország! Hol vagytok, székelyek, Erdélyt bíztam rátok, s azt is, mondjam, ne mondjam, hogy elbasztátok...” (226.).

Pedig nem így indult. Hősiesebben, daliásabban – delelősebben: „Az éjfél utáni Nyáráshoz érve a pitymallat-várandós ég alatt, de még a tisztára mosott hold-kapcsás fényben falunk eredetmondája került terítékre, a párálló Maros ezüstös lebegésű csillaglásában. Az 1344-ből datálódó, tizenharmadik ne-

vét viselő Magyardellőt – édesapám elmondása szerint is – a mondaként Del vezér alapította, Kere vezér pedig Kerelőt, a mostani Kerelőszentpált. Ennek szomszédságában, a Maros bal partján van még egy Kerelő (Chirileu), mely hajdanában ugyancsak szintisza magyar volt, most már szintisza román – a befogadott cigányzenész családokkal egyetemben... Nos, a két vezér nyilat húzott itt, a Nyárasnál, ahol legsekélyebb a folyó, derékig sem ér a sodrásban. Mindkettőjük szemét a két legszebb szőke sellő kötötte be és egyszerre, vezényszóra forgatták őket jobbra, balra, összevissza szédítették. Megadott jelre, nem egyszerre lőtték, surrogatták a nyílveesszőket – oldalvást felfelé. – Most Del lő! Így lett Dellő. – Most Kere lő! Kerelő...” (59.). A folytatás sem hervasztó, noha iszonyú tréfába torkollik. Az Erdély függetlenségéért vívott csatában, „ahol a győztes Báthory Gáspár közlegény-foglyait itt sorakoztatta fel a kastély udvarán, melynek közepére, veretes pipájával mutatja a helyet, egy fadongás fejővederszerű dézsát állíttatott, keményen rögzített emelvényeire... A parancs úgy szólt, folytatja a volt intéző, hogy akiknek a fél füle nem kerül a dézsába: miután megtelik, az épen maradt kétfülűeket, itt helyben felnégyelik. Sokan voltak, két dézsa is megtelt volna. A lefegyverzett foglyok vágóeszközök hiányában egymás hallószerveit rágták, szakították le – bajtársiasan. A tromf viszont ezután következett: A nagyságos fejedelem nem várta ki, hogy megteljen a dézsa. Fülest, fél fületlent egyaránt szélnek eresztett...” (71–72.). Ezzel szemben ma, a XX. században, a csingerájos muzsika-házban, ahol még a rumány milicisták is táncra perdülnek, még a Himnuszunkat is dobra verik, azaz: „Jésszusom, hát tényleg, tényleg kurva Munyú, a Himnuszt húzza, verbunk és csárdás ütemre, aztán csingeráj, és román forgató ütemre, a magyar Himnuszt. S né, a románok, hogy járkák! Nem is tudják, persze hogy nem, há-há-há! Mit háhá-zol, hát nem ők nyertek? Most is ők nyertek. Már a Himnusz se a miénk... És a Székely himnusz sem. Mit beszélsz, te hülye, ami bennünk van, a szívünkben, azt soha el nem vehetik. Soha. Érted?” (155.).

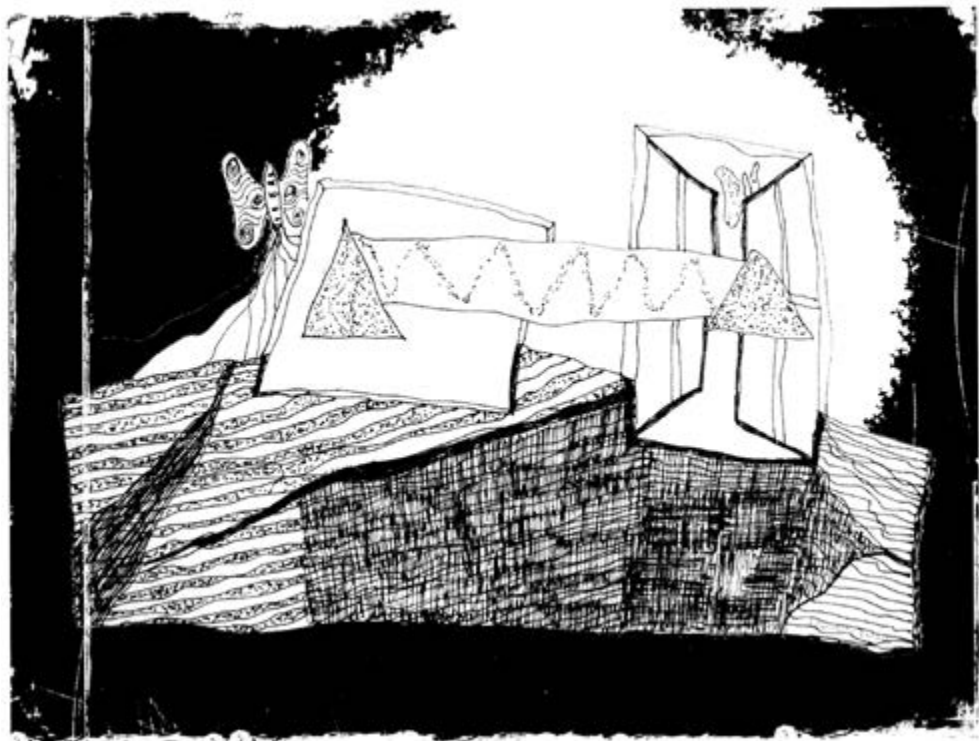
A legnagyobb baj az, hogy már senkinek se kell a föld, a drága Anyaföld, Szülőföld! (347.). „A szántókat is többnyire idegen nevű ‘cimborák’ vásárolják föl. Nem egyszerre, apránként. Hadd essen az áruk, holott mindenki azzal kecsegteti magát, hogy növekedni fog az Unióban.” (351.). A Szerző, mint jófajta tézisregényben, könyve *bötüjében* a hazahú Vastaligával összegzi az igazságot. Reflektálva, visszatekintve villantja vissza felénk a megmaradt résnyi reménységet: „Aztán nyakába vette a falut, győzködte az özvegyasszonyokat, hogy ne adják el a földeket, de nagy részük azzal fizette ki, hogy vásárolja meg ő maga – hogy ne kerüljenek idegen kézbe. Kinek vásároljam meg, kinek? Hát ez az!... Na de nézzétek meg, ott van a többdiplomás szarházi vagy nem szarházi Mihók Gyárfás, az újságíró, ő is elköltözött, családotól, dupla menekült, de a házát, a földeket nem adta el, és nem is fogja, ezt garantálom. Pedig hányan kérték már. És kérik mind a mai napig, Hagyatékot írt, hitelesítette, amiben az áll, hogy ősei földjét, házát csakis rokonoknak adhatják el a saját gyermekei, még ha féláron is, de idegen a kezét rá nem teheti. És hogyha rokonnak nem kell, akkor a református egyháznak ajándékozza. Azzal a feltétellel, hogy a helyi felekezet, ha valamikor esetleg eladná, csakis magyar felekezeti egyháznak

adhatja el. Én is ilyen hagyatékot fogok íratni, hiteleset, csak jöjjön haza a fiam. Vagy ott van Pipás Halmágyi Sándirbá unokája, Ilonka, a tanárnő, már nyugdíjas. Székelyudvarhelyen él a családjával, de ő se idegeníti el az ősi juszt. Tűzbe merném tenni a kezemet érte. Igen, mert nincs rászorulva, vágtak vissza az öregnek. Elvből nem adja el, értitek? Elvből. Tudjátok, hogy ez mit jelent? Na hát, én is így vagyok ezzel, mert ha kenyéren és vízen élnék, akkor se adnám el, értitek? És ha még kenyere se lenne?”

*

Talán ennyicske gyarló summázatokból is kiderül: DeJó dokumentumregénye nemcsak jelentős kordokumentum, hanem szívmengető (olykor szívdermesztő) szépirodalmi remeklés. Gyöngyözik az ember lelke olvasván. Végre nem érdektelen és száraz textúrák külföldi ízlés szerinti tákolmánya! Minden ízében magyar, hazai, bővérű, igazán ígéző! Jobb emberré s magyarabbá válik, ki elolvassa! S pláne: csingerájosabb, magyarabb cigánnyá!

Turai Kamil

...ÉS FORMÁK 3. (FF XLVIII.)

Batári Gábor

Science fiction

avagy Mirdroff és az űrbéli ribanc

Szó-játék két felvonásban
Abszurdabb dráma

FŐBB SZEREPLŐK:

VAMP: a voltaképpeni fő-főszereplő, az ősnő, mivel tőle származik alapvetően, direkte a lábából, lába kifejléséből a főszereplő: az erős combalkatú örömlány, aki a második felvonástól nagyon nagy mértékben jelen van a színen, ő, Vamp pedig már az elsőben, sőt a prolog is őrá szól. Nevei: Szép Irén, Vanda Geröyk Brün.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY: a származtatott főszereplő, ő, aki szinte végig jelen van a színen, usque a második felvonásban. Intergalaktikus kémnő, jó ügyért harcol, de a földön örömlánynak és sorozatgyilkosnak adja ki magát, az átalakulás művésze, mind ruháit, mind test-ruháját tekintve. Nevei: Hilda Geröyk Brün, Vésztőy Brünhilda.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR: kommentálja, ami a színpadon történik, főleg az erős combalkatú örömlány küllemét és cselekedeteit.

NŐNEMŰ NARRÁTOR: kommentálja, ami a színpadon történik, negatívan áll hozzá az erős combalkatú örömlányhoz.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II.: csak a negyedik színtől narrál, igen furcsa a beszédmodora.

KÖZPONTY EDE: A VÉRPIROSPÓZSGÁS MAGISZTER: az intergalaktikus kémnőt, jelenleg erős combalkatú örömlányt üldöző intergalaktikus titkos ügynökök főnöke.

AKI TAMMARG: az intergalaktikus kémnőt, jelenleg erős combalkatú örömlányt üldöző titkos ügynökök okosabbika, a fej.

PECZÉRY JACK: az intergalaktikus kémnőt, jelenleg erős combalkatú örömlányt üldöző titkos ügynökök silányabbika, a kéz.

DART HOSEK: Központy Ede beépített embere, az erős combalkatú örömlány stricijének adja ki magát, akit a csaj megnyúz

OERDVIGG MIRDROFF: az erős combalkatú örömlány új stricije, persze ő is Központy Ede kozmikus kémelhárító főnök beépített ügynöke, a vamp elég erőszakos udvarlója, ő lett pezsgőspohárrá meg tudóvé, egyfajta metamorf démonita.

PROLÓGUS

NARRÁTOR Kilépett lenyűgöző nofretétei porhüvelyéből, rögvest valamiféle seszínű, hideg örvény hatalmába kerítette, végül beszippanította egy kehely, hatalmas, vaksi kráter, egy óriás uterusz. Elszédült. Egyfajta feledés homályába süllyedt, mégis többet tudott, mint valaha. Egyszer csak kápráztató világosság hömpölygött körülötte, mint mikor valaki setét barlangból kerül a napvilágra. Persze, amíg az anyaméh nyugalmas setétségéből az új, a más külvilág zajgó nappalába került, rengeteg mikroaion telt el. Ebbe a gyorsan suhanó ciklusba esett egész gyermekkora, sőt a bakfis-időszakok is, nemcsak nofretétiségét, földi vándorútját, de még új életének gyermekkorát is feledte: szüleit, a serdülőkor éveit, hát, igen, a gyermeksegről majd máskor – egyelőre titkos ösvény az, jótékony amnézia feddi. Persze a soha nem észlelt fényjelenségért lehet, hogy csak most éppen a fejről vízesésként zubogó szőke hajzuhatag vagy virító ritka kék szeme a felelős. Világvárosi forgatag kellős közepén sétál, sőt libeg, macskaléptekkel, manöken-peckesen, küllemét önkéntelenül megszemléli – persze ezt nem egyedül teszi – számos éhes aktatáskás hím, lenyűgöző látványából kéjsóvár pillantásával harap ki egy-egy jókora darabot. Fenemód dögösnek avagy szexinek találja magát (hogy honnan gyönnek az efféle szók néki?). Nos, dereka roppant karcsú, mint eddig is, ugye, ám ehhez képest csípője szélesedett-kerekedett, az egész figurája jóval erőteljesebbé, masszívabbá és emellett még

nőiesebbé is vált. Fekete miniruha feszül rajta (hogy honnan), kivételesen formás, most kissé tömörebb, azaz tetszetősen arányos izomtömbökkel súlyosbított lába combtőtől közszemlére bocsájtván, hatalmas melle, e lelki újabb testben még előretörőbb, állóbb, keményebb állagú, majd felnyársalta a szűk, mélyen dekotált, szinte semmit nem takaró ruhadarabot. A személyisége is meglepő változásokon ment keresztül – tudati önazonossága megvolt bár, csak emlékei veszttek ki –, módfelett felfokozódott benne a büszkeség, a kihívó magamutogatás, karriervágy, a hímlények magához édesgetése, majd fennhéjázó visszataszajtása a visszataszítótságba, de ezt is csak a rokonszenvesekkel, ezek után vajon mi jár az antipatikusoknak, az ellenszenveseknek, osztályrészük csakis a velük szóba nem állás lehet, meg a lelki patika. Szörnyű! Most beletrafáltunk Nofertiti új, magas, szőke, de nem felemás – habár? majd meglátjuk – életének közepébe. Itt a fényes csillagvárosok között. Mindenesetre túl van már egykét szépségversenyen első helyeztként. Mint az Androméda-köd szépe szépségkirálynői diadém, a Magellán-felhő arca különdíj és az Univerzum legszebb arca-melle-lába triatlon megmérettetés rendkívüli nyereseményének boldog tulajdonosa. Természetesen ezen szépségipari teljesítményeinek esztendei a feledés folyójába merült huszonnégyszáz éves koráig tartó, úgynevezett gyorsan suhanó bakfis-epochába sorolhatók. Tehát most éppen a Dágon bolygón, Daimónia fővárosában érjük őt tetten, épp az Űr-alezredesképző Ka-

dét-Akadémia báljára tart. Ennek a felsőfokú oktatási intézménynek, mely az előbb említett táncos rendezvény istápolója, ő is hallgatója.

I. FELVONÁS

I. SZÍN

Az Űr-alezredesképző Kadét-Akadémia bálja

PEZSGŐSPOHÁR Ki szorongatja így szorosan karcsú közepsőmet? (Körülnéz.)

NARRÁTOR Meglepő, de némi késéssel észlelte csak, hogy egy fenékgig feketében fehér-lő-rózsálló-bronz-barnálló bőrszínének kedvező elegyére gondolkodom itt, tehát egy kihívó öltözetű bomba nő, egy szép természetű vámp tartja kezében, aki fenékgig erő, fekete színű, mélyen dekoltált kisestélyiben homorít s domborul, mint valahol a sírja.

PEZSGŐSPOHÁR Micsoda nő! Így mindjárt más, de hogy képesek ilyen gyöngéd ujjak ennyire erős szorításra?

NARRÁTOR Nem tétlenkedett sokáig, rögvést haditervet vázlatolt magában. Úgy vélte, ha a fejet meghódítja, övé az egész nőszemély, közben újra és újra megmártóztatja lelkét a szexbomba, a Kozmosz Szépe arca látványának részleteiben, és így bizsergett magában:

PEZSGŐSPOHÁR Nohát, akkor kezdjük a finoman kimunkált főpalota ostromlását: a vízesésként hátközépig zúduló, aranyszőke hajzuhatagot, a majdhogynem ázsiai metszésű, egzotikus, nagy, mandulaforma szemet, az olyan soha nem látott szépségű túlvilág-kéket, a hosszú, sűrű, sötét szempillát, a felfelé ívelő, barnás ár-

nyalatú szemöldököt, a görögszobor-egyenes, a hegyénél bájosan fitos orrot, a telt, ívelt, meggyipiros eperajkat, a gömbölyű állat, az egész, a járomcsontoknál szélesedő, szív alakú arcot, melyen feszül a fehér alaptónusú, rugalmas, őszibarack- meg rózsaszírom-hamvas arcbőr. (A nő felé fordul.)

Kisasszony, az ön szeme oly kék, mint a kék bálna kékje.

A hölgy mintha nem is hallaná. Még soha nem néztek levegőnek. Valami extravagánsabbat... mondjuk...:

Asszonyom, az ön szeme reszket a hold vizén, mert madárka szállott rá... (Magában.) Rebegem kecses pislogásáról, minőnél mondata megindítaná, mint kireppenő madárka... a hold-nőiség könnytömlőit...

NARRÁTOR De hiába, mintha szavainak nem lenne foganatja. Közben a fényes bálteremben, a táncolók ruhái mint denevérszárnyak szálltak, suhogtak, de nem a magosba.

FRAKKOS ÖREG Hölgyem, szabad?

NARRÁTOR Egy frakkos öregúr kéri táncra, az imént aprólékos részletességgel lefestett orcájú nagyon, de nagyon miniruhában álló, mert emlékezz, kedves néző, mondatokkal elébb ez már elmondott: rózs-álló, bronzbarn-álló fiatal nő, akinek tökéletes idomai közül, ha rangsorolási kényszer hevítene, azt kellene kijelentenem, hogy talán a lába volt a legkívánatosabb. Bár ez némileg eltúlzott megállapítás, ugyanis minden egyes porcikája remekbe van szabva.

VAMP Hát persze...

NARRÁTOR Válaszol a vamp kacéran, bűgő, fátyolos altján, és leteszi a szabvány szerint leginkább a kö-

zépén elvékonyodó, nyalka pezsgőspoharat.

Oerdvigg Mirdroff úr egy hétköznapi, átlagos polgár volt. Míg egy nap lecsapott rá a nagy kozmikus velőszippantó hangyász. Ez a lény a földön élő közönséges hangyászok űrbéli rokona, azzal a módszerrel, hogy ezen ragadozó nem mással, mint középosztálybeli, bár kissé hangyás hivatalnokok agyvelejével táplálkozik. Viszont ez az egyszerűnek látszó eset nem a mindennapos hangyásztámadások forgatókönyve szerint zajlott le. Ugyanis a hangyászt szippantása és emésztése között egy kozmikus rengés kerítette hatalmába, következésképp kénytelen volt a hivatalnok agyszerkezetét még az emésztés előtt kibocsátani, őmagának pedig elpusztulni. Így Mirdroff úr lelke, általunk ismeretlen okból, egy pezsgőspohár kristályrácsai közé ékelődött. Szerencséjére szürkeállománya épségben maradt, azt leszámítva, hogy elmeállapota enyhén károsodott.

II. SZÍN

A Pszükhé aszteroidán, a vamp luxuslakosztályán, ahol a bútorzat csupán egyetlen kerevetből áll.

NARRÁTOR Mirdroff nem sokkal a balul sikerült (valami okból süket fülekre talált, pedig a vamp hallása kiváló denevéri, sőt delfini szintű) udvarlási kísérlete után megjelent a szép lábú hölgy lakásán, akit – mivel az áttáncolt éjszaka kimerítette – mély álomban talált.

(A vamp fölébred, legnagyobb meglepetésére megint egy pezsgőspohár van a kezében.)

PEZSGŐSPOHÁR Most már szóba állsz velem, szirénem?

NARRÁTOR Ezennel megadatott néki, hogy beszédje hallható legyen.

VAMP Miről beszélsz, miféle szerzet vagy te egyáltalán? Amúgy eszem ágában sincs, nem szokásom poharakkal, kupákkal, billikomokkal, de főleg nem magánlaksértőkkel szóba elegyedni.

(Egykedvűen, egy csöppet sem csodálkozva, hogy egy pezsgőspohárral folytat diskurzust, és a beszélő kelyhet már vágná is a földhöz, csakhogy az udvarló serleg az ujjai közül kiszabadul, és megáll a földön, mint a cövek.)

PEZSGŐSPOHÁR Odasüss, kisanyám, te szöszeke nap, mindjárt nem lesz olyan nagy mellényed, még ha hatalmas, formás halmok húzódnak is meg alatta. *(A hölgy altestére mutat.)*

NARRÁTOR A most is miniszoknyás, mély dekoltázsú (mert fáradtsága miatt le sem vetkőzött) lopva bal csípőjére pillant, ordít, toporzékol. Figyeljék csak!

VAMP Mit műveltél velem, te átok!?

PEZSGŐSPOHÁR Semmit, ezt ő tette önhatalmúlag, szuverén döntés volt. Igaz, egy kicsit besegítettem. Szuverenitási energiádat a maga totalitásában, önatomjaimon gerjesztve, édes hölgyfruskám, bal alsó végtagodba térítettem, mely teljes nagyságában (ó, valóban nagy volt, én csak tudom, ugye, főleg egy karcsú kehelyhez képest) csinos arc- és agykoponyádtól és egyéb szerveidtől független életre kelt. Másképp fogalmazva: elhagyott téged, az anyahajót.

Emancipációs törekvéseid végre teljességre juthattak, jó alakú vámpírárm, mert bizony ő a te ré-

szed, és hogy is mondjam... hát... ő is te vagy, nemde, tessék, most megtestesíti független női mivoltodat, mert már teljesen szabad, még önmagadtól is (*röhög, majd szétreped*). Ne félj, behálóztam, most Tammagnál őriztetem hét lakat alatt, visszakapod, ha a szeretőm leszel.

VAMP (*Visszafogottabban, büszkén.*)

Ha a következő esztendőben ilyen felemásan kellene tengődnöm, akkor sem... soha... soha.

NARRÁTOR A vamp, vagyis a kurta ruhás nő a dühtől, nézze csak a közönség, mi több, a bosszúvágytól erőre kapván izmos, táncosnőforma lábával, amennyire telik, fűgén, kecsesen szökellni kezd a pohár körül, szinte kicentizve annak kristályi sziluettjét, azzal a feltett szándékkal, hogy eltapossa az átkozottat. Csakhogy az elváltzott hivatalnok, nézzék csak, nézzék, szélvészgyorsasággal elsuhan a bordó túsarkúba bújtatott fél pár lábfej és a hozzá tartozó hatalmas, izmos, combtövíg csupasz, de selyemharisnyás-harisnyatartós, ám pillanatnyilag egyetlen láb (hát innen alulnézetből monumentális egy obelisz) és karcsú, magas gazdája hatóköréből. Aki a nagy lendülettől imbolyogni kezd, és... nézzék csak... látják?... mivel hosszasan manőverez támaszték híján, meg járatlan is az egy lábúságban, újdonsült a páratlan járószervűségben, kicsit sem szokhatta, mert a jelen pillanat szülte újjá, roppant csinos bicebócává, nos, mindezekért együttvéve hanyatt zuhan, no ugye, látják. De a hajdanvolt vamp – vagy tán még most is az – estéből feltápászkodva, gúnyosan a földhöz ütődés fájdalomtól néha felszisszenve, folytatja:

VAMP Te elvetemült, poharak szégyene, pezsgőbe zárt reménytelenség, hiába fáradoztál (*erőltetetten nevet*).

Minden hiányt pótolnak már, még egy íves tartópillért is: pneumatikus, húsa, mint húsom, puha, hosszú, gömbölyű, bőre bársonyos, mint a sajátom, testemhez minden erőnél erősebb vonzás rögzíti, asszonyi melegségem, amely e delejezett szerkentyűt fenekemhez tapasztja, és annak mozgását szellemem varázsa teszi takarossá.

PEZSGŐSPOHÁR Nőmeleged sugárzása és szellemed villanása, mert majdani család járásod eszköze felemészt, elapadhat. Így hát csak egy héten egyszer ajánlatos, hogy mutogasd újra ikerpárrá egészítve harisnyatartós kincsedet, amit e végzetes napig, ugyebár, minden percben megtehetted és meg is tettél – a hűtlen bal oldali függelék pedig, aki nemrég oly rútul faképnél hagyott, féltékeny lesz a remekbe szabott hamisítványra és rád is, akkor pedig a csodás ikekből végleg egyke marad.

VAMP Annyi baj legyen, az én combkincsem oly dús, telt és egyben karcsú, hogy egymagában is megáll, pár nélkül is páratlan, árván is ékességem. Azért is végzet leszek, de ne félj, a tied soha.

PEZSGŐSPOHÁR Fogsz te még másképp beszélni, kis szívem, ha mondja majd a férfinép csúfondárosan:

*A szép lábú amazon
mi hősit tett vajon,
hogy lesántult ily
gyönyörűn s fiatalon.*

NARRÁTOR De a sudár vamp leányzó, Szép Irén (gondolom, egy pil-

lanatig sem kétséges a kedves publikum előtt, hogy az új életű, túl- és másvilágú Nofertiti ő) csak dacosan a vállát vonogatja. A furcsa kérő pedig, látva, hogy haszontalan rezonáltatja gondolatait rezgő atomkristályain, bosszúsan távozik.

III. SZÍN

Az Univerzum mély kútja környékén.

NARRÁTOR Az önállósult (önállósított) bal láb el se köszönt (mint hallottuk) karcsú gazdájától, búcsút sem intett a függetlenített függelék. A szép járószervet Mirdroff fogatta el – hamar véget ért a vágyott szabadság –, aranyhálóval cserkészette be. Ezt még annak idején Héphaisztosz készítette, hogy in flagranti fogja feleségét, a meglépett láb karcsú gazdáját, a Vanda vampot Árészszel.

Most jött el az ideje, hogy egy keveset Tammargról beszéljünk. Eleinte, miután felmondott az Elenséges Eszméket Ellenőrző Hivatalnak, még csak szimpla katonai babérokra tört, jól helyezkedett, kevéssel a nagy skizma előtt (a bal láb elszakadása a jobb anyaszervezettől) kinevezték (igaz, a világ végére) a Világegyetem fagyott kriptái, másképp az Univerzum mélykútja, Jég-Szaharája, azaz Végtag-, illetve véglénytemetője inszektás-humanoid fajzatú dongó-örzászlóalja parancsnokának, a smaragdszemű, szilíciumdongájú őrdongók ezredesének, előléptetése folytán a felső hét lakat birtoklója lett. Nos, az ő szilíciumfullánkös pribékjeire lőcsölte Mirdroff a Szép Irén-féle szakadár láb őrizetét.

A láb különös dolgot kezdett észlelni magán. A combtó tájékán egy nem ismert nagyságú kinövés jelent meg, olyan szedercsíra formájú. Kétségbeesett:

LÁB Itt sínylődöm, megfosztottak percekre kivívott szabadságomtól, és most talán a halál hírnöke az, ami felütötte rút fejét... pont a legérzékenyebb ponton.

NARRÁTOR De hiába, az osztódás megindult, s a nem várt vendég csak terebélyesedett. A halálfélelem mellett ráadásul marcangolta a lelkiismeret-furdalás is. Eszébe jutott kedves gazdája:

LÁB Szegény úrnőm, mily rettentés, mily mega0lázó helyzetbe sodortam. Hogyan megy majd az emberek közé? Lelki szemeim előtt látom (ha egy lábnak van ilyen egyáltalán), amint mankózik a boulevard-on, bal csípeje alatt merész kivágással. Egy kiváló testi adottságú, gyönyörű nő, aki férfifogásra termett, milyen groteszk jelenség lehet, egész a kezdetektől, a tőtől bal láb nélkül. De most utolért a büntetés önzése miatt.

NARRÁTOR Így sopánkodik magában egy utolérhetetlen, eszményi női láb, az aranyszőke vamp ex-lába, „aki Szaharába ment magába” – ahogyan a költő írta:

*Nagy dilemma
„dilis” Emma
mit tegyen ma,*

*mert „szép” Irén
a dús... szirén
oly szuverén,*

*hogyan is mondjam:
egyik lába
mostanába’*

Szaharába
ment magába’.

*Hogy ezennel
járta ismét könnyed legyen
(mint ahogy a gepárd megyen)
gyönyörű Irénnek,
dús keblű szirénnek,
szárnya nőtt Irénnek.*

*Nézik őt, a szárnyas nőt,
porkolábok, szeretők.*

*Így azóta
szép Irénnek szárnya van,
nincsen szirén szárnyatlan,
porkoláb sincs lábtalan.*

Aki önálló, szuverén személy már. Közben a külső szemlélő, ha volna, megfigyelhetné – de jaj, jaj persze hogy van, ó, én kretén, oligofrén, hát önök, drága, kedves nézőim –, hogy a kinövésből egy tompor sejlik elő, majd rohamosan a megszőktetett láb párja, és fölfelé is burjánzik törzs, mellek, karok és fej alakjában, és máris a láb egykori tulajdonosnőjének alteregója ragyog szemünk előtt teljes kisasszonyi pompájában.

Közben Tammarg, akit az ideológiák szele hányt-vetett, és távol állt tőle a becsület, szívéhez kap és így szól:

TAMMARG Kimentem a raboskodót, ha addig élek is.

NARRÁTOR Aki tudomása szerint még csak egy szimpla láb, nos, éles elméjével nyiszlikbe aprítja kinevezési oklevelét, nézzék csak, hogy igyekszik, hogy munkálkodik: rettentetes platóni koponyájával feltöri az Univerzum mély kútjának hét lakatját. Amikor megpillantja a lábból született nőt – netán a soktól, hogy egy szimpla lábból

nő lesz –, legyűri a szervezetében lappangó morbus sacer. Elvágódik, majd elbocsátja saját testét: TAMMARG Elég volt most már, te nyavalyás, lélekölő börtön, ki vagy rúgva. (Sas képében elszáll, márdártávlatból látja, hogy a ma született hasonmás hölgynek, akit az imént kiszabadított, nyoma vész.)

(Ezzel egy időben Mirdroff pohártesztén erősen sajgó fájdalmat érez, egy őrjítő pukkanás, és a pezsgőspohár kvarkjaira hamvad, kiterjedés nélküli pontanyaggá töpörödik, magával ragadva minden fajtájabélit.)

II. FELVONÁS

Azért indokolt új felvonást kezdeni, újra kárpitot lebbenteni, mert eddig a vamp vitte a prímet, mostantól bizarr módozatú leszarmazottja, akit csak erős combalkatú örömlányként emlegetünk a továbbiakban.

VI. SZÍN

A Hetéra tér közepén áll egy sportos, karcsú testű, ámbár erős combalkatú örömlány, összegezvén, tehát egy szép termetű leányzó. Ki nem más, mint az aranyszörke vamp (ellopott) ex-lábaból (az előző színben) lett bomba nő és szexbomba-szimbólum. Egykori tulajdonosnőjének teljes jogú alteregója teljes kisasszonyi pompájában. A mellette álló hímne-mű és nőnemű narrátor reá mutatva kicsinyesen pontos személyleírást ad róla, utalásokat tesz korábbi életére is, hogy végtére is az úrből szállott alá. A narrátorság maga hímre és nőre oszolt.

I. JELENET

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Rózsás-üde ribanchúsban,
rossznő-bőrben,
őskelepce bűn-tor-tórben,
ott áll a pillangószemű,
üzletszerű éjelgővé inkarnálódottan.

Igen, leszállt a nagy istennő,
a szent szajha.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Kéjszakai pillangó.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Fenékig feketében,
fartól tűsarokig iker-henger-
gömbös-íves izom-bőrtömbben,
csupasz húsbörtönben.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Hatalmas combjai bevilágítják az éjszakát.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Fekete motoros dzseki rajta.
Bal kezében cigaretta,
jobb kezét hanyagul zsebében tartja,
lenszőke haja eltakarja fél arcát,
közben fúj a szél, a Hetéra téri sebes basszát.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Elégedett, sőt önelégült a nagy combú szajha,
mert Peczéry ügynököt alapost helybenhagyta.

Na, mit gondolnak, mivel, fránya nagy combjaival abajgatta.

II. JELENET

(Hosek, erős combalkatú örömlány,
Nőnemű narrátor, Hímnemű narrátor)

NŐNEMŰ NARRÁTOR De hej, motorzúgás hallszik,
Dart Hosek ripi-apacs jó vadonatúj striciklijén.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Aki eddig még aludt, már nem alszik.

NŐNEMŰ NARRÁTOR És megállt az alszajha zsebre dugott keze mellett,

és az izmos, feslett nőre tekintve ezt mondta:

HOSEK Ide a pénzt, kurva!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Jaj, de durva, jaj, de durva!

HOSEK A teremburáját meg carramba!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Otromba, meg iromba...

HOSEK Dőlj romba, dőlj rumba, szexbomba, a karomba, a karomba,
de legalább hanyatt,
hogy dőljön belőled a szesz,
rumba-táncos lábú szex,
olyan egy pofont kapsz,
hogy paffá leszesz,
mint a bűvös házi sárkány,
nem segíthet rajtad
sem szerelem, sem ármány.

FÉRFI NARRÁTOR Aztán ütött, ütött és ütött (talán az órája is),
s a pénzszejhászó, cirmos combú pillangó szeme alatt kék lett,
s most már ütött-cocotte, de a kurva,

jobb kezét zsebéből ki sem húzva,
NŐNEMŰ NARRÁTOR a balt azonban használva, Hosek bikanyakát megragadta, és éles körmeivel amannak gége-gigáját apránként kiszedegette, s még mindig ugyanazon eddig alkalmazott kézzel (a bal) a durva néhai és sehonnai kitarítottat megnyúzta.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Na most megkrepiáltál, apukám. Enyém a bőröd: a lelked. De ne aggódj, Dart, drágám, jó leszél még anatómiai ábrának.

FÉRFI NARRÁTOR Vigasztalta a frissen cserzett hullát.

Majd nagy, combozatos-boltozatos-ízületes lábaival elfutott.

Ez a prostituálat bestiális.

III. JELENET

(Vérpirospozsgás Magiszter, Tam-marg, akinek fülei helyén agyteker-vény tekereg, ezért hellyel-közzel félrehall, Peczéry, Nőnemű narrátor, Hímnemű narrátor)

NŐNEMŰ NARRÁTOR Miként láthatja a kedves közönség, épp ellepik a környéket a titkosszolgálat emberei: Vérpirospozsgás Magiszter, a főnök, Mirdroff és Tammarg, a két majdnem egyetétű híg heréjű ügynök.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Imigyen szóla ekkor a Magiszter, teljes egészében a hullanyuzadék Hosekre guvadva:

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Hej, a bütykös bütyeit, ez a cementcombú cemente, cirmos ciszternájú, colos Cocotte, illanó-pillangó-tangó láb szülött, vagyis, nohát, tehát, azaz, ahogy a tény váladékát nézem, a nyuvasztási módozatok alapján csak a bőrnývűvő tehetette ezt a galád, szőröstül-bőröstül szórtelenítő-bőrtelenítő cselekményt.

TAMMARG Igen, főnökök főnöke, hohó, hipp-hopp, már legóból is kirakható legendárium, a defekt-boncú macska tarka szárnyát nekijel! A rossz nő húsát meg a ribanc bőrit.

PECZÉRY Igen, főnök, had-nagyok nagyja, húha, hip-hap, háp, háp, Nadják pásztora, őrnagyok őre, az efféle őrült nők ketrece, vörös posztó az ilyen vörös fenevadon lovagló imposztornáknak.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Ő, ő... ez a... ez a... ez az intergalaktikus vámpír, a milóiak irkás-firkás combtövű spionja a CDX 27-es, az amazonok sine qua nonja, csak ő

lehetett, most kamu kéjné-camouflage-ban, ennenmagácskáját sorozatgyilkosnak tettetvén, hogy tó(r)be csalja nemünk, combtőbe: nyakunkra szorítván ádáz python combjait.

TAMMARG Igen, főnök, hohó, hipp-hopp, kommandánsok komondora, jaj, bocsánat, kommandátora, az a-mazochista, úgy is mondhatnám, szadista amazonja, a nagy firkás combos kamu Camus nőstény pita avagy püthón Ekhidna.

PECZÉRY Igen, főnök, hohó, hipp-hopp, pangeve és ungava, Tánják tanítójának a legmélyebb tisztelettel, az ádáz titanic anyahajó egyben öldöklő leányvállalat, titáni combú, mellű titanisz makacs önmagácskáját sorozatgyilkosnak tettetvén, hogy combja közé kaphassa e szorításnak fenýőfagally nyakunk.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Kéjjel öli a hím-tényt ez a vas-beton-cement-lágy izomzatú nőstény. De eljegyeztem, megjegyeztem, eltaláltam dumdumommal, megjelöltem golyócskával jobb vállon és, avagy, tehát, nohát jobb felső felkaron találtam a veres kígyó-fenevadon lovagló ringyót, vállon lőttem magnumommal, kilyuggattam pisztolyommal, dum, dum, dum, dum, a CDX 27-est, a nyúzos macát.

PECZÉRY Ó, leggé lett legenda, főnökök főnöke, hohó, hipp-hopp, azaz nekem mondja? Rettentő egy perszóna, még engem is leterített – holott én levettem az ikernővérét a lábáról, azaz az ikernővéréről a lábát – valahol az Andromédaköd környékén, s majd gerincem, nyakcsigolyom-sikolyom törte, azal a híres combja általi fojtásával

csaknem kipréselte légcsőhurutomból a szuflámat.

NŐNEMŰ NARRÁTOR (A *filmforgatónyomaték kedvéért kettőt köhint.*)

PECZÉRY Feltűnt, főnök, hogy amikor rám vetette magát a ribanca, a ri-he-he-he-he-he-he-he-herongykanca,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR nevetés helyett, PECZÉRY csak azokkal a cement-ke-mény-lágy lábaival

és a bal kezével hadakozott, a jobb egyfoj-lytomban, ohh, bocsnat, egyfolytában a zsebében nyugodott.

A szemét céda

még egykezeset játszva

is helybenhagyott engem, Óvérpi-rospozsgássága

ügynökét, most henceghet

a cemende.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Mirdroff ügynök, nem arról van szó, a váll-lövéssem, hát nem érti?

NŐNEMŰ NARRÁTOR Örvendett vérpi-rospozsgássága.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Édes, drága golyócskáim! Érti már, Peczéry ügynök, Tammarg, nem értik? Hát ideget, csontot, eret ért a lövéssem, már mozgatni se bírja azt az átkozott, szemtelen, gőgös jobb karját.

TAMMARG Ó, Vérpirospozsgássága, Óvérpirospozsgássága

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Szóla ekkor és imígyen Tammarg:

TAMMARG De hogy csípjük meg a némbert, amikor állandóan változtatja a térbeli koordinátáit, sőt az izomboltozatos, íves-míves, cimbes-combos dimbes-dombos, völgyes-hölgyes külsínjét-bínját, semmirekellő, magakellető külse-jét is.

PECZÉRY Csak egy biztos, az a magabiztos (pedig a biztos úr én vagyok) mindig bombázó.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Vág közbe Mirdroff, elolvadva a vágtyól.

PECZÉRY Én mindjárt szétduzzanok, elfolyok, főnök (mint pezsgőspohár-koromban), még letepertő acélcombfojtása általi elestem is jólesett ötüle, nekem ő az esetem: ez az erős, vállas, nagy mellű, karcsú derekú, széles csípőjű, kívánatos, nagy, vaskos, hosszú combú, magas, szőke vamp.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Mint az ikernővére, igaz, Peczéry? Akinek a lába miatt majd haditörvényszék elé került, az a híres térdhódítása... a maga leánykérése: lánszöktetés helyett lábszöktetés, ugye, Peczéry ügynök?

PECZÉRY De főnök...

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Ne vágjon közbe!

PECZÉRY Igen, főnök.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Hát ide figyeljenek, ennek a maga nőügyének, Peczéry, köszönhetjük ezt az egészet, ezt a bosszúszomjas gyilkoló gépezetet, ezt a nőszörnyeteget.... De jól van, Peczéry, ha élve elfogja, a magáé lehet, azt csinál vele, amit akar.

Felőlem feleségül veheti, akár rabszolgájává teheti, háremébe viheti,

(Oda lizsk! Sic!)

csak vonja ki a forgalomból, tűnjenek el az Univerzum egy másik szegletébe.

PECZÉRY Igen, főnök.

IV. JELENET

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER *(félre vonja Tammargot, hogy Peczéry ne hallhasa őket)*

Tammarg, maga a fej, figyeljen erre a hülyére, nehogy elrontson valamit. A nőt pedig át kell adnunk, Őmikroszentsége, az Ölelnöknek ünnepélyes ceremóniák közepette és rituális kegyetlenkedéssel kívánja nyilvánosan kivégeztetni, felszeleteltetni, felnégyeltetni, vagy valami ilyesmi.

Jó kis hecc lesz, mi, maga trepni.

TAMMARG Ó, főnök, felszeleteltetni, felnégyeltetni rituális ünnepélyességgel, ceremóniális kegyetlenkedéssel és közepette, jó kis necc lesz, ó, én verkli.

(A Magiszter barátságosan hátba veregeti.)

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Tammarg, Peczéry ezt nem tudhatja meg, libidója elvette az eszét, majd én Cupidón vágom azt a barmot.

TAMMARG Jujjúj, főnök, nem tudhatja meg, nem tudhatja meg, lepedője elveszejtette e barmot.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Egyébként, igaz van, Tammarg ügynök, ez a rima mindenre képes, ha a külseje megváltoztatásáról van szó, hízni, fogyni, persze a megengedett kereteken belül.

TAMMARG Bizony, főnök, az a mimóza mindenre népes: bízni, rogygni, persze, csakis, csakis, csakis a megengedett meneteken belül.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER De hiú a nyomorult, a derekát már nem vastagí-

taná, combját nem keskenyítené, mellét nem kebeltelenítené, ez egy kaméleóna, és meg kell hagyni, végtelen variációját tudja produkálni a szépnék. De én résen leszek, és tudatom önökkel az éppen esedékes személyleírást. De sajna, ez mind kevés, mert, még ha megtalálnánk, se kaptuk el...

TAMMARG Mi, főnök? Mmmi-mi-mimicsoda????

(Egy szuper-hallótölcsért, csoda-hallókürtöt tesz füle helyén terpeszkedő agytekervényeire, kezd majd jól hallani.)

Ééértem, az éppen esedékes személyleírást tudatja velünk a főnök, mert résen lesz, nagyon résen lesz, főnök, nagyon-nagyon, a főnök.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Van egy azonosító jel a kémnő testén elrejtve, hogy hol, megtudják idejében, és emez tetovált jel felmutatása híján a ribancot nem szállíthatjuk el a Földről.

TAMMARG Húha, főnök, húha. A tetovált jel. A tetovált jel. A kémnő testén elrejtve. A tetovált nép, a tetovált nép, a tetováltért. E jel híján a ribanc el nem szállítható, a ribanc, a ribanc nem, nem, nem.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Föld-Űr Védernyő Bizottmány emberei, nos maga a rendűrség, ezek az ügyfűrkész, mindenre kész ürügyérek csak ezen asztrálkód dekódolása folytán győződhetnek és bizottságosodhatnak meg afelől, hogy valóban a rettegett intergalaktikus spionnőt fogtuk el, és próbálnánk magunkkal távoztatni e sárgolyótekéről az ő jóváhagyományszólamozásukkal, és nem valami kéjncsempé-

szet vagy génhús általi génfrissítés
tényálladéka forog fenn.

V. JELENET

(Nőnemű narrátor, Hímnemű narrátor, Vérpirospozsgás Magiszter, Tammarg, Peczéry)

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Eközben Peczéry átadja magát a gyönyörnek, hát igen, a libidó, a libidó, az libidó, nem karatedó, dzsúdó, kendó, sem taó, nem szereti, csak vágyik rá. És arra gondol, mikor is a macskatarkaszárnyas, csirkehúsú, ütött cocotte gerincagyára tekeredő akkor éppen óriáskígyóként viselkedő combjaival taláلكozott, és ebbe majd el-bele fojtódott.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Ám máris felrohamván riad, mert feléje tart Magiszter és Tammarg.

KÖZPONTY EDE, A VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER (mindkét ügynöknek)

Fiúk, elefánt vagy nyúlnyi nagyságú
hallókürtökkel,
nem híghere-tökökkel
tökösök, figyelmezzenek,
két oktan filiszter, oktondi filiszteus,
démonférgesek,
agyam-mérgek,
várják jelentkezésem, akárhol előbukkanhatok.

TAMMARG Igen, igen, főnök és Magiszter.

PECZÉRY Igen, igen, főnök és Magiszter.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR És nézzék csak, nézzék, a huggyant-buggyant, ügyefogyott ügynöksereg elhagyja a basszáatos, pillangós, combos, lombos, darazsas Hetéra teret.

VI. JELENET

(erős combalkatú örömlány, Hímnemű narrátor, Nőnemű narrátor)

HÍMNEMŰ NARRÁTOR (természetesen az erős combalkatú örömlány megjelenik a színen, és azt teszi, amit a Hímnemű narrátor mond róla, és természetesen olyan jelmezben, ahogyan leírja)

De nézzék csak, nézzék
a gyors iramú izomgépezet,
pillangószemű szépség,
majdnem hogy tetőtől talpig ép-ség,
más ruhában,
kissé álruhában,
hullaszínű apacsbőr zekében,
stricibőr miniszoknyában,
combjaközépig csizmában,
bronzvörös hajával fél arcát eltakarva,
jobb kezét még mindig zsebben tartva,
visszatér tette színhelyére,
a Hetéra térre.

NŐNEMŰ NARRÁTOR (megvetéssel)
Hogy ott újra csak álljon, stricheljen, áruba bocsássa testét.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Bomba...

NŐNEMŰ NARRÁTOR Hogy mondd?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Bomba... bomba jó testét.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Ide figyelj, te Hímnemű narrátor, mit neked Hecuba, neked az orosz lányt is, ki ne essél a szerepedből, valami rossz-szat sejtek, ez az erős combalkatú UFO istennő, galaktikus gerilla, közönségesen csak közénk testesült kurva, valamit csinálni fog, méghozzá magával, hogy mindenkit átverjen, nézz rá, ez valami rosszban sántikál.

VII. JELENET

A Hetéra tér közepe táján ketten állnak, egy férfi és egy féllábúnak látszó nő hullaszínű apacsbőr zekében, stricibőr miniszoknyában, combközépig érő csizmában. Megjelenik a színen újfent a két narrátor is, egy nő és egy férfi, akik ezúttal is elmondják, amit látnak a színen, és sokszor kommentálják is.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR A karcsú testű bombázó, erős combalkatú örömlány. *(A féllábúnak látszó nőre mutat.)*

NŐNEMŰ NARRÁTOR Csak áll, áll és áll, mint ama ánderzeni ólomkatona. Merthogy az ő állása az állás, a téren állás, a Hetéra téren állás. *(Ő is a féllábúnak látszó nőre mutat.)*

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Bronzvörös haja ezúttal is nagyjából a fél arcát takarja, a jobb keze szokása szerint zsebben, de jaj, bal hóna alatt mankó, táncosnőforma jobb lába térdben behajlítva, így teljes súlypontja az alig-létében is monumentális bal combcsontkjára esik, amit mankója keresztrúdja helyez, ez a sérült hajtóművű bombázó.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Mirdroff is csak áll, áll, áll, és a nyálát csorgatja ez után a szajha után.

(Közben az erős combalkatú örömlány bal kezébe ad egy újságot.)

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY *(meglehetősen álpátosszal olvas fel az újságból, amelyet továbbra is a bal kezében tart)*

Félmámoros, boros, toros éjszakában kábán liheg, didereg, hemperegvén hempereg, míg eljut a Hetéra térig, Mirdroff.

És ott, egyszer csak hullik egy comb,

ritka egy lomb.

„Völgyem, melleleg két megtermett domb terpeszkedik combja hullott hűlt helye felett két arasszal”, és jött, ki szólott, sebbel-lobbal sebtapasszal combja hullajtott kurvizánhoz sré vizavé.

„Mirdroffom” – szólamlott izomgép és kék,

fekete lyukas nem ikonkép, ütött-cocotte kurvizán –, „mire a comb lehull, maga megtapasztathat sebbel-lobbal, bögyörővel.”

„Völgyem, teszem, teszem, nem ettem meszem, hisz lehullott, most lehullott.” Csak ennyit mondott szép, combja hullott kurvizán:

„Jobb, hogy a bal.”

Így Mirdroff:

„Das ist skandal. Mégis, hogy lett e rút baleset, szabadesése a bal íves-míves, tömör, hosszú, vaskos, formás hús-izomkötegnek, gondolom, ilyen lehetett, ahogy a jobbat, bocsánat, a jobbot elnézem.”

„Légyen ennyi elég, grófom, le kellett venni- le kellett adnom, mint ahogy a kilókat szokás.”

Hallod, Mirdroff, mily csacska téli-nyári regéket, állott-pállott meséket költenek rólam ezek az állat mesemondók?

NŐNEMŰ NARRÁTOR A kurva néhány pillanatig egyetlen lábán balanszírozva, a jobbon,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR ami erőben és szépségben kettőt is kitesz, mert izmos és jókora,

NŐNEMŰ NARRÁTOR barátilag derékon vágja mankójával Mirdroffot, az fájdalmában felszisszen, derekához kapva térdre rogy.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Még hogy mi magázódunk, meg hogy sebtapasszal akarod gyógyítani elhullott combom hült helyét *(megint idéz a poétikus hírszerkesztményből)*, te, félmámoros, boros, toros éjszakában, Mirdroff drágám, kábán lihegsz, dideregsz, hemperegvén hemperegsz, míg eljutsz a Hetéra térig. Édesem, szinte józan voltál, amikor megismerkedtünk. De elég ebből.

(Elegáns mozdulattal elhajítja az újságot.)

MIRDROFF Hát nem örülsz, szivi, hogy megénekelnek minket?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ezeknek a vájt fülű zugfirkászoknak halvány sejtelmük sincs, miként vesztettem el, és miért, na nem a szüzességemet.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR A jobb combja melletti bal üresség felé kacsint; miközben bal kezével megigazítja piros térdcsizmája szárát, bronzvörös haja előreomlik.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Pedig tudniuk kéne, ha már törpeposzokat zengnek rólam, holott csak pár hete strichelek itt. Szerintem te is tudatlankodsz e téren.

MIRDROFF Én tudatlankodnék, baby, hisz törzsvendégedből lettem testöröddé, nekem a te dögös tested védelme a legfontosabb, hogy ilyesféle baleset elő ne forduljék még egyszer.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Jó, hogy elibém citáltad ezt a túlzó, semmi zszurnalisztikát, nagyon jó, drágám.

MIRDROFF Olyan furcsán beszélsz: citáltam, citáltam, csak hogy lásd, menyire sztárolnak minket itten.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY De a pontatlanság avagy a hazugság

akkor is elítélendő, főként manapság, mikor kezd a költészet s a hírközlés eggyé olvadni. El is ítélem.

(Ennek fényében lehajolván felemeli az előbb általa elhajított újságot és nyiszlikre tépi, de ezt egy kézzel teszi, méghozzá a ballal.)

Mirdroffom, édesem, nem jön fel hozzám egy téára, szerény lakomba, és megtudhat mindent, ha érdekli.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Gunyoroskodék, a még így is szexbomba.

MIRDROFF Hogyne, völgyem, dombom, hegyem, combom, de ingyen?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ingyen, barátom, ingyen, ingyen.

Oerdvigg, szépen felidéztük első találkozásunk ama hírfapoéta vulgár-zsurnál stílusában, ugye, drágám? Veled jól jártam, Oerdvigg, te sokkal kedvesebb fiú vagy, mint az az átok Hosek.

MIRDROFF Mi lett vele?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nyomában voltak a zsaruk. Lelépett. Nemrég megnyúzva találták meg itt a téren.

MIRDROFF Megölted.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nem. De megérdemelte.

II. SZÍN

A helyszín most az erős combalkatú örömlány helyre kis lakhelye. Berendezés: hullasápadt színű bőrkanaapé, közvetlen mellette, mondjuk, rá merőlegesen kobaltkék huzatú kerevet, tőlük meg viszonylag elég távolra egy komód. A teázás természetesen csak ürügy, olyan, mint amikor egy kandúr meg akarja mutatni a bélyeggyűjteményét.

I. JELENET

NŐNEMŰ NARRÁTOR A ribanc kimerülten zuhan hullasápadt színű bőrkanaapéjára, míves aranyozású mankóját a kanapétól nem meszsze elhelyezkedő, kobaltkék huzatú kerevetre dobja.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Mirdroffom, volna kedved egy kis társasjátékhoz?

MIRDROFF Azt... veled, baby... minden pózban, akár póznán, de még Poznanban is a polákok között.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Mikor ezt mondja a tagba- és idegenbe szakadt hazánkfia, Oerdvigg Mirdroff már a kereveten ül, és a mellyes-faros kéjőző combját markolássza, keblét fogdossa. E kellemetes művellet közben az utcalány mankója Mirdroff háta mögé keveredik.

MIRDROFF Mekkora terjedelmes, szép, fogni való comb, akárha kettő. Hidd el, szívi, engem nem zavar lábbeli hiányosságod, sohasem zavart, baby.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Értsem ezalatt, hogy egy lábbelit vagyok kénytelen-kelletlen hordani? De félre a tréfával, Oerdvigg, kurvapecérkém, Mirdroffka, kisfiú (a férfi arcát megsimítja bal kézzel, majd – a jobb még azóta is a zsebben – combját markolászó kezére teszi), én nem egészen erre gondoltam, egy igazi szfinxi kvízre.

MIRDROFF Mire?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ei is mondom neked, szépfiú, a B variációt, a kérdésed: a balesetem, azaz a bal lábam leeste mikéntje. Ki kéne találnod, édesem, mi módon vesztettem el....

MIRDROFF Hogy értsem ezt?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY A lehetőségek közül, amelyeket ha-

marost elődbe adok, kezdve a B variánssal, ki kell választanod a helytállót.

MIRDROFF Ó, minek ez a huzavona, drága baby, én elhiszem, hogy *fáj, fáj, fáj, hogy lelkedbe mar, hogy nincs másik...* hogy bosszant egy ekkora hiány, de minek rajta ennyit rágódni.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Mert ha nem, szét kell hogy tépjelek téged is, mint azt az újságot, szívem, de ha megoldásra lelsz, esetleg megfejtet a talányt, Oerdvigg, megtömhetsz, megtapasztathatsz az üreges, sebes-völgyes, basszátos helyeken, Oerdvigg.

MIRDROFF Arról volt szó, hogy: ingyen, barátom, ingyen, ingyen.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Rajta, szépfiú, koncentrálj, mert kezdem: Álltam vagy sétáltam valahol, valaha, a hely és az idő, azt hiszem, per pillanat lényegtelen számodra.

MIRDROFF Igen, lényegtelen, ez az egész lényegtelen, a meglévő a lényeges mindkettőnk számára, arra koncentráljunk.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Egyszer csak valaki megszólított, nevezzük Libidó márkinak: – Mely isten alkotta, hölgyem, idomait ily gyönyörűre, kiváltképp tekintve combozatját? – mondta nekem, Mirdroffocskám.

MIRDROFF Ez az. Az isteni combozat, ami most is a tiéd, helyben vagyunk, erre gondoltam.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY És én, a hamvas jó bőr, se szó, se beszéd, leakasztottam a faromról egy combot, melyet feljebbvalóim, az istenek kotyvasztottak szerves vegyületekből, hónom alá kaptam a jókora sonkának valót, ugrottam, mint a veréb, kettőt egy lábon, és

átnyújtottam Libidó Aberra márkának a zsírszegény hús-hentesárut. MIRDROFF Mi ez az egész, baby, „B” variáns meg Aberra márkí, vagy ki az ördög, ne hülyéskedj, inkább keféljünk egy jót!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Az „A” volt, szépfíú, ami abban a nyomorult, álhírgyáros lapban megjelent, tudod, amelyiket szétéptem.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Nyomatékosan a zsebére tekint, pedig nem a zsebében lapuló kezével végezte ki az újságot, hanem ippeg a másikkal.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Várj, Oerdvigg!

NŐNEMŰ NARRÁTOR Mert a kitartott valami hosszú mondandóba váгна bele, nemcsak a szajha szavába.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Most pedig a „C” verzió következik: nem lesz olyan mesébe illő, prózai lesz, Jack, így hangzik, drágám: Hosek stricielődöd belökött a villamos alá, és... a kerekék... reccs... sajna, Jack, a lábamnak lába kelt.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Peczéry arcizma vonaglik, de szó, a szava bennakad.

II. JELENET

A Női és a Férfi narrátor kóru ssá alakul.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Vagy, Oerdvigg, a „D” pont: így születtem, vagy az „E”: nagy tengeri fürdőzéseim során egy cápa alaposan seggbe harapott, és volt-nincs napbarnította combihusi.

IDEIGLENES NARRÁTOR-KÓRUS Jaj! Jaj!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY „F”: autóbaleset: a lábam péppé, „G”: sztyuárdesz voltam, lezuhant a gépem, irreverzibilis roncsolódás...

és kész, máris a szike közbelép, addigi szép... lábam rögvest a prospektúrában.

IDEIGLENES NARRÁTOR-KÓRUS Jaj! Jaj!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY „H”: egy monogott ország bigott törvényei szabadítottak meg egy féllábnyi, fölös szexepiltől, alkotmányuk szerint a nő lábát teljes mértékben takarnia kell alsó ruházatának, ha nem, szoknyája rövidségéhez mérten megfosztják lábaitól, persze a földig érő csador kíméli a lábat, de a miniszoknya?... Kegyelemből tudatlanságom miatt csak a balt... de... tövestül, sajnos, Jack, nagyon rövid szoknya volt. Mit szólsz, Jack?

IDEIGLENES NARRÁTOR-KÓRUS Jaj!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY „I”: ellőtték a vadászok, na, a hekusok, Oerdvigg; „J”: olyan nyavalyában szenvedtem, Mirdroff, gyerekkoromban, hogy a bal lábam csak pár hetes koromig nőtt, aztán abbahagyta...

IDEIGLENES NARRÁTOR-KÓRUS Jaj! Jaj!

III. JELENET

A narrátor-kórus visszaalakul külön álló nő és férfi narrátorrá.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Kész, Oerdvigg Mirdroff, Mirdroff Oerdvigg, most te jössz, szépfíú, melyik az igaz a tíz közül, a tíz állítás közül, mondd, ó, mondd!

NŐNEMŰ NARRÁTOR Figyelem: ez Gu-nyor és MAGYARÁzat.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY De vigyázz, az életeddel játszol. Ám ha kitalárod, mint Oedipus hajdanán, akkor élhetsz, ezenfelül magammal jutalmazlak, sőt tes-temmel jutalmazlak.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Másként mondvá, vesződik az egyik, és jókora nagy, azaz: hosszúkás és széleskés; a jó ízlés határáig, csakis a jó ízlés határáig vastag tehát: veszettül formás alulsó testfüggeléke, pusza, pedes-e vesztésével, vagy enmaga vész el... bizony meghal akkor.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Ekkor ez a „szűzlány” előkap egy revolvért a zsebéből, a férfi ereiben a vér hüledezni kezd, rögtön elengedi a combot, amit, ugye, elENGeddig hevesen marcangolt, látván, hogy ennek még a fele se tréfa.

MIRDROFF Te őrült lotyó, micsoda szajha vagy te? Életet kérsz cserébe a testedért?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nem. A teszttem megfejtéséért életet hagyok, sótt adok. Díj az élet, ugye, milyen szép ez, Oerdvigg?

És ha meghalsz is, nagy kegyben részesülsz, nem széttéplek, hanem lelőlek, ez nálam csak protokciósokkal fordulhat elő.

MIRDROFF Menj a francba, baby, te cynikus!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY *(ripakodva)* A megoldást, Oerdvigg! A türelmem fogytán.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A ringyó ekkor már stukkerét bal mutatóujja körül pörgeti, mint egy cowgirl, a férfi, Mirdroff pedig ijedt képpel pattan fel a kerevetről, és hátrál, egyre csak hátrál, valahogy a riherongy mankója is vele sodródik.

MIRDROFF *(elhaló hangon)* Hát talán a... a... a.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY *(meglehetősen kegyetlen hangtonussal)* Mondd már ki, te, barom!

MIRDROFF Aaaa... Hosek lökött a vilamos alá.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hát lökött volt a falosz, de ennyire?

(Ingatja a fejét, kacag, majd hirtelen feláll a kanapéről.) Látom, cselezgetsz a mankómmal, te kis ülep-halom, azt hiszed, anélkül földbe gyökerezik a lábam!?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Combjára csap egy nagyot bal tenyerével, jelezvén, hogy ez a párja nincs del-comb még sok mindenre képes, a revolvért ezalatt állá és szegycsontja közé fogja. Miért nem használja ez a lány a jobb kezét, hisz megvan?

MIRDROFF *(hebegve)* Isten bizony véletlen volt.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR A túl szexi lány egy gazella kecsességével és egy kenguru, netán egy egyiptomi ug-rógér ügyességével és gyorsaságával odaszökdel Mirdroffhoz.

NŐNEMŰ NARRÁTOR És a ribanca Mirdroff nyaki verőéréhez szegezi pisztolyát, ezalatt jobb vállával a komódnak dől, hogy kizökkent egyensúlyát helyre tolja.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Mint Hamlet az időt – karcsú teste terhét egy időre egyetlen lábáról levévén, a szekrénynek adja át.

MIRDROFF Neeee! Várj.....! Az utolsó, baby, hogy a lábad lemaradt a növekedésben, vagy mi... legalábbis az egyik.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Erre még jobban röhög a szexi, bomba combú nő, már húzza is a ravaszt, aztán hirtelen újra zsebre vágja a stukkert, bizony azt. Oerdvigg Mirdroff szívéből ekkor mázsás kövek hullának alá, és a padlózatot átszakítván két lakót agyonütnek.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Jack, meggondoltam magam, még nem nyírlak ki. Szerelmeskedjünk... aztán majd meglátom, talán megoldódik a talány.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Bal mutatóujjával sejtelmesen a bal csípője alatti

feneketlen ürességre mutat, bár feneke az van,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR még hozzá mind a két farpofa teljes ép seggben tündököl, szép, nagy feneket ke-rekítették neki.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Azért mégiscsak kedvellek.

MIRDROFF *(vigyorogva, felettébb megkönnyebbülve)* Eszelős egy ringyó vagy te, az agyadra ment a nyomorod.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ja, édes, már több hete ismerjük egymást, és még tisztességesen be sem mutatkoztam. Az „Ütött-co-cotte”, a „Zsebre dugott kezű”, a „Féllábú ribanc”, a „Combja hullott kurvizán”, a „Szivi” vagy a „Baby”, és egyéb megszólító intézkedések helyett Vésztőy Brünhilda. *(Bal kezét a gróf felé nyújtja.)*

Bocsáss meg... hisz tudod... a jobb karom erősen megrándult, mozdítani se bírom... az az átok Hosek! Tudod, Oerdvigg. *(Jelentősegteljesen a férfi arcába néz. A gróf szeme megcsillan. Kezet fognak.)*

MIRDROFF Tudom, baby, hozzá sem érhettem... úgy kellett kihámozni a deli dudáidat a dzsekidből, mert le se vetted, még ketyintés közben sem, úgy fáj a vállad, tudom... semmi baj, szivi.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Brünhilda.

MIRDROFF Bocsi. Erről jut eszembe, milyen érdekes a neved, Vésztőy: mintha a lábad a comboddal egyetemben való elvesztésére utalna, meg azt is hallottam, combod, combtőd vészt hozó egyesekre, másokra nézvést.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Te teljesen hülyének nézel engem,

Mirdroffka, szépfiúcska!? Hát idefigyelj, te Oerdvigg!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Hirtelen leveti magáról bőrdzsekijét, mely a földön landol, még akadálytalanab-bul észlelhetővé válnak formás, roppant keblei: felette igen da-gasztják hosszú ujjú blúzá-t is. No, látják, nem csak az az árva comb jelentős rajta igencsak. Ez már az el-ki folyott hidegvér helyett bekö-vetkező forróvér, sőt főbe szálló vér szava és cselekedete,

NŐNEMŰ NARRÁTOR Mondanivalója hangsúlyozása végett ez az örült lotyó megragadja bal kezével saját jobb karját, egy gyors, határozott rándítással tőből letépi ingujjastul.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Ennek követ-keztében ívelt, széles válla alatt a hajdanvolt, telt, erős jobb kar rendeltetési helyén bár jelentős, figyelemre méltó, telt és erős, mégis igen rövid felkarmaradvány fityeg.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A műkartépés nagy lendületétől a ribanc kissé eltávolodik a komódtól, kis híján elveszti az alapos műgonddal, egy lábon, három percig fenntartott egyensúlyát.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nézd! Nézd meg jól!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR – kiált le hiszté-rikus dühe tetőfokáról ez a cson-ka szárnyú bombázó, közlendője alátámasztásául lekapott műkarja kezes végével megéri-nti csonkolt jobb karját, és újra nekidől a ko-módnak, sudár alakja megtámasz-tásául.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ezért jöttél, nem? Most láthatsz teljes, igaz valómban. *(Valamivel higgadttabban.)* Azt hiszed, nem tudom, ki küldött? *(nem sokkal)* Az az agyalágyult Központy Ede,

a Magistered, ahogy ti, barmok hívjátok.

MIRDROFF Hát alaposan megjelölt emésztő tüzével Magiszterünk, de a tied is, beszélj róla nagyobb tisztelettel. Hát igen, a szimata csalhatatlan. Golyójával megkérte a kezed, és eljegyezte a semminek. De még ő se gondolta, hogy a dumdumja leszakította a karod.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Köpök én az ő tiszteletére.

MIRDROFF De most megvagy, és egész bizonyosan te vagy meg, te áruló, gyilkos, veres fenevadon lovagló ringyó.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Csakugyan, Jack? Megvagyok? Úgy gondolod?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Gyanús ez az oly hirtelen lött nyugodt hang, nagyon gyanús egy ilyen spinyénél, ugye.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Egyről viszont megfeledkeztél, drága Jack, hogy a fegyver még mindig nálam van. Azt hiszitek, nem vettem észre, nagyokosok, hogy a sok ribanc közül miért pont engem – a zsebre dugott kezűnek tituláltat – szúrtatok ki? Szegény Jack, az egy láb, a mankó igen-csak megzavarhatta azt az édes, buksi fejedet. Ez nem volt a pakliban, ugye, szépfiú? De hiába találtál meg, Jack, valódi kilétem egyetlen bizonyítékát megsemmisítettem.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Mirdroff Oerdvigg motyorogni kezd magában, szinte hallani lehet észkereke katogását:

MIRDROFF Kikezdhetetlen étertetoválás a bal combtövön, valkür-amazon beavatási rítus eredménye, faji specifikum. Mondta is Óvérpi-rospozsgássága, a Magiszter, ha

testközelbe kerülök egy spiongyanús nőszeméllyel, rögtön keressem azt a bizonyos jelet a bal combján. Ezért is vagyok strici, mert a gyanúsítottak mind kurvák, és a leggyanúsabb... én hülye, hát persze, a bal comb nagymértékű hiánya. Ezért az a váratlan, rút baleset? *(Elképed, de most már hallhatóan.)* Képes voltál a lábad majd töből levágtatni csak azért, hogy inkognitód zavartalanságát megőrizd!?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Elrendeztem a dolgokat, Oerdvigg.

MIRDROFF Hogy merészelted? És egyáltalán mikor? Brünhilda, te perverz, te, *baby*, te nyomorult állat!

NŐNEMŰ NARRÁTOR Szegény, derék Oerdvigg egészen kikel magából, egy jó nyomozó ugyanis nehezen viseli, ha alanyi-tárgyi bizonyítékai megsemmisülnek.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Csigavér, apuci, szépfiú, ne légy kíváncsi, mert hamarabb meghalsz. Ám a Magisztered megfizet, hogy ezt az átkozott, nehéz műanyag vackot vagyok kénytelen hordani a karom helyén, ez, tudod, Oerdvigg, nem volt betervezve *(meglóbálja a még mindig a bal kezében lévő ormóttan műkart)*, de rád nem haragszom, Oerdvigg.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Telt, meggyipiros ajkával csókot lehel a szépfiúi Mirdroff magas homlokzatára.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A szigorúan titkos ügynök és a lotyó továbbra is ott áll egymás közvetlen közelében, Brünhilda a komód mellett, Oerdvigg a komóddal szemben.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Állotyó.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Hogy mondod?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Kezdetől fogva elfogult vagy a női főszereplővel

szemben, de ez már tényleg sok, mint az imént kiderült, ő nem lotyó, hanem csak lotyónak adja ki magát.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Nem vagyok elfogult.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR De igen.

NŐNEMŰ NARRÁTOR De nem.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR De igen!

NŐNEMŰ NARRÁTOR Nem!!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Folytathatnánk!? Elég fárasztó ennyi ideig egy lábon állni.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Ja. Bocs, bocs, bocs, bocs! Bocsika! *(A nőnemű narrátornak.)* Te jössz.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Közben Oerdvigg kihasználva Brünhilda abbéli állapotát, hogy egyetlenegy karjának egy keze, ama bizonyos előbb említett művégtag fogásával elfoglalt, ennek a makacs ténynek a következtében nem tud az imént általa földre hullajtott bőrzekéjének zsebében lapuló revolvere után nyúlni, több keze nem lévén, elérkezettnek látja a pillanatot a férfi, Oerdvigg Mirdroff, hogy a földön heverő bőr ruhadarab zsebében elhelyezkedő lőfegyvert magához szólítsa,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR sőt, mi több, a nő, Vésztőy Brünhilda csinos fejcskáját, egész pontosan hófehér homlokát azzal célba is vegye. Majd így szólamlík az egykori főgrotteszkőr, didergő-hidergő, félmármoros Oerdvigg Mirdroff:

MIRDROFF Vége a játéknak, baby, bbbaby, bbbaby!

NŐNEMŰ NARRÁTOR Hallják, ahogy ez a talpraesett ember külön hangsúlyozza a baby bét?

MIRDROFF Hosek bajtársam bőre, azaz bére bosszúért kiált, azt hiszed, nem éreztem hullagyalázó zekéd embertelen, penetráns, vesaliusi hullanyuzadék...

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ho-seggszagát...

NŐNEMŰ NARRÁTOR vágott közbe az eleddig sejtelmesen mosolygó, csöppet sem rémült álribanc.

MIRDROFF Gúnyolódsz? Te, anyanyomorító, nyomorék lotyó!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Szivi, megengednéd, hogy leüljek? *(Mirdroff a fejével igenlőleg biccent.)*

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Az ütött cocotteként is nevezetes, szép arcú, félvilágú nő megfordul, s mankóért, segédmotorért hajol – hogy a korábbi – talán annyira nem sántító – hasonlatnál, mint ő magácska, maradjak.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A földre. A sutánfutó!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR És elbiceg, helyesebben elsántít, még pontosabban, ugrálván-szökdelvén lépeget, táncikál természetesen eddigi mondandómból következőleg mankói kísérettel a legközelebbi ülőalkalmatosságig.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Tudod, Oerdvigg *(leül)*, talán látod is, hogy úgy lett, hogy nekem egy lábbal kevesebb lett.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Szegénykének, szegény egykének, de hetykének kisebb a teherbírása, mutatott rá Vésztőy Brünhilda a tényre, és árválkodó lábára is.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ha izmos is, nagy is, vaskos is.

MIRDROFF Mindjárt sírva fakadok.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Ez cinizmus.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nem vártam sajnálatot.

MIRDROFF Hogy csináltad, te szuka? *(Odamegy az utcalány közvetlen közelébe, pisztolyát továbbra is rá, sőt újra közvetlenül a homlokának szegezi.)*

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ne aggódj, Oerdvigg, felette nagy sterilizálásban, (comb)ispotályban.

MIRDROFF És főleg mikor? Ugyanis Hosek bajtárs legutóbbi jelentése szerint még mindened a helyén volt, kivéve, amit ő kékre stricpángolt. Csak hát az a mozgás-képtelen jobb kar, az volt gyanús, ezért is szálltunk rád. Alig telt el egy-két nap, és Hosek bajtársunk eltávozott közülünk (*könnyeivel küszködik*), ekkor kerültem én bevetésre, a nyomodba, a Hetéra térre, és csodák csodája, akkor már mindenki csak sánta sellőként ismert. Árudd el, hogy rövidítetted meg a lábad, s lábadozásod idejét olyannyira, hogy másnap már kinn stricheltél?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Oerdvigg, jól regenerálódom, ennyi az egész, te tudod a legjobban, hogy én nem vagyok holmi halandó. Hullik egy combom, sebj: leádom s felveszem, mint a kilókat, ahogy elvetélt költőnk írta.

MIRDROFF Egyébként, baby, jól csináltad, a lábad, mármint a hiánya... Tényleg! Komolyan összekuszálta a szálakat. (*Szünet.*)

Brünhilda, én nagyon megkedveltelek, igazán kíváncsi vagyok, és bízom benne, hogy nem te vagy a CDX 27-es orgyilkos spionnő. De, sajna, te vagy, így hát vége a dalnak. Mész a Magiszterrel Daimoniába, adatsz Ócsászári felsége, Ómikroszentsége hóhéri kezére, a cukormentes morbidok őrizetire, további daraboltatásra, de rituális keretek között, amit már balgamód tenmagad önkezeddel megkezdettél.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY (*váratlanul éktelen nevetésbe kezd*) Mit akarsz, Oerdvigg? Hiába adsz

át annak az otromba, barom Vérpirosposzsgás Magiszternek, annak a karomgyilkosnak. Semmilyen módon nem juthattok át velem az energetikus védőpajzsom, ha úgy tetszik, a *Védernyővirágon...* a *Rendűrség* emberei ott lebzselnek mindenütt. Apuci, ismered a törvényt: humanoid jellegű, nőnemű egyed Földről való kivitele tilos. Sajna kifogyóban vannak a valódi nőcik nálatok mostanában, szépfiú, tele van már a te serény tököd is a sok kiborggal meg androiddal, ugye, drágám? Téged is pipihusival, azaz velem vesztegettek meg, ugyebár, Mirdroffka?

MIRDROFF Elég! Hallgass, te átok!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR De Brünhilda bátran folytatta így:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ál- és félhalandó voltom egyetlen bizonyítéka...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR (*félbeszakítja*) kb. feléig halhatatlan vertikális nézetből

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY ...az a tetoválásnak látszó, de valójában materializáció utáni asztrálistemradvány volt a bal combomon, semmi sem tökéletes, Oerdvigg, de tudod, Oerdvigg, ha nincs comb, nincs tetoválásnak látszó tünetem sem, tehát bizonyíték sem. (*Még ördögibb kacaj.*)

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Ez a combja hullajtott nőstény külsőleg emberhúsból készítettett, roncsolható szövetekkel, de a regenerálódási képessége, az energiái emberfeletiek, nem mondtam, hogy isteniek, nem is angyaliak, de tündérfeletiek, talán éteriek, egy egyedi darab, az tuti. Ez az: egy félisten-nő szó szerint: mert a jobb lába sebezhetetlen (a bal nem, mint látható), a bal karja is, de csak kö-

nyéig (a jobb nem, mint látható is), természetesen arányos törzse és szép feje teljes egészében halhatatlan, a szemét kivéve, egy igazi heroína.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Nőhérosz, bocs a közbeszólásért.

MIRDROFF Nem fogsz sokáig röhögni, te nőstény tigris ringyó!

NŐNEMŰ NARRÁTOR Kedves közönség, Mirdroff izmait már az indulat kalodái kezdik vészjóslóvá csomózni, arányosra szabott orcája rángatózik, halántékán az erek dagadoznak, langyos kék szeme mintha erőteljesen villódzna.

MIRDROFF Most lelőlek, te pondró!

(Az eddig is az örömlány sima homlokához szorított fegyver ravaszának meghúzásával próbálkozik, de keze azonnal nagyfokú remegésbe fog.)

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nem mersz, *(vihogva)* nem tudsz, te, senki!

MIRDROFF Megöllek. *(A férfi merő ordítás.)*

NŐNEMŰ NARRÁTOR Nézzék csak, hölgyeim és uraim, ez a nő, Brünhilda, látva a Mirdroff te(l)hetetlen gyengeségét, előbb ültő helyéből hasba rúgja, majd felugorván egy jól irányzott bal horoggal – persze az ormóttan műkar segítő kezét is igénybe véve – a földre teríti,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR és még egy kézzel is, könnyűszerrel lefegyverzi a férfi Mirdroffot. Oerdvigg Mirdroff a nő ütése okozta kábulatból sonkai megkötözöttség állapotában fog nemsokára feleszmélni. *(Az örömlány megkötözi Mirdroffot.)*

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hel-ló, Oerdvigg, üdvözöllek az élőknak földjén. *(Közben leveszi a férfi szájáról a sebtapaszt, amellyel*

korábban beragasztotta.) Én csalogattalak ide, hogy csali lehess az én kis nagy halam megfogásához, ha azt teszed, amit mondok, továbbra is az élők sorában maradhatsz. *(Egy telefonkagylót présel a gróf füléhez.)*

Ne aggódj, én tartom majd a kagylót... ja, arra gondolsz, hogy mi módon fogunk tárcsázni, nyugodj meg, tisztában vagyok vele, hogy jelenleg kevés kezem van, és neked foglaltak, ugye, Oerdvigg. De számoljunk: csak egy kéz és egy láb áll rendelkezésünkre, mindkettő az enyém. Nos....

NŐNEMŰ NARRÁTOR Nézzék ezt ravasz és kitartó nőszemélyt nyomban Mirdroff formás fejének közvetlen közelébe ugrik egy sánta veréb leleményességével, leül mellé és ezt mondja:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Figyelj, szépfíú, suvaszd a kagylót a fejeddel hozzám, kegyes leszek hozzád, amelyik testrészemhez akarod, így felszabadul az az egy nyomorult kezem, és tudok tárcsázni. Na gyerünk! Mi lesz már? Gyere a mamához! *(Ez utóbbit már álkedvesen.)*

MIRDROFF Minek ez az egész felhajtás?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY És most elénekeled szépen, kismadaram, a Központy Ede Magiszter szigorúan titkos, bizalmas személyi hívójának a számát. Én tárcsázok, te meg azt mondd neki, hogy a „zsebre dugott kezű” céda, akire ő ráállított, teljességgel azonos a CDX 27-essel, a milóiak cirmos combtövű spionjával, ahogy hívtok magatok közt, ugye, Oerdvigg *(finoman megböki jobb karcsonkjával)*, hogy műkarom van, és persze a lábamról egy szót se.

És így folytatod: a pszeudo-kurva most újságárusnak adja ki magát, a Metamorpho Színház környékén van a pavilonja. Szürkületkor, amikor zár, bizony rajtaüthetünk.

MIRDROFF Rohadt ribanc, soha, soha!
ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Azt akarod, hogy tárcsázás helyett szétdurrantsam azt a csini koponyádat? *(Már nyúl is a revolver után.)*

MIRDROFF Győztél, Brünhilda.
ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hát akkor rajta, Oerdvigg!

III. SZÍN

A metamorpho Színházban vagyunk, az előadás szemlélése helyett civa-kodik Peczéry és Tammarg, később rájuk jönnek a Magiszter.

I. JELENET

PECZÉRY Te itt? Aggódtam érted, te, csúffá lett csúfondár, miként, hogyan, hohó-hipp-hopp, azaz mi módon semmisültél-nihilizálódtál szellentett szellemtest-képpé?

TAMMARG Csakugyan aggódtál? Te hajdani pezsgős vacsora, idei szalontüdő, leendő tejes vöcsök.

PECZÉRY Süket, fül helyén agyat türemkedtető, inkább nézd a szpektakulumot!

TAMMARG Te hajhagymahámozó hagymáz, óriás blöffeteg, főaggódnok.

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Elég ebből, műtyörök!

Mit heréskedtek itt, domború hasa-tok-otokat, potrohotokat pöffesztvén homorú beszédekkel, egymás mély velője-valója

ellen tobzódván?

Menjetek, és keresvén keressétek az ellen spionját, keressétek a tetovált cirmos ciromzatot a kékre ütött-cocotte izomgépezetes ringyó bal, sajnos íves-míves-puha-feszés-tömör vérmirigy-combtőtökélyforma-húsos, kíváncsú combozattó küllőjén.

TAMMARG Igenis, Magiszter, megüünk, megüünk.

De miről ismerszik fel, ha tetováját rejtegeti

– borotváját

elővévén –, bő szoknya alatt dédelgeti

és szép küllemét torzítaná.

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Bortorok, soha, soha.

Seggfejek, íme, legújabb nyomozatom, íme a friss, ropogós személyleírás:

angyalarc,

hosszú, hóka haj,

démontest:

deli dudák,

darázsderék,

csuda csípő,

mint a darázs,

csecse, cirmos combok,

formás fenék,

no mi kell még,

a ruházata: hímringyóbőrből varrt kosztüm, amit feketére

festett

a feslett,

ám lábán rikító piros combközépig térdcsizma

csak úgy feszül benne a combizma.

HÍMNEMŰ ÉS NŐNEMŰ NARRÁTOR EGYÜTT E finom, horrorisztikus jelenettől

a két beszédteljes zagyvátor úgy megrettent, illetődött, hogy egyik bánatijedtérről, a másik egykori semmivel

telítődöttségéről kívánt feledkezni,
elkezdvén
kitántorodni a fényes
teátrumból.

IV. SZÍN

Egy újságospavilon környéke, az újságáruslány épp a zárás teendőivel vesződik, megjelenik mellette Tammarg és Peczéry, a narrátorok sora egy harmadik, furcsa beszédű kanarrátorral bővül.

I. JELENET

NŐNEMŰ NARRÁTOR Amint saját szemével is meggyőződhet róla a kedves közönség, alig tesz egy-két lépést Peczéry és Tammarg a színházból kijövet, egy újságoskioszk előtt találják magukat. Ez a kis bódé hétköznapien pislog a szürkülő térségben, csak aki mellette áll, az nem. Ő is pislog, de nem hétköznapien: summa summarum:

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Bitang jó, egyben bizarr nőnemű látványban van részük: egy fiatalka, fekete, rövid hajú nő, mellesleg igen kisportolt, feszes, rövid sortban, mely aprócska ruhadarab kurtasága folytán a teljes combot és a far kisebb hányadát közszemlére engedi bocsájtani, áll fél lábon, miközben az újságospavilon ajtajának bezárásával foglalatoskodik.

TAMMARG Maga meg miért áll egy lábon?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Jaj, de vicces vagy, apukám, mert a másik oly nagy mértékben nem ér a földig.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Sóhajtá a nő, ám hanghordozása igen-igen kötekedő.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR És csakugyan, amikor feléjük fordul, de nem föl, fölényesen a két huggyant-buggyant ügyefogyott ügynök szemébe néz az újságos cicamica, elnézést, cicamica, nos, akkor valóban látszik, hogy nem tetszőleges, szabadon választott fél lábon állásról van itten szó, hanem annál sokkal többről.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Helyesebben, kevesebbről: ugyanis a kis bőrbugyi, nevezzük így, aprócska méretei miatt, kurtánál is kurtább bal szára csak egy fikarcnyi combot tartalmaz.

Sőt a sebész vagy illegális, esetleg felvágós kivágóást játszó sarlatán vagy kéjnök sátán, feltehetőleg nem ő távozott sántán,

aki ezt tette, még a lábszár legfelső harmadából is épphogy csak írmagnyi csonkra valót hagyott.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Sonkára valót pláne nem, ha már ilyen fent kellett vágni, ugye egy szemernyi azért mégis engedhetett volna a protézisnek, de alapos munkát végzett, vagy kontárt. Egyértelmű: a bal felső és alsó lábszár szinte teljes hiányának tényállása forog fenn, de épp ez az, hogy még nem is forog. Konzekvencia: műláb számára a nő abszolút mértékben hordhatatlan, vagy esetleg fordítva, ugyanis nem elég, mire ráerősíthetni.

TAMMARG Jól van, kisasszony, akkor kérek egy Galaxisközi Űrlapot!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Mit, vaksikám-hapsikám??? De egyáltalán nincs jól, bunkócska, te drága.

(Peczéry mintegy figyelmeztetve megböki Tammargot.)

NŐNEMŰ NARRÁTOR Ugyanis félt, hogy a különös újságnév felfedheti intersztelláris titkos nyomozói kilétüket.

TAMMARG (*Peczérynek*) Ne bökdöss, tüdőfej! Tudod, hogy utálok, ha bökdösnek.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Peczéry feje vörösödik, fehéredik, pedig nem osztrák vagy más, hasonszínű lo-bogó.

Aztán ekként fortyan:

PECZÉRY Fontos mindig a tüdő-re emlékeztetned!? Hohó, hipp, hipp, hipp, hulla-lalala-Ilona, hopp, hopp, amikor rohamokban tört rám a köhögés azon a vészterhes színházi előadáson, hipp-hipp hura éljen Petli Jura, bocsanat. A tekintetek szánakoztak imígyen: „Szegény köhögő – vajon miért köhög ő?” „Talán elszívták a levegőt előle.” Morajlott egy emberként a publikum. A rohamok rohamosabbak lettek. A mennyiségi változások átcsaptak minőségi változásba. A sokk öhögés annyira megviselte táguult légzőszervemet, hogy ahogy mondani szokás a tudóm kiköpött éngemet, a nikotinos méregzsák – melynek felülete kiterítve több tenispályát kitenne- nem tűrhetett már ilyen eszmetiszta egyedet (*magára mutat*) – és hatalmas lángcsóvák és üstökök közepette két sor közé huppantam.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Na, kopjatok le, pofátlan szarháziak! Ne csináljátok itt a fesztivált!

TAMMARG És mi lesz az újságom-mal, féllábú? Kisanyám, én egykor annyira hittem az ideológiában, annyira átszellemiesültem, hogy önmagam szertefoszlott, eltűnt, nem maradt öbelőle semmi. Le-begtem a világúrben, rettegve,

hogy egy energiamezőbe szédülve megszűnök, azaz: nem leszek többé létező. Bizony nem holmi semmittevés volt ez, pamlagon henyelés, hanem semmivé levés. Ezt csak azért mondom neked, féllábú, mert néked esetleg egy-két tagod hiányzik, de mi ez ahhoz képest, hogy egyszer én, én, én saját magam, teljesen hiányoztam.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY (*némi indulattal, sőt dühvel*) Hát ide figyelj, te kint agyú gyönyörűség, tán siket vagy? Nem látod, hogy zárok?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Ekkor Tammarg sápadt orcájába szöke a vér, és agyfűlhely-függvényeibe. Ugyanis a kisasszony minden egyes szavát Peczéry kénytelen közvetíteni számára a siketek párbeszédjével, korábbani halláskárosulása miatt.

Aky Tammarg pedig elkezdte az igen fiatal nő körülül körözni, keringeni és őt ide oda forgatni, pörgetni, hogy minden purcikáját alaposan szemügyre vehesse.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Szegény lány a nagy vehemenciától majd eldől (amúgy is labilisabban áll mostanság a talpán). Eközben még bántóbban szól, hangosan (mármint Tammarg):

TAMMARG Jack, ez a spiné nemcsak fél jókora lábnak – ha nem az egész balnak – van híján, hanem a jobbja, avagy az a karja, akarja vagy nem akarja, szinte nincs, (balsejtelmeim vannak), micsoda nő, de vajon újra kinő?

PECZÉRY De Aky... én tudom, milyen kéz meg láb nélkül, emlékszem rá pezsgőspohárnyi koromból, micsoda karambol, ördögi Rocambol, amikor az embernek se keze,

se lába, csak karcsúsodó teste meg talpa, nagy kerek talpa, ohó, hohó, hip, hip, Uriah Heep, és az is kvarkjaira hamvad a pezsgőS-robbanásakor, aztán fejfegyenc-ként, végtagok nélküli csupasz tudatként a fejbörtönben, de hát azt te is ismered, adj hálát Magiszterünknek, óh, a főnök, hogy kiszabadított, azér' jobb, ha nem provokáljuk ennek a kis bestiának a sorsát, Aky, hohó, hipp-hopp.

TAMMARG Ez egy divatdáma, nézd, a hozzá tartozó széles, ívelt alabástromvállal és a telt, bársonyos karral, persze a létezőre gondolok. *(Megráncigálja bőrdzsekijét a karhiányos vállánál.)*

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Szólal most újra Peczéry, és talán benne a lelkiismeret, de most már persze siket-néma ábécéül, hogy Aky Tammarg is értse:

PECZÉRY Aky Tammarg barátom, hagyd el, ne alázd meg ennyire a nyomorult spinkót! Nekem olyan lelki-esméretfurdalásom van, ha hiányzó lábat látok, ó, Vanda, drága Vandácska, én irányítottam oerdviggi, ördögi fondorkodással szegény gyönyörű bal lábába olyan önállósodási tudatot, nagy-nagy szerelmetességtől indítatva, még pezsgőspohárnyi koromban, hogy megszökött karcsú gazdájától, a Vandácskától, és e lábikóból alakult ki teljes kifejléssel a CDX 27-es, a Brühnildácska, a gyilkológépezetecske, hohhohó, híphíphíphíphí, így egyből egy ikernővére lett nekije, mármint a Vandácskának.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Tammarg, a siket mintha nem is hallotta vón, csak folytatja:

TAMMARG Nézd mély dekoltázsát, nagy a mellénye: feszes, gömbö-

lyű melle majd szétveti a köldökig sem érő ruhaneműt. Fránya nyomorék nőnemű. És nézd ezt a bugyiméretű bőrnadrágot, benne kíváncsú, hosszú, vaskos combbal, persze a létezőre gondolok.

PECZÉRY Aky, Aky?! *(A fejét csóválja.)*

TAMMARG Meg ezt a divatos bakan-csot és a szintén fekete, kissé térd fölé érő pamutharisnyát, alatta combközépig érő, áttetsző nejlontharisnyát harisnyakötővel. Utoljára, de nem utolsósorban (a tetőn végzem be), csábos tengerkék szemével. De megállj csak! Szintén a jobb, fekete bőrrel befedvén, tán egy másik cicus kaparta ki.

PECZÉRY De Aky, Aky...

TAMMARG Talán kalóznak készült, kisasszony, egy teljes kalóznak, a hiányosságai miatt mondom: minden párosból fél, ezért biza' már semmitől se fél. Summa summarum, a pimasz csonka-bonka cédája, a nyomorék hólyag, lefogadnám, hogy azt a csicsás, aranyozott mankóját is butikban vette.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Na, húzzatok el innen!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Mert megelégette az ez idáig higgadt (mármint Tammarg költői monológja alatt), de mész miss, az újságos hajadon teste hiányosságainak és formás meglevőségeinek sorolását, dicséretit, és így még:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY És te, golyófejű *(ezt Tammargnak),* ragyafúrt és agya is...

NŐNEMŰ NARRÁTOR Csakugyan, Aky Tammarg orcája, amint láthatják is, telistele van lyukakkal, kelésekkel, forradásokkal, melyeket a ragyák fúrtak maguknak, meg hát a füle helyén az a nagy lyuk,

ahol negyed agya kiKANDikál, mert
nem nőstény a neme.

Nem-e?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Miért
hordod agyvelőd negyedét füled
helyén, hogy loccsantsam tovább?

(Vihog.)

NŐNEMŰ NARRÁTOR Huhú, Tammarg
már roppant zabos a részbeni ro-
mokbanlevőség-szerű jónőma-
radványra, olyannyira, hogy szólni
sem tud. A vertikális irányultságú
újságárusnő-részlet ennek ellené-
re tovább replikál:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Fü-
ledre lépek, hogy megsüketülsz.
Hülye vagyok, nincs is füle.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Így a csaj ma-
gában. Tammarg meg összeszedi
magát és visszavágni próbálkozik
a felvágott nyelvű és levágott egye-
bű begyes menyecskének, így:

TAMMARG Nem látja a kiírást? Itt füle
lépni tilos!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Beszédjük
végeztével az újságáros kisasszon
odébb áll, a gyöpről, amin eddig
állt, ugye, amilyen gyorsan csak tud,
látván, hogy még egy nála is jóval
magasb rémalak közelg, mert ez a
léány, kérem, magas sarkústul ma-
gos, száznyolcvankét centiméter,
sarok nélkül is legalább százhetven-
nyóc, fene nagy ám ez a kisasszony
állat. Kisöbbségi helyzetét...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Végtag, kisebb-
ségi... elnézést...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. *(rosszallóan
néz a hímnemű narrátorra)*

...persze nem tudta számításon
kívül hanni, nem vót olyan sebős,
mint rígen...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Vagy mégis?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. *(még rossz-
szallóbban néz a hímnemű nar-
rátorra)*

...nem volt Gebhardi, bocs: gepár-
di, csak leopárdi, gazellai, nyúli,
lúli vagy mégis Sánta Geparda, az
igen! Na hagyjuk! Menjünk tovább!

II. JELENET

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Fi-
gyeljenek jól, kaptam egy fülest
egyik földi beépített ügynököm-
től, ne aggódjanak, még Kőmí-
ves Kelemennénél is beépítettebb.
Nyissák ki a fülüket, még maga
is, Tammarg, az információ a kö-
vetkező: a CDX 27-es kurva most
újságosnak adja ki magát a Meta-
morpho Színpad mellett, valami
kioszkban lézeng *(az égre tekint)*:
szürkül, akkor most zár. Gyerünk!
Na mire várnak, barmok?

TAMMARG Magára, főnök, főfőnök,
bizony magára, pángeve, tudja,
főnök, egy kissé lassú a filhallá-
som, mióta, hisz tudja, áthaladtam
a zenei befogadóképesség-növe-
kedés utolsó és egyben legigény-
bevevőbb akadályán, a kortárs
zenén. Aztán már csak légkalapá-
csok, légiradiók, fúrógépek, szö-
vőgépek, mentő- és tűzoltóállo-
mások közelében láthattak. Ott
hallgattam a kortársakat. Már nem
is kellett hallanom, hallójárataim
elcsökevényesedtek, hát ugye a
lárma, a lárma, a nagy dinamika,
de agytérfogatom – már négylovas
– többszörösére növekedett, fülem
helyén türemkedik, és élvezi saját
lelkemnek andalító monotóniáját.
Azt is hihetnék, hogy én vagyok
Beethoven. Így siket vagyok a lát-
szatra, a jelenségvilágra, az érzék-
letekre, de belsőmnek, lelkemnek
szférás zenéjére nagyon is jó hal-
lásom van.

PECZÉRY Igen, magára, főnök, ó,
nagyfőnök, roppant Magiszter,

hohó, hipp-hopp pángeve... és... és... ungava... mióta pezsgőspohár voltam, tudja, főnök, ettől a fergeteges, ám roppant hátrányos átalakulástól agyszerkeztem funkcionális, hangsúlyozom, nem organikus része kicsinykét sérült, ezért kicsinyég lassúabb vagyok-valék, ám aztán, mikor a tudóm kiköpött azolta, főnök, hipp-hipp-hipp-hippodrom-hippopothám-Hippolit vagy kozmopolit a lakáj, magamba szálltam és visszatértem, önmagamat megtalálva. A szám csak egy szám, a kapu, ahol kijöttem, eszmélésem elseje, misztikus újjászületésem. És az előadás végét bizony kívárva, nem távoztam el száználmasan a tétova tovatűnés szalmaszánján, mert ugye tudja, főnök, hohohorgásznagy, ez színházban történt csak úgy, hipp-hopp.

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Marhák! Kövessék azt a sortos, sportos, hiányos öltözetű, testreszű, mindenű, mindennemű nőt.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Mintha-dogott idegességében a vezérkari lajhárító...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Bocs: el...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Micsudá?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Nem inkább elhárító?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Dehogynem... dé folytatnom khő a cselekmény mogyorózásának a szálját, tehát Központy, aki az imént adott rövidlátív ütasítést Tammargnak és Peczérynek a teatriomban, így folytatá éles elméjét főként Tammarnak szegezvén:

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Tammarg, csalódtam magában: a maga semmire kellődött, zenévé zendült, színházban színlelt teste

leste, hogy agyalágyult társa miként tüdőben misztifikálódik, következőképp hanyagolta a CDX 27-es üldözését. Elvégre maga a fej, Tammarg, ezért hadbírószág elé állíthatnám. Most meg itt süketel.

TAMMARG Elnézést, főnök (*meghajol*).

De helyre hoztam a csorbát, ugyanis beszédbe elegyedtem azzal az álnyomorék újságos ribanccal, sőt provokáltam, csak azért, hogy bizton felismerjen, és rögtön tudtam, hogy ő a CDX 27-es, de ő nem tudta, hogy én tudom, azt hitte, hogy én nem tudom, hogy úgy hátra tudja tekerni kígyótagjait, hogy olybá tűnik, mintha nem lennének, de ez a tüdőfej majdnem mindent elrontott.

(*Legyint Peczéry felé.*)

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Akkor miért nem követi, maga aggatakak Julianus aprostata?

TAMMARG Hogy biztonságban érezze magát a cédája, főnök, mivel nem követjük, főnök, így váratlanul csaphatunk le rá, tudja, milyen veszélyes, főnök.

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Ravasz. Nagyon ravasz. Jól van, Tammarg, nagyon jól van.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A nagy léptel haladó, nagy lábon élő hölgy eközben eltűnt a legközelebbi kapualjban.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. A fíllábú

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Ez a csitri olyannyira nem hasonlít a CDX 27-esre, hogy csak ő lehet.

Várjanak! Most! Már nem láthatja magukat. Rohanjanak! Utána, egy-kettő, lajhárok! A lajhárításnál dolgoznak, nemde?

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Mondta ezt és így Vérpirosposzsgás, és a két futamló ámok: Tammarg és Peczéry után iramodott.

V. SZÍN

A színhely egy XIX. században épült ház kapualja és udvara, a Magiszter, Tammarg és Peczéry fogságba ejti a megszeppent, magát jelenleg újságárulánynak kiadó, félszemű, félkarú és féllábú, erős combkátú örömlányt, akiről bebizonyosodhat, hogy ő a rettegett CDX 27-s

I. JELENET

NŐNEMŰ NARRÁTOR Alig tette be a nő mankóját a kapualjba, a LAJHÁRÍTÁSZ rögtön seggen csípte.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Kérném, ne szlengbe, ne szlengbe, lábát, nem a mankóját.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Jújj, mit beszé., né szlenygbé, né szlenygbé, nem séggen csípte, hanem fülön vagy nyákon.

VÉRPIROSPOSZGÁS MAGISZTER Nem vagyunk mi KARITÁSZ, CDX 27-es.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR – mond VÉRPIROSGGYÁSZ, és már vonszolják is be hátracsavart karjánál és becsavart hajánál fogva a takaros kis ház udvarába.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Házudik: nincs is a haja bécsavarvá. Még szerencse, hogy már rövid vót mindkettű.

VÉRPIROSPOSZGÁS MAGISZTER És ezt elveszem, hogy el ne szökjön, CDX 27-es.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Kapta ki az újságáros leányzó hóna alól a mankót, és a nő bíbor- és vörösborpiros, telt ajkát ragtapasszal

betapasztotta, a fölös sipítózások hallhatóságát elkerülendő Központy Ede, a Vérpirosposzsgás Magiszter.

PECZÉRY Főnök *(hevesen gesztikulál)*, ez nem lehet a bőrnűvő, a CDX 27-es, annak két felülmúlhatatlan, gyönyörű lába van, ennek pedig csak egy felülmúlhatatlanul gyönyörű lába van, ennek csak egy lába van, főnök.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A hatás miatt a nő combját hosszú körmeivel megcirógatja.

PECZÉRY A spionnak két karja van, igaz, hogy az egyiket meglátte, főnök, de mégiscsak kettő, ennek a lábatlankodónak egy. Nem is beszélve arról, hogy az világosszőke, hosszú hajú, ez meg fekete, rövid hajú. Különbén is, az intergalaktikus kémnő, maga mondta, főnök, éppen az elébb, hogy fekete miniszoknyát, tűzpiros térdcsizmát hord éppen, nem fél láb, kar, szem stb., ez feszes bőrsortot, selyemharisnyát kötövel, azon combfix, fekete, vastag pamutharisnyát visel, fehér, felkarközépig érő selyemkesztyűt, bakancsot, és nem csizmát.

VÉRPIROSPOSZGÁS MAGISZTER Peczéry, ne vakkantson tovább, elég, bukefallosz! Nem megmondtam, hogy fenemód hajlékony, messterien változtatja a külsejét ez a bestia? Ugye? *(Az újságosfruskához fordul, és eléggé durván letépi amannak szájáról a ragtapaszt, a nő, nevezett fruska, feljajdul.)*

Na, elő azzal a bal lábbal, főként a combtövi tetoválással. Ne adja itt az ártatlan, ártalmatlan mozgásérületet.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Nyém ártalmatlan, inkább ártalmatlan: mint-

ha nem ő szakította vón le Évánkban azt a bizonyos ártó almat.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR A köztév szerint almat.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nem tudom, miről beszél! Mért nyagatnak? Engedjenek el, kérem! Gúnyt űznek egy szerencsétlen nyomorékból. Nem félnek, hogy megbünteti a Világegyetem magukat? Engedjenek szabadon! Nézzenek rám, hát nincs elég bajom? Bocsássanak szabadon, kérem!

VÉRPIROSPÖZSGÁS MAGISZTER Ne tettesse magát, nem hat meg, CDX 27-es, én is a Világegyetemen diplomáztam.

NŐNEMŰ NARRÁTOR A Magiszter ezenközben a nő comb- és lábhiányossága környékén babrál, matat, mintha a teljesen hiányzó bal alsó végtagra gyanakodna, hogy az még megvan, csak a spiné azt valahova hátra- és felhajlított – „hajlékony, ugye” – a háta mögé, a ruhája alá, de tévedett, az a VÉGtag VÉGleg nem volt meg.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Ráadásul a hölgy a kutakodásért...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. munkahelyi zaklatásért...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR az egyetlen sebes, völgyes, basszátoz helyeken, akkorát rúgott az óvatlan Magiszterbe maradék...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. meglívó, ípkízláb...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR lábával, hogy az két métert repült, nagy teste akkorát csattant földre érkezéskor, mint egy kisebb csat-csatorna-csatár-csattanás.

(A roppant elterült és kiterült Magiszter az erős combalkatú örömlány mankóját hatalmas köpönyege alá

igyekszik rejteti, és e fondorkodást senki észre nem veszi.)

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Né dádogj!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Hát igen, egy lába lett, de az nagyon erős, ahogy a nép ajakán fakad: kevés a bors...

NŐNEMŰ NARRÁTOR láb!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR ...ugye, de erősss, és nem dadogok. Tammarg keze egyébként még mindig hátracsavarva tartotta a kisasszony karját,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Peczéry keze pedég sőrő, de revid íbenfekete hajazatánál fogva tartá az asszonyállatot,

NŐNEMŰ NARRÁTOR mert nem volt másik kar, amit hátragyűrhetne.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. És a szíp főt,

NŐNEMŰ NARRÁTOR mármint a csajét

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. hátrali és negyvenfokbani oldalra biccentísre kényszeríté.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR *(Zárójelben megjegyzem)* Most kivételesen én – ez előbb felemlített

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. főként...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR tammargi fogás, de a peczéryi is, szolgált alátámasztásul,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. támasztíkul...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Ne szólj bele mindég!... hogy a hölgy rúgni tudjon. Nos, e példaértékű mintarúgás megtorlása végett rögvést ütésre is emelkedik a tammargi és peczéryi ököl, ám hirtelen a levegőben megáll.

(Sőt rémuln ten elengedik az újságosfruskát.)

A NARRÁTOROK ALKALMI KÓRUSSÁ ÁLLNAK ÖSSZE

Jaj, jaj, jaj!

Mert az újságáruslányka körmei, az az öt, kezd tigriskarmokká éle-

sedni, jaj, jaj! Szemfogai, azok a hófehér gyöngyfogak, farkasfogakká hegyesedni, jaj!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Amint látják, az újságosleány valamilyen rejtélyes módon képes mindkét ügyefogyott ügynököt egyszerre, egyetlenegy kezével, ingnyakuknál fogva rázni. Peczéry, és Tammarg valósággal eltörpül a magas talpú és sarkú bakancsban rázó Brünhilda, Hilda Brün alezredes, mylady, újság-árusleány mellett (és csak *hebeg-nek-habognak*), míg a nagy rázadalomtól el nem lendülnek kétméternyire, a Magiszter mellé a földre. Tekintetével revolverezi őket, mert ezek után arról villámokat szórászt feltételeznek, a kedves közönség higgye meg, nem ok nélkül.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Bé vagynak szárva.

VÉRPIROSPÖZSGÁS MAGISZTER Ugye, maga a CDX 27-es?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Igen, én vagyok a CDX 27-es, és ezt kapd ki, kisapám, vagy inkább nagyapám, alig huszonegy évesen alezredes, igaz, megdolgoztam érte: sokat vesztettem, mégis nyertem, mert amit vesztettem, a törzsemért, a nemzetségemért, szűkebb pátriámért, a Világegyetemért, ha úgy tetszik, a hazámért, Milóért vesztettem. Azért, hogy elűzzük Thanatort bitorló bandájával, a Forgás-gépagy Alapítvánnyal, és természetesen magával-magukkal és az impotens dágoni démon-törzsszel egyetemben. Egyébként, Magiszter, nagy teste bálnamamut – s remélem, hamarost málnahamu – puffanása nagyon röhejes volt, ha, ha, ha, ha.

VÉRPIROSPÖZSGÁS MAGISZTER Szóval csalétek. Játszott velem, mint macska az egérrel.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Igen, maga ostoba, légzéssérült masz-kóbester-hólyag, nagy élvezettel.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Eközben Brünhilda visszafogja magát, megnövekedett szemfogai újra fehér gyöngysorrrá rendeződnek, éles tigriskarmai kecses női körmökké alázkodnak.

Amint e szavakat kimondja, egy doboz kibontatlan, hosszú, piros Marlborót vesz elő, megvillantja vakítóan fehér fogsorát, és ezekkel a mértani pontossággal megalkotott, újra szinte gyöngyöket formázó fogakkal letépi a cigarettásdobozt borító nejlontasakat, aztán a doboz alját kétszer-háromszor combjának tükörsima felületéhez kocogtatja, hogy legalább két-három, de minimum egy cigaretta-vég a combhoz ütődés hatására a többi fölé magasodjék, és így egyet a kimagaslók közül könnyedén csákabító,

NŐNEMŰ NARRÁTOR talán csókra, én már csak tudom, hisz én is nőből vagyok,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR tökélymetszésű, telt ajkai közé vehessen, ez meg is történt, aztán vette a gyufát... és ekként szóla:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ez ma az első cigarettám. El se hiszi, mennyi időmbe telt, amíg megtanultam egy kézzel gyufát gyújtani. Hogy miért nem veszek öngyújtót? Talán virtusból. Amúgy is utálok az öngyújtót, a technokráciát. Na, elég a fecsegésből. (*Ez utóbbi magának.*)

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Igen finom vonásai visszakeményednek az elébbi csevegő enyhülethez képest.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ez az igazság pillanata, most még bármit kérdezhetnek, de nemso-

kára jön a nagy szenvedések órája, Mag...

VÉRPIROSPÖZSGÁS MAGISZTER Csak azt mondja meg még, a tetoválásos lábát hogy rejtette el, most már úgyis mindegy, elárulhatja, tőlünk úgyse tudja meg senki, ugye a hátához van kötve-ragasztva gumihajlékony, erős csontjai-inai révén. Kérem, vegye elő, leplezze le titkát, biztos fárasztó lehet ily hosszú ideje fél lábon manőverezni, mert megöl a kíváncsiság.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Nyugodt lehet, nem fogja megölni a kíváncsiság. Én fogom megölni... maga szemét, hát éppen ez az, maga miatt, Magiszter, maga miatt.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Brünhilda ekkor összevonja felfelé ívelő, se nem sűrű, se nem ritka, épp ezért ritka szép, feketébe hajló sötétbarna szemöldöklését, elnézést szemöldÖKLÉT, bocs, szemöldökét.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Mindöz hatívedís is, harcosságát hangsúlyozza.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Sárga és zöldes foltocskáktól cirmos Terence Hill-kék gyönyör-szeme gonosszá válik, és állandó és gyűlölködő jelleggel villámokat szór, fehérorgona-fehér homlokán...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Hát nem is liláorgoná-fehér, hülyé!

HÍMNEMŰ NARRÁTOR ...hajszálvékony barázdácskák jelennek meg, tehát összeráncolja. Már említett fehérségű és az imént elősoroltak ellenére elefántcsont-sima homloka és orcája egyre nagyobb kontrasztot alkot a hiányzó jobb szemét eltakaró éjfekete bőrpánttal, nos, elsápad, nem veresedik, görögös ívű orrának kecses cimpái kicsit remegnek, likai kitágulnak, hogy ne ecseteljem tovább, nagyon-na-

gyon haragszik, ami vegetatív idegrendszerileg is mutatkozik rajta.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Maga miatt lötyög rövid ingujjam kartalan és rövid bőrgatyám rövidke szára teljes lábszártalanságban szertelen.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Közben megrázza fekete köldökig bőrtrikója csakugyan abszolút üres, rövid ujjú ujjatlan ujját, mint egy harangot.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ez lett belőlem, egykori dámából, hölgyből, egy csonka bohóc, kinek kellek így? ...azt hiszik, ez nekem nem fáj?, csak tartom magamat, mert... erős vagyok.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Nos, ez eddig haragvó, maszkulin muszkli-keményységű nőnk könnyeivel küszködik, szemmel hallhatóan dühből átment sirámba.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY De most bosszút állok rajtatok.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Hangja retúrjegyet válthatott, mert sirámból visszatért dühbe.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Magiszter, Tammarg, Peczéry. Kitöröllek benneteket a Világegyetem-ből, mintha meg se születtetek volna.

VÉRPIROSPÖZSGÁS MAGISZTER Nicak, érzései is vannak a szörnyetegnek, elcsukló hangocska, egy csukló, egy csikló, majdnem-könynyek. Talán akkor is zokog, amikor nyúzza áldozatait. Biztos minket is megsirat majd.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Tárja szét óriási karjait Vérpirospozsgás, a nőci Brünhilda, az újságospipi mankója még a kapualjban való elvétel óta nála van,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. emlékezzenek csak szípen vissza,

HÍMNEMŰ NARRÁTOR így azzal hadonászni kénytelen, a köpenyege alól előhúzni, a karszétválás miatt. Aztán tiszta erőből elhajítja Brünhilda mankóját az udvar másik végébe. Vésztőynek ez, hamarost várható önkívülete miatt, föl se tűnt.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Talán ennyiből is látszik, hogy a kétségbeesés felhői kezdenek úszkálni a nőci, Brünhilda, az újságosmaca, ahogy narrátor kollegám mondaná: vénuszi szépségű elefántcsontszobor arcán, melyet még a jobb szeme helyét takaró bőrpánt sem tud, meg kell mondjam az őszintét: elrútítani.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hallgasson el, maga hörgő, tüdeletlenül tudatlan (*remegő hangon, de már nem pszichotikusan*) fekete öves tatu.

PECZÉRY Hát nem érti, Brünhildácska, én odáig vagyok magukért, magácskáért és az ikernővéreért, a magácska génbankjáért, anya-szervezetéért. Maguk már mindketten végképp egyek, mert minden kettőjük egy.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Elég! Hallgatni se bírom magát, maga fejfegyenc, idült pezsgős rém.

PECZÉRY Brünhilda! Kérem, hallgasson végig! Megbűnhődtem fondorkodásomért. Értse meg, csak maguk éltettek a fejbörtönben – hogy jóvá tehessem –, amíg konzervált-mumifikált, lélektelen, hibernált testem várta bebörtönzött pszichém kibörtönzését. Ezért álltam be titkosügynöknek, hogy magácskáék közelében lehessenek. Tudja meg: csak azért, hogy vétkem jóvátegyem, én mentettem meg kegyedet, én cseréltem ki a kórlapját, hogy röntgenfelvétele

bal comb felső kül-látszat híján belső frász-robbanást mutassék, amikor az ispotályban fekvék golyó ütötte sebbel a karján, amit ettől a felsőházi tök alsótól szerzett be (*utal Magiszterre, az pedig rökönnyödik*), emlékszik, ugye, Hilda Brün, csodálkozott, nemde, hogy egy füst alatt megszabadult a sajnos végzetesen roncsolt felső végtaggal együtt az árulkodó jeltől is, hamvas nagy testéről, azaz amin elhelyezkedett ama bizonyos tetoválás, nem függ már a törzsén. Én, én őrzöm gyönyörűséges lábát a vitrinemben megaspirituszban, hókarú karját is, így nem kerülhet magácska, Brünhilda, az ördögi kényúr kezébe és pribékje, a Magiszter kezébe, lefüleltem őt.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Hosszú, a piszoktól feketésszürke körmű mutatóujjával Véрпиrospozsgásra mutat, közben másik kezével a két farpofa közti vágásba nyúl, hogy az előbb említett helyre szorult drapp, ülepben szoros trapézgyatyáját segglyukából kikotorássza, aztán a tökét vakargatja, ezalatt tovább mondja mondandóját:

PECZÉRY És lefüleltem Tammargot is, tudom, mit akarnak magával: elhurcolni ebből a naprendszerből Daimoniába, őfelsége Thanator színe elé, bocsássa meg, őszürke-eminenciája, hogy kényúrnak nevezém az elébb, és nem ördögi jóságosságú úrnak, de nincs bizonyítékuk, mert magácskának szerénységem jóvoltából, Brünhildácska, a megfelelő, a jeles lábacska hiányzik. Engem nem lehet becsapni, kérem.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Peczéry zagyvaságainak befejeztekor egyszerre csattant fel Brünhilda és Magiszter: a nő egy pofon formájában,

mely Peczéry zsíros, száj körüli és állán lévő körszörzetét leszámítva sima, kissé puffadt orcáját meglehetősen nagymértékben éré, így kísérszöveggel:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Aberált állat. *(Magában.)* Ó, a szándék... Hülye! A pokolba vezető út is rossz szándékkal van kikövezve.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Persze itt Peczéry Jacknak őrajta az ispotályban elkövetett amputacseréjére gondolt, némi disputával még mindég magában:

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY A despota.

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Maga galád áruló, csak szabaduljunk ki ez ocsmány ribanc karmai közül, én újra haditörvényszék elé mint visszaesőt állítatom az élire, halálnak halálával hallá inhallátatom, örök osztályrésze leend a küklöpsi velő fejbörtöne: kénköves észkerék, a tűznek agya, borzongató szellentés, a harmadik halál, és nem lőn majd felhorgadása onnét.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Az úrbéli nőci egyszer csak a Magiszter Darth Vader-sisak mögé rejtett kárörvendő pofázmányát látja maga előtt, tehát váratlanul feltápászkodott fetrengtéből előkapva éterlyukasztó csodadumdumját, éterbört, -húst, -csontot szabdaló fényszabályját. Még szagगतott nehézlégzése is a kémnőn röhög, a maszk alól színlelt negédességgel ezt suttogja:

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Kis cicus, hiába macskásodhatott el a lábikó, a mankócskát nem kapja vissza. Most megfizetsz, CDX 27-es, te terrorista céda, a sok lenyúzott bőrért. Testvérháborút robbantottál ki a dágoniak és a

milóiak között, ikerbolygóink népei között, lázadást szítottál Mikroszentség Thanator császárunk őfelsége, a Forgás-gépagy Alapítvány ura ellen, megtörted birodalmunk egységét, a rendet, Peczéry ügynököt magadba bolondítottad, orvul hasba rúgtál, hogy alig tudtam felkászálódni a földről, soroljam még?

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Sorolja, pancser! Csak azt ne feledje, fenevadam, hogy ez nem polgárháború, hanem felszabadítási mozgalom, hogy újra a Szellem szolgálja, a huszonnégy bölcs és az igaz választott, Arnion herceg kormányozhassa a makrokozmoszt, hogy ne Thanator mikroszentség és bandája orozza az országlást.

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER De ez mind semmi ahhoz képest, hogy a legfőbb tilalom ellen vétettél, egyes fokozatú inkarnátusodból a silány tízes szintre, újra a földre, a halandók közé testesedtél, mielőtt elérted volna a teljes étertestre kiterjedő relatív halhatatlanságot, nemcsak a felére, mint a mellékelt ábra mutatja.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY És a hazaárulás, az összeesküvés, a puccs, a fenségárulás, a trónbitorlás-végtrombitálás talán nem tiltott?

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Gondoltad, innen nem tudunk elvinni, ha elsinkófálsz a tetoválásodat. Hát jól gondoltad. Épp ezért most én itt helyben fogom maradványaidat felnégyelni. Mert mi tagadás, tenmagad egy erotikus maradék vagy, egy félbe-kettőbe robbant, bal combja combtöves-től felrobbant, roppant lerobbant szexbomba.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Eközben a nő hallgatagon, komoran, egy cseppet sem megszeppenve, de révetegen néz Magiszter arcába nagy mélykék egyszemével, hogy tüzet lövellne. Igyekezett volna ragadozó karmait kibocsátani, hogy azokat Központy pergamenszínű bőrébe mélyeszthesse, vakító fehér szemfogait hegyessé növelné, szintúgy a mélyesztes végett, de ki tudja, mi okból, ebben a pillanatban a vámp vámpirosodási kísérlete csődöt mondott. Talán a Magiszter még Vésztőynél is többet tudott a vámpirosodás mikéntjéről, lehetőségeiről, helyéről, idejéről, s ezért várt eddig a csoda-dumdum és a fényszablya elővételével. Meg kell hagyni, Vésztőy túlvilágian, sőt félvilágian pengeéles karmai és fogai, ha előbújnak, méltó ellenfelei Véрпиросpozsgás vörös lézerekardjának. Mellesleg megjegyzem, az átlagdémonnak nincsenek halhatatlan testrészei, mint Brünhildának az életfontosságú szervei, tulajdonképpen csak a végtagjai sebezhetőek, így sebezhető rajt', de el nem pusztítható, mármost és így birtoklója a relatív halhatatlanságnak, ellenben a démonnak három élete van, aztán kifűjt, a Magiszternek hét, mert ő a Véрпиросpozsgás Magiszter. Persze a démon tudata ezután sem alszik ki és szunnyad a seholban mint nem-tudat, az utolsó napig, mint a felébredetleneké, és nem amnéziás, mint a halandóké.

VÉрпиросPOZSGÁS MAGISZTER Eből nem eszel, cicamica, itt nem lesz több bőrnýűvés, fél lábbal már a sírban vagy, CDX 27-es.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. De húha!!! A kémnő egy lábáról nagyot szökken, és szép koponyájával, amit

eddig ugye gondolkodásra használt, Magisztert lefejeli, az ugyan el nem esék, de kábultan tántorog, a lézerszablyát kezéből kiejtje, de a dumdum még nála, Brünhilda ugyancsak ugyanazt az egyetlen, erős lábat, már amivel nagyot szökkent, Magiszter egyetlen nyakába akasztja, és egyazon (amazon) lendülettel Központy Edét nyakánál fogva a földre rántja, amannak nyakcsigolyáját, gégezetét-gigázatát izmos, múkorcsolyázónői combja...

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Pedig higgyék mög, őz a laab nöm korcs KORCSMAI múltáb. De most mért én beszélek ilyen hülyén??

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. és tökéletesre formaperverzódott – bocs, terveződött –, erős vádlíja közé szorítá, mintegy satuba, és egy-balkezes kezével a vezérkari főnököt másodpercek alatt lefegyverzé.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Igaz, hogy fél lábam már a sírban, de a másik, te, málcsik, felettébb eleven, alig bírok vele, maga Giganthopithecus.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR II. Alig fejezte szinte le Magisztert, ki magát, és be a mondatot Brünhilda, egy gépfegyver hideg csövét érezé tarkóján, és egy ismerős hang őhozá imígyen:

PECZÉRY Végre az enyém vagy, szerelmem, teljesen az enyém! Ne félj, drágaságom, nem leszel még csonkítottabb odaliszkje, torzó-élőszobra, kariátida-Sámson-asszonya, eleven milói Vépnusz-mása Thanator Őmikroszentségének. Addig is dobd el a fegyverecskét!

E mondandója előtt eszméletlenségbe rúgja Tammargot.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Már csak maga hiányzott, Peczéry, maga eszelős vadbarom. Ne tegezzen! Meg ne próbálja még egyszer! És micsoda fegyvert dobjak el, maga idióta, nekem a kezem a fegyverem, azt akarja, hogy ezt is elveszítsem?!

VÉRPIROSPOZSGÁS MAGISZTER Jól van, Peczéry, nem is olyan hülye maga, mint ahogy gondoltam.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Hallatszik a hörgő, érdes, rekedtes hang Brünhilda combja és az ahhoz tartozó térd és lábszár alkotta izomkabolódából, az egyarában is vészes acél-combfojtásból. A hang Magiszteré, ugyanis Központy gégefője-gigafája ott fetrengett még a szép, tehát torznak nem mondható milói féltorzó: Vésztyő Brünhilda gyilkos szorításában, a halálos szorításban, a kutyaszorítóban.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Neked senki nem osztott lapot.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR – mond' a kémnői mylady Véрпироспозгас vezérkari főnöknek, és egy hatalmas balegyenessel átmeneti időre ugyan, de kiütötte Magiszter tudatából az öntudatot.

PECZÉRY Elég! Brünhildácska, mit csinál? Szegény főnök!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ne utasítgasson! Pondró!

PECZÉRY Miért bánt engem, Brünhildácska? Én csak jól akarok magácskáknak.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Persze, jól... maga és a jó... egoista, perverz metresse-ketrec!

II. JELENET

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Alig mondá ki e szókat, egyszer csak az egész udvar térségét egy bariton fekvésű

zengzet tölté be, a hangjelenség forrása pedig füllel hallhatóan az épület kövei, és a hang beszélt is, kántálva, szinte énekelt ekként:

BARITON ZENGZET Hová mégy, hová mégy, két-három ügynökök?

NŐNEMŰ NARRÁTOR Ez Magiszternek *(a jelenségre felhorgad ájulatából)* és a két ügynöknek.

Tammarg is a jelenségre felhorgad ájulatából, Peczéry meg kiejti a gépfegyvert kezéből, és mindannyian kezdenek jönni-menni.

Az utolsó csepp volt a pohárban, ama bili kiborult. Egy nagy kövér csepp volt, ugye, haláluk várható közelsége, és e halál irtózatoss és megalázó mibenléte, még hozzá egy fehérszemély által, aki szemük láttára alakulgat farkasnember-drakulahölgygé, egy személyben a szépség és a szörnyeteg. És mindennek betetőzéseként a beszélő házfal. Tehát Peczéry és Tammarg reszket, a fejét fogja és ordít, ezt szajkózzák:

TAMMARG ÉS PECZÉRY EGYÜTT Szent Univerzum! Mi ez? Mi ez?

NŐNEMŰ NARRÁTOR Magiszternek is, ki ellen-beavatásban részesítettet, ezért arca mindig rezzenéstelen, a fekete maszk alatt megrándul egy arcizma.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hogy mi ez? Hát? Nem ismerik meg a hangját? Magiszter!? Ön se? Nos?... Na jó, megmondom: a Mirdroffka szépfü. Őt igazán sajnáltam. A beépített ügynök. Az ön beépített ügynöke, Magiszter. Hát beépítettem, hogy a házam össze ne düljön. Először is megnyúztam. Látják az új bőrszerkót rajtam, hisz még nem vakok, ez ő, Mirdroffka. Aztán a nyakát és egyéb helyeken kettévágtam, tűzben megégettem, és az ő gyenge hamvát, de innen-

től már minden bizonnyal ismerik a történet folytatását.

BARITON ZENGZET Baby, bocs, bocs, Brünhilda, hát nem hittem volna, hogy engem is a megnyúzottak sorsára juttatsz, azt hittem, többet jelentettem neked Hosek bajtársánál, ráadásul Kőműves Kelemené, egy női balladai alak sorsához hasonlóvá tetted sorsomat.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ez az élet, Oerdvigg.

BARITON ZENGZET Inkább úgy mondanám, ez a halál, Brünhilda.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Ahogy akarod, Oerdvigg. Én szeretlek... a magam módján.

BARITON ZENGZET Szép kis mód, malternak, habarcsnak használni az embert, hogy fogunk így kettyinteni egy jót, „ingyen, barátom, ingyen, ingyen”, hát szép kis ingyen, Brünhilda. Az életemmel, a bőrömmel, aztán a hullámmal, a holttestemmel fizettem... a mostani testem meg akkora, mint egy ház.

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hát ház is, meg más is, Oerdvigg. Nézd a dolgok jó oldalát, háznyi hosszúságú életed lesz, olyan stabil leszel, mint egy kőépület, csak lebombázni lehet esetleg.

BARITON ZENGZET Igen, bombázz le, te, bombázó, ez legyen a jelszó, fúródj belém, mint egy bomba, csapj belém, mint a mennykő, csak be ne csapj, ha már megöltél!

ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Mitket beszélsz, Mirdroffka, szépfú, ennek tán fordítva kéne történnie, nemde?

BARITON ZENGZET Nekem mindegy, csak csinálj valamit, hogy újra egymáséi lehessünk testileg, ne házilag. Már azt se bánom, hogy te vagy a CDX-27-es. Láttam, az a

begőzölt Peczéry is megkörnyékezett, ugye jól beszarrasztottam az előbb a három lüke Tóbiást, mint Sarrastro áriája, igazad volt, most már én is köpök Magiszterünk tiszteletére meg a lökött daimóniaiak diktatúrájára, éljen a szabadság! Brünhilda, ne bánj velük kesztyűs kézzel!

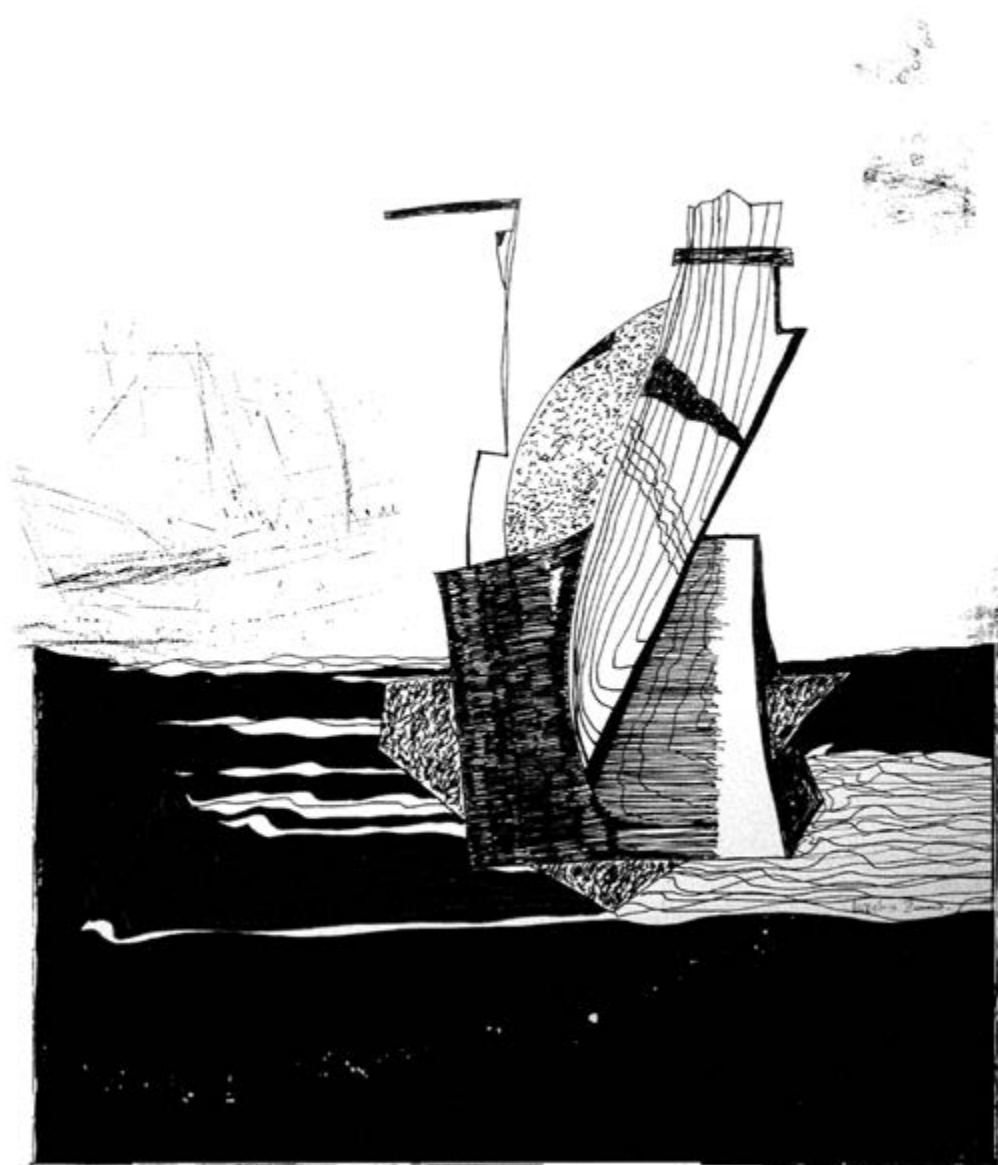
ERŐS COMBALKATÚ ÖRÖMLÁNY Hogy bánnék velük, hisz kesztyűben vagyok.

HÍMNEMŰ NARRÁTOR Ekkor kezét szájához emeli, karja közepéig érő, fehér kesztyűjének középső ujját metszőfogai közé veszi, és egy hirtelen mozdulattal abból kezét kihúzza. A kesztyű pár másodpercig a fogai közt fityeg, aztán a zsebébe gyűri. Mindezt azért, hogy a hamarost újra kinövő karmai nehogy széthasítsák az értékes darabot.

NŐNEMŰ NARRÁTOR Kedves közönség, ezúttal elnapoljuk az ügynökök Brünhilda általi saját egykezüleg való kivégzését, csak hogy elmondhassam önöknek a teljes igazságot, nehogy abban a tudatban távozzanak innen, hogy ez a Vésztőy Brünhilda avagy az úrbéli ribanc egy megátalkodott, vérszomjas szörnyeteg, aki élvezetből öl, nem, szükségből, ártatlan gyilkos ő. Energiára, tűz által szellemi energiává lényegített testekre és tiszta tudatra van szüksége, ez táplálja és a tudat vezérli úrhajóját. Jól nézzenek körül, ez a kis nemesi kúria: épületnek álcázott úrhajó. Hallják az örömhírt, mindenki él, aki megnyúztatott: Hosek, Mirdroff, halhatatlanságot kaptak egy tökéletes, gigászi titánium-keramit úrhajótestben, téglák, lélekurnák az autodafé-úrhajófalban. Nyúznia meg azért kell a Vésztőy

Brünhildának, mert friss ember-
hímbőrrrel kell fednie materializált
testét, a földi léthez való gyorsabb
akklimatizálódás végett, meg
az itteni káros behatások ellen,

ugye semmi sem tökéletes, még a
materializáció sem, néhol vannak
hézagok, rések, és kilátszódhat
éterteste, ha nincs humán irhával
takarva, kedves közönség.

...ÉS FORMÁK 8. (FF LIII.)

lástól és az értelmetlen haláltól. Előbbi máig a nemzet hőse, utóbbi, legalább másfél évszázadig, a nemzet megvetett árulója. Elgondolkodtató, már ha kell vagy lehet elgondolkodni ezen.

Attól tartok, azt, hogy kiből lesz a hős és kiből áruló, nagyban az dönti el, az adott kornak milyen típusú hősrre van szüksége önigazolásához. Így a körülményektől, melyek nagyban meghatározzák a tetteket – vagy épp a nem tetteket –, a legtanácsosabb eltekintenie. Mi több (mert), azok még bezavaróak is lehetnek!

Zalán Tibor

E számunk szerzői

Bakonyi Péter (1949) – író, költő, újságíró, szociológus, Budapest

Batári Gábor (1967) – író, költő, Budapest

Cserna Csaba (1947) – mérnök, előadóművész, Frankfurt (Németország)

Gaál Zoltán (1934) – zeneszerző, költő, műfordító, Åsarp (Svédország)

G. Komoróczy Emőke (1939) – irodalomtörténész, esszéista, Budapest

Kovács katáng Ferenc (1949) – író, műfordító, képzőművész, Oslo (Norvégia)

Nagy László Bálint (1979) – múzeumi adattáros, Budapest

Nemes Klára (1963) – drámapedagógus és segítő, Mohács

Tatár Rózsa (1953) – író, drámaíró, Budapest

Turai Kamil (1952) – filozófus, Kecskemét

Zalán Tibor (1954) – költő, író, drámaíró, Budapest

Mentés: Káva Tékák

„És most ki akar költözni Párizsba, »beilleszkedni« az életembe, ahogy írta egy másik levelében: úgy, hogy abban »bántó akadály« ne legyen. Nagyszerű! Egy férjes asszony életében egy ilyen tüzes fiú, aki türelmetlen és mohó, alázatos és követelő, hogy nem lesz akadály?! Csak úgy, ha nem is válaszolok. Ezért nem írtam már vagy nyolc levele-re.” (Tatár Rózsa)

„NŐNEMŰ NARRÁTOR Mirdroff Oerdvigg motyorogni kezd magában, szinte hallani lehet észkereke kattogását:

MIRDROFF Kikezdhetetlen étertetoválás a bal combtövön, valkür-amazon beavatási rítus eredménye, faji specifikum.” (Batári Gábor)

„Munkás éveim első szakaszában csak egyszer hagytam magam átverni, aztán továbbálltam. A másodikban, az új hazában, idegen kultúrában a számtalan probléma és konfliktus elől mindig előremenekültem. Annyi kreativitás tört fel bennem, hogy a régi és új hivatás gyakorlására, alkotásra, jószolgálatra is futotta. Magyar virtus?” (Kovács Katáng Ferenc)

„A XIX. század második felében metropolisszá fejlődő Bécs városának összképét a különféle háttérű kultúrák találkozása révén formálta egyedivé az addig soha nem látott méretű betelepülés. Grottger, Dunkl, Bachrich és barátaik – a párhuzamos életutak az osztrák császárvárosban metszették egymást.” (Nagy László Bálint)

„Németh Péter Mikola – akárcsak az expanzisták zöme, akiket sokat foglalkoztat a »bűn« és a »megváltás« problematikája – eleven és átjárható kapcsolatban van az élet/halál dolgaival.” (G. Komoróczy Emőke)

Ára: 800 Ft. Előfizetés: 6000 Ft.

Előfizethető személyesen valamennyi postán és a kézbesítőknél, a Magyar Posta Zrt.

(1) 303-3440-es faxszámán, a hirlapelofizetes@posta.hu e-mail-címen, valamint a szerkesztőségben.

A Napút elérhető az interneten: <http://www.naputonline.hu>

Számlaszám: OTP 11713005-20381185

A folyóirat támogatója:

Nemzeti Kulturális Alap